

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

SØNDERJYSK ALMANAK

2001

SØNDERJYDSK SKOLEFORENING

SØNDERJYSK ALMANAK 2001

8. ÅRGANG

Udgivet af Sønderjydsk Skoleforening

Sønderjysk Almanak

8. årgang

Udgivet af Sønderjysk Skoleforening^o

Redaktion: Inger Rahbek Andersen, Henrik Skov Kristensen, Uffe Bjerre,
Hanne Clausen, Hans Schmidt, Andreas Andresen, Johann Mikkelsen,
Lisbet Skau, Kern Haurum Pedersen og Hans-Ole Mørk (ansvarshavende)

Ekspedition: Hans-Ole Mørk, Farverhus 21, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 62 80 62, fax 74 62 80 49

Pris i boghandelen: 75,- kr.

Abonnement: 65,- kr. + porto.

Abonnement kan tegnes ved henvendelse til

Hanne Clausen, Toghale 11, Møgeltønder, 6270 Tønder, tlf. 74 73 81 87

Forside: Højer Ungdomsskole (foto: Elise Rahbek)

Sats og tryk: Aabenraa Bogtrykkeri

Bogbinder Møller, Haderslev

ISBN-nr. 87-984347-9-9

Indholdsfortegnelse

Forord			
Forord	5	Anders Sørensen, Rødding	142
		Helene Moltke, Tønder	143
		Sigurd Schoubye, Tønder	144
Almanak		Håndbog og vejviser	
Kalenderen	8	Det danske kongehus	148
Solens opgang og nedgang	32	Regeringen Nyrop Rasmussen IV	149
Højvandet ved vestkysten	33	Valg i Sydslesvig	150
Stjernesked	34	5-mandsudvalget	151
Formørkelser i året 2001	35	Sønderjyllands Statsamt	152
		Sønderjyllands Amt	153
Artikler og digte		Udvalgenes sammensætning i	
Inger Rahbek Andersen: Prolog 2001	38	Sønderjyllands Amt	154
Arne G. Larsen: For 50 år siden	40	Regionalrådet for Region	
Hardy Knudsen: Nogle sønderjyske		Sønderjylland/Schleswig	155
erindringer fra ungdomsårene	55	Amtsprogramrådet	156
Karl Otto Meyer: Nye tider?	65	Amtsmusikudvalget	157
Nis Branderup: Onkel Jes å tante Cathrine ..	68	Det regionale faglige kulturmiljøråd	158
Thorkil Brusck:		Kommuner i Sønderjyllands Amt	158
Gråsten Landbrugsskole 1924-1999	71	Foreninger, organisationer, institutioner m.v.	161
Lars N. Henningsen: Selvpportræt af det		Kirkelige foreninger og organisationer	164
danske mindretal i Sydslesvig	77	Fonde	165
Jesper Tofft:		Danske og frisiske foreninger og	
Lindet-Hønning Naturområde	85	institutioner i Sydslesvig	165
Hans Christian Fogtmann Lauridsen:		Musik, teater og kunst	172
Det blæser, som det dog blæser	94	Lokalhistoriske foreninger, arkiver	
Hans Detlef Andersen:		og samlinger	174
Efterskole - Højskole - og hvad saa?	96	Biblioteker	181
Henning Dochweiler: Højskolen i dag	100	Frie skoler	184
Lis Mikkelsen: Jorden rundt på 80 dage -		Kirkemusikskoler	186
eller 32 år i Ørderup	104	Erhvervsskoler	186
Jens Kongsted Lampe:		Gymnasier og voksenuddannelsescentre	187
En vendelbofamilie og Sønderjylland	109	Videregående uddannelser	188
Sprogforeningen: Årsberetning 1999	111	Turistforeninger	188
Sønderjydsk Skoleforenings		Vandrerhjem	189
årsberetning 2000	115	Museer m.v.	190
		Museer m.v. i Sydslesvig	193
Mindeord		Forbrugerorganisationer	197
Johan Christian Theodor		Husholdningsforeninger	198
Michaelsen, Lunderskov	120	Landboforeninger	199
Hans Christensen, Tønder	121	Familielandbrug	200
Margret Johanne Lassen, Strukstrup	122	Land- og skovbrug	201
Hans Aksel Ib Pedersen, Haderslev	123	Haveselskaber	202
Knud Schmidt Nielsen, Visby	124	Husdyrbrugsorganisationer	202
Troels Marstrand Trier Fink, Aabenraa	125	Slagterier	203
Niels Kjeld Nørgaard, Haderslev	127	Handel	203
Erik Posselt, Møgelønder	128	Erhvervsråd og håndværker- og	
Peter Kristjan Iversen, Aabenraa	129	industriforeninger	204
Niels Schultz, Lintrup	130	Finansiering	207
Frederik Dinsen Hansen, Rømø	131	Jagt- og vildtforvaltning mv.	208
Jens Christian la Cour		Vildtforvaltningsområder og vildt-	
Madsen, Møgelønder	132	konsulenter i Sønderjylland	208
Frits Teichert, Søgård	133	Uddrag af Lov om jagt- og vildtforvaltning	209
Peter Madsen, Sdr. Hygum	134	Jagttider og fredningsbestemmelser	210
Inger Margrethe Ottosen, Haderslev	135	Den obligatoriske jagtprøve og riffelprøve ..	213
Kurt Johannsen, Tønder	136	Ferieplan for skolerne i Sydslesvig m.v.	214
Helene Dørffler, Lunderskov	138	Flagregler	214
Christian Johansen Mikkelsen, Hammelev ..	139	Officielle civile flagdage	215
Iver Gerhard Theodor Møller, Aabenraa	140	Notater	216
Hans Schack, Frankrig	141		

Forord

Sønderjysk Almanak udkommer nu med 8. årgang - som landsdelens Almanak og opslagsbog med nyttige oplysninger til foreninger, organisationer og andre, som ønsker information om sønderjyske forhold.

Forsidemotivet er denne gang Højer Ungdomsskole, der fylder 50 år i 2001.

Som hidtil indeholder Almanakken en række artikler og indlæg med relation til Sønderjylland og sønderjyske forhold, bl.a.: For 50 år siden. Nogle sønderjyske erindringer fra ungdomsårene. Gråsten Landbrugsskole 1924-1999. Selvportræt af det danske mindretal i Sydslesvig. Lindet-Hønning Naturområde. Efterskole - Højskole - og hvad saa? Højskolen i dag. Jorden rundt i 80 dage - eller 32 år i Ørderup. En vendelbofamilie og Sønderjylland. En Nis Branderup historie. Et digt af Hans Christian Fogtman Lauridsen.

Almanakken rummer desuden mindeord over kendte, afdøde personer fra landsdelen eller med tilknytning til landsdelen samt fyldige kalenderoplysninger med sol- og højvandskalender m.m.

Almanakkens „vejviser“ med adresser og telefonnumre på foreninger, organisationer, skoler, museer m.m. i Sønderjylland og Sydslesvig forbedres og udbygges løbende. Forslag hertil modtages meget gerne af redaktionen.

Sønderjysk Skoleforening vil også gerne her rette en varm tak til de mange, som støtter Almanakken. Det gælder annoncører, det gælder de mange, der beredvilligt har bidraget med indlæg og ideer, og det gælder foreningens tillidsmænd og medlemmer, der med praktisk indsats og opbakning har støttet arbejdet.

Sønderjysk Skoleforening og redaktionen ønsker med Almanakken en god jul og et godt nytår 2001.

Sydslesvigsk Forening

DEN STORE KULTURELLE FORENING I SYDSLESVIG SIDEN 1920

ALMANAK

JANUAR 2001

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 7 timer 4 min. og tiltager i månedens løb 1 time 33 min.				SOL		MÅNE	
				OP	NED	OP	NED
Ma. 1	Nytårsdag <i>Jesu navn. Luk. 2,21</i>	Solens radius 16' 16"	UGE 1	08.41	15.56	11.55	23.01
Ti. 2	Abel	Vega kulm. midn. m.n. ● F. kv. 23.31		08.41	15.47	12.09	-
On. 3	Enoch	Tusmørket varer 48 min.		08.41	15.48	12.23	00.14
To. 4	Methusalem	Jorden nærmest solen Sirius kulm. midn.		08.40	15.49	12.39	01.30
Fr. 5	Simeon			08.40	15.51	12.58	02.49
Lø. 6	Hellig 3 konger			08.39	15.52	13.21	04.11
Sø. 7	1.s.e.h. 3 k. <i>Den tolvårige Jesus i templet. Luk. 2,41 el. Mark. 10,13-16</i>	Knud, hertug		08.39	15.54	13.53	05.35
Ma. 8	Erhardt		UGE 2	08.38	15.55	14.37	06.56
Ti. 9	Julianus	○ F.M. 21.24		08.37	15.57	15.37	08.09
On. 10	Paul Eremit	Tusmørket varer 47 min. (nærmest jorden		08.36	15.59	16.53	09.07
To. 11	Hyginus			08.35	16.00	18.19	09.49
Fr. 12	Reinhold			08.35	16.02	19.49	10.21
Lø. 13	Hilarius			08.34	16.04	21.17	10.44
Sø. 14	2.s.e.h. 3 k. <i>Brylluppet i Kana. Joh. 2,1-11</i>	Felix		08.32	16.05	22.42	11.03
Ma. 15	Maurus		UGE 3	08.31	16.07	-	11.20
Ti. 16	Marcellus	Castor kulm. midn. ● S. kv. 13.35		08.30	16.09	00.03	11.36
On. 17	Pontianus	Tusmørket varer 46 min. Procyon kulm. midn. Venus st. østl. elong.		08.29	16.11	01.22	11.52
To. 18	Prisca			08.28	16.13	02.39	12.10
Fr. 19	Pontianus	Pollux kulm. midn.		08.26	16.15	03.53	12.32
Lø. 20	Fabian og Sebastian			08.25	16.17	05.04	12.59
Sø. 21	3.s.e.h. 3 k. <i>Officeren i Kapernaum. Matt. 8,1-13</i>	Agnes		08.24	16.19	06.10	13.33
Ma. 22	Vincentius		UGE 4	08.22	16.21	07.08	14.17
Ti. 23	Emerentius			08.21	16.23	07.56	15.10
On. 24	Timotheus	Tusmørket varer 44 min. (fjernest jorden. ● N.M. 14.07		08.19	16.25	08.34	16.11
To. 25	Pauli omv.			08.18	16.27	09.04	17.17
Fr. 26	Polycarpus			08.16	16.29	09.27	18.27
Lø. 27	Chrysostomus			08.14	16.31	09.46	19.38
Sø. 28	4.s.e.h. 3 k. <i>Stormen på søen. Matt. 8,23-27</i>	Fred. 6.s. føds. Carolus Magnus Merkur st. østl. elong.		08.13	16.33	10.02	20.49
Ma. 29	Chr. 7.s. føds.	Valerius	UGE 5	08.11	16.36	10.16	22.01
Ti. 30	Adelgunde			08.09	16.38	10.30	23.14
On. 31	Vigilius	Tusmørket varer 43 min.		08.07	16.40	10.45	-

JANUAR 2001

			Højvande ved Vidåslusen (se s. 33)		
Ma.	1	Nytårsdag	1	06.37	19.02
Ti.	2			07.17	19.42
On.	3			08.05	20.34
To.	4			09.02	21.36
Fr.	5			10.07	22.46
Lø.	6	Hellig 3 konger		11.19	23.57
Sø.	7			–	12.28
Ma.	8		2	01.04	13.34
Ti.	9			02.05	14.35
On.	10			03.01	15.33
To.	11			03.52	16.26
Fr.	12			04.40	17.13
Lø.	13			05.24	17.54
Sø.	14			06.05	18.36
Ma.	15		3	06.48	19.20
Ti.	16			07.36	20.11
On.	17			08.33	21.12
To.	18			09.38	22.21
Fr.	19			10.49	23.30
Lø.	20			11.58	–
Sø.	21			00.32	12.59
Ma.	22		4	01.26	13.52
Ti.	23			02.12	14.39
On.	24			02.52	15.20
To.	25			03.31	15.56
Fr.	26			04.07	16.32
Lø.	27			04.40	17.04
Sø.	28			05.14	17.34
Ma.	29		5	05.43	18.03
Ti.	30			06.15	18.30
On.	31			06.47	19.05

FEBRUAR 2001

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 8 timer 37 min. og tiltager i månedens løb 2 timer 3 min.			SOL		MÅNE		
			OP	NED	OP	NED	
To.	1	Brigida	Solens radius 16' 14"	08.05	16.42	11.01	00.30
			☉ F.kv. 15.02				
Fr.	2	Kyndelmisse	Deneb kulm. midn. m.n.	08.03	16.44	11.22	01.48
Lø.	3	Blasius		08.01	16.46	11.48	03.08
Sø.	4	Sidste s.e.h. 3 k.	Veronica	07.59	16.49	12.24	04.29
			<i>Forklarelsen på bjerget. Mark. 17,1-9</i>				
Ma.	5	Agatha		07.58	16.51	13.14	05.44
			UGE 6				
Ti.	6	Dorothea		07.55	16.53	14.20	06.49
On.	7	Richard	Tusmørket varer 42 min. ☾ (nærmest jorden)	07.53	16.55	15.42	07.39
To.	8	Corintha	☉ F.M. 08.12	07.51	16.57	17.12	08.16
Fr.	9	Apollonia		07.49	16.59	18.44	08.44
Lø.	10	Scholastica		07.47	17.02	20.13	09.05
Sø.	11	Septuagesima	Euphrosyne	07.45	17.04	21.40	09.23
			<i>Arbejderne i vingården. Matt. 20,1-6</i>				
Ma.	12	Eulalia		07.43	17.06	23.03	09.40
			UGE 7				
Ti.	13	Benignus		07.41	17.08	–	09.57
On.	14	Valentinus	Tusmørket varer 41 min.	07.38	17.10	00.23	10.15
To.	15	Faustinus	☉ S. kv. 04.23	07.36	17.12	01.41	10.36
Fr.	16	Juliane		07.34	17.15	02.54	11.01
Lø.	17	Findanus		07.31	17.17	04.03	11.33
Sø.	18	Seksagesima	Concordia	07.29	17.19	05.04	12.13
			<i>Sædemanden. Mark. 4,1-20</i>				
Ma.	19	Ammon		07.27	17.21	05.55	13.03
			UGE 8				
Ti.	20	Eucharis	☾ (fjernest jorden)	07.24	17.23	06.36	14.02
On.	21	Samuel	Tusmørket varer 40 min.	07.22	17.25	07.07	15.07
To.	22	Peters stol	Venus lyser klarest	07.20	17.28	07.32	16.16
Fr.	23	Papias	☉ N.M. 09.21	07.17	17.30	07.52	17.28
Lø.	24	Matthias	Regulus kulm. midn.	07.15	17.32	08.09	18.39
Sø.	25	Fastelavn	Quinquagesima Esto mihi Victorinus	07.12	17.34	08.23	19.52
			<i>Jesu dåb. Matt. 3,13-17</i>				
Ma.	26	Inger		07.10	17.36	08.37	21.05
			UGE 9				
Ti.	27	Hvide tirsdag	Leander	07.07	17.38	08.52	22.19
On.	28	Aske onsdag	Tusmørket varer 39 min. Øllegaard	07.05	17.40	09.07	23.36

FEBRUAR 2001

		Højvande ved Vidåslusen (se s. 33)	
To.	1	07.27	19.47
Fr.	2	08.18	20.43
Lø.	3	09.20	21.52
Sø.	4	10.36	23.12
Ma.	5	6	12.00
Ti.	6	00.31	13.16
On.	7	01.42	14.22
To.	8	02.43	15.22
Fr.	9	03.38	16.14
Lø.	10	04.27	16.58
Sø.	11	05.09	17.37
Ma.	12	7	05.47
Ti.	13	06.27	18.50
On.	14	07.09	19.34
To.	15	07.58	20.26
Fr.	16	08.57	21.29
Lø.	17	10.06	22.40
Sø.	18	11.22	23.50
Ma.	19	8	–
Ti.	20	00.51	13.28
On.	21	01.42	14.16
To.	22	02.28	14.57
Fr.	23	03.08	15.37
Lø.	24	03.46	16.13
Sø.	25	Fastelavn	04.22
Ma.	26	9	04.55
Ti.	27	05.25	17.38
On.	28	05.53	18.05

MARTS 2001

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 10 timer 40 min. og tiltager i månedens løb 2 timer 23 min.				SOL		MÅNE	
				OP	NED	OP	NED
To.	1	Albinus	Solens radius 16' 8"	07.03	17.42	09.25	–
Fr.	2	Simplicius		07.00	17.45	09.48	00.54
Lø.	3	Kunigunde	☉ F. kv. 03.03	06.58	17.47	10.19	02.12
Sø.	4	1.s. i fasten	Quadragesima. Invocavit Adrianus <i>Jesus fristes i ørkenen. Matt. 4,1-11</i>	06.55	17.49	11.01	03.28
Ma.	5	Theophilus	UGE 10	06.53	17.51	11.58	04.35
Ti.	6	Gotfred		06.50	17.53	13.10	05.29
On.	7	Tamperdag	Tusmørket varer 39 min. Perpetua	06.47	17.55	14.35	06.11
To.	8	Beata	(nærmest jorden	06.45	17.57	16.06	06.42
Fr.	9	40 riddere	○ F.M. 18.23	06.42	17.59	17.37	07.05
Lø.	10	Ædel		06.40	18.01	19.07	07.25
Sø.	11	2. s. i fasten	Reminiscere. Fred. 9.s. føds. Thala. Merkur st. vestl. elong. <i>Den kanaanæiske kvinde. Matt. 15,21-28</i>	06.37	18.03	20.34	07.42
Ma.	12	Gregorius	UGE 11	06.35	18.05	21.58	07.59
Ti.	13	Macedonius		06.32	18.07	23.20	08.17
On.	14	Eutychius	Tusmørket varer 39 min.	06.29	18.09	–	08.36
To.	15	Zacharias		06.27	18.11	00.38	09.00
Fr.	16	Gudmund	☉ S. kv. 21.45	06.24	18.13	01.51	09.30
Lø.	17	Gergrud		06.22	18.15	02.57	10.08
Sø.	18	3. s. i fasten	Oculi. Fred. 3.s. føds. Alexander <i>Jesus uddriver en uren ånd. Luk. 11,14-28</i>	06.19	18.17	03.52	10.55
Ma.	19	Joseph	UGE 12	06.16	18.19	04.37	11.51
Ti.	20	Gordius	Jævn døgnet 14.31 (fjernest jorden	06.14	18.22	05.11	12.55
On.	21	Benedictus	Tusmørket varer 39 min.	06.11	18.24	05.38	14.03
To.	22	Paulus		06.09	18.26	05.59	15.14
Fr.	23	Fidelis		06.06	18.28	06.16	16.27
Lø.	24	Ulrica		06.03	18.30	06.31	17.40
Sø.	25	Midfaste	Lætare. Mariæ bebud. ● N.M. 02.21 Sommertid begynder <i>Jesus bespiser 5000. Johs. 6,1-15</i>	07.01	19.32	07.45	19.53
Ma.	26	Gabriel	UGE 13	06.58	19.34	07.59	21.09
Ti.	27	Kastor		06.56	19.36	08.13	22.26
On.	28	Dr. Ingrid	Tusmørket varer 39 min. Eustachius	06.53	19.38	08.30	23.44
To.	29	Jonas		06.50	19.40	08.52	–
Fr.	30	Quirinus		06.48	19.42	09.19	01.03
Lø.	31	Fred. 5.s. føds.	Balbina	06.45	19.44	09.56	02.19

MARTS 2001

		Højvande ved Vidåslusen (se s. 33)	
To.	1	06.22	18.31
Fr.	2	06.57	19.10
Lø.	3	07.43	20.02
Sø.	4	08.44	21.10
Ma.	5	10.04	22.38
	10		
Ti.	6	11.40	–
On.	7	00.11	13.05
To.	8	01.26	14.12
Fr.	9	02.28	15.08
Lø.	10	03.22	15.55
Sø.	11	04.07	16.37
Ma.	12	04.47	17.11
	11		
Ti.	13	05.24	17.43
On.	14	05.59	18.18
To.	15	06.39	18.56
Fr.	16	07.25	19.43
Lø.	17	08.18	20.39
Sø.	18	09.23	21.46
Ma.	19	10.40	23.01
	12		
Ti.	20	11.54	–
On.	21	00.10	12.55
To.	22	01.06	13.45
Fr.	23	01.54	14.29
Lø.	24	02.38	15.08
Sø.	25	04.20	16.45
	Sommertid begynder		
Ma.	26	04.57	17.20
	13		
Ti.	27	05.33	17.50
On.	28	06.06	18.17
	Dronning Ingrid		
To.	29	06.33	18.40
Fr.	30	07.02	19.08
Lø.	31	07.34	19.45

APRIL 2001

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 13 timer 3 min. og tiltager i månedens løb 2 timer 14 min.				SOL		MÅNE	
				OP	NED	OP	NED
Sø. 1	Mariæ bebud. dag	Judica. Hugo. Solens radius 16' 0'' ☉ F. kv. 10.49 <i>Englen Gabriel bebuder Jesu fødsel. Luk. 1,26-38</i>	06.43	19.46	10.47	03.28	
Ma. 2	Theodosius	UGE 14	06.40	19.48	11.52	04.26	
Ti. 3	Nicætas		06.37	19.50	13.10	05.10	
On. 4	Ambrosius	Tusmørket varer 40 min.	06.35	19.52	14.36	05.43	
To. 5	Irene	(nærmest jorden	06.32	19.54	16.05	06.08	
Fr. 6	Sixtus		06.30	19.56	17.34	06.28	
Lø. 7	Egesippus		06.27	19.58	19.02	06.46	
Sø. 8	Palmesøndag	Chr. 9.s. føds. Janus ○ F.M. 03.22 <i>Jesu indtog i Jerusalem. Matt. 21,1-9</i>	06.25	20.00	20.28	07.02	
Ma. 9	Procopius	UGE 15	06.22	20.02	21.53	07.19	
Ti. 10	Ezechiel		06.19	20.04	23.15	07.37	
On. 11	Leo	Tusmørket varer 41 min.	06.17	20.06	–	07.59	
To. 12	Skærtorsdag	Chr. 4.s. føds. Julius	06.14	20.08	00.33	08.26	
Fr. 13	Langfredag	Justinus	06.12	20.10	01.44	09.00	
Lø. 14	Tiburtius		06.09	20.12	02.45	09.44	
Sø. 15	Påskedag	Chr. 5.s. føds. Olympia. Spica kulm. midn. ☉ S. kv. 15.31 <i>Jesu Kristi opstandelse. Mark. 16,1-8</i>	06.07	20.14	03.35	10.38	
Ma. 16	2. påskedag	Margrethe 2.s. fødsel UGE 16 Mariane	06.04	20.16	04.13	11.40	
Ti. 17	Anicetus	(fjernest jorden	06.02	20.18	04.43	12.48	
On. 18	Eleutherius	Tusmørket varer 43 min.	06.00	20.20	05.05	13.58	
To. 19	Daniel		05.57	20.22	05.23	15.10	
Fr. 20	Sulpicius		05.55	20.24	05.38	16.23	
Lø. 21	Florentius		05.52	20.26	05.52	17.37	
Sø. 22	1.s.e. påske	Quasimodo. Cajus <i>Den tvivlende Thomas. Johs. 20,19-31</i>	05.50	20.28	06.06	18.52	
Ma. 23	Georgius	● N.M. 15.26 UGE 17	05.48	20.30	06.20	20.10	
Ti. 24	Albertus		05.45	20.32	06.36	21.30	
On. 25	Mark. evang.	Tusmørket varer 44 min.	05.43	20.34	06.55	22.51	
To. 26	Cletus		05.40	20.36	07.20	–	
Fr. 27	Charl. Amalie	Ananias	05.38	20.38	07.54	00.10	
Lø. 28	Vitalis	Arcturus kulm. midn.	05.36	20.40	08.41	01.24	
Sø. 29	2.s.e. påske	Misericordia Domini. Peter martyr <i>Den gode hyrde. Johs. 10,11-16</i>	05.34	20.42	09.42	02.25	
Ma. 30	Severus	☉ F. kv. 17.08 UGE 18	05.31	20.44	10.56	03.13	

APRIL 2001

		Højvande ved Vidåslusen (se s. 33)	
Sø.	1	08.19	20.36
Ma.	2	14	09.22 21.46
Ti.	3	10.49	23.18
On.	4	–	12.33
To.	5	00.56	13.55
Fr.	6	02.11	14.57
Lø.	7	03.10	15.49
Sø.	8 Palmesøndag	04.00	16.34
Ma.	9	15	04.44 17.11
Ti.	10	05.23	17.43
On.	11	05.57	18.14
To.	12 Skærtorsdag	06.33	18.46
Fr.	13 Langfredag	07.10	19.23
Lø.	14	07.51	20.06
Sø.	15 Påskedag	08.41	20.55
Ma.	16 2. påskedag - Dronning Margrethe	16	09.41 21.57
Ti.	17	10.52	23.09
On.	18	–	12.08
To.	19	00.21	13.13
Fr.	20	01.22	14.05
Lø.	21	02.15	14.51
Sø.	22	03.02	15.34
Ma.	23	17	03.46 16.15
Ti.	24	04.29	16.52
On.	25	05.10	17.27
To.	26	05.44	17.58
Fr.	27	06.18	18.25
Lø.	28	06.48	18.55
Sø.	29	07.23	19.33
Ma.	30	18	08.11 20.26

MAJ 2001

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 15 timer 17 min. og tiltager i månedens løb 1 time 46 min.				SOL		MÅNE		
				OP	NED	OP	NED	
Ti.	1	Voldermisse	Philip og Jacob Solens radius 15° 52''	05.29	20.46	12.19	03.48	
On.	2	Athanasius	Tusmørket varer 47 min. (nærmest jorden	05.27	20.48	13.45	04.14	
To.	3	Korsmisse		05.25	20.50	15.12	04.35	
Fr.	4	Florian	Venus lyser klarest	05.23	20.52	16.38	04.52	
Lø.	5	Danmarks befrielse	Gothard. De lyse nætter beg.	05.20	20.54	18.03	05.08	
Sø.	6	3.s.e. påske	Jubilate. Johannes ante portam <i>Jesus forbereder disciplene på sin borgang til Faderen. Johs. 16,16-22</i>	05.18	20.55	19.27	05.23	
Ma.	7	Flavia	○ F.M. 13.52	UGE 19	05.16	20.57	20.50	05.40
Ti.	8	Stanislaus		05.14	20.59	22.10	05.59	
On.	9	Caspar	Tusmørket varer 49 min.	05.12	21.01	23.26	06.23	
To.	10	Gordianus		05.10	21.03	–	06.54	
Fr.	11	Bededag	Mamertus	05.08	21.05	00.34	07.34	
Lø.	12	Pancratius		05.06	21.07	01.29	08.24	
Sø.	13	4.s.e. påske	Cantate. Ingenuus <i>Sandhedens ånd. Johs. 16,5-15</i>	05.04	21.09	02.13	09.24	
Ma.	14	Kristian		UGE 20	05.03	21.11	02.46	10.30
Ti.	15	Sophie	(fjernest jorden ● S. kv. 10.11	05.01	21.12	03.11	11.40	
On.	16	Sara	Tusmørket varer 52 min.	04.59	21.14	03.30	12.51	
To.	17	Bruno		04.57	21.16	03.46	14.04	
Fr.	18	Erik		04.56	21.18	04.00	15.17	
Lø.	19	Potentiana		04.54	21.19	04.13	16.31	
Sø.	20	5.s.e. påske	Rogate. Angelica <i>Bøn i Jesu navn. Johs. 16,23b-28</i>	04.52	21.21	04.26	17.48	
Ma.	21	Helene		UGE 21	04.51	21.23	04.41	19.08
Ti.	22	Castus	Merkur st. østl. elong.	04.49	21.25	04.59	20.30	
On.	23	Desiderius	Tusmørket varer 55 min. ● N.M. 02.46	04.48	21.26	05.21	21.52	
To.	24	Kr. himmelfart	Esther	04.46	21.28	05.52	23.11	
Fr.	25	Urbanus		04.45	21.29	06.34	–	
Lø.	26	Kronprins Frederik	Beda	04.43	21.31	07.31	00.19	
Sø.	27	6.s.e. påske	Exaudi. Lucian (nærmest jorden <i>Åndens vidnesbyrd. Johs. 15,26-16,4</i>	04.42	21.33	08.43	01.13	
Ma.	28	Vilhelm		UGE 22	04.41	21.34	10.05	01.53
Ti.	29	Maximinus	● F. kv. 22.09	04.40	21.35	11.31	02.21	
On.	30	Vigand	Tusmørket varer 58 min.	04.38	21.37	12.57	02.43	
To.	31	Petronella		04.37	21.38	14.22	03.01	

MAJ 2001

		Højvande ved Vidåslusen (se s. 33)	
Ti.	1	09.16	21.37
On.	2	10.47	23.08
To.	3	–	12.23
Fr.	4	00.38	13.38
Lø.	5 Danmarks Befrielse	01.50	14.37
Sø.	6	02.47	15.27
Ma.	7 19	03.37	16.09
Ti.	8	04.21	16.45
On.	9	04.58	17.17
To.	10 Bededag	05.34	17.47
Fr.	11	06.08	18.20
Lø.	12	06.44	18.55
Sø.	13	07.25	19.35
Ma.	14 20	08.10	20.21
Ti.	15	09.01	21.15
On.	16	10.02	22.17
To.	17	11.12	23.25
Fr.	18	–	12.19
Lø.	19	00.30	13.17
Sø.	20	01.29	14.08
Ma.	21 21	02.22	14.55
Ti.	22	03.12	15.40
On.	23	04.00	16.24
To.	24 Kr. himmelfartsdag	04.44	17.06
Fr.	25	05.28	17.42
Lø.	26 Kronprins Frederik	06.08	18.18
Sø.	27	06.44	18.53
Ma.	28 22	07.25	19.34
Ti.	29	08.14	20.27
On.	30	09.17	21.34
To.	31	10.37	22.54

JUNI 2001

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 17 timer 3 min. og tiltager derefter indtil den 21., hvor den er 17 timer 27 min. Herefter og til månedens ende aftager dagen 6 min.				SOL		MÅNE	
				OP	NED	OP	NED
Fr.	1	Nikomedes	Antares kulm. midn. Solens radius 15' 46"	04.36	21.40	15.46	03.16
Lø.	2	Marcellinus		04.35	21.41	17.08	03.31
Sø.	3	Pinsedag	Fred. 8.s. føds. Erasmus <i>Helligåndens komme. Johs. 14,22-31</i>	04.34	21.42	18.30	03.47
Ma.	4	2. pinsedag	Optatus UGE 23 Pluto i opp. til solen	04.33	21.43	19.51	04.04
Ti.	5	Grundlovsdag	Kong Hans' føds. Bonifacius	04.33	21.44	21.08	04.25
On.	6	Tamperdag	Tusmørket varer 61 min. Norbertus. ☉ F.M. 01.39	04.32	21.46	22.19	04.52
To.	7	Jeremias		04.31	21.47	23.21	05.28
Fr.	8	Medardus	Venus st. vestl. elong.	04.30	21.48	–	06.14
Lø.	9	Primus		04.30	21.48	00.10	07.10
Sø.	10	Trinitatis	Onuphrius <i>Jesus og Nikodemus. Johs. 3,1-15</i>	04.29	21.49	00.47	08.14
Ma.	11	Prins Henrik	Barnabas apostel UGE 24 (fjernest jorden	04.29	21.50	01.15	09.23
Ti.	12	Basilius		04.28	21.51	01.36	10.34
On.	13	Cyrillus	Tusmørket varer 63 min. Capella kulm. midn. m.n. Mars i opp. til solen	04.28	21.52	01.53	11.46
To.	14	Rafinus	☉ S. kv. 03.28	04.28	21.52	02.07	12.58
Fr.	15	Valdemarsdag	Vitus	04.28	21.53	02.20	14.10
Lø.	16	Tycho		04.27	21.53	02.33	15.25
Sø.	17	1.s.e. trin.	Botolphus <i>Den rige mand og Lazarus. Luk. 16,19-31</i>	04.27	21.54	02.47	16.42
Ma.	18	Leontius	UGE 25	04.27	21.54	03.03	18.03
Ti.	19	Gervasius		04.27	21.55	03.22	19.26
On.	20	Sylverius	Tusmørket varer 64 min.	04.28	21.55	03.48	20.48
To.	21	Albanus	Solhverv 07.38. Længste dag ● N.M. 11.58	04.28	21.55	04.25	22.03
Fr.	22	10000 martyrer		04.28	21.55	05.16	23.05
Lø.	23	Paulinus	(nærmest jorden	04.28	21.55	06.24	23.52
Sø.	24	2.s.e. trin.	St. Hansdag <i>Den store festmåltid. Luk. 14,16-24</i>	04.29	21.55	07.45	–
Ma.	25	Prosper	UGE 26	04.29	21.55	09.13	00.25
Ti.	26	Pelagius		04.29	21.55	10.42	00.50
On.	27	Syvsoverdag	Tusmørket varer 63 min.	04.30	21.55	12.09	01.09
To.	28	Carol. Amalie	Eleonora. ☉ F. kv. 03.19	04.31	21.55	13.33	01.25
Fr.	29	Petrus Paulus		04.31	21.55	14.56	01.40
Lø.	30	Lucina		04.32	21.54	16.17	01.55

JUNI 2001

		Højvande ved Vidåslusen (se s. 33)	
Fr.	1	–	12.02
Lø.	2	00.16	13.13
Sø.	3 Pinsedag	01.25	14.11
Ma.	4 2. pinsedag 23	02.23	15.01
Ti.	5 Grundlovsdag	03.14	15.44
On.	6	03.58	16.22
To.	7 Prins Joachim	04.39	16.55
Fr.	8	05.16	17.28
Lø.	9	05.50	18.00
Sø.	10	06.26	18.34
Ma.	11 Prins Henrik 24	07.03	19.12
Ti.	12	07.41	19.52
On.	13	08.25	20.37
To.	14	09.15	21.29
Fr.	15 Valdemarsdag	10.12	22.29
Lø.	16	11.15	23.34
Sø.	17	–	12.19
Ma.	18 25	00.38	13.19
Ti.	19	01.39	14.15
On.	20	02.36	15.08
To.	21	03.31	15.58
Fr.	22	04.25	16.45
Lø.	23	05.15	17.31
Sø.	24 Skt. Hansdag	06.02	18.13
Ma.	25 26	06.43	18.52
Ti.	26	07.26	19.35
On.	27	08.12	20.24
To.	28	09.05	21.22
Fr.	29	10.12	22.31
Lø.	30 Prinsesse Alexandra	11.26	23.45

JULI 2001

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 17 timer 21 min. og aftager i månedens løb 1 time 25 min.				SOL		MÅNE	
				OP	NED	OP	NED
Sø.	1	3.s.e. trin.	Chr. 2.s. føds. Fred. 2.s. føds. Theobaldus. Solens radius 15' 44'' <i>Det tabte får. Luk. 15,1-10</i>	04.33	21.54	17.37	02.11
Ma.	2	Mariæ besøg.	UGE 27	04.34	21.53	18.54	02.30
Ti.	3	Cornelius	Vega kulm. midn.	04.35	21.53	20.07	02.55
On.	4	Ulricus	Tusmørket varer 61 min. Jorden fjernest solen	04.35	21.52	21.12	03.26
To.	5	Anshelmus	○ F.M. 15.04	04.36	21.51	22.05	04.08
Fr.	6	Dion		04.38	21.51	22.47	05.00
Lø.	7	Villebaldus		04.39	21.50	23.18	06.02
Sø.	8	4.s.e. trin.	Kjeld <i>Vær barmhjertige. Luk. 6,36-42</i>	04.40	21.49	23.41	07.09
Ma.	9	Sostrata	(fjernest solen UGE 28 Merkur st. vestl. elong.	04.41	21.48	23.59	08.20
Ti.	10	Knud, konge		04.42	21.47	–	09.31
On.	11	Josva	Tusmørket varer 59 min.	04.43	21.46	00.14	10.42
To.	12	Henrik		04.45	21.45	00.28	11.54
Fr.	13	Margarethe	● S. kv. 18.45	04.46	21.44	00.40	13.06
Lø.	14	Bonaventura		04.47	21.43	00.53	14.21
Sø.	15	5.s.e. trin.	Apostl. deling <i>Peters fiskefangst. Luk. 5,1-11</i>	04.49	21.41	01.07	15.38
Ma.	16	Susanne	UGE 29	04.50	21.40	01.24	16.58
Ti.	17	Alexius		04.52	21.39	01.47	18.20
On.	18	Amolphus	Tusmørket varer 56 min.	04.53	21.37	02.17	19.38
To.	19	Justa		04.55	21.36	03.00	20.48
Fr.	20	Elias	● N.M. 19.44	04.56	21.35	04.00	21.43
Lø.	21	Evenus	(nærmest jorden	04.58	21.33	05.17	22.23
Sø.	22	6.s.e. trin.	Maria Magd. Hundedagene beg. Altair kulm. midn. <i>Kristi nye lov. Matt. 5,20-26</i>	05.00	21.31	06.45	22.52
Ma.	23	Apollinaris	UGE 30	05.01	21.30	08.17	23.13
Ti.	24	Christina		05.03	21.28	09.49	23.31
On.	25	Jacobus	Tusmørket varer 52 min.	05.05	21.26	11.17	23.47
To.	26	Anna		05.06	21.25	12.42	–
Fr.	27	Martha	● F. kv. 10.08	05.08	21.23	14.05	00.02
Lø.	28	Aurelius		05.10	21.21	15.26	00.18
Sø.	29	7.s.e. trin	Oluf <i>Zakæus. Luk. 19,1-10</i>	05.12	21.19	16.44	00.36
Ma.	30	Abdon	Neptune i opp. til solen UGE 31	05.14	21.17	17.58	00.59
Ti.	31	Germanus		05.15	21.15	19.05	01.28

JULI 2001

		Højvande ved Vidåslusen (se s. 33)	
Sø.	1	–	12.38
Ma.	2	27	00.57 13.40
Ti.	3		01.59 14.34
On.	4		02.53 15.21
To.	5		03.42 16.01
Fr.	6		04.25 16.39
Lø.	7		05.01 17.13
Sø.	8		05.38 17.45
Ma.	9	28	06.11 18.19
Ti.	10		06.43 18.52
On.	11		07.17 19.27
To.	12		07.51 20.05
Fr.	13		08.29 20.47
Lø.	14		09.16 21.37
Sø.	15		10.11 22.37
Ma.	16	29	11.15 23.46
Ti.	17		– 12.25
On.	18		00.58 13.32
To.	19		02.06 14.36
Fr.	20		03.10 15.35
Lø.	21		04.09 16.30
Sø.	22		05.04 17.20
Ma.	23	30	05.52 18.05
Ti.	24		06.36 18.45
On.	25		07.16 19.26
To.	26		07.55 20.09
Fr.	27		08.41 20.59
Lø.	28		09.37 21.59
Sø.	29		10.43 23.11
Ma.	30	31	11.56 –
Ti.	31		00.26 13.06

AUGUST 2001

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 15 timer 56 min. og aftager i månedens løb 2 timer 11 min.				SOL		MÅNE	
				OP	NED	OP	NED
On.	1	Peters fængsel	Tusmørket varer 50 min. Solens radius 15' 46"	05.17	21.14	20.02	02.06
To.	2	Hannibal		05.19	21.12	20.46	02.54
Fr.	3	Nikodemus		05.21	21.10	21.20	03.53
Lø.	4	Dominicus	Deneb kulm. midn. ☉ F.M. 05.56	05.23	21.07	21.46	04.58
Sø.	5	8.s.e. trin. <i>De falske profeter. Matt. 7,15-21</i>	Osvaldus. ☾ fjernest jorden	05.25	21.05	22.05	06.08
Ma.	6	Kristi forkl.	UGE 32	05.26	21.03	22.21	07.20
Ti.	7	Donatus	De lyse nætter ender	05.28	21.01	22.35	08.31
On.	8	Ruth	Tusmørket varer 47 min.	05.30	20.59	22.47	09.42
To.	9	Romanus		05.32	20.57	23.00	10.54
Fr.	10	Laurentius		05.34	20.55	23.13	12.06
Lø.	11	Herman		05.36	20.53	23.28	13.20
Sø.	12	9.s.e. trin. <i>Den uærlige godsforvalter. Luk. 16,1-9</i>	Chr. 3.s. føds. Clara ☉ S. kv. 07.53	05.38	20.50	23.47	14.37
Ma.	13	Hippolytus	UGE 33	05.40	20.48	–	15.56
Ti.	14	Eusebius		05.42	20.46	00.13	17.15
On.	15	Mariæ himmelf.	Tusmørket varer 45 min. Uranus i opp. til solen	05.44	20.43	00.48	18.28
To.	16	Rochus		05.45	20.41	01.39	19.29
Fr.	17	Anastatius		05.47	20.39	02.47	20.15
Lø.	18	Agapetus		05.49	20.36	04.10	20.49
Sø.	19	10.s.e. trin. <i>Jesus græder over Jerusalem. Luk. 19,41-48</i>	Sebaldus ☾ nærmest jorden. ☉ N.M. 02.55	05.51	20.34	05.42	21.14
Ma.	20	Bernhard	UGE 34	05.53	20.32	07.17	21.34
Ti.	21	Salomon		05.55	20.29	08.49	21.51
On.	22	Symphorian	Tusmørket varer 43 min.	05.57	20.27	10.19	22.07
To.	23	Zakæus	Hundredagene ender	05.59	20.24	11.46	22.23
Fr.	24	Bartholomæus		06.01	20.22	13.10	22.40
Lø.	25	Ludvig	☉ F. kv. 19.55	06.03	20.19	14.32	23.02
Sø.	26	11.s.e. trin. <i>Farisæeren og tolderen. Luk. 18,9-14</i>	Irenæus	06.05	20.17	15.49	23.29
Ma.	27	Gebhardus	UGE 35	06.07	20.14	16.59	–
Ti.	28	Lovise	Augustinus	06.09	20.12	17.59	00.04
On.	29	Johs. halsh.	Tusmørket varer 41 min.	06.10	20.09	18.47	00.49
To.	30	Benjamin		06.12	20.07	19.24	01.45
Fr.	31	Bertha		06.14	20.04	19.51	02.49

AUGUST 2001

		Højvande ved Vidåslusen (se s. 33)	
On. 1		01.35	14.06
To. 2		02.35	14.57
Fr. 3		03.27	15.42
Lø. 4		04.10	16.21
Sø. 5		04.48	16.55
Ma. 6	32	05.23	17.30
Ti. 7		05.53	18.02
On. 8		06.24	18.32
To. 9		06.51	19.04
Fr. 10		07.19	19.33
Lø. 11		07.49	20.10
Sø. 12		08.27	20.53
Ma. 13	33	09.16	21.48
Ti. 14		10.17	22.57
On. 15		11.33	–
To. 16		00.19	12.57
Fr. 17		01.40	14.12
Lø. 18		02.52	15.17
Sø. 19		03.54	16.14
Ma. 20	34	04.49	17.05
Ti. 21		05.37	17.48
On. 22		06.18	18.29
To. 23		06.53	19.06
Fr. 24		07.30	19.46
Lø. 25		08.10	20.32
Sø. 26		08.57	21.27
Ma. 27	35	09.56	22.34
Ti. 28		11.09	23.53
On. 29		–	12.26
To. 30		01.09	13.34
Fr. 31		02.13	14.30

SEPTEMBER 2001

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 13 timer 45 min. og aftager i månedens løb 2 timer 16 min.			SOL		MÅNE	
			OP	NED	OP	NED
Lø. 1	Ægidius	Solens radius 15' 51"	06.16	20.02	20.12	03.58
Sø. 2	12.s.e. trin.	Elisa (fjernest jorden. ☉ F.M. 21.43 <i>Jesus helbreder en døvstum. Mark. 7,31-37</i>	06.18	19.59	20.29	05.09
Ma. 3	Seraphia	UGE 36	06.20	19.57	20.43	06.21
Ti. 4	Juliane Marie	Theodosia	06.22	19.54	20.55	07.32
On. 5	Regina	Tusmørket varer 40 min.	06.24	19.51	21.07	08.44
To. 6	Magnus		06.26	19.49	21.20	09.56
Fr. 7	Louise	Robert. Fomalhaut kulm. midn.	06.28	19.46	21.34	11.10
Lø. 8	Mariæ føds.		06.30	19.44	21.51	12.25
Sø. 9	13.s.e. trin.	Gorgonius <i>Den barmhjertige samaritaner. Luk. 10,23-37</i>	06.32	19.41	22.13	13.42
Ma. 10	Burchardt	☉ S. kv. 18.59 UGE 37	06.34	19.39	22.43	14.59
Ti. 11	Hillebert		06.35	19.36	23.25	16.13
On. 12	Guido	Tusmørket varer 39 min.	06.37	19.33	–	17.17
To. 13	Cyprianus		06.39	19.31	00.24	18.08
Fr. 14	† ophøjelse		06.41	19.28	01.39	18.46
Lø. 15	Eskild		06.43	19.25	03.06	19.14
Sø. 16	14.s.e. trin.	Euphemia. (nærmest jorden <i>De ti spedalske. Luk. 17,11-19</i>	06.45	19.23	04.39	19.36
Ma. 17	Lambertus	● N.M. 10.27 UGE 38	06.47	19.20	06.13	19.54
Ti. 18	Chr. 8.s. føds.	Titus. Merkur st. østl. elong.	06.49	19.17	07.45	20.10
On. 19	Tamperdag	Tusmørket varer 39 min. Constantia	06.51	19.15	09.16	20.25
To. 20	Tobias		06.53	19.12	10.45	20.43
Fr. 21	Matthæus		06.55	19.10	12.11	21.02
Lø. 22	Mauritius	Jævn døgn 23.04	06.57	19.07	13.33	21.27
Sø. 23	15.s.e. trin.	Linus <i>Vær ikke bekymrede. Matt. 6,24-34</i>	06.59	19.04	14.49	22.00
Ma. 24	Tecla	☉ F. kv. 09.31 UGE 39	07.00	19.02	15.54	22.42
Ti. 25	Cleophas		07.02	18.59	16.47	23.35
On. 26	Chr. 10.s. føds.	Tusmørket varer 38 min. Adolph	07.04	18.57	17.27	–
To. 27	Cosmus		07.06	18.54	17.57	00.38
Fr. 28	Venceslaus		07.08	18.51	18.19	01.46
Lø. 29	St. Michael	(fjernest jorden	07.10	18.49	18.37	02.57
Sø. 30	16.s.e. trin.	Hieronymus <i>Enkens søn fra Nain. Luk. 7,11-17</i>	07.12	18.46	18.51	04.09

SEPTEMBER 2001

		Højvande ved Vidåslusen (se s. 33)	
Lø.	1	03.04	15.16
Sø.	2	03.48	15.56
Ma.	3	36	04.27 16.34
Ti.	4	04.59	17.09
On.	5	05.32	17.40
To.	6	06.00	18.12
Fr.	7	06.26	18.38
Lø.	8	06.50	19.07
Sø.	9	07.16	19.36
Ma.	10	37	07.48 20.16
Ti.	11	08.33	21.09
On.	12	09.34	22.20
To.	13	10.53	23.52
Fr.	14	–	12.27
Lø.	15	01.25	13.51
Sø.	16	02.38	14.58
Ma.	17	38	03.39 15.54
Ti.	18	04.31	16.43
On.	19	05.15	17.27
To.	20	05.52	18.05
Fr.	21	06.26	18.41
Lø.	22	06.59	19.20
Sø.	23	07.37	20.02
Ma.	24	39	08.22 20.53
Ti.	25	09.15	21.56
On.	26	10.22	23.15
To.	27	11.40	–
Fr.	28	00.36	12.53
Lø.	29	01.42	13.52
Sø.	30	02.34	14.41

OKTOBER 2001

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 11 timer 29 min. og aftager i månedens løb 2 timer 18 min.				SOL		MÅNE		
				OP	NED	OP	NED	
Ma.	1	Remigius	Solens radius 15' 59"	UGE 40	07.14	18.43	19.04	05.21
Ti.	2	Ditlev	○ F.M. 13.49		07.16	18.41	19.15	06.33
On.	3	Mette	Tusmørket varer 38 min.		07.18	18.38	19.27	07.46
To.	4	Franciscus			07.20	18.36	19.41	09.00
Fr.	5	Placidus			07.22	18.33	19.56	10.15
Lø.	6	Fred. 7.s. føds.	Broderus		07.24	18.31	20.16	11.33
Sø.	7	17.s.e. trin.	Fred. 1.s. føds. Amalie <i>Jesus som gæst hos farisæeren. Luk. 14,1-11</i>		07.26	18.28	20.43	12.50
Ma.	8	Ingeborg		UGE 41	07.28	18.25	21.20	14.05
Ti.	9	Dionysius			07.30	18.23	22.11	15.11
On.	10	Gereon	Tusmørket varer 39 min. ● S. kv. 04.20		07.32	18.20	23.18	16.05
To.	11	Fred. 4.s. føds.			07.34	18.18	–	16.46
Fr.	12	Maximilian			07.36	18.15	00.39	17.17
Lø.	13	Angelus			07.38	18.13	02.07	17.39
Sø.	14	18.s.e. trin.	Calixtus <i>Det store bud. Matt. 22,34-46</i>		07.40	18.10	03.38	17.58
Ma.	15	Hedevig	☾ nærmest jorden	UGE 42	07.42	18.08	05.10	18.13
Ti.	16	Gallus	● N.M. 19.23		07.44	18.05	06.41	18.29
On.	17	Florentinus	Tusmørket varer 39 min.		07.46	18.03	08.12	18.45
To.	18	Lukas evang.			07.48	18.00	09.41	19.03
Fr.	19	Balthasar			07.50	17.58	11.08	19.25
Lø.	20	Felicianus			07.52	17.56	12.29	19.54
Sø.	21	19.s.e. trin.	11000 jomfruer <i>Den lamme i Kapernaum. Mark. 2,1-12</i>		07.54	17.53	13.42	20.33
Ma.	22	Cordula		UGE 43	07.57	17.51	14.42	21.23
Ti.	23	Søren			07.59	17.49	15.28	22.23
On.	24	FN dag	Tusmørket varer 40 min. Proclus. ● F. kv. 02.58		08.01	17.46	16.01	23.30
To.	25	Crispinus			08.03	17.44	16.26	–
Fr.	26	Amandus	☾ fjernest jorden		08.05	17.42	16.45	00.41
Lø.	27	Sem			08.07	17.39	17.00	01.54
Sø.	28	20.s.e. trin.	Marie Sophie Frederikke Simon og Judas Sommertid slutter <i>Kongesønnens bryllup. Matt. 22,1-14</i>		07.09	16.37	16.12	02.06
Ma.	29	Narcissus	Merkur st. vestl. elong.	UGE 44	07.11	16.35	16.24	03.18
Ti.	30	Absalom			07.13	16.33	16.36	04.31
On.	31	Reform. beg.	Tusmørket varer 41 min. Louise		07.15	16.30	16.48	05.45

OKTOBER 2001

		Højvande ved Vidåslusen (se s. 33)	
Ma. 1	40	03.17	15.25
Ti. 2		03.54	16.04
On. 3		04.31	16.41
To. 4		05.04	17.17
Fr. 5		05.34	17.48
Lø. 6		06.03	18.18
Sø. 7		06.26	18.44
Ma. 8	41	06.50	19.13
Ti. 9		07.21	19.51
On. 10		08.06	20.44
To. 11		09.07	21.58
Fr. 12		10.30	23.38
Lø. 13		–	12.08
Sø. 14		01.13	13.32
Ma. 15	42	02.22	14.37
Ti. 16		03.19	15.32
On. 17		04.07	16.20
To. 18		04.48	17.02
Fr. 19		05.25	17.40
Lø. 20		05.57	18.16
Sø. 21		06.31	18.53
Ma. 22	43	07.07	19.35
Ti. 23		07.48	20.23
On. 24	FN-dag	08.39	21.22
To. 25		09.39	22.33
Fr. 26		10.50	23.50
Lø. 27		–	12.04
Sø. 28	Sommertid slutter	00.56	12.07
Ma. 29	44	00.50	12.59
Ti. 30		01.36	13.45
On. 31		02.17	14.29

NOVEMBER 2001

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 9 timer 11 min. og aftager i månedens løb 1 time 48 min.				SOL		MÅNE	
				OP	NED	OP	NED
To.	1	Alle helgen	Solens radius 16' 7'' ○ F.M. 06.41	07.17	16.28	17.03	07.01
Fr.	2	Alle sjæle		07.20	16.26	17.21	08.20
Lø.	3	Hubertus		07.22	16.24	17.45	09.39
Sø.	4	Alle helgens s. <i>Saligprisninger. Matt. 5,1-12</i>	Otto	07.24	16.22	18.18	10.57
Ma.	5	Malachias	UGE 45	07.26	16.20	19.05	12.07
Ti.	6	Leonhardus		07.28	16.18	20.07	13.05
On.	7	Engelbrecht	Tusmørket varer 42 min.	07.30	16.16	21.23	13.50
To.	8	Claudius	● S. kv. 13.21	07.32	16.14	22.47	14.22
Fr.	9	Theodor		07.34	16.12	–	14.46
Lø.	10	Luther		07.36	16.10	00.15	15.04
Sø.	11	22.s.e. trin. <i>Den gældbundne tjener. Matt. 18,21-35</i>	Morten bisp (nærmest jorden	07.39	16.08	01.44	15.20
Ma.	12	Torkild	UGE 46	07.41	16.06	03.13	15.34
Ti.	13	Arcadius		07.43	16.05	04.41	15.49
On.	14	Frederik	Tusmørket varer 44 min.	07.45	16.03	06.09	16.05
To.	15	Leopold	● N.M. 07.40	07.47	16.01	07.37	16.25
Fr.	16	Othenius		07.49	15.59	09.03	16.50
Lø.	17	Anianus		07.51	15.58	10.22	17.24
Sø.	18	23.s.e. trin. <i>Skattens mønt. Matt. 22,15-22</i>	Hesychius	07.53	15.56	11.30	18.09
Ma.	19	Elisabeth	UGE 47	07.55	15.55	12.23	19.06
Ti.	20	Volkmarus		07.57	15.53	13.02	20.12
On.	21	Mariæ ofring	Tusmørket varer 45 min.	07.59	15.52	13.31	21.23
To.	22	Cecilia		08.01	15.50	13.51	22.35
Fr.	23	Clemens	(fjernest jorden. ● F. kv. 00.21	08.03	15.49	14.07	23.48
Lø.	24	Chrysogonus		08.05	15.48	14.21	–
Sø.	25	Sidste s. i kirkeåret <i>Når Menneskesønnen kommer. Matt. 25,31-46</i>	Catharina	08.06	15.46	14.32	01.00
Ma.	26	Conradus	UGE 48	08.08	15.45	14.44	02.12
Ti.	27	Facundus		08.10	15.44	14.55	03.26
On.	28	Sophie Magd.	Tusmørket varer 47 min.	08.12	15.43	15.09	04.41
To.	29	Saturnius		08.14	15.42	15.25	05.59
Fr.	30	Chr. 6.s. føds.	Andreas ○ F.M. 21.49	08.15	15.41	15.47	07.20

NOVEMBER 2001

		Højvande ved Vidåslusen (se s. 33)	
To.	1	02.55	15.11
Fr.	2	03.33	15.20
Lø.	3	04.10	16.27
Sø.	4	04.40	17.02
Ma.	5	45	05.10 17.30
Ti.	6	05.36	18.03
On.	7	06.11	18.41
To.	8	06.56	19.36
Fr.	9	07.58	20.52
Lø.	10	09.19	22.27
Sø.	11	Morten Bisp	10.51 23.54
Ma.	12	46	– 12.11
Ti.	13	01.00	13.15
On.	14	01.55	14.09
To.	15	02.42	14.57
Fr.	16	03.24	15.40
Lø.	17	03.59	16.19
Sø.	18	04.33	16.54
Ma.	19	47	05.07 17.32
Ti.	20	05.42	18.12
On.	21	06.23	18.55
To.	22	07.09	19.46
Fr.	23	08.01	20.45
Lø.	24	09.02	21.51
Sø.	25	10.08	22.58
Ma.	26	48	11.13 23.56
Ti.	27	–	12.11
On.	28	00.47	13.04
To.	29	01.34	13.52
Fr.	30	02.20	14.39

DECEMBER 2001

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 7 timer 23 min. og aftager derefter indtil den 21., hvor den er 6 timer 56 min. Herefter og til månedens ende tiltager dagen 8 min.			SOL		MÅNE		
			OP	NED	OP	NED	
Lø.	1	Arnold	Solens radius 16' 13"	08.17	15.40	16.16	08.40
Sø.	2	1.s. i advent	Bibiana. Aldebaran kulm. midn. <i>Jesus i Nazarets synagoge. Luk. 4,16-30</i>	08.19	15.39	16.59	09.56
Ma.	3	Svend	Saturn i opp. til solen UGE 49	08.20	15.39	17.57	11.01
Ti.	4	Charlotte Frederikke	Barbara	08.22	15.38	19.10	11.51
On.	5	Sabina	Tusmørket varer 48 min.	08.23	15.37	20.33	12.27
To.	6	Nikolaus		08.25	15.37	22.01	12.53
Fr.	7	Agathon	(nærmest jorden. ☉ S. kv. 20.52	08.26	15.36	23.29	13.13
Lø.	8	Mariæ undf.		08.27	15.36	–	13.29
Sø.	9	2.s. i advent	Rudolph <i>De 10 brudepiger. Matt. 25,1-13</i>	08.29	15.35	00.55	13.43
Ma.	10	Judith	UGE 50	08.30	15.35	02.21	13.56
Ti.	11	Damasus		08.31	15.35	03.47	14.11
On.	12	Epimachus	Tusmørket varer 49 min. Rigel kulm. midn. Capella kulm. midn.	08.32	15.34	05.13	14.28
To.	13	Lucia		08.33	15.34	06.38	14.50
Fr.	14	Crispus	● N.M. 21.47	08.34	15.34	07.59	15.19
Lø.	15	Nikatus		08.35	15.34	09.13	15.59
Sø.	16	3.s. i advent	Lazarus <i>Zakarias' lovsang. Luk. 1,67-80</i>	08.36	15.34	10.13	16.50
Ma.	17	Albina	UGE 51	08.37	15.35	10.59	17.53
Ti.	18	Lovise		08.38	15.35	11.32	19.04
On.	19	Tamperdag	Tusmørket varer 49 min. Nemesius	08.39	15.35	11.56	20.17
To.	20	Abraham		08.39	15.35	12.14	21.30
Fr.	21	Thomas	Solhverv 20.21. Korteste dag (fjernest jorden	08.40	15.36	12.28	22.42
Lø.	22	Japetus	Betelgeuse kulm. midn. ● F. kv. 21.56	08.40	15.36	12.40	23.53
Sø.	23	4.s. i advent	Torlacus <i>Han bør vokse, men jeg forringes. Johs. 3,25-36</i>	08.41	15.37	12.51	–
Ma.	24	Juleaften	Alexandrine. Adam UGE 52	08.41	15.38	13.02	01.05
Ti.	25	Juledag		08.41	15.38	13.15	02.19
On.	26	2. juledag	Tusmørket varer 49 min. St. Stephan	08.42	15.39	13.29	03.34
To.	27	Johs. evang.		08.42	15.40	13.48	04.53
Fr.	28	Børnedag		08.42	15.41	14.13	06.14
Lø.	29	Noah		08.42	15.42	14.50	07.34
Sø.	30	Julesøndag	David. ○ F.M. 11.40 <i>Flugten til egypten. Luk. 2,25-40</i>	08.42	15.43	15.41	08.46
Ma.	31	Sylvester	UGE 1	08.42	15.44	16.50	09.44

DECEMBER 2001

		Højvande ved Vidåslusen (se s. 33)	
Lø.	1	03.04	15.25
Sø.	2	03.44	16.10
Ma.	3	49	04.24 16.49
Ti.	4	05.02	17.27
On.	5	05.34	18.04
To.	6	06.13	18.44
Fr.	7	06.59	19.37
Lø.	8	07.56	20.45
Sø.	9	09.08	22.06
Ma.	10	50	10.29 23.26
Ti.	11	11.45	–
On.	12	00.32	12.51
To.	13	01.29	13.47
Fr.	14	02.19	14.38
Lø.	15	03.01	15.23
Sø.	16	03.40	16.02
Ma.	17	51	04.16 16.40
Ti.	18	04.49	17.16
On.	19	05.25	17.51
To.	20	06.02	18.31
Fr.	21	06.42	19.13
Lø.	22	07.27	19.59
Sø.	23	08.17	20.52
Ma.	24	Juleaften	52 09.13 21.51
Ti.	25	Juledag	10.14 22.53
On.	26	2. juledag	11.17 23.53
To.	27		– 12.17
Fr.	28		00.49 13.15
Lø.	29		01.42 14.11
Sø.	30		02.34 15.04
Ma.	31	1	03.25 15.54

Alle oplysninger i denne kalender er meddelt af Københavns Universitet, bortset fra højvandtiderne (se side 33). De i kalenderen angivne tidspunkter for solens og månens opgang og nedgang er beregnet for disse himmellegemers centre og gælder for København. Alle klokkeslæt i denne kalender er i perioden fra 25. marts til 28. oktober angivet i sommertid, som er en time mere end melleuropæisk tid, der er normalt i Danmark.

Solens opgang og nedgang

Korrektioner for Sønderjylland

De i kalenderen angivne klokkeslæt for Solens opgang og nedgang gælder for Københavns horisont. Ved hjælp af de i nedenstående tabel anførte korrektioner er det muligt at udregne tidspunkterne for henholdsvis Aabenraa og Slesvig.

Tabellen anvendes på følgende måde: I tabellens første kolonne opsøges tidspunktet på året, idet de efter månederne anførte romertal I og II betegner henholdsvis første og sidste halvdel af den pågældende måned. De ud for

månedhalvdelen anførte tal i de følgende kolonner er det antal minutter, der skal lægges til kalenderens klokkeslæt for henholdsvis solopgang og solnedgang for at få klokkeslættet for vedkommende lokalitet.

I landsdelens vestlige egne indtræder de omhandlede begivenheder yderligere op til 3 minutter senere, ved østkysten 1-2 minutter tidligere.

Eksempel: Solopgang i Højer den 7. juli. Kalenderen angiver 04.39. Hertil lægges ifølge tabellen for juli I for Aabenraa 17 minutter, hvorved man får 04.56. Da Højer ligger ved vestkysten lægges yderligere 3 minutter til. Resultat: 04.59.

Det bemærkes, at tabellen ikke kan anvendes til korrektion af tidspunkterne for månens op- og nedgang.

MÅNED	AABENRAA		SLESVIG	
	Solopgang	Solnedgang	Solopgang	Solnedgang
December II	+ 8	+ 17	+ 4	+ 20
Januar I – December I	+ 9	+ 17	+ 5	+ 19
Januar II – November II	+ 9	+ 16	+ 6	+ 18
Februar I – November I	+ 10	+ 15	+ 8	+ 16
Februar II – Oktober II	+ 11	+ 14	+ 9	+ 15
Marts I – Oktober I	+ 12	+ 13	+ 11	+ 13
Marts II – September II	+ 13	+ 13	+ 12	+ 12
April I – September I	+ 14	+ 12	+ 13	+ 11
April II – August II	+ 15	+ 11	+ 15	+ 9
Maj I – August I	+ 16	+ 10	+ 17	+ 7
Maj II – Juli II	+ 16	+ 9	+ 18	+ 6
Juni I – Juli I	+ 17	+ 8	+ 20	+ 4
Juni II	+ 17	+ 8	+ 20	+ 4

Højvandet ved vestkysten

Højvandet er i kalenderen beregnet for Vidåslusen. Udgangspunktet er højvandet ved Havneby som angivet i Færvandsvæsenets tidevandstabel.

Tidsangivelserne er mellemeuropæisk tid med hensynstagen til dansk sommertid. Vil man kende vandtiderne ved andre punkter på vestkysten end ved Vidåslusen, må man ved:

Nordslesvig

Havneby, Rømø trække 23 min. fra
Lakolk trække 1 t. og 3 min. fra
Koldby trække 3 min. fra
Ballum sluse trække 18 min fra

Rejsby sluse trække 3 min. fra
Vester Vedsted trække 13 min. fra

Fanø

Nordby lægge 2 min. til
Sønderho trække 43 min. fra

Sydslesvig

Dagebøl

(forb. til Før) trække 28 min. fra
Schlüttsiel (forb.

til Halligerne) trække 48 min. fra

Husum (forb. til

Pellworm m.v.) trække 48 min fra

Frederiksstad lægge 56 min. til

Tønning lægge 2 min. til

Wyk trække 38 min. fra

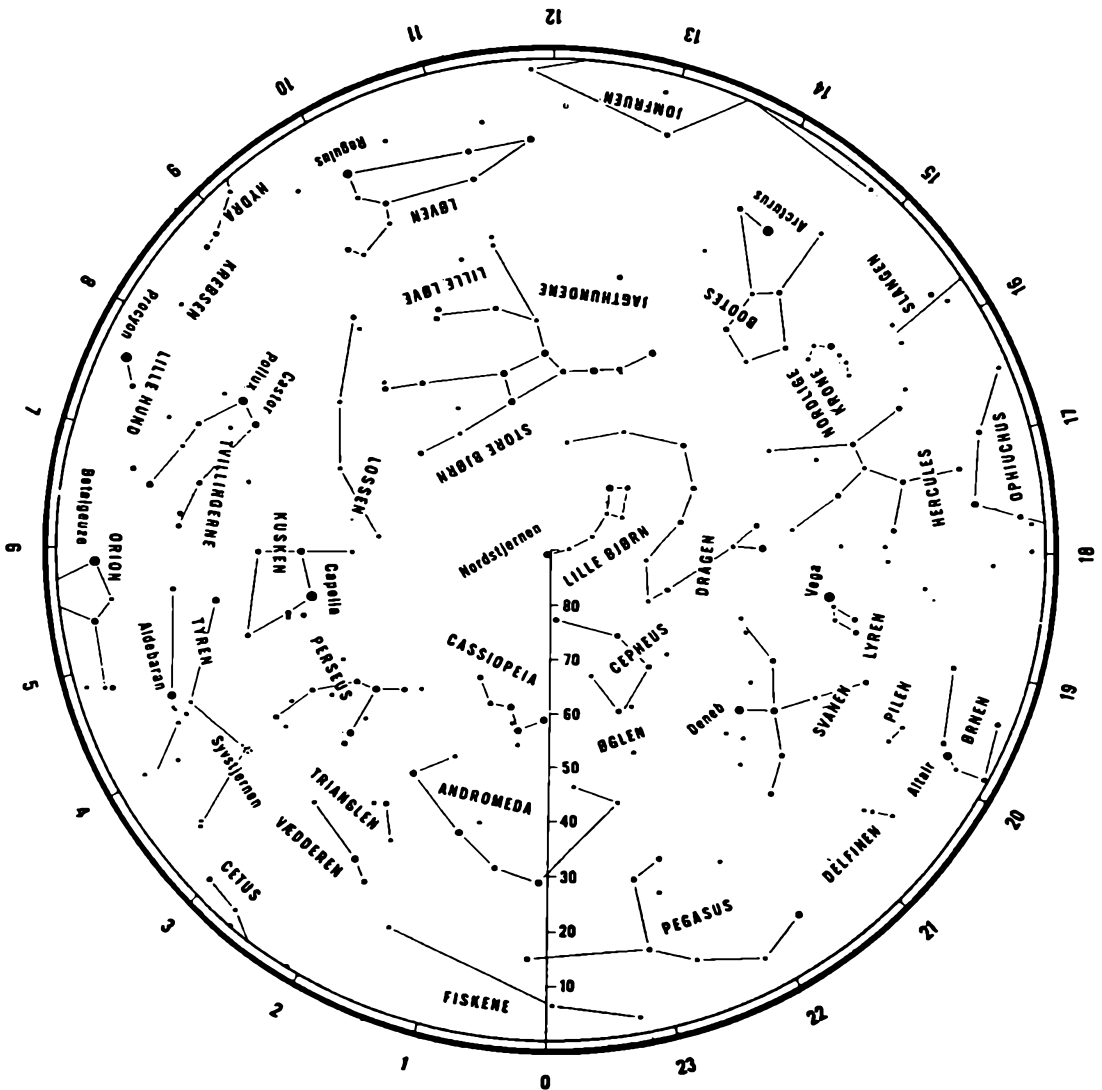
St. Peter trække 1 t. og 31 min. fra

Westerland trække 1 t. og 45 min. fra

Stjernesked

Stjernesked viser sig hver nat, men på enkelte tider af året ses flere end sædvanligt, således hvert år omkring 3. – 4. januar (Kvadranten),

22. april (Lyriderne), 12. august (Perseiderne), 21. oktober (Orionderne) og 13. december (Geminiderne), medens der med års mellemrum kan forekomme mange stjernesked omkring 9. oktober (Oktober-Draconiderne) og 17. november (Leoniderne).

Formørkelser i året 2001

1) 9. januar, total måneformørkelse.

Synlig i Danmark i hele sin udstrækning.

Formørkelsen begynder kl. 19.42 og slutter kl. 22.59. Totaliteten begynder kl. 20.50 og ender kl. 21.52. Ved formørkelsens midte kl. 21.21 vil månen, set fra København, stå 43 grader over horisonten mod østsydøst.

2) 21. juni, total solformørkelse.

Ikke synlig i Danmark. Formørkelsens synlighedsområde fremgår af kortet nedenfor. I område **B** vil formørkelsen være synlig i hele

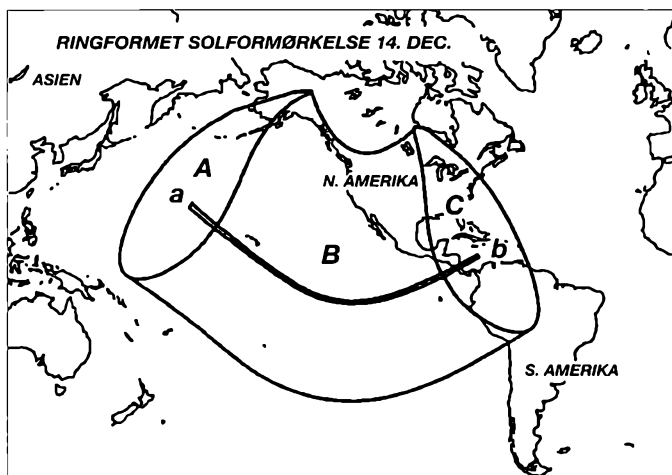
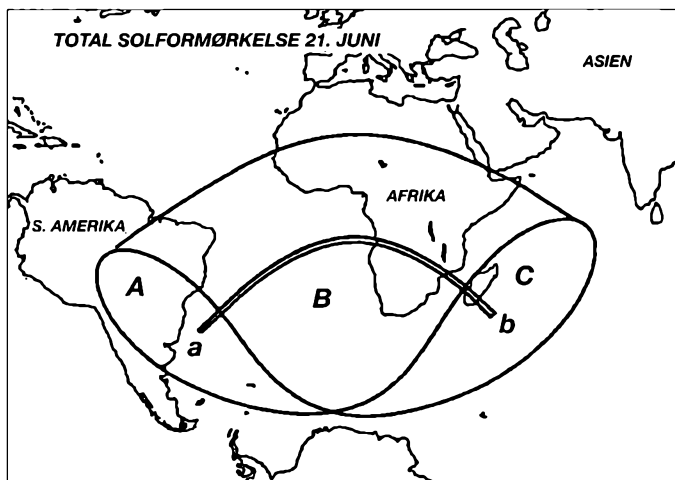
sin udstrækning. I område **A** vil formørkelsen være påbegyndt ved solopgang, og i område **C** vil solen gå ned, før formørkelsen er afsluttet. Længs kurven **a-b** vil formørkelsen ses som en total formørkelse, i de øvrige områder ses den som partiel formørkelse.

3) 5. juli, partiel måneformørkelse.

Ikke synlig i Danmark.

4) 14. december, ringformet solformørkelse.

Ikke synlig i Danmark. Formørkelsens synlighedsområde fremgår af kortet nedenfor. I område **B** vil formørkelsen være synlig i hele sin udstrækning. I område **A** vil formørkelsen være påbegyndt ved solopgang, og i område **C** vil solen gå ned, før formørkelsen er afsluttet.

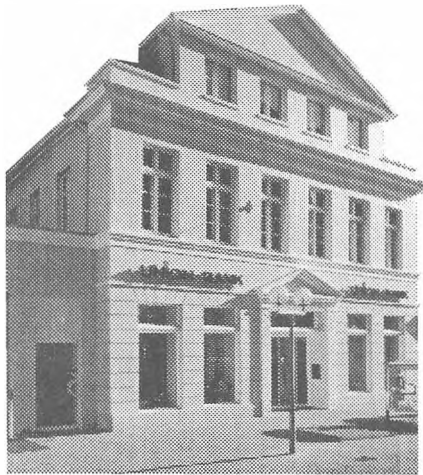

Et år 2000-sikkert
valg

ERNST & YOUNG

Ernst & Young Statsautoriseret Revisionsaktieselskab
Ellegårdvej 25, 6400 Sønderborg. Tlf. 7442 3536. Fax 7442 3813
Spikergade 19, 6270 Tønder. Tlf. 7472 5566. Fax 7472 0310
- samt i mere end 650 byer i resten af verden. Internet www.ey.dk

Deres bank

*for
forretninger
i Tyskland*

 UNION-BANK
Aktieselskab

D-24937 Flensburg
Große Str. 2
Tlf. 04 61 - 84 14-0
Fax 04 61 - 84 14-290
Telex 2 28 55

Filialer i
D-24941 Flensburg Tlf. 04 61 / 9 02 10 - 0
Schleswiger Str. 85 Fax 04 61 / 9 02 10 - 10
og
D-24955 Harrislee Tlf. 04 61 / 7 00 32 - 0
Süderstr. 89 Fax 04 61 / 7 00 32 - 32

ARTIKLER OG DIGTE

Prolog 2001

Verden er it, som verden har væt.
 Verden har nemle fåt internet!
 Og det er så enten fænomenal,
 elle osse så er'et katastrofal.
 Ålt er mule - ålt ka ske
 æ kunst er og ve'e, hva det er, en vil se -
 mæ et fin ord, så he'et IKT
 og for dem, der it frygte æ teknologi,
 ja, da blive'et nærmest en hel mani.

*"De higer og søger
 I gamle Bøger,
 I oplukte Høie
 Med speidende Øie,
 Paa Sværd og Skiolde
 I muldne Volde,
 Paa Runestene
 Blandt smuldnede Bene ..."*

... Nej holdt! Nej sån er verden it me'e!
 Det er it sån, en ska søch og le'e.
 (Det dukket lich frem - det gammel pjat)
 Nej nu ska en enten "surf" elle "chat".

En hjemmesi' - det ska en ha
 for så ka ande jo se, at en ka
 og så -ja, så må en osse ha
 en internet-adresse - hva-ba!
 http// og kolon, ska der stå
 og tre w'er og punktum dk.
 Og som en ekstra lille finesse
 så ka'en og få en e-mail adresse -
 jo da ska'en bar ha et @,
 så fyge æ hot-mails te og fra.

*"I, som raver i Blinde,
 Skal finde
 Et Ældgammelt Minde,
 Der skal komme og svinde."*

(Nej det vå da et skrække mas -
nu kom'et igen, det gammel stads!)

Men det fænomen mæ og kom' og svind'
vil enhver jo kind',
som sær ve en skærm,
- om nok så ferm.

*"I Taage de famle. -
I, gamle, gamle,
Hensvundne Dage,
Da det straalte i Norden,
Da Himlen var paa Jorden,
Giv et Glimt tilbage!"*

(Nej, nu går'et da hel amok
nu ka'et minsandten da snar væ nok -)

Se, den der ingen PC'er har,
ja han må jo ha sæ jen lidt snar,
men ind te det en dau ka ske,
da ka han gå å netcafé!

*"Og hen de stimle
I store Vrimle,
Og grave og søge..."*

(Det er it og gøe - det trænge sæ å
det gammel - og derfor så må'et jo stå.)

Der sær de så og sørfe og tjatte ...
(hvis it de sær og spille og pjatte)
Og finde de it lichfrem tvende guldhorn,
- så finde de nok et enkelt guldkorn.
Æ mulehe'e - den har de fåt.
Cyberspace, skidt elle godt?

Inger Rahbek Andersen

For 50 år siden...

Af Arne G. Larsen

Arne G. Larsen har på biblioteket i Aabenraa gennemlæst samtlige numre af dagbladet Hejmdal for 1951. Her er i kronologisk orden nogle indtryk af stort og småt i Sønderjylland for 50 år siden, bl.a. med vægt på at nævne så mange forskellige lokaliteter som muligt. Læserne bedes være opmærksom på, at Hejmdal kun udkom på hverdage.

Genindvielse af Haderslev Domkirke

2. januar: Forsiden: Billede af Haderslev Domkirke, hvis restaurering er tilendebragt. Genindvies 14. januar. I radioen i aften fortæller Tage Christiansen om restaureringen. Dalende folketal i de vestlige egne. Konstitueret landsdommer Niels Schaumburg Christensen, 38 år, ny politimester i Aabenraa, hvor han afløser politimester Brix. Stor artikel af H. Jepsen Christensen om: Nationale mindretalsskoler og deres økonomi i fortid og nutid i Nord- og Sydslesvig. Orgel i Bov kirke til 35.000 kr. I Rødding sognemenighed blev i 1950 døbt 25 børn, 13 par ægteviet og 30 begravet.

3. januar: Forsiden: Sneen har forsinket togene i en time i dag. Domkirkerestaureringen kostede 2,1 mio. kr. oplyste Tage Christiansen i radioen. I den danske menighed i Tønder døbt 146 børn, i den tyske menighed 41, 118 konfirmander i den danske menighed og 24 i den tyske. Der viedes 43 par i den danske menighed og 8 i den tyske menighed, og der begravdes 30 og 23 i hhv. den danske og den tyske menighed. Afdøde fru Inge Andresen, Broager, har testamenteret sin ejendom til indretning af alderdomshjem. En del af hendes formue skal anvendes til indretning og drift af hjemmet.

4. januar: 100 bundter lammearme á 92 meter til en værdi af 2.700 kr. stjålet fra Vojens Andels-Svineslagteri. Sukkerroedyrkerforeningen for Øsby og omegn har bestilt 60 stk. 5,5 tons gummivogne á 4.000 kr. til levering fra

Arne G. Larsen

Sydjydsk Páhængsvognfabrik i Aabenraa. Afvandingsarbejder for 10,2 mio. DM udført i Bongsiel og omegn syd for Rudbøl.

5. januar: 1,1 millioner flygtninge i Slesvig-Holsten. Heraf lever 450.000 i menneskeuverdige boliger, fastslår Landskontoret i Kiel. Skoletandpleje i Rise fra 1. april. Overlærer H. Nygaard, Sønderborg, udnævnt til konsulent for særundervisning i Aabenraa og Sønderborg amter.

6. januar: Sønderborg Andelsmejeri indfører som det første i landet lyn-pasteurisering. 52 nye lejligheder i Tønder 1950. Landstingsmedlem Ingeborg Refslund Thomsen skriver om: Indfødsret og Nordslesvig. Den 1. januar i år blev alle vi, der er født i Nordslesvig i fremmedherredømmets tid, anerkendt som ligestillet med danskfødte medborgere. Før var vi kun „danske“ og ikke „danskfødte“. Nu er vi blevet lige så danskfødte som enhver, der er født nord for Kongeåen. Men det skulle altså vare 30 år, før denne ligestilling blev lov, slutter Ingeborg Refslund Thomsen.

8. januar: I Sønderjylland har De danske Ungdomsforeninger ca. 75 lokalforeninger med knapt 10.000 medlemmer, oplyste Chr. Christensen, Hjerting, ved møde på Folkunghus i Gråsten.

9. januar: Godsejer Ivar Vind, Sanderumgård v. Odense, overtager forpagtningen af „Røj“ ved

Tønder. Tidl. folketingsmand P. Pedersen-Røj har haft forpagtningen i mere end 25 år.

11. januar: Rekordbyggeri i Aabenraa i 1950. Første år, hvor 200 lejligheder er opført.

12. januar: Egen sogns husmandsforening markerer sit 30 års jubilæum. Sognerådsformand Jørgen Frandsen var formand de første 25 år. Siden har Chresten Jørgensen, Stolbro, været formand.

15. januar: Forsiden: Smuk højtidelighed, da Haderslev Domkirke geninviedes. Kongeparret og dronning Alexandrine samt tronfølger prins Knud overværede indvielsen. De kongelige ankom med særtog til Haderslev. Meget udførligt referat. Biskop C.W. Noacks prædiken gengives efter manuskript.

17. januar: Aabenraa har nu 13.017 indbyggere. En stigning på 185 fra året før. Flensborg har 103.958 indbyggere, hvoraf 40.593 er flygtninge. Fire lærerboliger á 66.000 kr. opføres ved Idrætshøjskolen i Sønderborg.

19. januar: Jordlovsudvalget råder over 73.000 ha jord i Sønderjylland.

20. januar: Forsiden: Løjt kommunes rationeringsmærker stjålet i nat! 2.450 kort, der sikkert omsættes på „børsen“ i København. Kaffemærkerne anslås til en værdi af ca. 100.000 kroner! ”En danskhedens borg i grænseområdet”: Slogsherredshus gennem 40 år.

23. januar: 250 år siden, at Sønderborg bipostkontor fik ugentlig forbindelse med Flensborg. Fra 1779 bragtes posten mellem Flensborg og Sønderborg ridende, men gående til Nordborg! Lærer P.O. Grau, Hellevad, har 25 års jubilæum som lærer.

Gebis tilbudt som pant!

27. januar: 14 ungkreaturer og ca. 30 svin indebrændt i morges hos gdr. Hans Hansen Skov i Kelstrup ved Haderslev.

29. januar: Stort referat vedr. Haderslev Gymnastikforenings 60 års jubilæum. Snedkermester Sorgenfri hyldet for 49 års medlemskab. Usædvanlig stor tilslutning til Indre Missions 2 dages mandslejr i Hjorkær. Alle siddepladser i kirken optaget ved søndagens gudstjeneste. De mange tilrejsende blev bespist i private hjem.

Afskedsfest for overlæge Dickmeiss, Augustenborg, der efter syv år her bliver overlæge på Kolonien Filadelfia.

1. februar: 1,5 mio. kr. til udstykningsveje i Sønderjylland. „Levende tjørnehæk med blomstrende kirsebærtræer”. Stor omtale af læplantning med hyldest til bestyrer Bentholm og frue, „Grøngård“, for 22 års dygtigt virke med det ene levende hegn ved siden af det andet.

3. februar: Rejsegilde på Den danske Ungdomsskole i Højer. Amtsrådsmedlem gdr. Truels Stauning Jensen, Rejsby, hyldes på 60 års dagen.

Hans Lausten-Thomsen (1878-1958). Amtslæge i Tønder amt 1920-43 og 1943-48 i Aabenraa - Sønderborg amt. Ydede en stor indsats inden for det nationale kulturelle arbejde i Sønderjylland efter 1920. Formand for Historisk Samfund for Sønderjylland 1936-56.

Foto: Institut for Sønderjysk Lokalhistorie.

6. februar: 60 nye brug i Nordslesvig godkendt i Statens Jordlovsudvalg, heraf 25 i Tønder amt. Postmester Mandrup Andersen, Tønder, 60 år.

7. februar: En herre tilbød på jernbanestationen i Aabenraa sit gebis i pant for en billet til Nordjylland. Tilbudet blev dog afslået!

10. februar: Forsiden: Det nye kabel Rømpø-

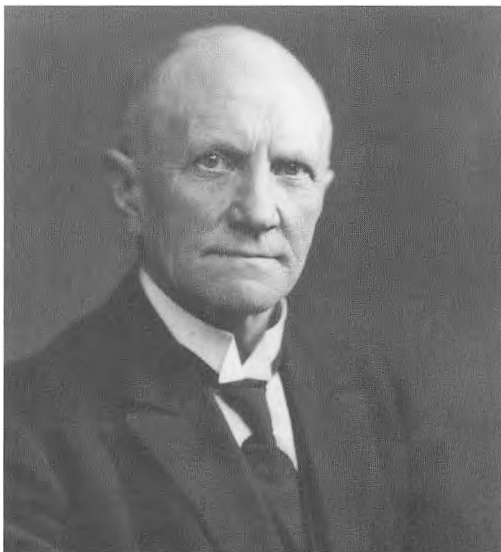
København er nedlagt. Kabelet rummer 1.200 telefonkredsløb. Ventetiden forkortes væsentligt.

12. februar: Dr.med. Lausten-Thomsens tale i Sommersted på afstemningsdagen bringes som kronik over to dage. Mange afstemningsreferater fra hele landsdelen.

13. februar: H.V. Gregersen anmelder H.P. Jørgensens bog: Et sønderjysk sogn gennem 25 år - Uge sogn.

Otte timers rejse for 250 meter!

14. februar: Forsiden: Otte timers rejse for at nå 250 meter! En ung pige er husbestyrerinde på en gård lige nord for grænsen. Hun kan se hjem til sine forældre, der bor i Siltoft. Forleden ville hun besøge dem. Det tog otte timer, idet hun måtte cykle til Højer. Herfra rutebil til Tønder og rutebil til Nibøl. Herfra tog til Klangsbøl og de sidste 6 km til fods! Da hun efter 8 timer nåede forældrenes gård, vinkede hun over til sin husbond. Et par dage efter gik turen tilbage i omvendt orden! Tænk, at det kunne ske endnu i 1951!

Peter Grau (1866-1953). Gårdejer i Pøl ved Nordborg. Virkede aktivt i den nationale kamp i Sønderjylland. Støttede oprindelig H. P. Hanssens forhandlingslinje, men ændrede holdning og blev efterhånden protestfolkernes fører. Efter 1. verdenskrig var han fører for „Flensborg-folkene“, og efter afstemningen i 2. zone i 1920 tog han virksomt del i de begivenheder, der førte til ministeriet Zahles fald og dermed til „påskekrisen“.

Foto: Instituttet for Sønderjysk Lokalhistorie.

15. februar: Licitation på nyt kommunekontor i Kværns.

16. februar: Tønder-Sønder Løgumbanen åbnes 20. maj med fire daglige dobbeltture.

17. februar: Store udvidelser af slagteriet i Rødding.

19. februar: Sdj. Idrætsforening har 7.519 medlemmer i Haderslev Østeramt. Løjt frivillige Brandværn har 70 års jubilæum. Fhv. gdr. Jørgen N. Terp, Notmark, 90 år.

20. februar: Et livs indsats for at forhindre Nordslesvigs fortykning. Stort interview med 85-årige Peter Grau, Pøl. Fremragende helsides historisk opridsning ved Kai Edvard Larsen. Det var første gang, Peter Grau lod sig interviewe!

22. februar: Mund- og klovesyge i gdr. Peter Laasholdts besætning i Agerskov. Haderslev Amts Landboforening køber „Ladegård“ for en halv mio. kr. Der hører 100 ha til gården, der sælges med 71 køer samt ungkreaturer. Konsulent Fr. Nielsen flytter 1. marts ud på gården som leder, men fortsætter som deltidskonsulent. Gdr. Kr. Lund, Gestrup, afløser gdr. Søren Knudsen, Galsted, som formand for Nr. Rangstrup Herreds Landboforening.

24. februar: Haderslev by har 39 beværtninger!

27. februar: „Unge Hjemets Aftener“ er i vinter blevet en stor succes i Aabenraa.

28. februar: Forsiden: Et nyt Bjerndrup ved Løgumkloster. Udstykninger i det store område agtes videreført.

5. marts: Købmand Peter Jessen afløser konsul Jørgen M. Hansen som formand for Den nordslesvigske Folkebank i Aabenraa. Hørup „Kokasse“ fejrer 100 års jubilæum! Oprindelig omfattede forsikringen 137 kreaturer. I 1951 er der 18 medlemmer med 65 kreaturer. I mange år var lærerne også medlemmer af foreningen, hvor degn og skoleholder C. Lassen i 25 år var regnskabsfører.

6. marts: Ildebrand på Kegnæs. Arbejdsmand Fr. Lorenzen og hustru slap ud af det brændende hus sammen med deres syv børn, hvor det mindste kun er et halvt år. Marten Lassen afløser Hans Hansen Stevning som sognerådsformand i Svenstrup.

7. marts: Forsiden: Landråd Lübke opretter

Grænehøjskole ved Sankelmark sø.

9. marts: „Man skal ha' en hobby for at holde sig frisk, og politik er min hobby”, siger planteavlskonsulent Johs. Pedersen, Aabenraa, ved sin 60 års dag. Foruden at være konsulent er han bl.a. folketingskandidat i Aabenraakredsen for Venstre.

10. marts: To svenske omladningsskibe til Aabenraa med ca. 900 tons soyakager fra Nordamerika til de lokale foderstoffirmaer. 120 havnearbejdere beskæftiges med losningen. Sønderborg nye andelsmejeri indviet.

12. marts: Over 21.000 aktive idrætsudøvere i SI oplyser formanden, stadsskoleinspektør S. P. Hansen, Aabenraa, i sin beretning. Aabenraa Bys Danske Samfund har over 3.000 medlemmer. Sparekassekasserer Nis Jørgensen er formand. De danske Forsvarsbrødre i Haderslev og omegn er med sine 1.423 medlemmer en af landets største foreninger. Kampvalp i sygekasse: Biavler Ole Olsen, Fogderup, genvalgt som formand ved generalforsamlingen i Ravsted sogns sygekasse med ca. 100 stemmer mod 33 til amtsvejmænd Hans Nielsen, Ravsted!

14. marts: Nyt kloakeringsanlæg i Kollund til 137.000 kr. Oversvømmelsesskader for 128.000 Mark lige syd for grænsen.

15. marts: En Morris 8, 2 dørs sedan, 1937, der havde kørt 700.000 km, solgtes ved auktion i Haderslev for 4.100 kr. til Jens Sørensen, Kolding. Storbrand på Tornskov Teglværk ved Broager. Skader for 1 mio. kr.

17. marts: "Astoria" i Aabenraa hærgnet af brand i nat.

19. marts: 12 nye malersvende fik svendebrev i Sønderborg.

20. marts: Forsiden: Meterhøje snedriver i Vendsyssel!

21. marts: Sognerådsformand Peter Jørgensen, Ormstoft, trækker sig efter 13 år som sognerådsformand i Ulkebøl.

Alvorlig brændselsmangel

24. marts: Fjordvejene bliver amtsveje fra 1. april. Kommer også til at gælde Hellevad-Bovvejen samt dele af Tinglev-Rødekrøvejen.

27. marts: I Haderslev ligger mødre i sengen for at holde deres børn varme. Ikke selv i de

værste krigsår var brændselsmangelen så følelig som nu, hedder det i overskrift. Syv personer måtte på Statshospitalet i Sønderborg efter voldsomt bilsammenstød påskedags eftermiddag.

Anders Andersen (1901-1969). Stereotypør. Byrådsmedlem i Sønderborg fra 1930, borgmester 1946-69 (Socialdemokratiet).

Foto: Institut for Sønderjysk Lokalhistorie.

28. marts: I nat nedbrændte landmand Thomas Fegs ejendom i Gerup ved Tønder. Familien reddede sig ud, men alt indbo brændte, også tøjet til en datter, der skal konfirmeres på søndag. Borgmester Anders Andersen, Sønderborg, fylder 50. Fremhæves for sin rolige og saglige linje i byrådet. Mange referater fra valg møder i forbindelse med det forestående landstingsvalg. Smuk afskedsfest for Herdis og Erik Appel, der efter 25 år på „Ellehus“ flytter til Skibelund. Øster Højst sogns Danske Samfund stod for festen. Lrs. Haastrup, Toftlund, afløser Andreas Larsen som sognerådsformand.

30. marts: Statens Jordlovsudvalg har solgt Trøjborg og Benniksgård med hhv. 140 og 60 ha. Købere er de to tidl. forpagtere, Hans Hinrichsen og Knud Friis. Aabenraa Andelsboligforening omfatter 351 lejligheder.

2. april: Oberstløjtnant Hintz fratræder som chef på Søgård kaserne, hvor han afløses af

oberstløjtnant F.B. Larsen. Aabenraa Automobilselskab befordrede 522.212 rejsende i 1950 mod 451.210 i 1949. Inspektør J. Gotthardsen, Tønder, 75 år. Stadig ivrig forkæmper for Sydslesvig og frisernes sag.

3. april: Strømafrydelse efter lynnedslag i 60.000 volts friluftstation mellem Aabenraa og Haderslev. Sønderjylland, Østjylland og Fyn blev mørklagt.

4. april: I flere sønderjyske landsogne var stemmeprocenten under 60 ved gårsdagens landstingsvalg.

5. april: Nyt alderdomshjem til 80.000 kr. i Stubbæk. I alt 12 værelser på hjemmet.

6. april: Schleswig-Holsteinischer Heimatband får fadderskab for Tinglev tyske efterskole. Foreløbig er 3.000 DM stillet til rådighed. Fra flere byer navngivne lister over de største skatteydere. I reglen toppes der omkring 4.000 kr. i kommuneskat.

Tre grænseovergange åbnes!

7. april: Tre grænseovergange i Tønder amt åbnet i dag, nemlig i Rudbøl, Møllehus og Pebersmark. Kun for rejsende med grænsepas.

Johan Paulsen (1901-1981). Bankdirektør, cand.polit. Byrådsmedlem i Tønder fra 1937, borgmester 1939-70 (først borgerlig vælleliste, senere Det konservative Folkeparti).

Foto: Institut for Sønderjysk Løkalhistorie.

9. april: Forstander Jørgen Jessen, Jaruplund ved Sdj. Danske Samfunds årsmøde i Aabenraa: 1920-grænsen en af Europas retfærdigste.

10. april: Det tyske mindretal fik 6.803 stemmer ved landstingsvalget. Martin Simonsen, Flovt, 90 år. Bl.a. tidligere sekretær i Vælgerforeningen. Hyldes for sit nationale og folkelige virke, altid i nært samarbejde med H.P. Hanssen.

11. april: Politimester Bjerre, Gråsten, bogtrykker J. Otsen, Sønderborg, og trafikexp. Alfred Kristensen, Bylderup-Bov, genvalgt til landstinget.

13. april: To mio. kr. til olieboring ved Tønder. 30 mand i arbejde. Dansk-amerikansk olieselskab „Gulf Oil“ bag planerne.

14. april: Hyldest til 50-årige borgmester og bankdirektør Johan Paulsen, Tønder.

16. april: I 1950 var der 174.000 turistovernatninger i Sønderjylland, heraf 19.627 tyske turister mod 10.676 i 1949. Aabenraa Havn nr. 11 af samtlige havne i Danmark. Venstres Ungdom fordoblede sit medlemstal fra 151 til 343 på et år. Haderslev Gymnastikforening 25 års jubilæum.

23. april: Oksebremselarven volder sønderjyske landmænd betydelige tab. Sundeved Frimenighed bestået i 50 år. Nyt telefonhus i Tønder.

24. april: Lodsejerudvalg nedsat i Løjt vedr. jordfordelingsplaner.

25. april: Aabenraa Andelsmejeri 25 års jubilæum. Proprietær S. Lund, Aarup, har i alle 25 år været formand for mejeriet, der har 225 andelshavere. Den nye kaseinfabrik på Nybro i Aabenraa i gang.

26. april: Amdsrådsmedlem Hans Christian-sen, Holballe, 50 år.

27. april: Danebod Højskole og Nordborg Slots Efterskole melder fuldt hus med hhv. 80 og 110 elever.

28. april: Redaktør Niels Hansen fylder 70 år. I 1908 tog han teologisk embedseksamen, men i 1909 blev han medarbejder ved Hejmdal, hvor han i årene 1919-36 var øverste leder. 46 nye svende får i dag overrakt svendebrev på Aabenraa rådhus. I de sidste 30 år er der indvundet 40.000 ha jord i Tønder amt.

30. april: Ved valget i Sydslesvig opnåede SSW 66.000 stemmer imod 72.000 ved landdagsvalget i fjor. Tysk flertal i Flensborg byråd fejret ved fakkeltog gennem byens hovedgade.

2. maj: Folketingsmedlem og tidligere kirkeminister Frede Nielsen fylder 60 år.

4. maj: Forsiden: Flot billede - „strålende optakt til gymnasieskolernes store olympiade i Aabenraa”. 3.000 gymnasieelevers indmarch på stadion blev overværet af flere tusinde tilskuere. 77 skoler var med i indmarchen. Chr. Paulsen-skolen i Flensborg indviet. Udstillingen „Kvinde og Hjem“ åbnet på Harmonien i Haderslev med velkomst af cand.polit. Inger Bjørn Svensson.

5. maj: Olieboringen ved Tønder startet i formiddag.

7. maj: 8.000 til motorløb på Aabenraa stadion.

8. maj: Grænseovergangen ved Møllehuset stærkt benyttet. Den tyske efterskole i Tinglev indviet. Marshall-lån på 375.000 kr. til Sønderborghus. Den 48-årige missionær i Brødremenigheden Peter Madsen Gubi er blevet biskop i Vestindien. Den nye biskop stammer fra et landmandshjem i Neder Jerstal.

10. maj: Russisk indkøbskommission til Als for at afslutte aftaler om kvieleverancer til Rusland. Drejer sig om ca. 2.000 dyr.

11. maj: Arkitektkonkurrence vedr. nyt torv i Rødekro.

12. maj: Kirkerestaurering i Bylderup til 100.000 kr. Licitation over ny præstegård i Vr. Sottrup.

I tjeneste på Schackenberg i 55 år!

15. maj: Udvidelse af toldbygningen i Sød.

16. maj: Rotter ihjelbed 207 kyllinger hos gdr. Carl Hansen i Travsted.

17. maj: Godsinspektør Davidsen, Schackenberg, 75 år. „Dejligt at være ung, når man er gammel”, siger han i interview. Davidsen har været i tjeneste på Schackenberg i 55 år. Som 26-årig blev han godinspektør i 1902! Gymnastiksal samt skolekøkken og toiletter opføres ved Kløvtoft skole til ca. 100.000 kr.

19. maj: Vestbanen over grænsen fik festlig genåbning. Efter 6 års forløb blev trafikken i

Hans Christian Davidsen (1876-1962). Godsinspektør på Schackenberg 1902-51. Ved siden af arbejdet som godsinspektør virkede H.C. Davidsen både som tegner, arkitekt og forfatter. Desuden var han en dygtig fotograf.

Foto: Institut for Sønderjysk Lokalhistorie.

dag genoptaget mellem Tønder og Sønder Løgum. Ni nye landarbejderboliger opføres i Sønderborg amt.

21. maj: Husholdningsforeningerne i Sønderborg og Aabenraa amter har bestået i 15 år. Omfatter 24 lokalforeninger. 270 sendemænd deltog i Marineforeningens årsmøde i Haderslev.

22. maj: Hørup skole har indsamlet 2,5 tons jern og støbegods.

24. maj: Anneks bygges til Kvindeforeningens hvilehjem på Rønmø.

26. maj: Rensningsanlæg i Rinkenæs til 265.000 kr.

29. maj: Luthersk Missionsforenings Efter-skole i Løgumkloster indviet i overværelse af ca. 2.000 gæster fra hele landet. El-prisen i Midt-Sønderjylland op på 12 øre pr kwh.

31. maj: Portræt af H.P. Hanssen ophængtes i går i Rigsdagens såkaldte samtaleværelse. Fem

af H.P. Hanssens børn deltog i højtideligheden, hvor folketingets formand, Gustav Pedersen, bl.a. sagde: "H.P. Hanssen var i al sin gerning et lysende eksempel for sine landsmænd". Hans Skau, Skovgård ved Hammelev, 80 år.

2. juni: Rugkobbelskolen i Aabenraa får i 1. etape 15 klasseværelser og gymnastiksal. Kan bygges i løbet af tre år for godt 1,2 mio. kr.

4. juni: HFK op i mesterrækken efter sensationel sejr på 7-1 over Ikast. Indlemmelsessag slut: Gråsten indlemmer ikke noget af Rinkenæs. Sagen om indlemmelse rejstes i 1936, genoptoges i 1948 og ender altså med, at der intet indlemmes!

81 danske skoler i Sydslesvig

6. juni: Grænseforeningen har anvendt 4,5 mio. kr. til arbejdet i Sydslesvig. Heraf 1,8 mio. kr. til skolebyggeri i 1950. Grænseforeningen yder i dag finansiell støtte til driften af 30 skoler med 4.338 elever og 149 lærere. I alt er der i Sydslesvig 81 danske skoler med 12.463 elever.

9. juni: Svømmebassin i Tønder indvies i morgen. Ombygning af Toftlund mejeri for ca. 400.000 kr.

11. juni: Stort referat fra uforglemmelig indvielsesfest for Lydersholm forsamlingshus. Har hidtil haft til huse i en barak. Nu er der plads til 100 mennesker. HFK Jyllandsmester efter at have slået Skovbakken 6-1.

14. juni: Gunner Buhls stråttækte ejendom på Vester Hede i Agerskov nedbrændt efter lynnedslag. Alt indbo samt 20 svin indebrændte. Statstilskud på 30.000 kr. til afvanding af Røreng i Frøslev Mose.

15. juni: Karsten Thomsens 83-årige datter, fru Gregersen, fortæller minder om danskhedens kamp i Frøslev. Mange artikler i anledning af Genforeningsdagen. Bagerskolen i Tønder en kendsgerning. Staten bevilger tilskud og byggetilladelse.

16. juni: Også „Sønderjyllands Vestkyst“ sætter strømprisen op. Fra 8 til 11 øre pr. kwh. 55.000 kr. bevilget til udvidelse af Årøsund havn. Forstander Hans Lund, Rødding Højskole, æresborgmester i Vejen ved Sydjysk Udstilling.

18. juni: Haderslev Næs har landets laveste el-pris på 10 øre pr. kwh., selvom man netop har

vedtaget at forhøje prisen fra 7 til 10 øre.

19. juni: Forsiden: Nordslesvig får sin eneste runesten hjem: Hærulfstenen, der i 1864 førtes til Berlin, bliver tilbagegivet af Berlins senat.

20. juni: Forsiden: Kongeparret og de 3 små prinsesser blev højtideligt modtaget. Et par tusinde mennesker mødt op på Gråsten bane-gård. Direktør A.P. Andersen, Toftlund, hyldet på 60 års dagen. I 1928 blev han konsulent i landboforeningen og fra 1934 leder af den nyoprettede kartoffelmelsfabrik.

22. juni: Coloradobille fundet i Hjerpsted. Stort apparat omgående sat i gang. Stor artikel om P. Skovrøy på 100 års dagen for hans fødsel.

25. juni: Red. Kai Edvard Larsen, Dybbøl-Posten, 50 år. Festlig indvielse af det nye idrætsanlæg i Hjordkær. 300 idrætsfolk gav opvisning. 5-600 deltagere i Knivsbjergstævnet.

Danske prinsesseben i Tyskland!

26. juni: Dronningen og de 3 små prinsesser i Rudbøl, hvor de 3 piger for første gang fik lov til at sætte deres ben i Tyskland!

27. juni: „Kjærgårdshof“ syd for Møgeltønder restaureres for over 100.000 kr. Gården, der er fra 1777, bliver en turistattraktion. Idrætsforeningen „Vidar“ i Sønderborg 25 år. Coloradobille fundet i have i Tønder by.

29. juni: Kommandørgården på Rømmø en seværdighed - restaureringsarbejdet til 100.000 kr. snart færdigt. På et møde i Fårhus stiftede 33 en ringriderforening for Bov sogn. Der valgtes bestyrelse, hvorpå man drøftede stedet for ringridningen. 17 stemte for Fårhus, 16 for for Bov. Den nystiftede forening blev derpå ophævet få timer efter dens etablering!

2. juli: Tre ringridere tog alle 30 ringe, da 230 ryttere dystede i Aabenraa. Hoptrup sogneråd vedtager at asfaltere Kalø-dæmningen.

3. juli: Kruså overbelastet af grænsetrafikken. Lokalerne i told- og pasbygning for små. Lederartikel om behov for større smidighed i toldbehandlingen. Lærerinde Sofie Voss hyldet ved fest på Varnæs kro for 42 års lærerinde-gerning.

4. juli: Rejsebrev fra folketingsmand Jørgen Gram, Gabøl, der i USA bl.a. har været til et

stort dyrskue og til jordbærfester, der mest mindede om barndommens „Mikkelsmarked“ i Haderslev! Købmand Lorenz Filskov, Tønder, 75 år. Er Sydjyllands ukronede konge blandt ornitologer. Hans spøgefuldheder i „Lunets Sønner“, også kaldet „Kanoner Filskovs bedrifter“, stadig populær læsning.

5. juli: Sønderborg alderdomshjem udvides til det dobbelte med plads til 80 mod nu 40 beboere. Anslået pris en halv mio. kr.

7. juli: Vejrpøbet Gabs i Tønder lover varmere vejr! I juni har der kun været 204 solskinstimer mod normalt 261, står der på forsiden. Regeringen har tilbagegivet den 74 ha store Kollund skov til Flensborg by.

9. juli: Nye told-lokaler i Sød i brug. 800 tidligere elever til elevforeningens årsmøde på Rødding Højskole, hvor Ellen og Hans Lund blev takket for 25 års ledelse af højskolen.

10. juli: Mindretalsrettigheder til debat i Bonn og i Kiel. Slesvig-Holstens nyvalgte ministerpræsident Fr.W. Lübke udtaler: Grænsen af 1920 ligger fast. Provst Jens Holdt, Brede, skriver om Brede kirkes indretning i ny skikkelse. 1.400 deltagere i Hoptrup Højskoles elevmøde.

11. juli: Stor artikel om Årup - landbrug,

herregård, bondegård og husmandsbrug. To nye lærerboliger i Kværns til 84.000 kr.

12. juli: Rejsbrev fra gdr. Chr. Speggers, Mjang, der er på studierejse i USA.

13. juli: Stort interview med landstingsmedlem Ingeborg Refslund Thomsen, der fylder 60 år. Hun er ked af, at hun først kom i landstinget i 1948, da alle efterkrigslovene var gennemført. Hun har følt det som sin opgave at være med til at mildne strengheder, hvor det var muligt.

14. juli: To sønderjyske tyre på fløjen ved Ungskuet i Randers. Ny stor udvidelse på Danfoss. Amtsmand Refslund Thomsen hylder Mads Clausen ved grundstensnedlæggelsen til nybyggeriet. To danske skoler i Drage og i Rendsborg indviet i morges. Første dispensation til kæmpe-kølevogn. Vognmand Hyldahl Lauritsen, Aabenraa, har erhvervet en ny kølevogn, der i alt kan laste 16 tons. Vognens akseltryk er 8 tons, og den må nu køre på tre danske hovedveje, nemlig nr. 1, 10 og 11.

16. juli: Stor artikel om udvidelsen på Danfoss, der koster 2,5 mio. kr. Hele den projekterede udvidelse omfatter et areal på over 13.000 kvadratmeter. 23 deltagere i sønderjysk knallertstævne i Tønder. DSK har nu 6.886 medlemmer. Over 800 deltagere ved sende-

Kjærgårdshof syd for Møgeltønder, opført i 1777 og restaureret i 1951.

Foto: Institut for Sønderjysk Lokalhistorie.

mandsmødet i Gram, hvor formanden, branddirektør H.N. Lind, Sønderborg, oplæste navnene på 178 medlemmer, der er afgået ved døden siden årsmødet i 1950.

17. juli: Konsulent Carl Poulsen, Uge, ny driftsleder på Kartoffelsorteringscentralen i Rødebro.

18. juli: Rømmøgården indviet i går. En perle blandt hjemstavnsgårde, hedder det i overskriften.

Natlig træplantning i Tønder!

21. juli: Højer Tæppefabrik har arbejdet i hele ferietiden. Skal levere 2.000 meter axminster tæpper til FN så hurtigt som muligt!

23. juli: 7.000 tons myremalm solgt til Tyskland. Der fremdrages 50 tons om dagen på Statens Jordlovsudvalgs arealer i Eggebæk og omegn.

24. juli: Augustenborgs 300 års jubilæum under forberedelse.

26. juli: En nat for et år siden fjernede Tønder kommune lindetræet på Tønders torv. Kl. 3.30 i morges på årnsnatten for fjernelsen plantede en lille kreds af borgere et nyt lindetræ foran Klosterbagerens ærværdige gavl. Bageren blev så glad for den borgerlige selvtægt, at han kl. 4.00 serverede morgenkaffe i cafeen for arbejds-

udvalget! Ingen anede noget - end ikke politiet, selvom politistationen kun ligger ca. 100 meter fra åstedet!

28. juli: Pr. 31. marts var der i Sydslesvig endnu næsten 200.000 tyske flygtninge, heraf 28.243 i Flensborg samt 35.843 i Egermørde, hvor flygtningene udgør 42,6 procent af befolkningen! 800 til hollandsk-dansk svømmestævne i Tønder.

30. juli: Næsten 7.000 til dansk-norsk stævne på Dybbøl. Stort referat. Jels friluftscene indviet. Sognerådsformand Knud Knudsen bød velkommen. Pastor Philipsen, Gram, holdt indvielsestalen, og „Frk. Nitouche” opførtes på scenen.

1. august: Seminarieførstander Asger Nyholm, Tønder, 50 år. Nordborgs 800 års byjubilæum fejret med historisk kavalkade på slottet, optog gennem byen og afsløring af mindesten for Svend Grathe, der grundlagde Nordborg Slot.

6. august: 6.000 har nu besøgt Rømmøgården.

7. august: Den 63-årige fru Tjele Jepsen, gift med gdr. Martin Jepsen, Brændstrup, død af sine kvæstelser efter fald fra en stol under gardinophængning. Dyb medfølelse samler sig om det hårdt ramte hjem. Sognepræst dr. theol. Jens Holdt, Brede, afløser Poul Schülein, Løgumkloster, som provst for Tønder provsti.

Rømmøgården, der blev indviet som hjemstavnsgård den 17. juli 1951.

Foto: Institut for Sønderjysk Lokalhistorie.

8. august: 3.000 tons myremalm eksporteres fra Aabenraa til højovnene i Ruhr.

10. august: 2.700 hektar nyt land indvundet ved Rømø-dæmningen. Voldsomt skybrud katastrofalt for sønderjysk tørveproduktion. Mange tusinde tons tørv ødelagt, og kornet slået ned på lerjorderne ved det hidtil værste skybrud. Rødekro flyveplads anerkendt som grænse-lufthavn. Omfattende restaurering af Brede kirke tilendebragt.

11. august: Forsiden: Fire familier iført nattøj reddet ud af brændende hus. Søstrene Bachs ejendom på Jørgensgårdvej i Løgumkloster nedbrændt. En fjerdedel af æblehøsten på Åbenrægnen faldt ned som følge af uvejret forleden.

13. august: Løgumklosterprovstens afsked med sin menighed. Provst Schülein var først præst i 12 år i Ø. Højst, derpå i Løgumkloster, hvor han 1937 blev provst.

24. august: Jorder til over 1 mio. kr. skifter ejer. Jordfordelingen i Kastrup, Tiset og Arnum afsluttet. 620 ha indgår i jordfordelingen, der berører 119 lodsejere.

25. august: Helsides omtale: Med konfektionshuset Peter Jessen gennem 40 år. Stort interview med købmand Peter Jessen, landmandssøn fra Vellerup. 5. september 1911 åbnede han i det gamle Hotel Phønix i Storegade en forretning i blandet manufaktur. I 1923 flyttedes forretningen til Storegade 17. En søster holdt forretningen i gang, da Peter Jessen var med i krigen fra 1915 til 1918. Fire sønner er alle medarbejdere i den store forretning. Mange omtaler af Augustenborgs 300 års jubilæum.

27. august: Forsiden: Kongeparret kastede glans over byjubilæet i Augustenborg. Strålende folkefest i Augustenborg. Skoleforeningen og Sprogforeningens årsmøde i Vester Sottrup. Udførlige referater. Sprogforeningen har 17.577 medlemmer, en fremgang på 919. Skoleforeningen har 20.776 medlemmer i Nordslesvig. Samlet medlemstal i hele landet: 29.500. Fremgang på 267. Vandrerhjem og forsamlingshus i Rudbøl til 53.000 kr.

28. august: Landbrugsmedhjælper Hans Bagge, Ø. Højst, fik højre fod revet af i et tærskværk. Det tog en time at befri Hans

Linden på torvet i Tønder. På årsnatten for kommunens fjernelse af den gamle lind plantede en lille kreds af borgere den 26. juli 1951 et nyt lindetræ på torvet i Tønder. Hvert år fejres lindens fødselsdag ved, at Lindekomiteen dels vander linden med en portion okseblod dels hævder folk, der har gjort en uegennyttig indsats for byen og omegnen.

Foto: Institut for Sønderjysk Lokalhistorie.

Bagge, der var ved fuld bevidsthed.

29. august: Forsidebillede fra kongeparrets besøg på Danfoss. Der regnes med 50.000 sække i år fra Kartoffelmelsfabrikken i Toftlund.

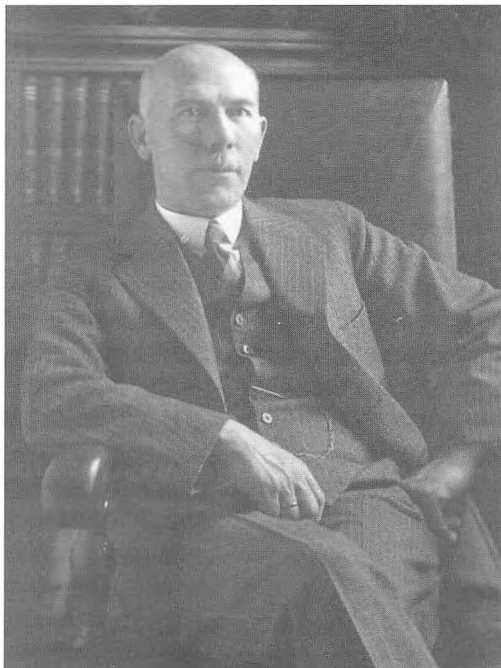
30. august: 300 til Dansk Kirke i Udlandets årsmøde i Haderslev. Jens Hørlyck, Skodborg, ønsker efter 22 år at udtræde af Jordlovsudvalget fra 1. november.

1. september: „Der Nordschleswiger“ bliver dagblad fra 1. december med eget trykkeri i Aabenraa. Udkommer som morgenblad med Ernst Siegfried Hansen som redaktør. Lausten-Thomsen skriver om: Tønder Landmandsbank i 50 år. Stor omtale af amtsrådsmedlem og fhv. sognerådsformand Hans Hansen, Stevning, der fylder 70. Rugkobbelskolens første del vil koste ca. 1,8 mio.kr.

3. september: Referat fra festlig indvielse i Rudbøl af vandrerhjem og forsamlingshus. Mange talere ved festen.

5. september: Stor forsideomtale af DKUs årsmøde i Haderslev. Dansk skole i Nibøl indviet i går. Der er nu 4,27 millioner mennesker i Danmark.

10. september: Førstelærer N.C. Spandet, St. Jyndeved, afløser Mads Gram, København,

Købmand Peter Jessen (1886-1953), der i 1911 grundlagde konfektionshuset Peter Jessen i Aabenraa. Her fotograferet i 1935.

Privat foto.

som formand for Venstre i Sønderjylland. 57 DSK-ere på tur til Braine i Frankrig.

Ældste slægtsgård i Danmark!

11. september: Der er nu ofret 50 mio. kr. på olieboringen ved Tønder, som der stadig er overvældende interesse for. 120 mennesker til Københoved-aften på Hvilehjemmet „Bennetgård“ i Københoved. Mund-og klovesyge konstateret på Als i besætning tilhørende gdr. Chr. Christensen, Egen.

12. september: Forsiden: Stadig nye tilfælde af M- og K-syge. Markeder lukkes. Jens Jensens gård i Sode ved Halk er den ældste slægtsgård i Danmark. Gården kan føres helt tilbage til Erik af Pommerns tid omkring 1440. En slægtstavle på 120 maskinskrevne foliosider er udarbejdet. Byggeprojekt til 3,2 mio. kr. Rejsegilde på Sønderborg Andelsboligforenings afdeling 10. Projektet omfatter 67 boliger.

13. september: Stor artikel af provst Jens Holdt om pastor Tonnesens livsgerning i Nordslesvig.

14. september: Hver 10. besætning i Slesvig-Holsten angrebet af M- og K-syge. Sct. Ansgarklinikken i Aabenraa har 25 års jubilæum.

15. september: Ballum mejeri fylder 50 år. Fra 500.000 til 3 mio. kg. mælk pr. år.

17. september: Peter Heisel fortæller om individuelle erfaringer fra mejetærskning på Kassøgård.

18. september: Stor succes i Sønderborg, Tønder og Aabenraa for Den kongelige Ballet.

20. september: Plantningsselskabet „Sønderjylland“ har 576 ha tilplantet. Leder også 3.400 ha fredsskovplantning for Hedeselskabet.

21. september: Eksplosionsagtig brand i møbelpolstrer Jens Kjærs værksted i Slotsgade i Aabenraa.

22. september: Sønderborg amt har stadig landets fineste smør. De alsiske og sundevedske mejerier har 10,95 i karakter mod 10,89 og 10,86 til hhv. Thisted og Ringkøbing amter. Første taxaflyvning Aabenraa-Hamburg. Turen fra flyvepladsen ved Rødekro tog en time.

24. september: Gartnerudstillingen „Rosenhaven“ på Folkehjem blev besøgt af 4.400 mennesker.

27. september: Hans Marius Andersen og hustru, Gallehus, og Thomas Jensen og hustru i Skast har fået Hedeselskabets sølvbæger for veludført hedeopdyrkning og plantning.

28. september: Sønderjyllands Dalgas fylder 60 år. Fin omtale af skovrider Kr. Fromsejer Thomsen, Skærbæk, for mangeårig indsats i plantningssagen.

29. september: Felsted Korn 25 år.

Mund- og klovesyge raserer

1. oktober: Forsiden: Bedsted forsamlingshus nedbrændt. Seks brandmænd kom til skade. Haderslev by vil låne 1,6 mio. kr. til delvis dækning af udgifter ved opførelse af tre blokke med aldersrenteboliger samt varmecentral. Stor jordfordeling forestår i Burkal. Ca. 30 lodsejere med ca. 650 ha jord berøres.

2. oktober: „Stinne mæ æ biffel“ er død. 95-årige Kjestine Andersen, Løgumkloster, uddelte livet igennem bibler. I 1920 overrakte hun kong Chr. X en smuk bibel, som kongen bevarede som et dyrebart minde fra Sønderjylland. M- og

K-syge i Egebæk, Skelde, Svejrup og på Sønderborg Ladegård fremgår det af annoncer vedr. lovbealet afspærring.

4. oktober: Tysk toldbygning på een etage opføres i Kruså.

5. oktober: Hidtil 92 tilfælde af M- og K-syge i Danmark. Sønderborg Salgs- og Reklameforening stiftet. Farvehandler Poul Larsson valgt til formand.

6. oktober: 50 procent af Danmarks kartoffel-eksport går over Tønder. På den nye kartoffelkontrolstation i Tønder H. har man modtaget de første 12 vognladninger kartofler til eksport.

8. oktober: Direktør Jes Christiansen hos statsminister Erik Eriksen for at forhandle om det nye kraftværks placering.

9. oktober: 236.000 rejsende med de internationale tog. 50.000 flere i sommer end sidste sommer. Kirkebasar i Bov gav overskud på 13.000 kr. Halvdelen af pengene til nyt orgel nu indtjent. Det nye orgel, der leveres i 1953, koster ca. 45.000 kr. 200 husmødre til festlig husmoderdag i Lysabild. Der indledtes i kirken og fortsattes i forsamlingshuset.

11. oktober: Baneformand Peter H. Kolbek, Bolderslev, dræbtes i går mellem Hjordkær og Bolderslev, hvor han påkørtes af Skandinavien-Holland-ekspressen. Storm P.-mindeudstilling på Sønderborg Slot åbnet i overværelse af fru Ellen Storm Petersen og andre indbudte.

12. oktober: Otte halvmillionærer i Aabenraa kommune. 43 tjener mere end 30.000 kr. om året.

15. oktober: Over 500 besøgende på 15 amatørmales udstilling i Gråsten.

17. oktober: Statsministeriet har i kendelse givet tilladelse til opførelse af den nye kraftcentral i Styrtom. Gråsten Fjerkræ Eksportslagteri gennemgribende moderniseret. Der kan slagtes 340 høns i timen. Arbejde i døgndrift på Aabenraa Eksportmarked. 3.700 kreaturer eksporteret via Aabenraa i sidste uge - endnu flere i denne uge.

18. oktober: Arbejdet nu afsluttet vedr. mindelund i Aabenraa for de faldne allierede flyvere. Rejsegilde i dag på Tuberkulosestationen i Aabenraa.

19. oktober: Store annoncer m.m. vedr.

Vestergade 21 i Løgumkloster, hvor „Stinne mæ a biffel“ (1855-1951) boede.

Privat foto.

Kloster-Messe i Løgumkloster 20-28/10. Tre foreninger i Sønderborg tager initiativ til „De Unge Hjemts aften“. Kransen hejst på „Danbo“ i Nordborg. Hidtil største byggeri i byen. 24 lejligheder opføres på Løjtortoft.

20. oktober: Forsiden: Stor gammel vester-egnsgård helt nedbrændt. Enkefru Ludvigsens gård i Toghale lagt i aske. Principiel tilslutning på mejerimødet i Aabenraa, hvor millionprojektet vedr. Mælkekondenseringsfabrikken blev forelagt. 54 udstillere på Løgumkloster-Messen. Hørup sogneråd tager ny administrationsbygning til 115.000 kr. i brug.

22. oktober: „Als-pigen“ med figur og springvand foran rådhuset i Sønderborg overdraget borgmester Anders Andersen som Ny Carlsberg-Fondens gave.

23. oktober: Rinkenæs Andelsmejeri 50 år. Ny skolebygning i Øster-Lindet indviet. Samlet pris ca. 200.000 kr. 19 nye M- og K-tilfælde.

24. oktober: 700 mennesker til indvielse af Ungdomsskolen i Højer.

25. oktober: Forsiden: Skader for et par mio. kr. ved branden på Aabenraa havn. Store mængder korn ødelagt af ild og havvand. Over 100 mennesker til stilfuld FN-aften på Haderslev kaserne.

26. oktober: Den nye præstegård i Rise taget i brug. Ombygning af den gamle præstegård til børnehjem er påbegyndt. 2.200 tons kartofler i løbet af tre uger passeret kontrolstationen i Tønder.

27. oktober: Gråsten kommune køber Krarups hotel i forbindelse med påkrævet trafikregulering. Annoncer om 36 nye tilfælde af M- og K-syge.

31. oktober: Felsted Andelsmejeri moderniseres for 50.000 kr. Jordfordelingen i Gerup, Daler, Ø. Gammelby og Visby afsluttet. Ca. 1.000 ha tilhørende 30 lodsejere omfattet af ændringerne. 44 nye M- og K-tilfælde!

1. november: Politimester Bøvings bil, der forleden blev stjålet fra politimesterens privatbolig på Ribe Landevej i Tønder, stadig ikke fundet.

3. november: Uforglemmelig aften, da Poul Reumert læste „Pilatus“ på Statsskolen i Aabenraa. 50 nye M- og K-tilfælde.

5. november: Emmerlev kirke genindviet efter omfattende restaurering.

6. november: Sydslesvigsk hjemmefli-udstilling på Folkehjem. Lederen af Husflids-gården i Harreslev, Anna Kjems, talte ved åbningen af udstillingen, der bl.a. omfatter en udsøgt samling tønderkniplinger. Annoncer om 69 nye M- og K-tilfælde.

7. november: Stort referat af tale af overbibliotekar Jakob Petersen om lovgivningen for mindretalsskolevæsen. Ejendommeligt nok fastslog han, at et nationalt mindretal ikke har krav på eksamensskoler! Bankdirektør J.J. Paulsen, Tønder, fortalte i Aabenraa om kulturelle og økonomiske indtryk fra studierejse i USA. Odense Ægforretning indviede i går sin store nybygning på Ribelandevej i Tønder. Filialen råder bl.a. over en maskine, der kan sortere 10.000 æg efter vægt i timen.

Hærulfstenen atter i Sønderjylland!

8. november: Aabenraa sygehus stærkt overbelagt. I 1950 var det gennemsnitlige patienttal pr. dag 120 mod det normerede antal på 97.

Hærulf-stenen i Hovslund. Efter 87 år i landflygtighed vendte Hærulf-stenen i 1951 tilbage til Sønderjylland.

Foto: Institut for Sønderjysk Lokalhistorie.

Zoneredningskorpset i Haderslev har fået rullende redningsstation. Kartoffeleksporten over Tønder kulminerer. I to dage har man ekspederet 60 vognladninger daglig. Hellevad indfører skoletandpleje.

9. november: Forsiden: 50.000 kg mælk bliver daglig holdt tilbage. Kun 18 ud af 102 sønderjyske mejerikredse fri for mund- og klovesyge. Politifuldmægtig Lützhøft, Gråsten, 50 år. Fortæller om et liv fra maskinmester på søen til politiembede. Myndighederne har frigivet Højer-Sild-ruten. Åbner inden længe.

10. november: Overskrift: Radio og film gør skolebørn uopmærksomme. Det var i 1951! Stadig mange nye M- og K-tilfælde.

12. november: Forsiden: Femte brand i Aabenraa i løbet af et halvt år. Denne gang i bygmester C. Dethlefsens værksted og lagerbygning. Tolvmandsforeningens generalforsamling, hvor formanden, gdr. Jens Skau, Nygård, Øster-Lindet, ønsker kraftig indskriden ved misbrug af traktorbenzin. Rens Efterskoles 30 års fest. Godt 2.000 unge har været elever på skolen, heraf 500 fra Sydslesvig.

13. november: Forsiden: Smuk højtidelighed, da den tusind år gamle runesten, Hærulfstenen, blev afsløret i Hovslund. En tysk gæst sagde: „Gammel uret er gjort god igen“. Landsarkivet i Aabenraa har nu 4.000 hyldemeter.

14. november: Boringen ved Tønder den vanskeligste i Danmark. Boret er for øjeblikket ca. 2.200 meter under jordens overflade.

16. november: I Haderslev politikreds i alt 250 tilfælde af M- og K-syge.

Bork Hansen til Løgumkloster

17. november: Anders Bork Hansen indsat som ny sognepræst i Løgumkloster.

19. november: Missionshuset „Ansgar“ i Haderslev indviet af pastor C. Bartholdy.

20. november: 125-årsdagen for slagtermester J.P. Reimers, Sønderborg, mindet. I mange år var Reimers egnens førende for danskheden under fremmedherredømmet. Han døde i 1922 som 96-årig.

21. november: Ladegårdsskov mejeri nedlagt. Afsked med mejeriets leder gennem 46 år mejeribestyrer Poul Ottsen.

22. november: Bork Hansens prædiken ved indsættelsen gengivet efter manuskript. Der dræbes årligt 10.000 rotter i Aabenraa.

23. november: Forsiden: Forkarl Ejvind Petersen fik højre ben klippet af i tærskværk hos gdr. Hans From, Fuglsanggård i Grarup.

24. november: Orienterende møde om oprettelse af børnehaveseminarium i Aabenraa. Olieboret ved Tønder gennem salthorsten 2.250 meter nede.

26. november: Forsiden: Sædelighedsforbryder jages ved Rødding. Mand i grå bil uterlig over for småpiger i Langetved. Ombygning og modernisering til 650.000 kr. på Aabenraa posthus fejret i går. „Kongens Fodregiment“ får hjemsted i Tønder.

27. november: 6.000 besøgte husmoderforeningens julemesse i Sønderborg. Gravenshoved badehotel købt af Sct. Georgsgildet i Haderslev med indretning til feriehjem for øje. Der bliver plads til 60-70 børn.

Dyrlæge Jens Møller død

28. november: 19.000 nye plovskær i Tønder amt efter skolebørns indsamling af gammelt jern. Aabenraa havn Danmarks første med radarskærme.

29. november: Dyrlæge Jens Møller, Gråsten, død af sine kvæstelser efter bilulykke forleden. Han blev 57 år. Siden 1924 havde Jens Møller været dyrlæge i Gråsten. Fra 1935 var han partifører for D.N.S.A.P. Mindretallets repræsentant i folketinget 1939-43. Arresteret i 1945, benådet og løsladt i 1950 efter dom i 1949 på 12 års fængsel.

30. november: Anmeldelse af bogen „Rødding Frimenighed og dens præstefolk 1889-1922“. Samtlige 120 køer i den kostbare avlsbesætning hos gdr. Laur. Nielsen, Buskmose, angrebet af C-typen af mund- og klovesyge.

1. december: Hyldest til rådmand og bagermester Thorvald Petersen, Tønder, der fylder 70 år. Ungdomsskolen i Sommersted indviet af biskop Noack. Vestergade i Aabenraa forlænges til Callesensgade.

3. december: Kilsengskolen i Mørvig ved Flensborg indviet. 5.000 beså den store julemesse i Aabenraa, der var en kæmpesucces for

Aabenraa Spejder-kolonne. Førstelærer H. Svane, Østerby, holder op efter 30 år som lærer ved skolen.

5. december: 495 nye M- og K-tilfælde i Danmark i går. Tyrestationen i Hjordkær bestået i 10 år. Tønder by og egn uden strøm - maskinist på el-værket berørte 15.000 volts ledning. Slap levende fra det! Dronning Ingrid til juleuddeling på Folkehjem.

6. december: 750.000 kr. sikret til opførelse af teknisk skole i Aabenraa. To tons tøj samt en del penge sendt fra Haderslev til oversvømmelsesramte i Po-dalen i Italien.

7. december: 100 større og mindre afvandingsarbejder i gang i Aabenraa amt. Dronning Ingrid bl.a. i Lysbild til Sdj. Hjælpefonds festlige tøjuddeling.

8. december: Afslag til sønderjysk ønske om spærregrænse for C-typen, som der nu er 12 tilfælde af i Sønderjylland. På fredag besejles Højer-Sild-ruten igen. Malersammenslutningen af 1935 udstiller på Højskolehjemmet i Haderslev.

10. december: På ny lørdagsbrand i Aabenraa. Betydelig skade på eddikefabrikken.

12. december: Passagerer måtte skubbe rutebilen: Bakken mellem Korsvejen og Kruså var i morges en ren isbane.

13. december: Ny idrætspark i Tønder på 12 hektar.

14. december: „Kongens fodregiment“ budt velkommen til Tønder. Restaurering af Notmark præstegård til ca. 105.000 kr.

15. december: 3.500 liter mælk daglig fra Aabenraa til canadiske tropper i Tyskland.

17. december: 10.000 over grænsen. Flensborgs butikker holdt søndagsåbent!

18. december: Tre km vej i Rinkenæs reguleret. En halv mio. kr. i udgift.

19. december: Mælkekondenseringsfabrikken fik enstemmig tilslutning. Valdemar Gram, Nustrup, valgt som andelsselskabets formand. Gdr. Jørgen Schmidt, Øster Løgum, har fået plantningsforeningens sølvbæger: „Har forvandelt den magre sandjord til en smuk bedrift“, hedder det i overskriften.

20. december: 41 sendte hilsner til Grønland i nat fra Aabenraa.

21. december: Skatterestancerne i Aabenraa gået ned med 400.000 kr. til nu 325.000 kr.

100-årig sang solosang!

Træskomager Laurids Christensen, Skodborg, 100 år. Hædres af sognerådet ved en fest i forsamlingshuset.

22. december: Forsiden: Løgumkloster mølledam forsvinder. Afvandingsarbejde til 650.000 kr. godkendt.

24. december: Mange gavepakker fra USA til Aabenraa op imod jul. Toldvæsenet har modtaget ca. 100 pakker på en enkelt dag. Rejsegilde på den nye svømmehal ved Idrætshøjskolen i Sønderborg.

27. december: 100-årig sang solosang på sin fødselsdag! Stor festdag for Laurids Christensen. Fra borgerforeningen overræktes et bordflag, hvorefter Laurids Christensen spontant sang: "Om Dannebrog jeg ved ...". En præstation han høstede stort bifald for. 1.000 elever på 65 hold i aftenskolerne i Haderslev. En fordobling på seks år.

28. december: Charmerende interview med kvindelig matros på m/s „Jutta“ i Aabenraa.

29. december: Nu 45 tilfælde af C-typen i Sønderjylland.

31. december: Kommunale millionarbejder i Haderslev. Omkørselsvej og kloakprojekt til 13-14 mio. kr. Mange interviews med borgmestre og sognerådsformænd i hele landsdelen. Skole og lærerbolig til 262.000 kr. i Lund ved Bylderup-Bov.

Arne G. Larsen, f. 1926. Arbejdsmandssøn fra Vestfyn. Bl.a. kontrolassistent i Ravsted 1950-53, lokalredaktør for „Dannevirke“ i Rødding 1961-65, redaktør af „Dansk Ungdom og Idræt“ 1965-76, leder af Kristeligt Pressebureau 1977-93. Bosat i Øster-Lindet siden 1969.

Nogle sønderjyske erindringer fra ungdomsårene

Af Hardy Knudsen

Hardy Knudsen fortæller om nogle af sine oplevelser og indtryk fra Sønderjylland i ungdomsårene.

Min første møde med folk fra Sønderjylland var ved et af de årlige sommermøder i mine plejefærdres have i Starup ved Varde, hvor vi havde vandrelærer Gustav Lindstrøm fra "Kirkevang" i Ladelund som taler. Mine to brødre havde været på Rødding Højskole i 30'erne og havde gennem deres ophold fået interesse for, hvad der skete i Sønderjylland. Det resulterede i, at vi senere havde Erik Appel, "Ellehus", og Maren Sørensen, Valsbøl, som talere ved et af de efterårsmøder, som ungdomsforeningen og Kirkeligt Samfund arrangerede i fælleskab. Talerne var hjemme hos os for at spise til aften inden mødet, og jeg husker, at de diskuterede, hvem af dem, der skulle tale for ungdommen. Jeg var dengang kun 12 år. Min søster Eva og jeg, som var jævnaldrende, var ikke med til bords, men vi lyttede i køkkenet. Jeg mindes, at Erik Appel ved aftensmaden fortalte, at han engang havde solgt Dybbøl-mærker på gaden i København. En mand, der ikke ville købe et mærke, havde sagt: "Jeg hader sønderjyder, dem har vi kun udgifter og besvær af". Bemærkningen har jeg aldrig glemt, den var vist nok med til at vække min interesse for Sønderjylland.

Min bror, Mads Påbøl Lauridsen, tog delingsførerruddannelse på Rødding Højskole. Frede Hansen, der senere blev seminarielærer i Tønder, stod for delingsførerruddannelsen. Efter højskoleopholdet tog Mads plads hos Kirsten og Søren Linding i Frøslev og senere hos Metha og Hans Thomsen på Kværs Østermark. Begge steder ledede han karlegymnastik i sin fritid. I Kværs Forsamlingshus boede Anna Jørgensen, som kørte rundt i sin gig og ledede gymnastik

Hardy Knudsen

og folkedans. Hende fik han et godt samarbejde med, og det gjorde jeg også senere.

Da Mads havde været på Gråsten Landbrugs-skole i vinteren 1934/35, købte han gård i Almstrup i Uge sogn. Gården var brændt et par år før, så der var opført nye bygninger. Forstanderne Hans Lund, Rødding, og Hans Hansen, Gråsten, var sammen med direktør Martin Hammerich fra Hypoteklåneponden medvirkende ved handelen, som blev støttet af "Landeværnet". Prisen var 35.000 kr. for bygninger og 35 ha.

Mads og Eva blev gift i foråret 1935.

Min søster Karen og jeg cyklede derned nogle dage før brylluppet for at hjælpe til. Det var mit første møde med Sønderjylland.

Vi spiste middag undervejs hos vores bror Lambert og hans kone Mary, der havde købt gård i Tobøl ved Holsted året før. Derfra gik turen videre over Kongeåen og ind i Sønderjylland. Vi havde modvind, så det var en streng tur. Vi kørte over Tiset, Arnum og Arrild til Løgumkloster. Her spurgte vi om vej efter Almstrup. Den første, vi spurgte, var en ældre kone, som snakkede tysk. Det var vi ikke forberedt på, så vi prøvede igen med en anden person. Han viste os vej, så vi fandt frem til Tinglev og endelig til Almstrup.

I Almstrup lå der tre gårde og et husmandssted, som var udstykket fra den gård, Mads havde købt. Alle naboer var tilknyttet det tyske mindretal. De nærmeste danske naboer var Signe og Frederik Toft, der havde et husmandssted ved vejen mod Bjerndrup. Alle var flinke naboer. De var inviteret til aftenkaffe et par dage efter brylluppet. Det var min første sprogrprøve på det sønderjyske. Jeg var fortrolig med vestjysk, men alligevel forstod jeg ikke meget af det, der blev snakket om den aften.

Inden min søster og jeg cyklede tilbage til Starup, blev det aftalt, at jeg fra 1. november 1935 til 31. oktober 1936 skulle være karl hos Eva og Mads i Almstrup. Sidst i oktober fik jeg købt et karlekammerskab og var klar til at rejse i min første plads. Jeg var da kun 14 år, men skulle heldigvis have plads ved familien, men jeg syntes, at Sønderjylland lå langt væk. Jeg havde dog fået aftalt, at jeg måtte komme hjem på ferie til jul.

Det blev et meget spændende år i Almstrup. Ubevidst gav det mig en interesse for Sønderjylland, som kom til at præge resten af mit liv.

En af de første dage i min nye plads kom naboen, Peter Sahl, over og skulle låne æ læe'. Jeg kunne ikke forstå, hvad han mente, men heldigvis vidste han selv, hvor den hang, så blev jeg klar over, at det var en stige, han skulle låne. Efterhånden fik jeg lært, hvad Feitong og Skase m.m. betød.

Vi leverede mælk til Lovtrup Andelsmejeri. Der var tysk flertal i mejeribestyrelsen. Når der var generalforsamling i mejeriet, var alle mand af huse for at fastholde - eller ændre - flertallet i bestyrelsen.

Bønderne i Almstrup og på Almstrup Mark var fælles om mælkekørslen fra dette område. Kørselsdagene blev beregnet efter antal køer på den enkelte ejendom, mælkevognen var man fælles om. Leverandørerne kunne sende bud med mælkekusken om at tage varer med fra Jacob Høker i Lovtrup, det kunne godt være lidt besværligt, især med de ret "levende" heste, jeg kørte med.

Vi kørte til Bjerndrup Møllegård for at få malet korn og handlede mest i Bjerndrup Brugs. Købmand Clausen i Uge var tysk, så der

Afrejse fra hjemmet til Sønderjylland, november 1935.

handlede vi kun en sjælden gang. Tærskning af korn foregik med et stort tærskværk fra en maskinstation. Naboerne fra Almstrup og Almstrup Mark hjalp hinanden, når der skulle tærskes. Det var spændende at komme rundt på de andre gårde for at hjælpe til med tærskningen. Ved spisningen kom der ofte diskussion i gang om forholdene i Tyskland, som man - alt efter sindelag - havde forskellig mening om.

Nazismen gik sin sejrsgang i Tyskland, det kom tydeligt frem i vores snak med naboerne. På nabogården, Almstrupgård, var der to sønner hjemme. De var meget optaget af, hvad Hitler gjorde i Tyskland, og de var sikre på, at i løbet af få år ville Sønderjylland igen blive tysk. Den ene af sønnerne blev under krigen bestyrer på en gård i Østprøjsen, men måtte flygte for russerne og kom efter krigen tilbage til Danmark.

I det år, jeg var i Almstrup, oplevede jeg en tvangsauktion på Almstrupgård.

Hypoteklånefonden skulle overtage gården. Ejeren, Jes Andresen, ville ikke anerkende det skete, han appellerede til hjemmetyske stands-

fæller og andre - specielt fra L.S.-bevægelsen, der var imod den førte politik i Danmark.

Søndagen før han skulle forlade gården om onsdagen, var der et stort folkemøde på Almstrupgårds gårdsplads. Vores fælles mælkevogn blev brugt som talerstol. Der var mødt mange mennesker. De kom i busser fra landsdelen og "det gamle land".

Der var udkommanderet politi, som sammen med os på nabogården fulgte begivenhedernes gang. Der blev ikke brug for at gribe ind.

Om onsdagen blev Jes Andresen sat ud af sin gård. Han ville ikke selv gå ud af døren, så to betjente bar ham i "guldstol". Man havde forventet demonstrationer, men de udeblev. Det var en oplevelse, der gjorde et stærkt indtryk på mig.

Handlingen havde et efterspil. En kort tid var der bestyrer på gården, indtil gården blev solgt til vendelboen Jørgen Larsen. Da han skulle i gang med høsten, gik selvbinderen i stå, da han var kørt ind i en af kornmarkerne. Der var kommet et stykke ståltråd i knivene, og det

Min brors gård i Almstrup, hvor jeg var 1935-36.

gentog sig et par gange. Ved nærmere eftersyn af markerne viste det sig, at der tværs over marken med ca. 5 meters mellemrum var stukket ståltråd i jorden. De øvrige marker blev herefter gennemgået, og ståltråden fjernet, inden høsten kunne komme i gang. Det var Jes Andresens sønner, der havde været i gang med at genere den nye ejer. Det var svære tider, hvor de nationale undertoner kom frem.

I løbet af året deltog vi i foreningslivet i forsamlingshusene i Uge og Bjerndrup.

Jeg mindes de traditionelle møder i anledning af afstemningsdagen den 10. februar og Kong Christian X's fødselsdag den 26. september. Vi unge syntes, at talerne var mange og lange, men vi forstod baggrunden for dem.

Mads ledede karlegymnastik i Uge Forsamlingshus. Lærer Kjær underviste i sløjd i Uge Skole en gang om ugen. Hans kone lavede kaffe til os. Vi betalte 10 øre for kaffen og havde selv brød med.

Vi deltog i Det unge Grønseværns store sommerstævne i Gråsten.

Den 27. maj 1936 havde Grønseværnet arrangeret en ungdomsaften i Bjerndrup Forsamlingshus. Da vi kom til forsamlingshuset,

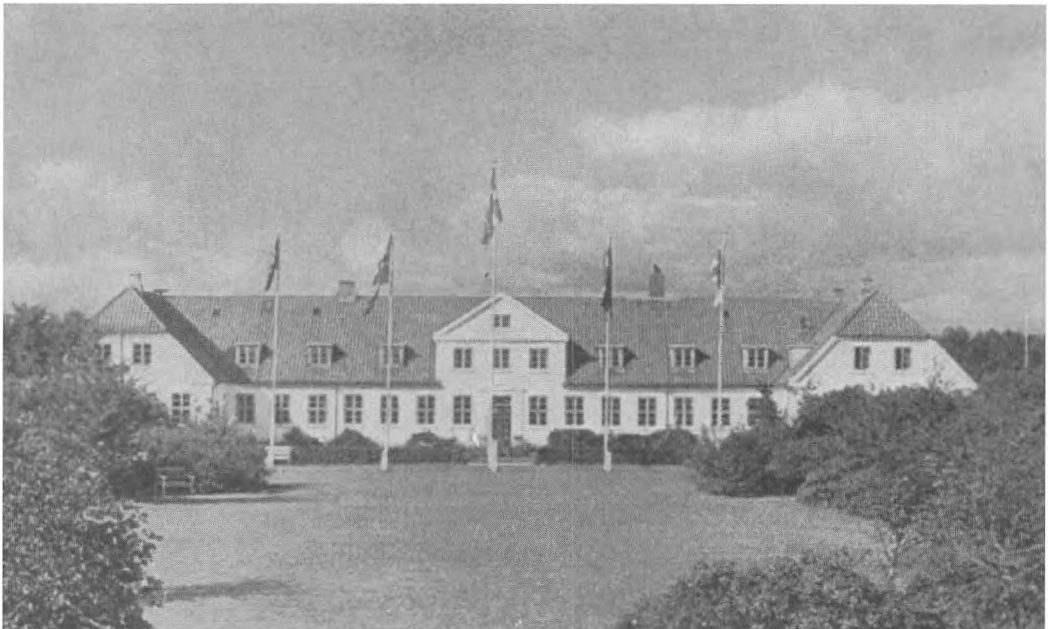
fik vi meddelelse om, at H.P. Hanssen var død. Formanden for Det unge Grønseværn, Peter Marcussen, holdt en kort mindetale over H.P. Hanssen, hvorefter vi gik hjem.

Efterskoleophold

Den 2. november 1936 begyndte jeg som elev på Rens Efterskole, hvis bestyrelse jeg mange år senere blev formand for. Jeg kørte min riskuffert med hestevogn fra Almstrup over til skolen i Rens. Vejen gik over Tinglev, Kravlund, forbi Egebæk/Kravlund Skole, hvor min hustru senere skulle blive lærer, videre forbi gården „Midt-holm“, på hvis jord Jyndeved Forsøgsstation i 1939 blev bygget, for endelig at komme til Rens. Det var en lang tur, som jeg senere cyklede flere gange.

Det var en fattig sandjordsegn uden nogen form for læplantning. I foråret 1937 var der sandfygning over store strækninger.

Jeg var kommet i skole som seks-årig og var det, man kalder skoletræt det sidste år, jeg gik i skole i Vestjylland. Opholdet på Rens Efterskole, hvor Else og P. Randløv Jensen var forstanderpar, kom til at betyde meget for mig. Vi var 39 elever, der boede på 3-4-mands

Rens Efterskole, vinteren 1936-37.

værelser. Jeg husker specielt forstander Randløvs historietimer; han var en god fortæller. Fru Randløv var en god skolemor for os. Vi kunne altid komme til hende med store eller små problemer. Førstelærer Hummeluhre og andenlærer Folmer Christiansen, som senere kom til Højer, havde timer på skolen.

Hans Petersen, som var forpagter på skolens landbrug, underviste i gymnastik og sløjd. Gymnastiktimerne lå om morgenen, inden vi spiste morgenmad.

For at tjene lidt til skoleopholdet hjalp jeg til i stalden hos Hans Petersen et par gange om ugen.

Ved fastelavnsfesten spillede vi dilettantkomedien "Familietvist". Da vi kun var drenge på skolens vinterhold, var nogle klædt ud som piger. Jeg var den unge elsker i stykket.

Man kunne dengang passere landegrænsen

ved Pebersmark på 10 øres pas, men det var ikke noget, der skete tit. Vi var med skolen på udflugt til Sydslesvig. Jeg husker, vi besøgte den danske skole og børnehave i Tønning og hørte om det danske mindretals forhold. Nazisterne var kommet til magten i Tyskland i 1933, og det satte sit præg på hverdagen i Sydslesvig. Vandrelærer Gustav Lindstrøm havde et værelse på skolen og kom der regelmæssigt, men havde ellers nu bopæl på "Kirkevang" i Ladelund syd for grænsen. Rens danske forening holdt sine møder og fester på skolen. Gendarmene i deres blå uniformer var flittige deltagere. Ca. halvdelen af befolkningen i Rens var tilknyttet det tyske mindretal - alligevel var der ofte over 100 deltagere til møderne. Vi elever deltog i nogle af møderne, men måtte ikke være med, når der var dans. Det syntes vi var meget uretfærdigt.

Skuespillere fra komedien „Familietvist“, Rens Efterskole 1937. Forfatteren ses til højre med pigen på skødet.

Sommeren i Hovslund 1937

Gennem en af mine efterskolekammerater fra Genner fik jeg fra 1. april 1937 plads som andenkarl hos Marie og Anders Andersen i Tyrholm ved Hovslund. Jeg fik mine ejendele sendt dertil, og efter afslutningen på skolen cyklede jeg til Tyrholm. Da jeg nærmede mig Tyrholm, spurgte jeg vej hos gdr. Tygesen på en af nabogårdene. Han spurgte, om jeg var den nye karl, der skulle være hos Anders Andersen. Da jeg svarede ja, fortalte han mig, at der lige var rendt to karle af pladsen hos Anders Andersen. Det var ikke den bedste velkomsthilsen at få. Jeg ved ikke, hvorfor de to karle havde forladt pladsen, men jeg havde det godt hos Marie og Anders og lærte meget det år, jeg var der. Marie, som var sjællænder, var meget omsorgsfuld for mig; hun var den tids gode madmor.

Jeg var enekarl den første måned, hvor vi havde travlt i marken med forårsarbejde og udbinding af kreaturer. 1. maj fik vi en forkarl fra Fyn og senere en ung medhjælper mere. Vores arbejdsdag gik fra kl. 5 om morgenen, hvor Anders og jeg tog os af malkningen, og forkarlen ordnede hestene. Vi holdt middag fra kl. 12 til 13 og spiste til aften kl. 18. Arbejdstiden var kortere end i Vestjylland, hvor vi først malkede efter spisetid om aftenen. Vi unge deltog den sommer i Det unge Grænseværns Stævne i Aabenraa og fulgte foreningslivet i Hovslund Forsamlingshus. Jeg var med til at spille dilettant i forbindelse med høstfesten og var med til folkedans i efteråret. Anders Andersen solgte gården med afhændelse 1. november 1937. Han var da kun 40 år, men havde overtaget gården, da han var 20. Han købte nogle ejendomme i Haderslev, og han og Marie flyttede dertil. Den nye ejer spurgte, om jeg kunne tænke mig at blive, men jeg havde lovet at komme hjem til Starup og være karl på gården derhjemme det næste år.

Tilbage til Burkal Sogn

Vinteren 1940/41 var jeg på Gerlev Idrætshøjskole, hvor jeg tog delingsføreruddannelse. Jeg skrev til Det unge Grænseværns formand, Peter Marcussen, at jeg gerne ville til Sønderjylland

for at lede gymnastik samtidig med, at jeg skulle have plads på en gård. Jeg fik brev fra gdr. Svend Christensen i Burkal, som manglede en forkarl og havde fået mit brev gennem Peter Marcussen.

Jeg begyndte i pladsen hos Edith og Svend Christensen 1. november 1941 og var der til 1. november 1942. Det blev en meget spændende tid. Jeg kom til at lede gymnastik og håndbold i Burkal og Rens samt fri idræt og håndbold i Tinglev.

Min kammerat fra Idrætshøjskolen, Ebbe Jørgensen, kom med til Sønderjylland og fik plads på Hedsgård. Han kom til at lede gymnastik i Slogs Herreds Hus i Bylderup.

Magda Ravn fra Tinglev ledede pige-gymnastik og folkedans i Burkal. Hun ledede gymnastik og folkedans i mange forsamlingshuse på Tinglev-egnen. Hendes transportmiddel var cyklen, og hun gjorde en stor indsats i de år.

Edith og Svend Christensen havde købt gården i Burkal i 1938. Den havde tidligere været ejet af en hjemmetysker. Stald- og ladebygningerne var bygget i 1939.

De fleste af naboerne var tysksindede, men naboforholdet var generelt godt. Gårdens folkehold bestod af to karle og en pige. Edith og Svend var gode husbondsfolk. Vi medhjælpere følte os som en del af familien.

Danmark var blevet besat af den tyske værnemagt den 9. april 1940, og det prægede årets begivenheder.

Vinteren 1940/41 var en af svintrene i besættelsestiden, og det besværliggjorde arbejdet på gården, når der f.eks. skulle hentes roer hjem til besætningen. I foråret blev vi først færdig med kornsåningen omkring 1. maj.

Vi deltog i møder og fester i Burkal Forsamlingshus, på Rens Efterskole og i Slogs Herreds Hus. Der var god tilslutning til de forskellige arrangementer. I løbet af vinteren hørte vi foredrag af redaktørerne Helveg Larsen, Frede Nielsen og Kaj Edvard Larsen, desuden af professor Hal Koch, forstander Morten Bredsdorff, seminarielærer Claus Eskildsen, højskolelærer Rud og formanden for Det unge Grænseværn, Peter Marcussen.

I januar 1942 blev der holdt et stort møde på

Tinglevhus i Tinglev med præsten fra Vedersø, Kaj Munk, som taler. Forpagter Iversen, Tinglevgård, ledede mødet. Ved mødets begyndelse bad han alle, der ikke hørte hjemme i den danske kreds, om at forlade salen. Der var ingen, der forlod salen, men væggene havde "ører". Efter foredraget læste Kaj Munk op fra sit skuespil "Niels Ebbesen".

I 1941 havde Burkal Sogn fået en dansk præst, Ejnar Høgel. Præstegårdsfolkene var vores nærmeste naboer. Der var dengang en storkerede med storkefamilie på præstegårdens tag. Der havde ikke været flagstang ved præstegården før, det kom der i 1942. Herefter var der 3 flagstænger i landsbyen.

Pastor Høgel kom ofte på besøg hos os, han arrangerede ungdomsmøder i præstegården, som jeg deltog i. Hjemmedåb havde været praktiseret af den tidligere pastor Schwarz, som var en af de få præster i Nordslesvig, der blev i embedet efter genforeningen. Høgel havde en del problemer med at få ændret skikken med hjemmedåb. Han fik gennemført en restaurering

af Burkal Kirke, så dens kirkerum i dag fremtræder som en af landsdelens smukkeste.

Lektor Aage Rosenkjær fra Tønder Statsskole var formand for Tønder Amts Idrætsforening. Han og Carla Schibler (hun blev den første forstander på Højer Ungdomsskole) gjorde et stort arbejde i det frivillige ungdomsarbejde i de år. Rosenkjærs menneskelige og organisatoriske evner blev der gjort brug af i ungdomsarbejdet. Han sørgede for, at Sønderjydsk Idrætsforenings store stævne i Tønder i sommeren 1942 fik et godt forløb. Tage Albertsen, der var Det unge Grænseværns konsulent og vært på Vandrerhjemmet i St. Jyndeved, ledede gymnastikken for karleholdet. Jeg gik på fløjen sammen med de to tvillingbrødre Jørgen og Hans Bogh. Senere på dagen vandt jeg 1500 m løbet. Det var en stor dag for os unge. Rosenkjær sørgede for, at fanemarchen gennem byen blev gennemført korrekt, men alligevel som en dansk demonstration over for den tyske værnemagt og over for den tysksindede del af Tønder Bys indbyggere.

Rosenkjær fik oprettet en modstandsgruppe i

Svend Christensens gård i Burkal, hvor jeg var forkarl 1941-42.

Tønder og var igangsætter for andre grupper på Vesteregnet. Han blev arresteret af Gestapo den 11. december 1943. Sidste gang jeg så ham var i Vestre Fængsel i sommeren 1944. Kort tid efter kom han sydpå. Han var en af dem, der ikke kom hjem fra koncentrationslejrene. Han døde i lejren i Svesing ved Husum i januar 1945.

I december 1941 kom der tyske tropper til Burkal. Der blev rejst en barak på en græsmark tilhørende Svend Christensen. Den skulle huse soldater, der skulle passe lyskastere, der blev opstillet ved barakken. Svend havde ikke fået besked fra nogen myndighed om, at der skulle stå en barak og lyskastere på hans mark. Græsmarken skulle pløjes. Onsdag den 12. december om morgenen, lidt før det blev lyst, begyndte jeg at pløje helt ind til barakken. Jeg havde pløjet en halv snes furer, da soldaterne kom ud af barakken og til deres store forbauselse så, at det var en pløjemark, de nu skulle gå ud på. De søgte at forklare mig, at jeg ikke måtte pløje der. Svend kom til stede, men hverken han eller jeg kunne forstå dem, så jeg pløjede videre indtil middag. Et par hjemmety-skere skældte mig ud, men jeg fortsatte pløjningen.

Ved middagstid havde Svend fået kontakt til politimester Bøvning i Tønder, som sørgede for, at der blev lavet en lejekontrakt for arealet. Pløjningen resulterede i, at soldaterne måtte lægge brædder ud, så det blev muligt for dem at færdes omkring barakken. Det var min første lille chikane over for den tyske værnemagt.

Kaptajn C.G. Bartholdy, Munkemølle, og lærer W. Jørgensen, Genner, arrangerede terrænløb, som vi var en del unge, der deltog i. Det var ofte natøvelser, som der skulle polititilladelse til at gennemføre. Flere af deltagerne kunne senere findes i modstandsgrupper.

Skomager Martin Bøgen var formand for Idrætsforeningen i Bylderup-Bov. Vi havde et godt samarbejde om foreningslivet i Burkal Forsamlingshus. Han blev senere inddraget i en af de modstandsgrupper, Rosenkjær fik startet. Han måtte sammen med en del af gruppens medlemmer gå "under jorden" de sidste måneder af besættelsestiden.

Jeg kom i hjemmet hos førstelærer Christen-

sen i Burkal Skole, som var formand for forsamlingshusets bestyrelse. Det resulterede i, at jeg var julemand ved skolens juletræsfest.

Ved høstfesten i Burkal Forsamlingshus opførte vi, under lærerinde Dagny Christensens instruktion, stykket "Henrik og Else". Jeg var Henrik, og Helene Christensen fra nabogården var Else.

Der var rejsebiograf på kroen i Bylderup-Bov. En af de film jeg så, var den tyske film "Lægen der dræbte". Det var en propagandafilm, der skulle retfærdiggøre medlidenhedsdrab, der også omfattede de sindslidende. Den var meget dygtig lavet, og man gik fra forestillingen med tvivl i sindet, hvilket også var meningen. Fra tvivl til godkendelse af medlidenhedsdrab var der ikke langt.

Første ophold på Jydevad Forsøgsstation

Mens jeg var i Burkal, bestemte jeg mig for at ville studere til landbrugskandidat ved Landbohøjskolen i København. Det var nok besøgene på Jydevad Forsøgsstation, der gjorde udslaget. Jeg aftalte med forstander Frederik Heick på Forsøgsstationen, at jeg skulle være fodermester der i vinteren 1942/43 og senere tage forberedelseseksamen til Landbohøjskolen på Gråsten Landbrugsskole i sommeren 1943. Der var mulighed for, at jeg kunne forberede mig lidt til studierne, mens jeg var på forsøgsstationen. Pastor Høgel tilbød at læse tysk og engelsk med mig. Det skete for det meste i min fritid om eftermiddagen et par gange om ugen.

Andenlærer Østergård Nielsen ved Jydevad Skole prøvede en aften om ugen at banke lidt matematik ind i hovedet på mig.

Jeg slap ikke gymnastikken. Jeg ledede karlehold i Burkal, Rens og Tinglev. I Tinglev ledede Else Heebøl, der var pige på Vandrerhjemmet i Jydevad, pigegymnastikken. Vi fulgtes ad til Tinglev på cykel, og det var ofte nogle drøje cykelture, men der var god tilslutning til gymnastikken i Tinglev. En af pigegymnasterne, Karen Thomsen, skulle senere blive min hustru.

Vi havde gymnastik på Realskolen i Tinglev, indtil den blev beslaglagt af værnemagten. Så flyttede vi til Tinglevhus, hvor vi også havde

forårsopvisning. Amtsupvisningen, den 28. marts, var dette år i Tønder. Opvisningen var et af de første arrangementer på det nybyggede Tønderhus. Jeg havde fire hold gymnaster med til opvisningen. Som kritikere havde jeg mejerier Søren Petersen, Alslev, lærer Flindt, Daler, og lærer Madsen, Gasse. Om aftenen blev skuspillet "Præsten i Vejlbj" opført, og aftenen sluttede med dans.

Jeg havde meget ud af den vinter, jeg var på Jyndeved Forsøgsstation. Ingeborg og Frederik Heick var gode til at tage sig af os unge. Om aftenen opholdt vi os ofte i Heicks kontor. En aften om ugen samledes vi til aftenkaffe og sang i familien Heicks stuer. Mange unge fik en god start på deres uddannelse og senere liv gennem opholdet på Jyndeved Forsøgsstation.

Vi fulgte foreningslivet i Jyndeved Forsamlingshus, hvor førstelærer N.C. Spandet var formand for Dansk Forening. Mads Madsen, som var forkarl på forsøgsstationen, ledede karlegymnastik i Jyndeved og Sofiedal. Gennem

kontakt til lektor Rosenkjær fik Mads taget initiativ til oprettelse af Jyndeved/Tinglev modstandsgruppe. Gruppens første kontakter skete hos Tage Albertsen på Vandrerhjemmet i St. Jyndeved.

I vinteren 1942/43 havde vi ofte overflyvning af engelske flyvere med retning mod Hamborg og Kiel. Når der var luftalarm gik vi i kælderen på forsøgsstationen. Vores nabo, cementstøber Josef Jenecki, som var polak, ville have et beskyttelsesrum lavet i sin sandgrav. Det hjalp vi ham med, men det kom ikke i brug, mens jeg var på forsøgsstationen. Josef kom med i den før omtalte modstandsgruppe, og beskyttelsesrummet blev da brugt som ammunitionslager. Josef blev taget af Gestapo sammen med de øvrige 12 medlemmer af gruppen. Han og foderstofhandler Carl Th. Nielsen samt fotograf Leo Simonsen, begge fra Tinglev, døde i i KZ-lejren Neuengamme i vinteren 1945.

Den 1. april 1943 forlod jeg Jyndeved Forsøgsstation og tog til Gråsten Landbrugsskole

Jyndeved Forsøgsstation, hvor jeg var fodermester 1942-43.

for at begynde forberedelserne til mit studium ved Landbohøjskolen.

Sidst i august samme år - midt under undtagelsestilstanden efter at regeringen var gået af - tog jeg til København for at begynde mine studier ved Landbohøjskolen. Ungdomsårene i Sønderjylland var slut, og der gik nogle år, inden jeg igen kom tilbage til Sønderjylland - denne gang for at blive.

Hardy Knudsen, f. 1920. Cand.agro 1947. Videnskabelig assistent på Jyndeved Forsøgsstation 1947-55. Forsøgsleder på Borris Forsøgsstation 1955-59. Forstander på Jyndeved Forsøgsstation 1959-1984. Formand for Grænseforeningens Røhsmindeudvalg 1966-91. Formand for Slogs Herreds Landboforening og Vestslesvigs Landbrugscenter 1969-75. Borgmester i Tinglev Kommune 1981-89.

Nye tider?

Af Karl Otto Meyer

Det danske mindretal i Sydslesvig har altid været indstillet på "nye tider", skriver tidligere landdagsmedlem Karl Otto Meyer, Skovlund. Men det er ikke ensbetydende med, at mindretallet skal slække på kravet om ligeberettigelse og selvbestemmelse.

Ofte får vi i grænselandet at høre, at vi skal indstille os på nye tider. Det kan da være meget rigtigt, men det er så absolut ikke noget nyt for os. Vore forældre har levet i vor hjemstavn under kejser Wilhelm, i Weimar-republikken, i Hitler-tiden og efter 1945 i det nye unge vesttyske demokrati. Folk på min alder har delvis oplevet Weimar-tiden, hele Hitler-tiden, det vesttyske nye demokrati og efter 1990 det nye fællestyske samfund. Gang på gang har vi måttet indstille os på nye tider, der krævede nye og andre forholdsregler, fordi kravene var anderledes, og prioriteringerne måtte reguleres. Dog vort frihedssyn og samfundssyn ændrede alt dette intet ved. Vi ville og vi vil leve som danske i vor hjemstavn under lige vilkår og lige ret med flertalsbefolkningen. Kravet om at indstille sig på nye tider betyder ikke, at man absolut skal indstille sig på en ny målsætning.

At vi lever i en mere international tidsalder end nogensinde før er en kendsgerning. Dette skal dog ikke føre til, at vi af den grund fornægter det nationale. En sund nationalfølelse burde være noget helt naturligt i et folk. I dag er det imidlertid blevet mode, at det nationale ligestilles med det nationalistiske, og det er en absolut fejl. Jeg har hørt situationen i Sydslesvig blive beskrevet med følgende ord: "Vi er i dag ikke mere dansk, fordi vi tror på, at det danske er det bedste, og alt det andet er mindre værd. Vi er danske, fordi vi holder af det danske, vores kultur og af det danske sprog". Den sidste sætning kan jeg give min fulde underskrift, men den første forstår jeg ikke. Tænker jeg på

Karl Otto Meyer

generationerne før os og på vor egen tid, så var indstillingen dog altid den, at det danske var det bedste for os, og derfor ville generationerne før os og vi selv leve som danske i vor hjemstavn. De to ord "for os" var så sandelig det afgørende. Danskheden i Sydslesvig har aldrig som helhed givet udtryk for, "at alt andet var mindre værd". Vi har derfor aldrig haft og har den dag i dag ikke vanskeligheder med at samarbejde med tyskere, der siger: "Det tyske er det bedste for os, og derfor vil vi leve som tyskere i vor hjemstavn og inden for det internationale fællesskab". Det europæiske og det internationale fællesskab trives bedst mellem folk, der er rodfæstet i deres eget, og som vil arbejde for, at også alle andre folk skal have lov til at udfolde sig, rodfæstet i deres eget sprog og egen kultur. Vi skal fastholde det nationale, men konsekvent bekæmpe det nationalistiske.

Det farlige i den nye tid nu er, at alt for mange sætter lighedstegn mellem det nationale og det nationalistiske. Man behøver blot at følge den offentlige debat både i det danske og det tyske samfund. I det tyske samfund har det i lang tid været sådan, at ingen turde tale om det nationale af angst for at blive beskyldt for at være nationalistisk. Derfor gik man over til at blive super-europæisk indstillet, og alle andre, der ikke

fulgte trop her, blev så beskyldt for at være anti-europæere. I Danmark oplever vi nu, at alle, der er imod EU eller EU-skeptiske, bliver slået i hartkorn med Pia Kjærsgård og hendes parti. Dette ville svare til, at EU-modstanderne slog alle EU-tilhængerne i hartkorn med Mogens Glistrup, der med fuld musik går ind for euro-en. Heldigvis er de ikke faldet for denne fristelse. Det ville være godt, om alle holdt af deres eget sprog og deres egen kultur, fordi dette er det bedste for dem.

Selv om vi føler, at vort eget sprog og vor egen kultur er det bedste for os, så ved vi også, at det er en absolut berigelse at kunne flere sprog. Et nationalt mindretals medlemmer må være tvesproget, de bør kende deres eget sprog, men de må nødvendigvis også magte flertallets sprog for at få en uddannelsesplads og senere en arbejdsplads i hjemstavnen. Tvesprogethed er en berigelse i sig selv. Farligt bliver det imidlertid, når man hører udtalelser som denne: "Da vi kan flere sprog, er det da lige meget, hvilket sprog vi benytter os af". Når to danske sydslesvigere mødes, og begge kan dansk, burde det naturligt være, at de taler dansk sammen.

Hvis det er rigtigt, at "vi er danske, fordi vi holder af den danske kultur og det danske sprog", må vi dog spørge os, hvorfor har vort eget sprog så trange kår i vor egen hverdag. Nu ved jeg godt, at nogle vil hævde, at vi med et for strengt sprogkrav indkapsler os fra flertalsbefolkningen, altså lukker os selv ude. Vi skal så absolut være sproglig tolerante, men aldrig tabe målet af sigte: dansk sprog i de hjem, der bekender sig til danskheden. Det vil tage generationer, før vi når det mål, da de fleste ægteskaber, der indgås, er blandede ægteskaber, hvor den ene kommer fra mindretallet, den anden fra flertallet. Det er noget helt naturligt nu, hvor mindretal og flertal samarbejder. Da det er sådan, at kun den ene i den nydannede familie kan dansk, men begge tysk, bliver tysk selvfølgelig i første omgang hjemmesproget. Den sproglige udvikling i familien afhænger derefter af, hvilket valg det unge par træffer for deres børns børnehav og skole. Jeg er ikke nervøs for den sproglige udvikling inden for det danske mindretal, forudsat at vi er i besiddelse

af den nødvendige konsekvens og den nødvendige tålmodighed.

I samarbejdet med vore tyske naboer må vi kræve sprogenes ligeberettigelse. Nu, hvor både Tyskland og Danmark har ratificeret sprogchartret, må vi selvfølgelig kræve, at myndighederne drager de deraf nødvendige konsekvenser. Da det tyske mindretal drøftede dette spørgsmål med den danske regering og det danske folketing, førte dette til nogle - for mig - uforståelige protester i den danske offentlighed. Disse protester blev så igen i de tyske medier fremstillet som udtryk for dansk nationalisme og tyskerhad. Dette var lige så uforståeligt. Da SSW-fraktionen i Kiels landdag derefter rejste spørgsmålet i parlamentet, viste det sig, at de tyske politikere så sandelig ikke havde tænkt sig, at ratificeringen skulle få konsekvenser med hensyn til det danske eller det frisiske sprog, kun for plattysk var de villige til at gøre noget. Dette viser, at vi endnu er langt fra sprogenes ligeberettigelse, hvilket er unaturligt lige akkurat for det område, der skal fremvises som den "europæiske model". Vi må her føre en klar kurs og stille vore berettigede krav i overensstemmelse med selve sprogchartret.

Det er værd at bemærke, at danskheden i Sønderjylland i 1869 besluttede at udgive Flensborg Avis som en dansksproget avis. Fra 15. februar 1868 udgav danskheden "Flensburger Anzeiger", et tysksproget blad. Dette var for så vidt logisk, da avisholderne dengang stort set kom fra overklassen, der på det tidspunkt - uden hensyn til national indstilling - ofte var tysksproget. Fra 1869 udgav danskheden imidlertid for sprogets skyld Flensborg Avis. Da de danske skoler blev forbudt, var en dansksproget avis det stærkeste middel til at holde forbindelsen med det danske sprog. I samme øjeblik Flensborg Avis var konsolideret, forsøgte man også at udgive et tysksproget blad, nemlig "Flensburger Zeitung". Det skete i tiden 1. oktober 1889 til 30. juni 1894. Danskheden ønskede også at informere den tyske offentlighed og den tyske befolkning om danskhedens synspunkter, og den ønskede at være med i den offentlige debat i det samfund, Sønderjyllands danskhed levede i.

Efter 1. verdenskrig forsøgte man igen at udgive en tysksproget avis ved siden af Flensborg Avis, fra 17. november 1919 "Neue Flensburger Zeitung" og senere "Der Schleswiger". 17. november 1923 forbydes "Neue Flensburger Zeitung" og dens andre udgaver. De omdannes senere til "Der Schleswiger", der så den 7. maj 1930 overtages af Flensborg Avis og følger med bladet som et 2-sidet tysksproget tillæg. Den 19. august 1937 forbydes "Der Schleswiger" af nazisterne.

Efter 2. verdenskrig forsøger vi os igen med et tysksproget bladet, nemlig "Südschleswigsche Heimatzeitung" fra 25. september 1948. I det lange løb har vi ikke råd til 2 aviser, og fra 1. april 1964 udgiver A/S Flensborg Avis begge blade, men senere lægges de sammen til en tvesproget Flensborg Avis.

Man vil af alt dette se, at danskheden ikke har forsøgt at indkapsle sig. Den har altid bestræbt sig på at orientere den tyske offentlighed og de tyske myndigheder også gennem tysksprogede publikationer, og den har altid bestræbt sig på at deltage i den offentlige samfundsdebat også ved hjælp af det tyske sprog. Mindretallet ville gerne debatten med flertallet, men myndighederne var ikke interesseret, hvilket forbudene beviser.

Alt dette lærer os, at vi så absolut ikke kan have en interesse i at indkapsle os, vi må i stedet for være interesseret i et fornuftigt samarbejde og i at deltage i den offentlige samfundsdebat. Navnlig med hensyn til det grænseoverskridende samarbejde må vi være interesseret i sprogenes ligeberettigelse. Det betyder imidlertid også, at de tyskere, der virkelig ønsker det grænseoverskridende samarbejde, må gøre sig den umage at forsøge at lære så meget af naboens sprog, at de kan følge et dansk foredrag. Det kan ikke være rimeligt, at de danske deltagere i et sådant samarbejde bør kunne naboens sprog, de tyske behøver det ikke. Dette har intet med nationalisme at gøre eller med modstand mod det grænseoverskridende samarbejde. Det er bare en klar konsekvens af princippet om sprogenes ligeberettigelse og af ratificeringen af sprogchartret.

En anden fare i den tid, vi nu går i møde og som af nogle betegnes som en "ny tid, vi skal

indstille os på", er den kendsgerning, at mange politikere hævder: "Der findes intet alternativ til vor politik". Jeg kan nævne mange danske og tyske politikere, der siger: "Der findes intet alternativ til EU-politikken". Andre hævder: "Der findes intet alternativ til det formaliserede grænseoverskridende samarbejde". Atter andre mener for alvor: "Der findes intet alternativ til vor sparepolitik".

Vi ved dog imidlertid alle, at problemer, der er skabt af mennesker, kan løses på mangfoldige måder. Der findes ikke kun en løsning. EU-samarbejdet kan løses på mange forskellige måder. Det samme gælder det grænseoverskridende samarbejde, for slet ikke at tale om sparepolitikken. Vi må erkende, at de politikere, der hævder, at der ikke findes noget alternativ til deres politik, er politikere, der ikke ønsker og ikke vil debatten. Den frie meningsbrydning om forskellige løsningsmuligheder vil de undgå. Her har vi igen en af "den nye tids" farer.

Vor bestræbelse må være overalt at fremme den frie meningsbrydning og at drage borgerne med ind i beslutningsprocessen fra starten af. Dette gælder for os som mindretal, også inden for vore rækker, og det gælder for os som borgere i det tyske samfund, hvor vi så absolut skal blande os i samfundsdebatten.

Her i 150-året for den danske grundlov bør vi skrive os et vers af en af Hostrups grundlovs-sange bag øret. Det lyder: "Lige vilkår er dens krav/lige ret for høj og lav/tiden går og den har hast,/men vor grundlov skal stå fast".

Med en sådan indstilling vil vi sagtens kunne magte tidens opgaver og krav. Nationalt og internationalt vil vi opleve, at selvbestemmelseretten vil blive den ny tids stærke krav og med den følger medbestemmelse og medindflydelse. Vi har ud fra vor klare indstilling, at vi konsekvent holder os til selvbestemmelseretten, intet at frygte.

Karl Otto Meyer. f. 1928. Lærereksamen (Skårup) 1949. Skoleleder i Skovlund, Flensborg Amt, 1950-63. Chefredaktør ved Flensborg Avis 1963-85. Formand for Sydslesvigsk Vælgerforening 1960-75. Medlem af Landdagen i Kiel 1971-96.

Onkel Jes å tante Cathrine

Af Nis Branderup

En ka it sej andt, som te di vå et mærkle par-di to. Hun vå dansk, for hun vå jo en dætte a Hans Lassen i Søes, å dæh vå di 110 % dansk, å Jes hældt æ ledt te det tysk, vistnok for det, te han haj væt Gemeindevorsteher engang. Å det vå nok steghen ham te hojs.

Å så vå Jes en hustryran å skuld nok sej, hvo æ skaf det skuld stå. Han vild bestem det hele, å det vild hans kuen no it oltins find sæ i, så det kund di ha møje fornøjels a. For han vå å missionsk, å i æ Biffel støj det skreven, te æ kuhn skuld væh sin mand underdanig, så det tov han rent bogstavele, å det haj både hans kuen å hans børn å ret sæ ette.

Fx. skå han æ kjø for hve dav - såhn å forstå, te han vil bestem, hvormøje di måt æhd te onnen. Vinne æ børn vå hungre, kund di bare spis katøfle. Dem vå han it så nære mæ.

Dæh mått alde gå nove te spild, hven di slavdet et støk kre helle et griis. A æ komav lavet di plukkefink, å den ret vå æ børn no it så gall ette. En mærrer, da æ børn såt væ æ boe å it vild æhd det hersens plukkefink, sådt Jes dje tellere ever i æ vinneboe. Så kund di få æ ret te nahre - soj han. Så det æhd jo mæ, te æ plukkefink skrej nee ælyvvel. Men jengang sådt den mindst a æ dreeng å græhd, olt elav han tømt sin teller.

Jes gav helle alde en skilling ue, urn te det vå strengt nøvenne, å en må jo sej, te i æ landbrugskriis sidst i æ tyver å føst i æ trerrer, kund det nok gøss behov å hold ve æ pæeng. Men æ tøss no, te han drov et for vidt.

Å spar det kund han, både i stort som småt. Vinne han skuld ue å cykkel, å æ bovs it skul gå ind i æ tandhjul, brught han sin kunes tøj-klemme te å gøe æ bovs smalle forneen. Dengang koldt vi æ tøj-klemme for „knibbere“, å det vå it såhn nove moderne som no te dags mæ en fee i, di vå bare mæ en slids - såfremt I kan hovs den slaus?

Sjel læng ette te vi ander haj fåt vos anskaffet dynamoløjter åh vo cykler, brught Jes å Cathrine di gammel carbidløjter, som forresten lyst ganske udmærket, vinne en ejsen kund få dem te å brænd. - Æ vå dengang en stoe knejt åh en 13-14 år, å vinne di to „nørreønlere“ haj væt åh besøgh ve vos i æ Rø'kro, så vå æ bleven ansådt te å gå ue i æ gård å tænd di to carbidløjtere, te di kund find hjem te Nørre Ønle, å æ vo tit forbavset ever, så godt som di i grunden lyst. Unde æ kri vå det næsten it te å få carbid, men så kom æ i tanke om, te vi haj en hal bomdos ståend ue åh vort lager, som vi it kund sææl elyvvel. Den forær min far te onkel Jes, å han blev såmind så glaj som en spellmand.

Hvert år ledt før jul kom Jes cyklend mæ knibbere i æ bovs å en hat, som kund klappes nee ever æ øere. I æ bagagebæhrer bagh åh æ cykkel baj han en stoe blik-kiksdoes, som vå fyldt mæ Goj Raj, som han sjel haj baght. Men det vå it den slaus, som vi baghe no te dags. Di vå stoe å firkantere, en hal centimete tyk (tøt æ), å hård som cement, ligh te å knæk æ tænde i. Men ædt blev di jo ælyvvel. Hvafor vi skuld ha dem vee æ i grunden it, for dem min moe baght vå en helt anden slav. Tynd å lække.

Da det så blev bær tier, å en søn haj evertavn æ bedrift, å Jes å Cathrine vå gon å avtejt, å han haj pæeng åh æ bank, skuld en jo tro, te han godt vild brugh nove a dem åh sin gammel dav. - Men nej, æ nærehee vå gon ham i æ bloej, å så kund han hit åh så manne sære ting, som dengang jet a hans børnebørn rænd æ pand emoe et hjørn a et boe, te det bløjet. Så tav Jes en sav å savet æ hjørner a å glattet et mæ fint sandpapir, så vå det it å se, troj han. Men så kan det nok væh, han fek sin sagh for, da hans kuen opdavet et, å - såvidt æ hovs - mått di ha æ snerke te å glat et ue.

Jes vå jo temle lang, å hans seng vå for kort. Så en dav da Catrine vå i æ nabolav å snak,

savet Jes et stort firkantet gaf i æ fodæhn a sin seng å lavet en hyld, som han kund stik æ been ue a. Det blev det snakket møje om i æ familie - å griint a. Å så haj Jes en temle stoe å lang nejs, som han frøs, hven han vå gon i seng. Så han fek sin kuen te å hækel en tut mæ bændler, som han kund knap i æ nakk, såhn te æ tut it foldt a. Å it nok mæ det. Da han olt elav blev bathoje, strikktet hun ham en møts, som han kund sov mæ. To a hans svigerinde - tante Hanne å tante Lene - vå væ å dø a griin, da di en avden kom te å kigh ind i æ sovkamme. Å di to Lassen-pigher vå a den slau, som it kund hold mæ å skranne, vinne di føst vå kommen godt i gang. Æ tårer rænd dem nee a æ kinde a bar griinen. Men Jes vå liglaj. Han gøe, hva det passet ham.

Jes vå føjt den 6. marts å Cathrine den 8. i sahm måned, så di fejret oltins dje fødselsdav

den 7. Det vå jo praktisk å galt fornufte, å så spar di jo den jen dav.

Men vinne æ familie kom åh besøgh, så spar di no it. Så vå dæh nok a old slav åh æ boe. Engang ve en fødselsdav blev dæh sådt en stoe flot flæskesteg ind åh æ boe. Å da den vå sådt te lyvs, spue Jes, om den haj smaght godt. Å det vå vi oldsammel jens om, te det haj den.

"Ja", søj Jes så, "det æ såmind slet it te å smagh, te det æ fra en orne". Det fek min fræk tante Hanne te å sej: "Så kan æ mindsandt bæh forstå, te æ sidde å blyvve helt vroj".

Jes kund jo bare haj holden sin snut mæ, te det vå ornekjø, for det vå - som han soj - it te å smagh.

Som æ soj før, så gøe han hva det passet ham, å det blev it bæ, som æ år di gek.

Engang ve en fest ve min far å moe, kanj æ

Tegning: Hans Nissen.

hovs, te han tov sit gebis ue, jaun som vi sådt ve æ onnen, å gøe et rent mæ sin lomdugg. Det vå it jaun appetitle. Dæh vå nok en lille sten helle en kjærn, som haj sådt sæ fast, å det kan godt gøe ve.

Di mest a min familie vå bynder. Å den gang - i æ trerrer - da lovt æ bynder oltins ette stold. Men det vå vi så vant te, så det gøe vos it nove. Vinne vi no te dags komme sammel mæ folk, så kan vi it lovt, hvem dæh æ fra æ staj, å hvem dæh æ fra æ lænd.

Jen a min onkler, i æ trerrer, haj no en dum vahn. For å dulm å æ stoldlovt, som jo sådt i æ tøj, strænket han sæ ind i nove billig parfym. Det blev det kun ringe a, soj min moe, for stoldlovt å parfym æ en slem blanding.

Te stoe fester - å begravelser - skuld folk gjern ha dert fiin tøj å. Det stjonk oltins a naftalin, å så kund æ kro helle æ forsamlingshus lovt a både naftalin, stold å parfym. Men - mærkle nok - vinne en haj sådden en hal stuns ti i den hørm, så kund en it lovt et mee. Det æ utrole, hva et minnesk kan vænn sæ te.

Gud ved, hva æ møll leve a edav, for dæh æ vel ingen, som brugher møllkuler mee.

Som æ skrev te å begynd mæ, så hældt Jes sånt æ ledt te det tysk i sin ung dav, fordet han haj væt Gemeindevorsteher i „Norder Enleben“ inden 1920. Det gek vistnok ever mæ æ ti. Han haj da å stemt dansk i 1920. ”For det vå nok det mest retfærdige”, skal han ha soj ifølge jen a sinn sønner. Han vidst godt te olle bynavn fra Danevirke å op te Skagen, vå dansk oldsammel, å te Norder Enleben righde navn vå Nørre Ønlev. Ingen tvivl om det.

Men dæh vå no så møje godt ve tysk, som han godt kund li - som Kæft, Trit å Retning. Det vå nok dæfor, han vå nove a en hustyrnan. Lang discusioner om en ting, kund gøe ham gall i æ hoj. Det koldt han - mæ et godt gammelt dansk ordsprogh - for „å tææsk langhalm“. Vinne en haj tavn en beslutning, så skuld dæh it snakkes mee om den ting. Basta.

Å som Gemeindevorsteher skuld han endda haj væt særdeles grom, for han snakket å løjst å skrev aldeles fejlrit åh beghe sprogh. Forurn synnejysk. Å så sørret han for å få æ soldater - som loj å slåset i æ kri fra 14 te 18 så tit hjem

åh orlov, som det bare kund la sæ gøe, å åb den mådh æ det it utænkle, te han har rejdet nove fra blyv skødt.

Så dum vå Jes bestemt it. Tværtimoe, han vå godt begavet å kund væh bleven oldt andt som buend. - Men en sæh patron vå han no. Men den slavs minneske kan tit rend rundt mæ en righde goj forstaend. Det see en tit.

Jen a hans sønner blev rektor åb den dansk skool i Husum ette 1945. Å jen gek nee mæ en undervandsbåd i æ kri fra 14 te 18. Såhn æ det ske så møje i det synnejysk.

Men sommtie æ det glant å la sinn tanke gå tebagh, te det hele it gæh i æ glembogh.

Nis Branderup. f. 1919 i Rise sogn. Tidligere købmand i Rødekro. Har gennem årene skrevet mange små historier på sønderjysk. Udgav for nogle år siden „Hans Lassen haj en bu'ndgård“, en samling fortællinger på rim.

Gråsten Landbrugsskole 1924-1999

Af Thorkil Brusch

Thorkild Brusch skriver om Gråsten Landbrugsskoles første 75 år. Artiklen har været bragt i Årsskrift 1999 for Historisk Forening for Gråsten By og Omegn.

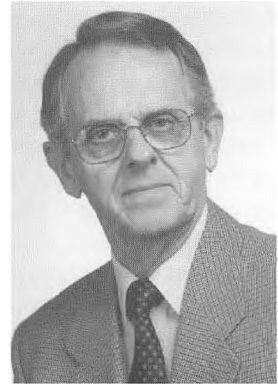
Gråsten Landbrugsskole blev indviet 2. november 1924, og den kan dermed fejre sin 75 års fødselsdag i år. Selvom den ligger lidt uden for byen og vel på mange måder har levet sit eget liv, er den dog en af kommunens største institutioner med til daglig ca. 120 elever og ca. 35 medarbejdere. Efter en svær fødsel har den vokset sig stor, men er stadig ung af sind, og 75 års fødselsdagen fejres i visheden om, at skolen er en dynamisk jubilar.

Starten

Efter genforeningen i 1920 var der store bestræbelser på hurtigt at få oprettet skoler for ungdommen. Rødding Højskole blev genrejst i 1920, og snart efter oprettedes Hoptrup, Rønshoved, og Danebod højskoler. Samtidig blev der også arbejdet med planer om at rejse en dansk landbrugsskole på Als eller Sundeved. Det kneb i første omgang med at blive enige om den endelige placering. Tidligt fik et udvalg tegnet en kapital på 200.000 kr til oprettelse af en landbrugsskole på Augustenborg slot, hvor der i tysk tid havde været kvindeseminarium. Et andet udvalg arbejdede på oprettelse af en skole på Krusågård. Endelig arbejdede det såkaldte Gråstenudvalg på en placering på Gråsten slot, Gråsten herregård eller et sted omkring Gråsten. Hvad kan være grunden til, at Gråsten „vandt“?

To navne skal nævnes: Hans Hansen fra Gråsten, senere Åbenrå, og Mads Gram fra Københoved ved Rødding. I skolens foredrags-sal hænger der gode malerier af disse to kæmper.

Hans Hansen blev født i 1880 på gården Ovn i Rinkenæs. Han var ikke ældste søn, der skulle

Thorkil Brusch

føre gården videre, så han måtte ud at prøve lykken andetsteds. Efter at have haft forskellige pladser ved landbruget, ophold på Vinding højskole og Tune landboskole startede han på landbrugsstudiet på Landbohøjskolen i København. 1904 tog han kandidateksamen, og ret snart efter vendte han tilbage til Sønderjylland. Han og hans hustru bosatte sig i Gråsten, hvor de indtil 1919 levede aktivt med blandt den danske del af borgerskabet. I 1906 var han med ved starten af den nye danske forening: Idrætsforeningen for Gråsten og Omegn, hvis formål var „at fremme al sund idræt og ved siden af udvikle selskabeligheden blandt foreningens medlemmer“. Han var en af de dansksindede sønderjyder, der ved 1. Verdenskrigs begyndelse blev arresteret. Først 1-2 måneder senere blev de løsladt efter at have underskrevet en erklæring om, at de så længe krigen varede, ikke ville vise antitysk sindelag og ikke ville modvirke tyske interesser. I begyndelsen var han konsulent for et par lokale danske landboforeninger, men fra 1907 blev han ansat som planteavlskonsulent for Fælleslandboforeningen for Nordslesvig. Han var den eneste danske landbrugskonsulent fra 1907 til 1920 og blev derfor et naturligt samlingspunkt for unge dansk landmænd, når han på sin cykel eller med tog kørte rundt i

landsdelen for at vejlede og undervise.

Hans Hansen drømte om, når eller hvis Sønderjylland igen blev dansk, at oprette en landbrugsskole i landsdelen. Det var helt naturligt, at han så Gråsten Slot som et egnet sted.

Gårdejer og folketingsmand Mads Gram, Københoved, blev formand for et udvalg inden for Fælleslandboforeningen. Dette udvalg, der senere fik navnet Gråstenunderudvalget, var aktivt med i det vanskelige arbejde indtil 1922. Mads Gram bad sig dog fritaget for at komme i den egentlige bestyrelse fra juni 1922, da han allerede var knyttet til Rødning Højskole som næstformand. Det siges, at det var hans ildhu og udholdenhed, der i høj grad bidrog til, at de forskellige udvalgs meninger blev koordineret, så man kunne samles om én landbrugsskole i landsdelen, den ved Gråsten. Hans valgsprog var: Man skal ville det umulige for at nå det muliges yderste grænse.

I årene 1919-22 blev der holdt adskillige møder, hvor oprettelse af en sønderjysk landbrugsskole og dens placering blev diskuteret. Mads Gram og Hans Hansen talte kraftigt for, at der kun skulle oprettes én landbrugsskole, og at denne skulle ligge ved Gråsten. Ved et møde 18. juli 1921 mellem repræsentanter fra Augustenborg- og Gråstenunderudvalgene erklærede alsingerne sig til sidst rede til at opgive Augustenborgplanen, såfremt der kunne skaffes lige så gode økonomiske forhold for en landbrugsskole i Gråsten. Et argument for at placere skolen i Gråsten frem for på Als var, at den her ville være lettere tilgængelig for hele landsdelen, den fik føling med de egne i vest, der endnu ikke var helt på højde med tiden, og den kom til at ligge med det mere fremskredne landbrug på Als og Sundeved i ryggen.

Ved de jyske landboforeningers delegeretmøde i oktober 1921 fik Mads Gram lov til at fremføre Gråstenunderudvalgets ideer og planer. Andre talere talte ved mødet også varmt for sagen. Det kan nævnes, at da Mads Gram gik ned fra talerstolen, blev han mødt af prof. Ellinger fra Landbohøjskolen i København, der overrakte Mads Gram 100 kr. kontant til skolen i Gråsten. Om aftenen bevilgede de jyske

landboforeningers bestyrelse 10.000 kr til Gråstenplanen. Også andre foreninger og private tegnede sig for bidrag.

I de følgende måneder indbød Mads Gram til en række møder, hvor han søgte at tegne yderligere bidrag i form af andele til Gråsten Landbrugsskole, men det var ikke let at samle penge ind hos folk, der slikkede sårene efter verdenskrigen. Omkring nytår 1921/22 var man lige ved at opgive at få tegnet de 200.000 kr. som var målet, men i sidste Øjeblik „fandt“ amtmanden i Åbenrå 50.000 kr. i en fond. De første økonomiske problemer var hermed løst. I alt 400 private, især fra landsdelen, samt en lang række foreninger og institutioner tegnede andele. Det afbildede andelsbevis tegnet af cykelhandler Rasmus Rasmussen, Gråsten, er på hele 250 kr. Et ikke ubetydeligt beløb på det tidspunkt.

I november 1921 mødtes Gråstenunderudvalget,

Hans Hansen og forst. Overgaard, Ladelund Landbrugsskole, for i fællesskab at undersøge, om slottene i Augustenborg og Gråsten kunne være egnede til landbrugsskole. Konklusionen blev, at begge slotte var uegnede. Salene var for store til klasseværelser, andre rum for store til elevværelser, og det ville blive meget dyrt at opvarme lokalerne. Det ville kræve store ombygninger, hvis de skulle anvendes til skole.

Som et kuriosum kan det nævnes, at Hans Hansen i 1919 fremsatte planer om at flytte Landbohøjskolen i København til Gråsten Slot med de to avlsgårde, Herregården og Fiskbæk. Denne tanke blev dog ret hurtigt opgivet.

10. juni 1922 blev der holdt stiftende møde for „Andelselskabet Gråsten Landbrugsskole“. Mødet blev holdt på Hotel Gråsten, hvor Mads Gram aflagde beretning for udvalget, medens bankdirektør Paasch informerede om andelstegningens forløb. Forslag til vedtægter blev fremlagt, og endelig blev der valgt en vægtig bestyrelse med gårdejer Christian Petersen, Palæet, Gråsten, som formand.

Første opgave for bestyrelsen var at få købt en gård som grundlag for en nybygget landbrugsskole. En enkelt foreslog at købe Palæet og så bygge landbrugsskolen på en højtliggende mark mellem Flensborg Landevej og jernbanen. Det kan vel kun være der, hvor nu gården Dyrkobbelt ligger. Køb af Gråsten Herregård var også på tale. Valget faldt på stamparcellen på 110 ha af herregården Fiskbæk, efter at der var blevet frastykket jord til 24 husmandsbrug. Fiskbæk stammer fra begyndelsen af 1600-tallet, hvor Gregers Ahlefeldt nedlagde landsbyen Fiskbæk og opførte en herregård på stedet. Gennem årene har Fiskbæk været drevet af forpagtere, først under Ahlefeldterne, siden under de augustenburgske hertuger indtil 1921, hvor den blev overtaget af staten og administreret af den sønderjyske domæneforvaltning. Prisen var 120.000 kr. for jord og bygninger. Besætning og inventar skulle overtages efter den taksation, som staten fik det til fra den hidtidige forpagter. Overtagelse 1. april 1924.

Man gik nu i gang med at opkræve den tegnede andelskapital og det gik ikke så nemt. Fra 1921 var der sket store prisfald, så det var

trange tider for erhvervslivet, og i alt blev kun 170.000 af de tegnede 200.000 kr. indbetalt. Da det var nu var bestemt, at skolen skulle ligge på Fiskbæk, altså i Adsbøl sogn, faldt Gråsten kommune fra og afslog at indbetale det tegnede beløb, fordi skolen ikke kom til at ligge i Gråsten kommune.

Næste opgave var at finde en forstander. Helt naturligt tænkte man først på konsulent Hans Hansen, men han frabad sig, da han ud over arbejdet som landbrugskonsulent var blevet ansat som landbrugsfaglig direktør i Sønderjysk Kreditforening. I stedet blev græsmarkskonsulent Hans Hansen, Skanderborg, ansat som forstander, medens Hans Hansen, Åbenrå, blev medforstander. Det var ikke særlig praktisk med to forstandere med samme navn, så på skolen blev problemet løst ved, at Hans Hansen, Skanderborg, blev kaldt „Stander“, medens Hans Hansen, Åbenrå, i daglig tale hed „Onkel Hans“.

På samme tid blev konsulent L. Lauridsen, Ringkøbing, ansat som lærer i husdyrbrug.

Landbrugskandidaterne Asmus Clausen og L. Chr. Jespersen blev ansat som lærere fra starten.

Skolebygningerne blev opført efter tegninger af arkitekt Gram, Haderslev, og licitation blev afholdt 18. marts 1924. Arbejdet gik til lokale håndværkere, murermester Erichsen, Gråsten, tømrermester Hansen, Varnæs, og snedkermestrene Mathiesen, Gråsten, og Brodal fra Bovrup. Elarbejdet blev lavet af Jens Pedersen, Gråsten, og malerarbejdet af Hansen, Gråsten. Allerede sidst i marts begyndte frivillige blandt egnens landmænd at køre sand og mursten til byggeriet. 26. april blev grundstenen nedlagt, og med en måneds forsinkelse blev der holdt rejsegilde 2. juli. Alligevel lykkedes det at få det hele klart til indvielse og modtagelse af de første elever den 2. november. Der gik altså kun 7 1/2 måned fra licitationen til indvielsen, en helt usædvanlig præstation af lokale håndværkere.

Ved indvielse af skolen den 2. november var i alt 5-600 mennesker til stede: de nye elever, nordslesvigske landmænd, gode sønderjyske navne uden for landbruget, men også mange fra det gamle land, bl. a. mange høj- og landbrugsskolefolk. Dertil deltog mange borgere

Et af de første billeder af skolen.

fra Gråsten. Ved indvielsen blev fremført en kantate forfattet af dr. Hans Storm, Gråsten, og dele af kantaten blev sunget af skolebørn fra Gråsten ledet af lærer J. Andersen.

Indvielsestalen blev holdt af domæneforvalter P. J. Refshauge. Andre talere var: Formanden, Chr. Petersen, Palæet, amtmænd Refslund Thomsen, tidligere landbrugsminister Madsen-Mygdal, forstander Overgaard fra Ladelund Landbrugsskole, skolens forstander Hans Hansen og mange flere. Forstander Overgaard sagde bl.a.: „Denne skole får et særligt præg som skolen i grænselandet. Den skal alligevel ikke skilte med det nationale sindelag, men blot i gerning vise, hvor den har sit udspring. Den må vise frisind og fordragelighed i nationale spørgsmål uden derfor at prisgive noget af sit eget“.

Den færdige skole med inventar havde kostet ca. 250.000 kr.; dertil kom gården med besætning og inventar med andre ca. 250.000 kr., altså i alt ca. 500.000 kr.

Skolen startede med 62 elever, heraf godt halvdelen fra Sønderjylland, resten kom fra det gamle land. Det kneb lidt med undervisningsmaterialer i begyndelsen, selvom institutioner og skoler i det gamle land havde givet deres bidrag af samlinger og materialer. I de følgende år var der ca. 90 almindelige landbrugselever pr. år, heraf ca. 2/3 fra Sønderjylland. Under og efter 2. verdenskrig steg elevtallet pr. år til omkring 120. Hertil kom kurser for beslagssmede samt korte kurser for egnens landmænd.

Forstander Hans Hansen („Stander“) tog sig først og fremmest af skolens og gårdens drift samt undervisning i plantefagene. Det siges, at han var en meget sparsommelig mand; det var

også nødvendigt under de vanskelige økonomiske forhold ved skolens start og senere under landbrugskrisen i trediverne.

Lærer Lauridsen, som fra 1935 blev medforstander, var den dygtige lærer i husdyrbrug. Han gjorde skolen kendt over hele landet gennem sine mange foredrag ud over hele Danmark og som forfatter til adskillige lærebøger inden for husdyrbrug. Han skrev dertil faglige artikler, bl.a. var han i 26 år redaktør for landbrugsstoffet i Nordslesvigs Landbrugs- og Mejeritidende. Han boede, indtil han gik af, i gårdens gamle stuehus fra 1799. Det kan nævnes, at han indtil jernbanen Gråsten-Åbenrå blev nedlagt i 1925, var stationsforstander for Fiskbæk station.

Medforstander Hans Hansen, „Onkel Hans“, boede ikke på skolen, men havde enkelte timer. Han underviste især i de økonomiske fag.

Foruden ovennævnte lærere var der i Hans Hansens tid 2 eller 3 lærere. To lærere var der i længere tid, nemlig J.P. Jacobsen (1928-50) og Mathias Nissen (1937-57).

Gårdens drift gav begyndelsesvanskeligheder. Fiskbæk var i de sidste ca. 300 år blevet drevet med forpagtere, og den stive lerjord og bygningerne var i dårlig stand og dertil kom, at den overtagede besætning var meget dårlig. Kostalden blev ombygget og det meste af besætningen blev fornyet ved indkøb. Det kan nævnes, at ydelsen pr. ko fra 23/24 til 24/25 steg med 75%.

Nye tider

I 1957 gik Johanne og Hans Hansen, „Stander“, på pension efter hele 33 år som forstanderpar. De blev afløst af Margrethe og Svend Karlskov Jensen. Han kom fra et job som kvægkonsulent i Vejle og var 1953-57 medlem af Folketinget. Straks da Karlskov Jensen kom skete der en ændring i grundlaget for skolen, idet det tidligere „andelsselskab“ blev lavet om til en selvejende institution i lighed med næsten alle høj- og landbrugsskoler. Andelshaverne beholdt deres rettigheder, dvs. at de hvert år blev indbudt til årsmøde, hvor der blev aflagt beretning, og der valgtes bestyrelse og revision. Den ændrede ejerform gjorde, at der nu kunne opnås lån efter højskoleloven. I Hans Hansens

tid var der, ud over en maskinhal, ikke bygget nyt.

Straks da Karlskov Jensens kom, blev et omfattende byggeri sat i gang. I 1958 blev kostalden moderniseret og udvidet, hestestalden blev til svinestald, og der blev bygget en ny sostald. På skolen blev opført en ny foredragssal med laboratorium og klasseværelse i kælderens og med elevværelser på første sal. Køkkenet og skolens varmeanlæg blev moderniseret, og i 1969 blev der bygget ny spisesal, mens den gamle spisesal blev ændret til klasseværelse. Der blev bygget ny maskinhal, og den gamle blev ændret til elevværelser.

Nu var der mere plads til undervisningen; før var der kun en lille foredragssal og et klasseværelse; nu var der foruden en større foredragssal, tre store og to mindre klasseværelser. Antallet af foredrag kunne derfor reduceres, og den almindelige klasseundervisning kom til at udgøre den største del. Det var derfor også nødvendigt at ansætte flere lærere.

I 1973 trak Karlskov Jensen sig tilbage som forstander. Han var i 1971 igen blevet indvalgt i Folketinget, og dette arbejde fik nu første prioritet. Som nyt forstanderpar faldt valget på Kirsten og Filt Jensen. Han havde selv været elev og i 13 år lærer på skolen, og fra 1962 til

1973 havde han været planteavlskonsulent, og senere bygningskonsulent i Åbenrå. I Filt Jensens tid blev der bygget 3 nye fløje til elevværelser og en ny idrætshal, der også kunne bruges til store møder. På gården blev kostalden renoveret, og der blev bygget nye svinestalde. Der blev bygget et forsøgsanlæg til produktion af biogas, men forsøget faldt ikke så godt ud, og efter tre års drift blev det erstattet af et halmfyf.

Fra 1976 ændredes undervisningsplanen, så eleverne nu startede på en 3 måneders grundskole, og efter 2-3 års praktik fortsatte på 9 måneders driftslederskole. Der skete store ændringer i undervisningsplanen, højst et foredrag om ugen, resten klasseundervisning og øvelser på små hold.

Efter 14 år som forstander trak Filt Jensen sig tilbage i 1987. Han nåede efterfølgende at sidde i 5 år i Folketinget. Som afløser blev Hanne og lektor ved Landbohøjskolen Gunner Kjer Hansen ansat. Der blev i hans tid bygget en ny dagligstue/klasseværelse og en ekstra fløj med elevværelser. Den første halvdel af den nye maskinhal blev bygget, og på gården blev svinestaldene renoveret. Undervisningsplanen blev igen ændret, så uddannelsen blev delt op i op til fem undervisningsmoduler med praktikperioder ind imellem.

Gråsten Landbrugsskole 1998.

1992 skulle der igen skiftes forstander. Gunnar Kjer Hansen blev leder af afdelingen for arealdata og kortlægning i Vejle, og fra 1995 blev han underviser i tropisk landbrug på et universitet i Thailand. Som nyt forstanderpar blev Mie og Peder Damgaard valgt. Han havde i tre år (1982-85) været lærer på skolen og derefter kvægkonsulent i Åbenrå og senest i Århus. Der blev nu bygget en stor maskinundervisningshal med 2 teorilokaler og et laboratorium. Tegltaget på hovedbygningen blev fornyet og de gamle klasseværelser og en del elevværelser blev renoveret. Endelig blev den såkaldte „Østfløj“ bygget, en smuk bygning, der passer godt ind i den gamle hovedbygning. Den indeholder 3 klasseværelser og 18 elevværelser. Som det sidste er der bygget en ny moderne sengestald med malkerobot til 140 køer.

I de 75 år har der været mange lærere på skolen. Nogle har kun været der i et kortere åremål, medens andre har været der i en længere arrække. Man må forvente, at sidstnævnte har haft mulighed for at præge skolens undervisning og været klar til de forandringer, der hele tiden er sket i undervisningen, godt hjulpet af unge lærere med gode ideer og inspiration fra andre landbrugsskoler og andre skoleformer. Lad os nævne lærerne Jens Jacob Bonde (1963-92), Thorkil Brusck (1962-95), Christian Gedbjerg (1962-83), Poul Trier Hansen (1961-87), Anton Mortensen (1965-98) og Jens Stisen (1970-).

Status

Det er nu 75 år siden Gråsten Landbrugsskole blev indviet. Der var mange startproblemer, men de blev overvundet. De første 33 år skete der ikke de store ændringer, der var ikke de store revolutioner i undervisningen, og bygningerne blev holdt vedlige. Denne periode er også kendetegnet ved, at der ikke var ret mange penge til rådighed. I de sidste 40 år er der derimod sket store ændringer. Der er kommet mange nye bygninger til, og indretningen i de gamle bygninger er ændret og fornyet. Den kønne gamle hovedbygning står dog endnu som centrum for alle de nye bygninger.

Landbrugsundervisningen har undergået store ændringer. Indtil 1976 var der eet kursus, og alle

elever startede 3. november. Nogle rejste efter 5 måneder, andre efter 6 måneder, medens et stigende antal elever blev i 9 måneder. I dag er undervisningen delt i 5 skolemoduler på 8-20 uger, afbrudt af praktikperioder. Der er nu godt 120 årselever (en elev i 40 uger), men det antal elever, der begynder på et modul i løbet af året ligger på ca. 300, og 7 gange om året starter et eller andet modul. Hertil kommer inseminørkurser, efteruddannelseskurser for landmænd, præsentationskurser og erhvervsintroducerende kurser for skoleelever og mange andre korte kurser. Der er nu også afsluttende prøver, hvor eleven kan dumpe, når det gælder faglig teknisk kursus, driftslederkursus (grønt bevis) og diplomkursus. Edb er kommet ind i skolens hverdag, og i næsten alle fag bruges skolens 35 computere, der også er tilkøbt internettet. Der er i dag 14 lærere, og dertil kommer gæstelærere til at dække specielle emner. Den bygningsmæssige ramme på skolen er foredragssal, 8 klasse-lokaler, edb-rum, maskinundervisningshal, idrætshal og 120 elevværelser med i alt 140 senge.

Gården, som danner grundlag for både den teoretiske og praktiske undervisning, har i dag 170 ha + 50 ha tilforpagtet. I staldene er der 140 køer med opdræt og 225 søer, hvorfra ca. 213 af smågrisene fedes færdig til slagteriet.

Siden indvielsen for 75 år siden har ca. 10.000 landbrugs elever påbegyndt et længere kursus eller undervisningsmodul på Gråsten Landbrugsskole, heraf er de fleste kommet fra Sønderjylland, men der er også kommet unge mennesker fra hele det øvrige land. For dem alle er Gråsten blevet et kendt sted på Danmarks-kortet. Vi håber og tror også på, at alle disse mennesker tænker tilbage på tiden i Gråsten med gode minder om arbejde og fritid på skolen og i byen - . Skolen kom til at ligge i Gråsten; det skyldtes først og fremmest fremsynede mænds ihærdige arbejde lige efter Genforeningen, men vel også tilfældigheder. I dag kunne man ikke tænke sig, at skolen lå et andet sted.

Thorkil Brusck, f. 1930. Cand.agro. Lærer på Gråsten Landbrugsskole 1962-95.

Selvportræt af det danske mindretal i Sydslesvig

Af Lars N. Henningsen

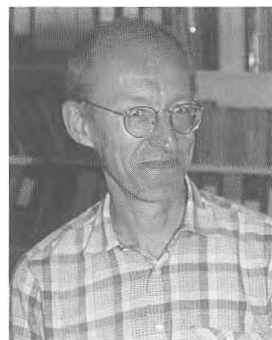
På Sprogforeningens årsmøde på Folkehjem den 10. maj 2000 tildeltes foreningens sprog- og litteraturpris til lederen af Studieafdelingen og Arkivet ved Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig, dr. phil. Lars N. Henningsen. Artiklen er en gengivelse af det foredrag med ovenstående titel, som prismodtageren holdt forud for prisoverrækkelsen.

Da jeg i efteråret blev spurgt om at holde foredrag på Sprogforeningens årsmøde, faldt det mig ikke svært at foreslå et emne. Jeg sad netop da beskæftiget med at lancere et projekt. Fra Studieafdelingen bad vi alle danske sydslesvigere skrive dagbog. Det skulle være på en bestemt dag - den 5. oktober 1999. Projektet løb af stabelen, det blev gennemført - vi fik god hjælp fra Sprogforeningen i Sydslesvig til at producere brochurer og omslag til dagbøgerne.

For få dage siden kunne vi præsentere bogen "Dagbøger fra Sydslesvig 1999". Bogen indeholder et udvalg af de dagbøger, som blev skrevet. De mange tekster vi modtog, og bogen vi nu har udgivet, er et slags "selvportræt" af mindretallet. Det vil jeg nu fortælle om. Og jeg vil stille et par spørgsmål: Hvorfor gennemførte vi dette dagbogsprojekt? Hvad var det for et selvportræt vi fik? Hvad kan vi lære af det?

Hvorfor gennemførte vi projektet?

Er der nogen som i dag kan mene, at mindretallet overses, at der ikke er interesse for dem? Nej, næppe. "Aldrig har så mange skrevet så meget om så få" - sådan kunne man fristes til at udbryde. Der skrives artikler, pjecer, bøger, der udsendes radio-TV-udsendelser i anseligt antal. Desværre holder mange af de utallige beretninger sig dog på overfladen. Man

Lars N. Henningsen

læser om stridigheder mellem organisationerne - mellem Skoleforeningen og Dansk Centralbibliotek. Vi hører om formænd og andre kendte personer, der holder tale, om videnskabelige institutter og politikere, der besøger hinanden og ytrer sig om mindretallets betydning. Og der er masser af skrivelser om penge, penge, penge - tilskud, tilskud, tilskud.

Men får vi ad den vej noget at vide om den helt almindelige sydslesvigers dagligdag og opfattelse af forholdene? Ikke meget, vil jeg mene.

Lytter man til de mange skrivelser, kan man ovenikøbet blive noget forvirret. Vidt forskellige billeder tegnes. I melodistemmen dominerer de harmoniske toner: Ved årsmødet sidste år fremhævede f.eks. Jytte Andresen, forretningsfører i Dansk Kirke i Sydslesvig, det gode sammenhold mellem Danmark og Sydslesvig: Det danske mindretal betragter sig kulturelt og folkeligt som en del af det danske folk, mente hun. Mirco Fischer, leder af SSFs informationskontor på Christiansborg, mente optimistisk, at det danske mindretal vil holde fast ved Danmark. En smuk melodi, en dansk national melodi.

Men der lyder også andre toner. Den danske præst på Sild, Jon Hardon Hansen, skrev f.eks.

et indlæg i Flensborg Avis. Han mente, at der af de 50.000, som anslået findes i det danske mindretal, kun er ca. 10.000, som er danskere og dansksindede og fortrolige med sproget, den danske historie, kultur, kirke og mentalitet. De sidste 40.000 er sympatisører og tyskere, som benytter danske institutioner, fordi de anses for at være bedre end de lokale.

Og så var der Jan Eiffert, en uforfærdet elev på Duborg-Skolen. Han udtalte: Skolerne er fyldt med tyske børn, og mange tyskere vælger danske skoler uden overhovedet at ønske nogen form for tilknytning til mindretallet og drømmer heller ikke om at lære dansk eller deltage i dansk kulturliv. Der kan således slet ikke være tale om et egentligt dansk mindretal. Sådan! Ifølge Jan Eiffert.

Vurderingerne lyder altså vidt forskellige. Er mindretallet dansk eller noget andet? Fra de øvre etager i hierarkiet udsendes rosenrødt røgslør. Nedefra og fra kritiske analytikere tegnes sorte skyer i horisonten. Men det afgørende spørgsmål forbliver ubesvaret: Hvad er mindretallet i dag? Hvordan lever man i mindretallet?

Der bliver talt meget om, ikke så meget af mindretallet. Vi har savnet et selvportræt. Vi har kun portrætter - mere eller mindre vellignende.

Derfor lancerede vi projektet. Vi bad alle sydslesvigere skrive dagbog den 5. oktober. Målet var at få deres egen beretning om livet i dag, om oplevelser og holdninger og tankegang. Vi ønskede et autentisk selvportræt. Dagen 5. oktober var valgt som en helt almindelig dag, og alle kunne deltage, lige fra den "importerede" rigsdanske funktionær og det ærkedanske kærnem medlem til den "grønne" og tysktalende sympatisør på Sild eller i Kiel-Pries, som sender sine børn i dansk skole, men som måske ellers ikke følger det danske liv på tæt hold. Teksterne skulle gemmes for eftertiden i Arkivet, og vi håbede at kunne udgive en bog med et udvalg af de bedste tekster.

Hvordan gik det så?

Opfordringen blev godt modtaget. Alle organisationer bakkede op om ideen. Skolerne meldte straks deres interesse. 125 klasser meldte sig til

deltagelse. SSF bakkede også op - SSW gjorde det samme. Jeg fortalte om projektet på samrådsmøde og i en del foreninger. Kort sagt: alle organisationer bakkede op og hjalp til - i enighed. Har I hørt noget lignende før - at hele Sydslesvig kunne enes? Fabelhaft! De tyske aviser nævnte også projektet - og det er jo meget vigtigere end Flensborg Avis!

Resultat: Vi modtog i alt næsten 1900 tekster. 200 kom fra voksne. Vi nåede målet, at få andre end funktionærer og kendte ordførere i tale. Ganske vist kom vel knap 40 % af teksterne fra Flensborg, og omkring 35 % af forfatterne var enten nuværende eller pensionerede funktionærer i mindretallet. Men der var også mange tekster fra ukendte, fra kredse som ellers aldrig optræder i Flensborg Avis. Der var rigtig mange, som skrev på tysk, mange almindelige aktivister og mange almindelige forældre til skolebørn. Sydslesvigere uden intim kontakt til det danske og som sender deres børn i dansk skole.

Fra skoleelever var der 1.650 tekster. De kommer fra hele Sydslesvig. De udgør helt sikkert et repræsentativt udsnit af alle skoleelever.

Hvordan ser selvportrættet ud?

Først lidt om de ydre livsvilkår: Vi fik et godt indtryk af hvordan folk lever i dag, deres ydre tilværelse. Teksterne afspejler nutiden konkret og livsnært. De viser, at mindretallet i de ydre vilkår lever som alle andre syd for grænsen. De lever som de tyske naboer. På nogle punkter svarer det til forholdene i Danmark, på andre ikke.

Lad mig give nogle eksempler, først fra de voksnes dagbøger:

Hvor mange spiser i Danmark varm middagsmad om middagen? Ikke mange, og det skyldes kvindernes indtog på arbejdsmarkedet. Anderledes i mindretallet i Sydslesvig. Forbløffende mange mødre synes at have deltidsarbejde, en del er også hjemmearbejdende. Så de serverer varm mad til børnene, når de kommer hjem. Ofte kommer far også hjem om middagen, og der spises varm middagsmad. Og Abendbrot om aftenen. Det er skikke, som svarer til forholdene i den tyske befolkning, og som adskiller

mindretallet fra Danmark nord for grænsen.

Alligevel må man ikke tro, at de gammeldags familiedyder er mere dominerende syd for grænsen end nord for. Ser vi nøjere på spisevanerne, får vi nemlig indtryk af knap så traditionelle forhold. Om morgenen spiser næsten alle skoleelever Nutella. Hvis de overhovedet får noget - mange store piger spiser slet ikke noget. Og den varme mad er næsten altid pizza, nudler, spaghetti. Kartofler synes at være forsvundet helt fra middagsbordet i de travle hjem.

Dagbøgerne spejler den moderne tid med dens opbrud og ændringer på alle områder. Forbløffende mange børn lever ikke sammen med begge biologiske forældre. De lever måske nok sammen med to voksne, men den rigtige far eller mor bor andetsteds. Skilsmisserne har sat deres spor. Kvinden er ikke længere enerådende eller eneaktiv i hjemmet. Ofte er det far, der står op først og sætter morgenmaden på bordet. Ikke så sjældent tager far sig også af køkkenet senere på dagen - og fjernsynet tager sig af en del af underholdningen, mens man spiser. Nok lever mand og kone sammen under ét tag, men det virker, som om hver lever sit eget liv. Ægtefællen er næsten kun usynligt til stede i mange beretninger. Vi lever vistnok i de selvstændige individers tidsalder. Portrættet viser industri-samfundets livsformer - og de er formentlig ens overalt i Nordvesteuropa, i Danmark, i mindretallet og i flertalsbefolkningen. Mindretallet lever som alle andre.

Også på et andet punkt mærker vi den moderne tid. De voksne står midt i PC-revolutionens tidsalder. Alene rent fysisk viser dagbøgerne, at edb-tidsalderen er over os. Et flertal af voksendagbøger er skrevet på PC; skrivemaskinen er næsten forsvundet - alternativet er det håndskrevne, som mest benyttes af børn og de helt gamle. Tilsvarende meget fylder PC'eren og EDB-skærmen i mange beretninger. Det bliver omhyggelig nævnt, når der er kommet mails, og mangan en dag afsluttes med at spille spil på skærmen. Mange føler indlæringen lidt besværlig. Alt er nyt - og derfor omtales fænomener, som vore efterkommere næppe vil finde omtale værd. For vore efterkommere vil

det uden tvivl blive sjovt at læse, hvordan forfædrene kun famlende tacklede noget, som til den tid vil forekomme helt banalt eller overordentlig forældet.

Men alt det nye skal læres, og i mange dagbøger omtales de byrdefulde edb-kurser. Lederne går til EDB-kursus i administrativ ledelse ..."jeg har ikke lyst til det, men jeg må indrømme, at det er en kæmpe hjælp i det daglige arbejde. De mest normale funktioner behersker jeg, men jeg er lidt forbeholden overfor maskinen; det er allerede sket nogle gange, at den er styrtet ned, så intet overhovedet fungerede. Min søn på 24 år kan gøre alt med maskinen, og tør selvfølgelig alt, og aldrig sker der noget; men mange i min generation lader til at have et lettere forstyrret forhold overfor denne teknik", skriver en lidt stresset kursist.

Alt sammen såre karakteristisk for anno 1999 - i Sydslesvig og hvorsomhelst. Mindretallets folk er som alle andre.

Vi får også et godt indtryk af pensionisternes dag. Her er der om morgenen tid til at gasse sig i den varme seng og til et fredeligt morgenmåltid, opvirket af det tyske dagblad eller Flensborg Avis. Så luftes der ud, mor laver en god middagsmad til far med Rübenmus eller andet godt. Der bli'r også tid til den gode middagssøvn. Og om eftermiddagen er der måske møde i den danske forening. Snakken går på tysk, og det er godt med en tår kaffe og en kage sammen med jævnaldrende. Hjemme venter et par stykker Abendbrot, før der blændes op for fjernsynet. En afklaret tilfredshed er tonen i disse beretninger, hvor rare tilbud fra Sundhedstjeneste eller danske foreninger fremhæves som dagens lyspunkter. Det er som et blik ind i "Die Welt von Gestern" - verden er alligevel ikke helt af lave. Og det danske foreningstilbud lever stadig, og har betydning for disse folk.

Så meget om de ydre livsvilkår. Men hvad med holdningerne? Svarer selvportrættet til Jan Eiffert: "Der er knap nok tale om et dansk mindretal" - eller til Jytte Andresen: "Det danske mindretal betragter sig som en del af det danske folk, kulturelt og folkeligt?" Her må jeg sige: Vi fik ikke ét, men mange portrætter - og det danske er ikke hvad vi tror det er.

Danske funktionærer

Et helt overbevisende billede får vi af den danske funktionærstand. Knap 40% af dagbøgerne kommer fra funktionærkredse, danske lærere, præster eller andre med job i mindretallet, aktive såvel som pensionister.

Nogle af dem lever i deres egen, afgrænsede danske verden. Deres dag begynder med Flensborg Avis. Hver morgen står læserbrevene og de seneste stridigheder øverst på programmet - dansk radio og TV-avis er en søgt nyhedskilde, og der går ikke langt mellem indkøbene i Brugsen i Padborg. Den danske yoghurt eller ost må jo ikke mangle i køleskabet. Her træffer vi også Tordenskjolds soldater. Beretningerne viser, at der endnu lever idealister fra en tid, man ellers troede død, dem for hvem verden drejer sig om at få hele det vidtfavnende foreningsliv og alle dets tilbud til at fungere. De lever i en dansk ghetto.

Nogle funktionærer lever også en dobbelttilværelse. Det gælder i alt fald en og anden af de tilflyttede fra Rigsdanmark. Engang imellem får de "Sydslesvig-kuller". Så startes den store Mercedes nordpå, til familien og vennerne i det gamle bagland for at få moralsk oprustning: "Når jeg er fri i flere dage, flygter jeg fra Sydslesvig", lyder det åbenhjertigt. Den rigtige verden ligger nord for grænsen, og her vil man drage hen, når pensionen melder sig.

"Almindelige sydslesvigere"

Så vidt funktionærerne. Anderledes er det hos den almindelige sydslesviger. Vi møder f.eks. bankmanden i Kiel-Holtenau, hvis dagligdag tilsyneladende er helt tysk. I banken kæmper han dagen lang med papirer om "Einzelwertberechtigung" blandt kolleger uden viden om grænselandet. Men på morgenbordet ligger dog Flensborg Avis, og dagen slutter med dansk litteraturkursus. Og han skriver sin dagbog på dansk.

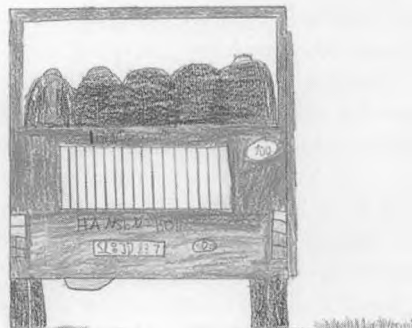
Mange beretninger skildrer hverdage, som overfladisk set er rent tyske, men som dog rummer kontakten til det danske, fordi børnene går i dansk skole, fordi man går til dansk-kursus eller er med i en dansk forening.

Her er f.eks. konen fra omegnen af

Ekernførde. For 40 år siden gik hun 2 år i dansk skole, men sproget holdt hun vedlige, og Flensborg Avis ankommer hver dag til huset. Familien holder ferie i Danmark og tager på deres fridag til Nordslesvig for at købe ind - rundstykker hos Bager Bang i Padborg og Georg Jensen julepynt i Aabenraa. Et eksemplar af bladet "Hendes Verden" smutter med i indkøbskurven, for dér findes gode opskrifter - og på hjemvejen nydes det indkøbte Wienerbrød. Dagen slutter med Tagesschau. Alt fortælles på det pæneste dansk, selvom hjemmesproget er tysk og børnene har gået i tysk skole og i dag er tysk ansatte, ..."til daglig taler vi tysk med hinanden, kun med kattene fra Hvide Sande taler jeg dansk, der må også være en der holder godt af mit dansk", skriver hun.

Hvorfor nu denne danske tilknytning? Det forklarer konen også. Aldrig glemmer hun feriebørnstiden i Danmark: "Tyskland, ja der blev vi født, der voksede vi op, der er vores familie, var vores arbejde, der bor vi, men tryghed den fandt jeg altid i Danmark". Udgangspunktet for det hele er faderens sindelagskifte lige efter krigen. Da havde han meldt sig ind i mindretallet, påvirket af årene som tysk soldat i Danmark, hvor han havde lært sig dansk, "og oplevede tryghed og kærlighed". Denne påvirkning holder endnu mere end 50 år efter.

Men om fremtiden skriver hun: "Jeg tror det danske mindretal er glemt om 100 år, det er

Mange elevdagbøger indeholder tegninger: Her dukker skolebussen ofte op - for mange elever har lang skolevej og må tilbringe indtil flere timer dagligt i bussen for at komme i dansk skole.

historie og man kan kun læse efter i arkiverne, ligesom dette dagbog". For denne kvinde er der en historisk begrundelse for danskheden. Danmark gav tryghed - danskheden er en drøm.

Allervigtigst er måske at vi møder de tysktalende forældre, som har børn i dansk skole. Gennem børnenes kontakt til skolen har mange af dem lært sig dansk og har knyttet kontakter til det danske. De fortæller om deres motiver. Mange føler sig tiltrukket af den danske væremåde og af nærheden til Danmark, de ser en værdi i det tosprogede og vil gerne vise sig åbne over for naboerne. Forældrenes tanker med at søge kontakt til mindretallet kan være forskellige. For en mor i Valsbøl var begrundelsen dobbelt. Det var dels "um meinen Kindern die Möglichkeit zu bieten zweisprachig aufzuwachsen, dann ihnen später die Wahl zu lassen nach Dänemark zu gehen um zu studieren oder andere Berufe zu ergreifen. Die Auswahl ist wohl größer. Zum anderen hielt und halte ich es heute noch für sinnvoller kleinere Klassen (nicht mehr als 20 Schüler pro Klasse) zu gestalten. Im allgemeinen muß noch viel getan werden um überhaupt kinderfreundliche - und gerechte Schulen zu entwickeln. Tja, das ist unsere Klassengesellschaft. Die die es geschafft haben, dürfen Platz nehmen an den reich gedeckten Tisch, die anderen fallen runter".

Her er det en politisk opfattelse, som ligger bag skolevalget. Sådanne selvportrætter finder jeg vigtige. Dem har jeg derfor sat først i bogen. Dem må mindretalsledelsen besinde sig på.

I mange portrætter er det tydeligt, at der er tale om et problemfrit samliv mellem dansk og tysk. Ikke et "enten- eller", men et "både-og", gemmer sig i dagbøgerne.

Dog kan man også møde eksempler på problemer ved at vælge det danske. Her er der f.eks. konen på det lille landsted syd for Ejderen. Manden arbejder i Kiel, hun selv i kredsforvaltningen i Rendsborg. Børnene kører hver morgen til dansk skole i Ekerneførde og Rendsborg. Det kræver planlægning at få dem rimeligt hurtigt frem og tilbage. Hjemme i landsbyen er det ikke så let for børnene at få kammerater, når de går i en anden skole langt borte. Heller ikke for de voksne fremmer det

lokalkontakten at satse på mindretallet nord for Ejderen. Men "vi lever dette liv med dets fordele og ulemper. For chancen for at leve og opleve to kulturer findes ikke mange steder", ræsonnerer moderen på et fejlfrit dansk. Det kan have omkostninger at vælge det danske.

Med andre ord: Portrættet viser, at tilknytningen til det danske ofte er et politisk valg, udtryk for holdninger, en samfundspolitisk opfattelse. Et nationalt valg er der ikke tale om.

De unge

Så vidt de voksne. Men elevernes 1.650 dagbøger er måske de allermest vigtige. De repræsenterer jo fremtiden. Hvordan er deres selvportræt?

Frem for alt bekræfter elevernes beretninger, at de unge ikke oplever dagligdagen som opdelt i to dele - en dansk og en tysk. Et muligt konfliktforhold mellem dansk og tysk er der intet der antyder.

"Der hjemme snakker vi tysk, men det gør da ikke noget, eller?" skriver Jan fra Großen Wiehe frejdigt. Christine fra Tønning mener, at hun selv ville have valgt den danske skole, hvis hun var blevet spurgt.

Men med en dansk mor og en tysk far har hun det også godt med det tyske: "Jeg bor i Tyskland, min dagligdag foregår her og desuden er jeg også tysk statsborger. Det ville jo også være lidt dumt, hvis jeg ikke kunne lide mit "faderland", når vi nu bor her".

Mange har kun en uklar forestilling om, hvorfor de går i dansk skole. "Begge mine forældre er tyske, men de synes meget godt om de gode sociale forhold, der er i danske børnehaver og skoler", mener Rebecca på 18 år på Duborg-Skolen.

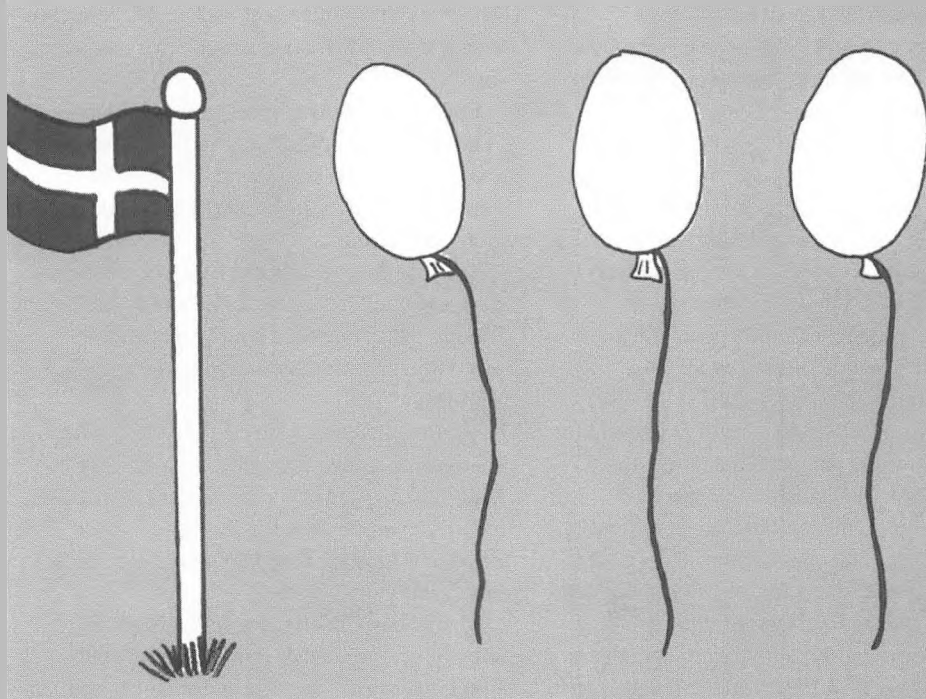
En elev fra Kropp har fået en anden forklaring. Han finder den danske skole god, "weil viel mehr erklärt wird, und finanziell muss meine Mutter nicht viel bezahlen. Und in den grossen Ferien hat man die Möglichkeit nach Dänemark zu den Pflegeeltern zu kommen".

For rigtig mange er skolen det attraktive ekstratilbud i grænselandet. Her kan man lære et andet sprog og få bedre baggrund for kontakt til danskerne både lokalt og nord for grænsen.

Den 5. oktober 1999 indskrev Sydslesvig sig på »dagbogslandkortet«. 1.650 elever i de danske skoler og 200 voksne skrev dagbog. De skrev om dagens gang og gøremål, om tanker og holdninger, om stort og småt. Helt almindelige sydslesvigere af alle slags gav et autentisk billede af *virkeligheden* i Sydslesvig i dag – i og omkring det såkaldte »danske mindretal«.

Denne bog samler et udvalg af de bedste tekster. Den giver et billede uden retouche af livet i Sydslesvig – et overraskende billede – milevidt fra festtalernes glansbilleder og fra analytikernes før-lukketid-vurderinger.

En læsebog – et forskningsmateriale – et oplæg til debat.

Studieafdelingen ved
Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig

Studieafdelingen ved Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig
Norderstraße 59, D-24939 Flensburg • tlf. (0461) 86 97 190 • fax. (0461) 86 97 222 • e-mail lh@dcbib.dk

Vi får også et sprogligt selvportræt. De lærer virkelig at skrive dansk i de danske skoler, men det danske lever på en tysk baggrund. En overdådig buket af tysksprægede sprogblomster kan man sætte sammen af elevernes tekster. Det er ikke så mærkeligt. Om morgenen går det afsted i skolebus - sammen med elever fra de tyske skoler. Straks efter skole melder det tyske sig igen. Ved skoleporten venter måske Oma og Opa. De sørger for middagsmaden, og hjemme på deres gård bli'r der talt tysk. Fra Kobbermølleskolen går den lille pige hen i Jugendklubben og bytter Diddi-blade, eller der er sport med de andre børn på landsbyens sportsplads. Hjemme venter der tyske computerspil og tyske fjernsynsudsendelser, og i hvert et hjem åbnes der om aftenen for fjernsynsserien "Gute Zeiten, schlechte Zeiten". Indtil mor måske læser godnathistorie fra bogen "Eine Woche voller Samstage". Over for denne massive påvirkning har dansk lærerne virkelig et Sisyfos-arbejde at udføre.

Computerens herredømme møder vi også i portrættet. "Og så spillede jeg computerspil" - er et fast omkvæd. "I går har jeg kun kikket TV og spillet playstation", fortæller Raffael på 8 år fra Slesvig. Børneværelserne er veludstyrede - fjernsyn og computer synes at være fast inventar.

Computeren opfylder mange behov og udfylder også et menneske-tomrum. Kun i få hjem står mor eller far klar, når lille Peter vender hjem fra skole. Måske kan Oma klare det. "Jeg skal hver morgen til min mormor og også over eftermiddag, fordi mine forældre så lange arbejde", hedder det fra Thyra-Christin.

Er der ikke en Oma, så må man benytte selvbetjening. Mor har måske sat pizzaen frem: "Hjemme igen havde mor lagt en pizza med salami frem til mig. Jeg skubbede det hele ind i ovnen og kiggede imens lidt TV", fortæller en

dreng. Sådan mættes sulten i mange hjem. Nudler, spaghetti og pizza har som sagt sejret over kartoflerne i de fleste hjem i Sydslesvig.

Fritidsaktiviteter hører vi også om. Nils Christian i Store Vi er med i den danske forening U.F. Da han kom hjem fra skole, var der først klaverundervisning, så spillede han tennis og badminton - og til slut computer. Rabea fra Medelby tager straks efter middagsmaden til ridning, og derefter er der ballet - før dagen slutter med computer og fjernsyn. Det kan blive travlt, når der er så mange fritidsaktiviteter. Der er brug for far og mor til at køre frem og tilbage. Andre går til fløjteundervisning, til dans eller fodbold. Kammeraterne her er ikke kun fra den danske skole.

Fritiden er ingenlunde udfyldt af danske tilbud. For teenagerne drejer alt sig om vennerne - kæresten. Tatjana fra Esperstoft f.eks. kørte hjem fra skole og spiste. "Danach bin ich nach Jübek gefahren zu meinen Freunden, wir sind dann durch Jübek gegangen". Vennerne, danske og tyske, - snakken om festen næste weekend - det er vigtigt.

Det er et rigt samfund. Som en selvfølge nævnes de timelange telefonsamtaler eller de daglige brusebade eller de mange skolebusser og skoletaxaer. Ikke et ord om, at de stadigt kørende fjernsyn og computerskærme kræver energi. Mange venter helt naturligt længe på en bus, mens cyklen kunne have bragt dem hurtigere til skole.

Hvad lærte vi så af det?

Hvad er så konklusionen efter læsning af disse næsten 1.900 selvportrætter?

For det første: Nogle portrætter svarer til det traditionelle glansbillede af en "dansk hverdag i et tysk samfund". Der findes stadig idealister - f.eks. de danske funktionærpensionister, som ufortrødent bliver ved med arbejdet, for at holde

Billede til venstre:

Bagsiden af bogen „Dagbøger fra Sydslesvig 1999“. Her er gengivet det „logo“ med Dannebrog og tre balloner i de slesvigske farver, som blev designet til kampagnen af gymnasieelev Arne Haugaard Kühne fra Duborg-Skolen. Logoet udtrykker stiliseret årstallet 1999. Ved bogens beskæring er det kommet til at se ud, som om Dannebrog er ved at falde ud over kanten. Er det et - utilsigtet - udtryk for virkeligheden i vore dages mindretal i Sydslesvig???

liv i det danske kulturtilbud. Det samme gælder menige sydslesvigske aktivister i mindretallet.

For det andet: Mindst lige så interessant er portrættet af de mange sydslesvigere, som ikke hører til mindretallets kerne. Det er tysk-dannede sydslesvigere eller tyske, som tiltrækkes af det danske, fordi de her ser værdier, de gerne vil virkeliggøre, værdier som de mener giver en bedre verden, som er fascineret af grænselandets mangfoldighed, af det tosprogede, af det nordiske. Dette vil de gerne gøre deres børn delagtige i - derfor har de taget kontakt til det danske. Deres motiver er en blanding af det idealistiske og det egoistiske. De taler tysk, lever som andre tyskere, men de ser nogle supplerende værdier og muligheder i det danske. Mange vil gerne gøre en indsats i det danske foreningsliv, og de prøver måske at lære sproget. Men det tyske eller grænselandet giver de dermed ikke slip på.

Bliver de spurgt: Er du dansk eller tysk, vil de ikke entydigt svare: Jeg er dansk. Disse folk er meget vigtige for mindretallet. Uden disse nye folk er mindretallet dødsdømt. De er tilknyttet det danske af politiske grunde, ud fra en samfundsopfattelse, ud fra nogle holdninger, ikke af dansk-nationale grunde. Dem kan man

let støde fra sig, bl.a. med alt for skrappe sprogkrav. De tror på billedet af Danmark som det tolerante folkehjem. Den drøm må vi ikke knuse ved alt for megen principfasthed.

For det tredje: Vi fik også de unges, børnenes selvportræt. Det viser, at verden for dem ikke er opdelt i dansk-tysk. Deres dagbøger antyder, at de ikke tænker i nationale baner.

Dette har - lidt ved en tilfældighed - fundet udtryk i billedet på bagsiden af bogen "Dagbøger fra Sydslesvig 1999". Her ser man tre balloner i de slesvigske farver og et Dannebrog. Sammen betegner balloner og flag årstallet "1999". Men Dannebrog er ved at falde ud over kanten af bogsiden!

Nogle vil synes dette er påfaldende. Men egentlig er der ikke noget nyt deri. For flertallet af de mange, som i 1945 meldte sig til mindretallet, var begrundelsen politisk-holdningsmæssig - ikke dansk-national. Sådan er det altså stadig.

Lars N. Henningsen, f. 1950. Historiker. Var i årene 1978-89 arkivar ved landsarkivet i Aabenraa. Siden 1989 beskæftiget med opbygning af et dansk arkiv i Sydslesvig. Leder af Studiefdelingen sst. Har skrevet bøger og artikler om sønderjysk historie.

Lindet-Hønning Naturområde

Status og perspektiver for et af Sønderjyllands mest spændende naturområder

Af Jesper Tofft

I det midt-vestlige Sønderjylland ligger et af de største sammenhængende naturområder i landsdelen, et smukt område med en interessant natur, hvor der er planer om at gøre en større indsats for såvel flora og fauna som rekreation og friluftsliv. Sønderjyllands Amt har i den forbindelse udarbejdet en rapport med beskrivelse af området samt ideer til, hvad der kan gøres. Amtets projektleder, Jesper Tofft, fortæller her om området og dets muligheder.

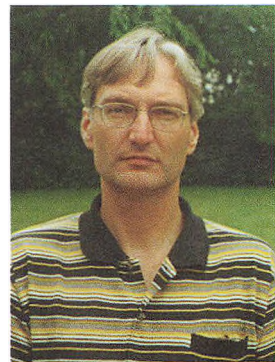
Vest for Toftlund ligger, centreret omkring Lindet-Hønning skove, et meget varieret og sammenhængende naturområde. Ud over skovene findes i området en række hedearealer, drænedede moser, engdrag og ådale med et stort potentiale for naturgenopretning og restaurering. Dette område kan ved forskellige initiativer udvikle sig yderligere, og det er nok det mest oplagte sted inden for amtets grænser at skabe et stort sammenhængende naturområde.

Samtidig er området et yndet sted til rekrea-

Plettet gøgeurt - en orkideart bundet til den magre jordbund, her fra mosen ved Gasse Skrøp.

Foto: Jesper Tofft.

Jesper Tofft

tion, friluftsliv, naturiagttagelser og turisme med udgangspunkt i Arrild Ferieby med ca. 360 sommerhuse og campingplads.

Disse forhold var grundlaget for at Sønderjyllands Amtsråd har interesseret sig for sagen, og i 1999 gennemførtes derfor en større undersøgelse af området. Størstedelen af dette område ligger i Nørre-Rangstrup Kommune med mindre dele i Skærbæk og Gram Kommuner. Undersøgelsen omfattede dels en grundig beskrivelse af landskab, natur og dyreliv, kulturhistoriske minder og turisme, dels et idékatalog med konkrete forslag til, hvad der evt. kan gøres for at udvikle området i retning mod mere natur og rekreation. Undersøgelsen resulterede i en rapport udgivet af Sønderjyllands Amt.

Nogle af argumenterne for disse tiltag ligger også i, at der i regionplanen i forvejen er foretaget en række udpegninger, der alle peger i retning af en mere ekstensiv og naturvenlig drift af området: store dele af området er udpeget til „særligt drikkevandsområde“, „biologiske interesseområder af særlig værdi“ eller „jordbrugsområder med naturinteresser“. Dele er skovrejsningsområder, og området er desuden

knudepunkt for biologiske spredningskorridorer for dyr og planter.

Endvidere er ca. 13 % af området mose og hede og udpeget til beskyttet natur i.h.t. naturbeskyttelseslovens § 3. Dele af de statslige skove er udlagt til naturskov, hvoraf dele drives naturvenligt, mens andre dele får lov at passe sig selv (urørt skov).

Landskabet

Lindet-Hønning-området ligger geologisk set på Toftlund Bakkeø, der er et stykke moræneland fra næstsidste istid. Højdeforskellene er forholdsvis store med 62 m over havet som det højeste punkt ved Arrild Golfbane til ca. 20 m i de laveste områder ved Sølbæk. Landskabet er altså kuperet i forhold til de flade hedesletter mod syd og vest. Jordbunden er gennemgående sandet, men der er både områder med ler og områder med flyvesand.

Det undersøgte område - Lindet-Hønning-området - er på ca. 5500 ha. Heraf er ca. 56% landbrugsområde, ca. 13% mose og hede, ca. 27% skov og ca. 4% bymæssig bebyggelse. Det omfatter det centrale Lindet-Hønning skovkompleks på ca. 1150 ha og Skallebæk-Fiskbæk-dalen med tilknyttede moser øst for skovene. Mod vest ligger Renbæk Plantage med vandløbet Renbæk og Hønning Mose. Mod syd afgrænses det undersøgte område af Lovrup Skov.

Landskab og natur er meget varieret med vide udsyn fra „højdedragene“ ud over de lave moser og ådale, foruden at der er mange forskellige slags naturtyper - de såkaldte biotoper. Skovene rækker fra interessant og flot, forholdsvis frodig løvskov med gamle, tykke træer i Lindet Skov over egekrat og egeskove på sandbund til magre nåletræsplantager og birkekrat på drænet mosebund.

Der er i området en række moser, som stort set alle er mere eller mindre afvandet gennem dræning. Lindet Mose og Hønning Mose, som begge er på ca. 200 ha, er de største, mens mosen ved Gasse Skrøp og Kongemosen ligger i størrelsen 30-50 ha. Derudover ligger der spredt i skove og i det åbne land et antal mindre moseområder. Næsten alle moser er oprindeligt

næringsfattige hedemoser, men tørvegravning og afvanding med efterfølgende opdyrkning eller tilgroning har ændret mosernes topografi, næringsgrad og natur. Der er et stort naturmæssigt potentiale i en naturgenopretning af disse moser.

Før de store drænings- og opdyrkningsaktiviteters tid var store dele af området præget af heder, moser og enge. I dag er kun et større hedeområde bevaret, nemlig Helm Poldeområdet ved Hønning Plantage. Der er her tale om et kuperet hedeareal med gamle klitter og spredte fyrretræer og enebærbuske. Heden er delvis afgræsset.

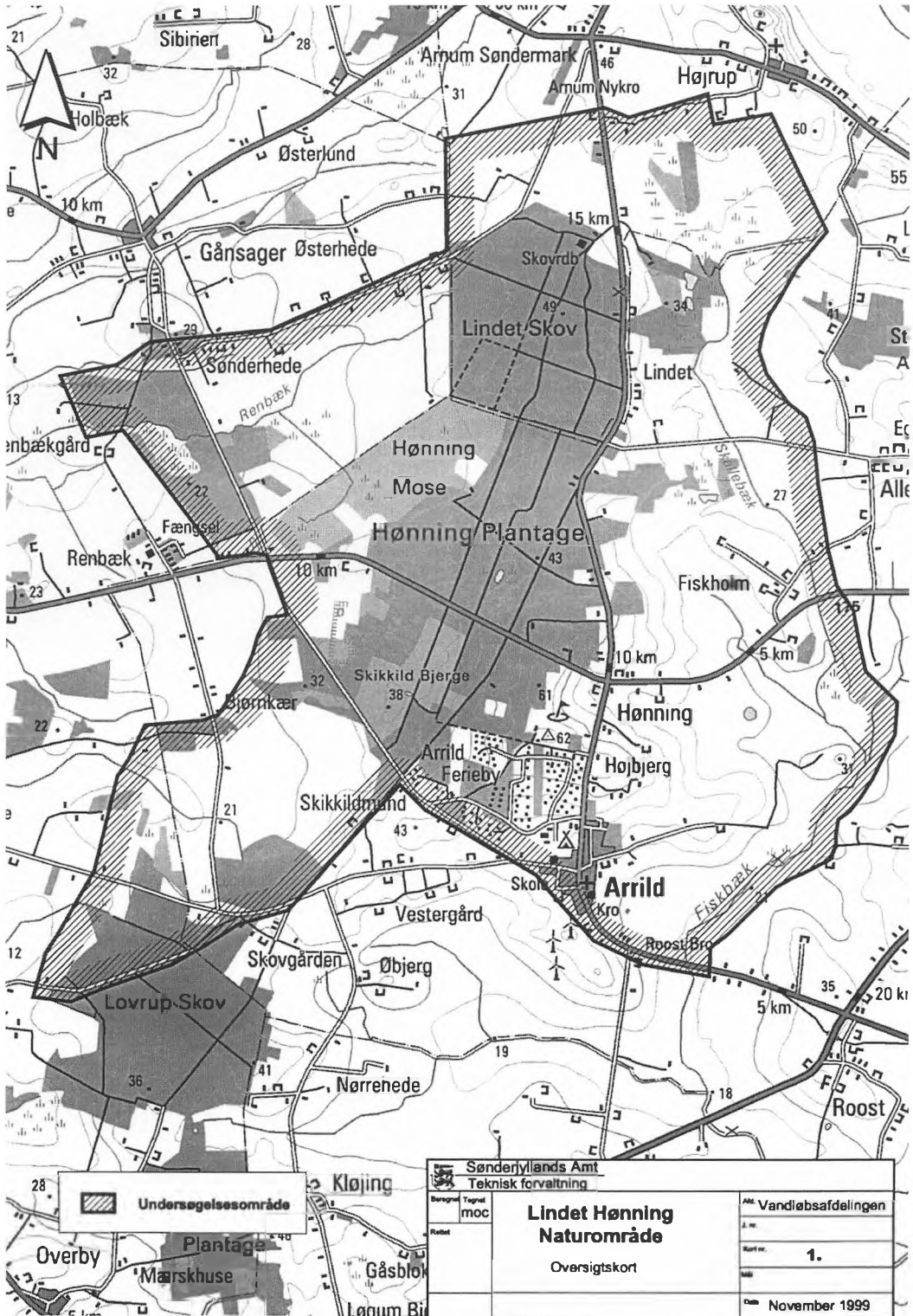
Centralt i området ligger på en nord-sydgående højderyg Lindet-Hønning skove. På hver side af denne højderyg udspringer vandløb. Mod øst løber vandløbet Skallebæk-Fiskbæk med tilløbet Rørbæk i en bred ådal mod syd, hvor der er forbindelse til Brede Å-systemet. På vestsiden af højderyggen løber 4 små vandløb mod vest til Brøns Å, fra nord: Elbæk, Renbæk, Bjørnkær Bæk og Sølbæk.

Ådalene er gennemgående intensivt opdyrket, og kun få steder finder man egentlige engarealer langs vandløbene. Vandløbenes miljøtilstand er ikke for god, idet der gennemgående er tale om forureningsgrad II-III (I= rent vand, IV= stærkt forurenat vand), og visse steder en betydelig okkerpåvirkning. Disse forhold sammenholdt med dårlige fysiske forhold i form af sandet og slammet bund betyder, at vandløbene med en enkelt undtagelse byder på dårlige forhold for fisk.

Plante- og dyreliv

Lindet-Hønning-området har generelt et meget varieret og ganske artsrigt dyre- og planteliv. Dette skyldes som tidligere nævnt den meget varierede natur, og de mange forskellige naturtyper. For de fleste artsgrupper er der konstateret flere arter på den officielle „røde liste“ (sjældne og truede arter) og den „gule liste“ (opmærksomhedskrævende arter). Disse lister udfærdiges med mellemrum af Miljøministeriet i samarbejde med faglige organisationer.

Botanisk huser området ingen deciderede

Sønderjyllands Amt Teknisk forvaltning		Att: Vandløbsafdelingen J. nr. Kart nr. 1. Måst. Dato: November 1999
Beskrivelse Taget msc Rebet	Lindet Hønning Naturområde Oversigtskort	

sjældenheder. Kun én art fra den gule liste er med sikkerhed konstateret, men flere arter fra den røde liste er tidligere fundet og kan måske findes igen ved nærmere eftersøgning fra eksperts side. Området har dog stor botanisk værdi pga. de særlige naturtyper, der på landsplan er forholdsvis sjældne. Det drejer sig bl.a. om de gamle bøge-egeskove i Lindet Skov og egeskovene i Hønning og Lovrup skove. Begge skovtyper vokser på morbund med den dertil hørende flora som bl.a. skovstjerne, majblomst, blåbær, liljekonval m.fl. Efter orkanen i december 1999 er det dog desværre så som så med de gamle bevoksninger i Lindet Skov. Det meste er faktisk væltet.

Af andre væsentlige botaniske værdier er der først og fremmest hederne ved den sydlige del af Hønning Plantage og hedemoserne med en flora knyttet til det sure og næringsfattige miljø, som findes her. I moser og heder findes bl.a. bestande af de forholdsvis sjældne blomsterplanter guldblomme, klokkeensian, plettet gøgeurt, liden blærerod og liden soldug. De to sidstnævnte er kødædende, dvs. at de lever af små insekter. Endvidere er der mange steder større og mindre bevoksninger af andre karakteristiske hede- og hedemoseplanter som hede-lyng, revling, klokkeling, tyttebær, rosmarin-lyng, kæruld, rundbladet soldug m.m. Et enkelt sted er også fundet den efterhånden ret sjældne mælkeurt.

Svampemæssigt er området nok lidt mere specielt, og især naturskovaarealerne med de mange døde træer rummer mange svampe. I alt er der konstateret 271 svampearter i området, men der er uden tvivl flere. De bedste svampelokaliteter er Lindet Skov og Lovrup Skov med egekrattet Gasse Skrøp. Her er der registeret en række arter fra den gule og den røde liste. Herunder som nogle af de sjældneste bæger-tåresvamp, olivengul slørhat og vinrød bark-huesvamp.

Insektfaunaen er generelt kun meget dårligt undersøgt. Kun for dagsommerfugle foreligger der et godt kendskab. Der er således registeret i alt 24 arter, hvoraf kan fremhæves ensianblåfugl (der kun lever på planten ensian), argusblåfugl og moserandøje, alle fra den røde liste. Blandt

„Ruin“ af bøgetræ fra naturskoven i Lindet Skov.
Foto Jesper Toft.

biller er der tilfældigt registreret én rødliste-art, nemlig egetandbuk. Guldsmedene er delvist undersøgt. Her kan det nævnes, at der i sommeren 1999 i Lindet Mose blev set en kejserguldsmed (*Anax imperator*) - for første gang nogensinde i Sønderjylland. Der er dog ingen tvivl om, at insektfaunaen ved nærmere undersøgelser vil vise sig at rumme mange interessante aspekter.

Vandløbenes fiskefauna er undersøgt ved elfiskeri, mens smådamme og søer ikke er undersøgt. Der er fundet en temmelig artsrig fiskebestand, men den er svag i antal. Dårlige fysiske forhold som følge af hårdhændet vedligeholdelse og regulering har fjernet de sten og grus, som er så vigtige for de mindre vandløb. Især er ørredbestanden dårlig, bortset fra den øverste strækning af Skallebæk. Der er fundet én rødliste-art, stalling, og én gulliste-art, flodlampret. Sidstnævnte må betegnes som en stor sjældenhed i Sønderjylland, idet der i de

seneste år kun kendes en yngleplads i hele amtet, nemlig her ved den øvre Skallebæk. Ellers findes følgende fiskearter i områdets vandløb: ål, gedde, strømskalle, grundling og nipigget hundestejle.

Gruppen af padder og krybdyr er godt undersøgt og den fundne ynglefremkomst kortlagt. Der er fundet 5 paddearter, heraf én med en meget begrænset og isoleret forekomst, nemlig løgfrø, som også er på den røde liste. Øvrige paddearter er spids- og butsnudet frø, skrubbtudse og lille vandsalamander. Det er tvivlsomt om der findes andre arter i området. Blandt krybdyr er der fundet 4 arter, og eftersom der kun findes 5 arter i Danmark, er denne gruppe godt repræsenteret. En art, snogen, må betegnes som sjælden og truet i området. Endvidere findes hugorm, skovfirben og stålorm, hvoraf de to sidste er ganske almindelige. Både padder og krybdyr findes især i moserne og omkring Arrild og Hønning Plantage, mens der kun er en begrænset forekomst i de nordlige og vestlige dele af Lindet-Hønningområdet.

Fuglefaunaen er ligeledes godt undersøgt, og ynglefremkomsten kortlagt for en række af de mere specielle og sjældne arter. Der er fundet hele 9 ynglende rødliste-arter, hvoraf flere er sydlige arter, som hovedsagelig forekommer i Sønderjylland og ikke i det øvrige land. Der er fundet 87 ynglende arter, og derudover er der set 41 arter som træk- og strejfgæster. Der er tale om en stor artsrigdom for skov- og kratfugle, hvilket dels hænger sammen med de meget varierede skove med både løv og nål, dels den sydlige beliggenhed i Danmark. Blandt de mere specielle arter kan nævnes sort- og grønspætte, huldue, turteldue og rødtoppet fuglekonge. De to sidste er specielt sydlige arter, som stort set ikke forekommer i det øvrige land. Derimod er der kun konstateret få vandfuglearter. Det skyldes manglen på vand i området. Hævning af vandstanden i tidligere drænede moser og enge vil kunne hjælpe på dette forhold. Den mest specielle og krævende art i hele området er nok vadefuglen tinksmed, som findes i Hønning Mose.

Blandt pattedyr er der konstateret en fast

Parti fra Renbæk Plantage set mod nordøst.

Foto Jesper Toft.

forekomst af 30 arter. Dette er en forholdsvis høj artsvariation. Der findes artsrige bestande af flagermus, smågnavere og rovdyr. Blandt de mere specielle forekomster kan nævnes hele 6 flagermusearter samt fast forekomst af skovmår og kronstyr. Derimod er arter som kanin, ilder og vandspidsmus, der ellers alle forekommer i Sønderjylland, ikke fundet. Der er fundet 5 rødliste-arter i alt: skovmår og de 4 flagermusearter vandflagermus, brunflagermus, trolldflagermus og langøret flagermus.

Samlet må man om flora og fauna i Lindet-Hønning-området sige, at der er tale om en meget værdifuld natur. En meget varieret natur giver baggrund for en lang række arter, og især må (natur)skovene fremhæves. De huser en række sjældne svampe- og fuglearter. Men også heder og moser har stor betydning for en række egnstypiske plantesamfund, ligesom også disse naturtyper huser specielle og sjældne dyre- og fuglearter. De foreslåede naturgenopretnings- og skovrejsningsprojekter (se senere) vil give et vældigt løft til dyre- og planteliv i området.

Kulturhistoriske minder

Lindet-Hønning-området har i historisk tid været et jordbundsmæssigt magert og tyndt befolket område. Der er derfor ikke tale om specielt mange og rige kulturhistoriske minder i området. De mest betydningsfulde minder er primært en gruppe fredede oldtidshøje i den nordøstlige del af Lindet Skov bestående af rund- og langdysser samt jættestuer fra bondestenalder, også kaldet yngre stenalder. Endvidere ligger der også lidt spredt i både Lindet og Hønning skove en række velbevarede bronzealderhøje. En samlet gruppe ses dog i den sydvestlige del af Lindet Skov og den tilstødende del af Hønning Plantage. En lang række andre registrerede gravhøje er overpløjede og kan kun erkendes af fagfolk.

Fra middelalderen kan fremhæves Arrild Kirke fra 11-1200-tallet samt voldstedet Nørrevold ved Fiskbæk, som er anlagt ca. 1350.

En særlig historie knytter sig til „landskabets forvandling“ i området. Her hentydes til den voldsomme forandring, som landskabet på egnen har gennemgået fra hede og mose til ager eller fra ager og videre til tilplantning med skov.

Her samles væsentlige dele af de sidste par hundrede års historie med hede- og moseopdyrkning, tørvegravning og skovplantning.

Fra nyere tid må nævnes den tyske forsvarsstilling Sikringsstilling Nord, der blev bygget i 1916-18. I området findes bl.a. resterne fra det senere sprængte kanonbatteri i Arrild Præsteskov, men også enkelte bevarede bunkers.

Rekreation og turisme

Lindet-Hønning er et generelt attraktivt område for turisme og rekreation. Året rundt besøges området af naturvandrere fra nær og fjern. I Arrild Ferieby findes ca. 360 sommerhuse, campingplads, svømmehal etc. Gæsterne her bruger dels stedet som udgangspunkt for ture rundt i Sønderjylland, dels som rekreation i nærområdet.

En analyse af turismen i Arrild Ferieby viser, at der er potentiale til at styrke turismen, idet den såkaldte „grønne turisme“, der søger efter rene og kvalitetsprægede feriemål med fred og ro, ventes at blive øget fremover. Nogle vil stille spørgsmålet, om mere rekreation og turisme i området ikke vil være i konflikt med hensynene til naturen. Hertil kan siges, at der let kan være plads til flere mennesker uden at forstyrre dyrelivet for meget i forhold til det nuværende niveau. De fleste dyr vænner sig til mennesker, men det er vigtigt, at man samtidig sørger for, at veje og stier ikke ligger for tæt, og at der er større zoner med fred og ro. I et stort område som dette er der plads til begge dele. Der er dog behov for mere målrettet markedsføring, øget formidling af nærområdet og øget produktudvikling.

Mulige projekter i området

Som nævnt indledningsvis har amtet udarbejdet et idé/projektkatalog med i alt 35 forslag til, hvad der kan gøres for at fremme en udvikling mod mere natur og rekreation i området. En udvikling som umiddelbart vil få negative konsekvenser for landbruget, men som også kan afhjælpe dyrkningsproblemer på marginaljord - bl.a. i ådale og omkring moserne. Under alle omstændigheder vil der kun blive gennemført naturgenopretningsprojekter i det omfang,

lodsejerne er positive over for idéerne.

Der er generelt et meget stort potentiale i området til natur- og skovprojekter. Endvidere kan der gøres mere for formidling af området over for besøgende, og området bør markedsføres under eget navn. Idéer og forslag kan sammenfattes således:

- Hævning af vandstanden i de drænedde moser Lindet Mose, Hønning Mose, Kongemosen og mosen ved Gasse Skrøp og Sølbæk.

- Hævning af vandstanden og restaurering af vandløbene i Skallebækdalen, Sølbæk, Bjørnkær Bæk, Renbæk og Elbæk.

- Forskellige initiativer omkring naturpleje og restaurering af eksisterende småbiotoper som mindre moser o. lign. i såvel skov som det åbne land.

- Oprensning af tilgroede og tilslammede vandhuller samt etablering af nye vandhuller.

- Plantning af ny skov på nuværende landbrugsarealer, primært i de udpegede skovrejsningsområder. Især prioriteres en „sammenbinding“ af Lindet-Hønning skove mod nord til Arnum- og Stensbæk-skovene og mod syd til Lovrup Skov, så der opstår en sammenhængende skovkæde.

- Forskellige initiativer til at skabe mere varieret skovbevoksninger i de eksisterende skove.

- Forbedring af „den lille natur“ eller småbiotoper på private ejendomme i form af hegn, diger, vildtremiser, træer etc.

- Etablering af en faunapassage ved Rømqvejen/Skallebæk, hvor vildt i særlig grad bliver kørt ned.

- Opsætning af redekasser til ugler m.m.

- Øget information og formidling af området i form af plancher, brochurer, guidede ture, naturskole samt på lidt længere sigt etablering af et egentligt naturcenter.

- Øget afmærkning af stier, etablering af nye stier/ruter samt bygning af udsigtstårne m.v.

- Anlæg af flere p-pladser, især i den sydlige del af området.

- Plantning af vejtræer.

- Generel øget og mere målrettet markedsføring mod „grønne turister“.

- Yderligere udvikling af aktiviteter for

turister, herunder for børn og unge som f.eks. ridelejligheder og andre sports- og friluftaktiviteter. Endvidere udvikling af færdige „produktpakker“ med temaer som natur, lystfiskeri, golf m.m.

Perspektiver og realiseringsmuligheder

En eventuel gennemførelse af ét eller flere af de arealkrævende projekter vil betyde en nedgang i landbrugsarealer, hvor der kan dyrkes intensivt landbrug. Områder, hvor der rejses skov, vil gå helt ud af produktion. Visse af de nuværende landbrugsområder, der ligger op til vandløb og moser, vil måske blive så fugtige, at de heller ikke kan bruges til landbrug. Områderne i ådalene vil ved en vandstandshævning blive ekstensiveret, så der her kun vil kunne drives ekstensivt landbrug med græsning uden brug af omlægning, gødsning eller sprøjtning.

Alle disse forhold vil betyde, at landbrugsjord tages enten helt ud af produktion eller ekstensiveres med en produktionsnedgang til følge. Arealernes størrelse er selvfølgelig afhængig af omfanget af gennemførelse af projekter. Det vil give problemer for de landbrug, der ikke kan tåle en nedgang i deres areal. De kan kun løses ved, at de enkelte bedrifter stopper produktionen, modtager erstatning som kompensation for driftstab eller modtager erstatningsjord i forbindelse med jordfordelinger eller en kombination af disse ting.

Gennemførelse af store dele af de foreslåede enkeltprojekter kan således kun realiseres ved positiv medvirken fra landbrugenes side.

Andre projekter er både praktisk og økonomisk mere overskuelige.

Gennemførelsen af de enkelte projekter tænkes at ske over en lang periode alt efter praktiske muligheder og økonomi. Udviklingen i EU's landbrugspolitik og tilskudsmulighederne vil således være af afgørende betydning for de projektforslag, som i særlig grad kræver jord. De økonomiske redskaber til gennemførelsen af projekter vil være bl.a. tilskud til miljøvenligt landbrug (MVJ-ordninger), Vandmiljøplan II-midler, statstilskud til skovrejsning, statslige, amtslige og kommunale midler til naturgenopretning og vandløbsrestaurering, øvrige offentlige tilskudsmuligheder og driftsmidler,

private fonde etc. samt måske særlige tilskuds- muligheder via EU.

Lindet-Hønning-området er for lille til, at man kan se isoleret på det i arbejdsmarkeds- sammenhæng. Uagtet at det forventes, at beskæftigelsen i landbruget fortsat vil falde generelt, må der nok regnes med, at en nedgang i det dyrkbare areal som følge af diverse natur- og skovprojekter vil forstærke denne effekt, altså fjerne arbejdspladser i landbruget. Dog er der grund til at tro, at dette beskæftigelsestab vil kunne opvejes af arbejdspladser inden for skovbrug, naturpleje og turisme.

Hvis området bliver endnu mere attraktivt at bo i, vil der være gode muligheder for, at nedlagte landbrug sælges til folk med erhverv i byerne, således at der kan fastholdes en befolkning med tilhørende lokalservice som børnehaver, skoler, dagligvarehandel etc. Ligeledes må det vurderes, at en styrkelse af turismen vil give en meromsætning i lokalsamfundet.

Såfremt der er politisk opbakning til initiativer i Lindet-Hønning-området, kunne der peges på muligheden af at inddrage flest mulige parter

i arbejdet for at opnå en synergieffekt og en gensidig inspiration.

Nogle af de foreslåede projekter er mest oplagte for statsskovvæsenet ved Lindet Statsskovdistrikt, andre for amtet, atter andre for kommunerne, og flere vil nok bedst kunne løses i et samarbejde. Private lodsejere vil under alle omstændigheder blive inddraget i det omfang, de og deres ejendom berøres af projekter, men det vil nok i flere tilfælde være en god idé også at inddrage interesserede enkeltpersoner, borgergrupper, foreninger og andre interessegrupper.

Fremtidsplaner?

Amtets rapport om Lindet-Hønning-området er foreløbig blevet godt modtaget i Amtsrådet og i Nørre-Rangstrup Kommune, som har afholdt et velbesøgt borgermøde om planerne. Her var stemningen for rapportens mange forslag positiv, omend enkelte landmænd, som vil kunne blive berørt negativt af f.eks. hævede vandstande langs vandløbene, gav udtryk for betænkeligheder.

Parti fra Hønningdam i Hønning Plantage.

Foto Jesper Tofft.

Også interesseorganisationer har modtaget rapporten positivt.

Ideelt set kunne man - dvs. alle parter fra statskovvæsenet til amt og kommune, lods-ejere, interesseorganisationer, borgergrupper etc. - nu gå i gang med at realisere rapportens forslag fra en ende af. Så let går det imidlertid ikke. Der skal økonomi og drivkraft til.

Foreløbig er amtet allerede i gang med et projekt omkring vandstandshævning i Hønning Mose. Derudover er der planer om et ådalsprojekt ved den nedre Skallebæk, ligesom også kommunerne - især Nørre-Rangstrup - vil fortsætte med restaureringen af de mindre vandløb.

Stormfaldet i december 1999 giver nu såvel

statsskovene som de private skovejere mulighed for at fremme en mere varieret beplantning med flere løvtræer i modsætning til de ensartede plantager med rødgran o.lign i monokulturer. Endvidere overvejer man etablering af flere små vådområder i skovene.

Fremtiden må vise i hvilket omfang der fra forskellig side tages initiativ til at se nærmere på de mange øvrige muligheder i idékataloget.

Jesper Tofft, f. 1958. Cand.phil. Siden 1988 ansat som kulturmedarbejder og projektkonsulent i Sønderjyllands Amt med bl.a. kulturelle og naturmæssige emner som arbejdsfelt. Sideløbende forfatter til en lang række videnskabelige og populære artikler og bøger om såvel naturhistoriske som kulturhistoriske emner.

Det blæser, som det dog blæser

Det blæser, som det dog blæser
Det er svært at holde balancen
i det flade selvtilfredse land
Køerne holder mumlende møder
Ikke en skid har vi lært
Det er pinligt at erkende
Min ro vakler faretruende

Det blæser, som det dog blæser
En mand siksakker gennem byen
Hvor skal han hen i den fart
Husene synger: Væk aldrig den
der går i søvne
Gamle mareridt glori fra vinduerne
Skrækkens trolde forfølger mig åbenlyst

Det blæser, som det dog blæser
Jeg øver mig i at aflæse skyggerne
der rammer mit land
Hvem planter uvidenheden
som en snigskytte
Advarslerne hænger i en kort grim lunte
Mine nerver ruster sig mod kulden

Det blæser, som det dog blæser
Det dunker fra alle sider
Folk falder baglæns ud af dagen
Slipper ind i min hukommelse
Jeg hilser de fremmede velkommen
og sluger grådigt forskelligheden
Det svupper nede i dybet

Det blæser, som det dog blæser
Hun kæmper sig frem og tilbage
Hun ved ikke hvor hun må være
Utroligt som småligheden huserer
Selv i drømme rammes jeg af knytnæveslag
Nu ved jeg hvad du ikke vidste
Usårlig er ingen

Det blæser, som det dog blæser
Jeg snuser til fremmedheden
Måber og nejer for det uforståelige
hvis det ikke skader nogen
Varsler kan være ren terapi
Det hemmelighedsfulde spinder lystigt
i fantasien

Det blæser, som det dog blæser
Jeg må finde et sted hvor jeg kan hvile
Hvor verdens sprækker klapper i
mine hænder
som sigøjnermusik
Gennem nøglehullet ser jeg en anden verden
Hvor mennesker tager godt imod mennesker

*Hans Christian Fogtmann Lauridsen
Født 1941. Bor i Tønder*

Efterskole - Højskole - og hvad saa?

Af Hans D. Andresen

Hans D. Andresen, Agtrup, fortæller om, hvordan det var at være ung og dansk i Sydslesvig i 1930'erne.

At vi var af dansk Rod, at vi boede paa dansk Folkegrund, at vort danske Modersmaal hørte hjemme her, var min Far aldrig i Tvivl om og derfor var det for ham en Pligt at give det videre til os Børn og vores Mor var enig med ham i det, selvom hun kom fra et Hjem, hvor man ikke havde beskæftiget sig meget med dette Spørgsmaal. Men vi Børn fik det tydeligt at vide: "Bismarck, sammen med Østrig havde røvet denne Landsdel i 1864 - og saa gav han Østrig Klø i 1866 - og saa havde han Slesvig alene"!

At skrive og læse dansk havde Mor og Far lært sig selv og da Vandrelærer Gustav Lindstrøm o.a. kom til Egnen i Tyverne fik vi Børn dansk Undervisning hos ham - og fik lært den danske Sang-Skat, som betyder saa uendelig meget for den, der skal leve sig ind i dansk Kulturliv.

Efter endt tysk Skolegang var der Mulighed for ved Hjælp af "Dansk Skoleforening" at komme paa Efterskole i Danmark og det blev for mig et Ophold paa Nordborg Slots Efterskole Vinteren 1933-34 og da kom det mig til Gode, det jeg havde lært i dansk; thi efter en Prøvediktat fulgte Holdinddelingen, hvor jeg havde én Fejl. Forstander J.R. Overgaard var en Mand, der gik helt op i sit Arbejde, gjorde alt for at komme i Kontakt med enhver og det paa en meget stilfærdig Maade. Netop dette gjorde stærkt Indtryk paa mig, da jeg derhjemmefra i den tyske Skole havde faaet et første Indtryk af Nazismens brovtende Opdræden.

Overgaard var gerne iblandt os, naar vi om Aftenen beskæftigede os med Leg eller Smaasløjd i Opholds- og Fritidslokalet. Da sad han tit og rettede vore Stile og saa kunne det

Hans D. Andresen

ske, naar han rettede ens Stil, at man maatte komme hen til ham og han spurgte: "Hvorfor skrev du denne Fejl? En Minnesk ska' da vee, hvad en gjør!"

Det var Ord, som jeg tit har tænkt paa - og i Tiden der fulgte efter 1933 hernede, kunne man tit have spurgt, om de vidste, hvad de gjorde. - Det var en Berigelse for mig at være hans Elev og jeg var blevet mere klar over, hvordan det var at være dansk. - Under Krigen skrev jeg flere Gange til Overgaard - og han skrev ogsaa til mig, har et af hans Børn fortalt. Desværre har ingen af hans Breve naaet mig - nok paa Grund af Censuren.

Vinteren 1936-37 var jeg Elev paa Rødding Højskole og kom nærmest derhen paa Lindstrøms Initiativ og igen ved Skoleforeningens Understøttelse. Det var en Vinterskole, kun for Karle, 106 ialt, overvejende fra Landbruget og mit første Indtryk var, at man i Danmark var langt mere fremskridtsvenlig og moderne hvad Landbruget angik og saa dette, at de alle var meget politisk oplyst og havde deres Meninger. Enkelt Mands Mening gjaldt og den krævede Respekt. Man spurgte med Interesse, hvad der da skete hos os Syd for Grænsen. - I Samfundslære-Timerne med Forstander Hans Lund kunne det give livlige Diskussioner.

Hans Lund, Historikeren, Venstremanden, som yndede at fremhæve Enkeltmands og ikke mindst Bondestandens Betydning for det danske Samfund og Bondens personlige Indsats for at klare egen Bedrift. - Han var en stor Kender af den sønderjyske Historie og interesserede sig stærkt for, hvad der skete i Sydslesvig og den Interesse blev ikke mindre, da store Flokke samlede sig omkring den danske Bevægelse efter 1945. Han var iblandt dem, der fik rejst Jaruplund Højskole og han var en aarlig Gæst ved de danske Aarsmøder. - Efter mit Højskoleophold fik jeg af Hans Lund overrakt en Gave fra Prof. H.N. Clausens Legat, Bogen "Den Danske Folkehøjskole" og A.D. Jørgensens Bog "Fyrretyve Fortællinger".

Sommeren 1937 var jeg Landbrugsmedhjælper hos Gdr. Jens Hørluck i Skodborg, var sammen med 6-7 Karle og oplevede en god og lærerig Tid under bedste Forhold, hvor Husbond og Karle sad ved ét Bord og hvor der var Adgang til Stuen om Aftenen, hvor man blev taget med paa Søndagsture - ogsaa til Aarsmøde i Flensborg og en Oplevelse var Efteraarsmøderne paa Rødding og i Askov.

Det var berigende og indholdsrige Ophold i Danmark, de Aar. Det var en god Ballast at have i den Fremtid jeg gik i Møde.

Den 1. November 1937 skulle jeg i tysk Arbejdstjeneste. Et halvt Aar Arbejdstjeneste og to Aar Militærtjeneste var lovpligtig for den unge tyske Statsborger - og det var jeg jo. Nazismen havde nok officielt indvilget i at det danske Mindretal havde Lov til kulturelt at leve videre; vi var bl.a. fri for at være i Hitlerungdommen, vi fik rejst danske Forsamlingshuse og enkelte Skoler i 30erne, men en Fritagelse for Arbejdstjeneste og Militær opnaaedes ikke.

Ledelsen af Arbejdstjenesten bestod af Pro-Nazister der til Dels havde været med i Magtkampe for Ideen i hele Tyskland. Vor Indsats gjaldt alt for Fører, Folk og Fædreland! - Ved Middagsbordet skulle altid en af os sige passende Ord eller Vers i Tidens Aand og da de fleste jo havde været i Hitlerungdommen kom der Vers som: Du er intet, dit Folk er alt - eller - Den som sværger paa denne Fane (Hagekors) har intet som han selv ejer. Naar det var min Tur har jeg altid brugt: Bed og arbejd. Det accepte-

Rødding Højskole 1936-37. Elever fra Sønderjylland.

rede man. - Selvfølgelig blev vi af Pro-Idealisterne betragtet som de naiveste Individder og da vi skulle hjem paa Juleferie fik vi en lang Undervisning om, hvordan man færdes i Offentligheden og da vi for største Part skulle skifte Tog i Husum og derved igennem en Tunnel naa til en anden Perron, lod den Hr. Oberfeldmeister, for at øve denne Passage igennem Tunnelen, os alle sammen kravle under et Billard-Bord som stod i Foredragssalen. Dette bare som Eksempel, hvordan man stemplede os til Naivitet, til den Type, der er lettest medgørlig, naar man skal i Krig. Meget vigtigere end Arbejdstjenesten var for Ledelsen den Eksercits med vor blankpolerede Spade som vi havde i Stedet for et Gevær.

Den 15. April 1939 kom for mig Indkaldelsen til Militæret (Luftværn). Ogsaa der betragtede man Rekruten som det naiveste Individ, der først skulle lære at gaa. Selve Eden som blev paatvunget os, var en Nedværdigelse af den Enkelte og Ophøjelse af Glor-Individet Hitler. "Jeg sværger ved Gud denne hellige Ed, at jeg overfor Føreren af det tyske Folk og Rige, Adolf Hitler, viser min ubetingede Lydighed og til

Rigsarbejdstjeneste 1937-38. I Baraklejr i Bergenhusen.

Rekrut i Heiligenhafen 1939. Ensrettet.

enhver Tid som tapper Soldat paa Grund af denne Ed vil sætte mit Liv ind”.

Det var ubetinget ”Kadaverlydighed”, og denne Ed aflagde alle.

Det var af stor Betydning for mig at jeg i Danmark havde oplevet, hvad sandt Demokrati er - og nu kom jeg i flere Aar til at leve iblandt Mennesker som troede paa det totalitære System, hvor de fastsatte Normer gjaldt og blev gennemført - og man selv af Befalingens Magt blev tvunget til at gøre med. Et Alternativ fandtes ikke - og hvis - saa havde det været farlig for ens videre Eksistens. Selvfølgelig har jeg aldrig trængt mig frem foran, jeg er kommet i Diskussion med Kammerater, har fortalt, at jeg var i Danmark og hvordan Demokratiet fungerer der - og saa fik man bare til Svar, at den Styrelsesform er alt for langsommelig og der kommer man jo ingen Vegne - og for øvrigt: Det lille Danmark bliver da senerehen en Provins i det Stortyske Rige! - - Ja, saa var al Drøftelse overflødig. Jeg mødte den tiere.

- Men der var ogsaa andre, tiest dem med en højere Uddannelse eller naar Vedkommende havde været i Udlandet og det gav til Dels gensidige Sympatier og til Dels har det hjulpet mig til at ”sno” mig igennem ”min militæriske Løbebane” igennem de lange Aar. Man fandt lettere Meningsfæller, da krigen blev til store

Tab og Kaos - men man skulle være yderst varsom. Mange troede paa Hitler til den sidste Dag.

- Og saa oplever vi i Dag at Folk siger: ”Der var jo ogsaa noget Godt! Da kan man kun sige, om de har læst ”Mein Kampf”; thi der er alt anført som det er kommet - og vor Generation er blevet belastet med Kendsgerninger som vi er forpligtet til at gøre kommende Generationer opmærksomme paa.

Vi Mennesker af i Dag bør have Øjnene op for det sande Demokrati, hvor Enkeltmands Personlighed og Mening gælder og hvor for alt i Verden: Freden skal bevares.

Hans Detlef Andresen, f. 1917.

Gårdejer i Kalløshave ved Agtrup i Læk sogn. Efter tysk skolegang og dansk privatundervisning elev på Nordborg Slots Efterskole (1933-34). 1934-36 landbrugsmedhjælper hjemme. Elev på Rødding Højskole 1936-37. Sommeren 1937 landbrugsmedhjælper i Danmark. 1. november 1937-31. marts 1938 rigsarbejds tjeneste i Bergenhusen. 1938-39 landbrugsmedhjælper hjemme. 15. april 1939-24. august 1946 tysk soldat (i krigsfangenskab fra april 1945). Overtog i 1949 faderens gård, der i 1985 blev overtaget af sønnen Arne. Adskillige tillidsposter i det danske mindretal i Sydslesvig, bl.a. medlem af udvalget til oprettelse af Jaruplund Højskole (1950), 1955-75 formand for den stedlige Sydslesvigsk Forening, 1960-80 medlem af amtsbestyrelsen for Sydslesvigsk Forening, 1976-87 formand for Slesvigsk Kreditforenings Tilsynsråd. Modtog i 1979 Sydslesvigsk Forenings sølvmedalje og i 1990 Parkovs Sydslesvigpris.

Højskolen i dag

Af Henning Dochweiler

Højskoleforstander Henning Dochweiler, Askov, skriver, at det er fristende for højskolerne i den nuværende krise at jamre over manglende forståelse fra omverdenen, men at det naturligvis er klogere at forsøge at analysere, hvad det er for en virkelighed højskolen må arbejde i, at konfrontere sine visioner med realiteterne, som tilsiger os at finde den samfundsnyttige tredje vej mellem en blind overgiven sig til globalisering og teknologisering – og på den anden side nationalismens og fremmedangstens grøft. Spørgsmålet er, hvorledes vi bedst kan bevare en dansk kulturel identitet i en ny tid, hvor det nationale bliver mere porøst og det mellemfolkelige samarbejde er fremtidsperspektivet.

Skal man gøre status over højskolen i dag er det selvfølgelig fristende at indlede sine betragtninger med en jeremiade over krise og manglende forståelse fra omverdenens side, der giver sig udslag i for små bevillinger. Jeg tror, at det er klogt at begynde et helt andet sted, at forsøge at indkredse, hvad det er for en virkelighed højskolen må virke i. At konfrontere sine visioner med virkeligheden er vejen til overlevelse - eller til bevidst at vælge undergangen.

En sådan betragtning må begynde *globalt*. Det mest iøjnefaldende i tiden er vel vores forblændelse af teknologien og vores forundring over den hastige tilvækst af ny teknologi. Vi kan kun forestille os, at der bliver mere af slagsen og at tempoet bliver endnu mere svimlende end det er allerede.

Det gør det naturligt i et årtusindeskifteår at tænke tilbage på menneskeheden vilkår for tusinde år siden. De materielle vilkår har naturligvis forandret sig fuldstændigt, men er vi grundlæggende anderledes som mennesker betragtet? De samme betragtninger må vore netop kristnede forfædre have gjort sig for

Henning Dochweiler

tusind år siden over menneskene på Jesu tid. De sidste tusind år har forandret verden betydeligt mere end de første tusinde efter Kristi fødsel - og de sidste tusinde år mest af alle. Den måde vi i dag *forklarer* den menneskelige natur på er radikalt forandret, især på grund af Darwin og Freud. For mig er Goethe den sidste af de store gamle, på en helt anden måde end vores egen Grundtvig.

Alligevel, trods Darwin og Freud, er det et åbent spørgsmål, om den menneskelige natur som sådan har forandret sig i al den tid, ja siden menneskeheden opstod. Livet har altid været så komplekst som muligt, menneskene har tilsyneladende altid beundret deres egen tilpasnings-evne og betragtet netop deres tid som særlig kompliceret og beklaget sig over det - som jeg vel netop selv har gjort det... Det ser ud til, at vores vilkår bestemmes af menneskeheden "råmateriale" og at dette materiale overleveres fra generation til generation. På en måde er vi fastholdt i to forskellige typer evolution:

På den ene side den *biologiske*, der synes at vise, at den menneskelige natur målt i gener er konstant.

På den anden side den *kulturelle* evolution, der arbejder med en utrolig fart, så hurtigt vel i virkeligheden, at vi fristes til at tale om en konstant revolution.

Denne spænding mellem det biologiske og det kulturelle bærer vi naturligvis med os over i det nye årtusinde. Igennem det meste af historien har menneskene formet civilisationer, der var på niveau med deres materielle formåen, men ikke altid, se blot på for eksempel oldtidens Athen, hvor vi vel nok kan hævde, at åndskraften oversteg den materielle formåen. Og mon ikke de fleste af os kan komme på perioder og steder, hvor det omvendte var tilfældet? Det 20. århundrede byder på alt for mange eksempler - og det 21.?

Hvad vi har brug for i dette nye århundrede (jeg vover ikke at skrive årtusinde), hvor de materielle redskaber i form af teknologi og helt ny teknologi vil udvikle sig endnu voldsommere, er at indse - nogle få vil i stedet kunne hævde "huske" - at civilisationer ikke måles på omfanget af de materielle redskaber de har til rådighed, men på den brug, de gør af dem. Hvis vi kan bringes til at indse (huske) det, kan vi tale om muligheden for en ny renæssance for menneskeheden. Er den tænkelig?

Hvordan ser den globale civilisation så ud her på tærsklen til det nye årtusinde? Service-samfundet er i hastig udvikling, den fri handel og den globale konkurrence ligeså. De fattige lande skal nok blive rige og de rige endnu rigere, når blot systemet får lov til at virke

videre. Kapitalismen har sejret og skabt bedre materielle vilkår for millioner af mennesker, selvom det godt nok er sket på bekostning af miljøet og nu muligvis også ved en indskrænkning af velfærdssystemerne. Dette sidste under påberåbelse af behovet for tilpasning til den globale konkurrence, der nødvendiggør "downsizing" og "outsourcing" og lignende udtryk, der er betydeligt brutalere, når de siges på nedskæringsdansk.

Globalisering og rationalisering er de moderne dogmer, der reflekterer de teknologiske forandringer, der er i færd med at føre os ud af den samfundsorden, som vi har brugt et par århundreder på at vænne os til i en sådan grad, at vi nu opfatter den nationalt forankrede industrielle og kapitalistiske kultur som den eneste naturlige. Det er den samfundsorden, der i slutningen af det 18. århundrede afløste det dengang "naturlige" feudale bondesamfund.

Dermed er vi så kommet til højskolen og dens rolle i samfundet. Ikke mange vil benægte, at folkeoplysningen og herunder især folkehøjskolerne har været stærkt medvirkende til dannelsen og opretholdelsen af den danske, nationale identitet igennem de seneste halvandet hundrede år. Når nu nationalstaten i det globale ræs ser ud til at smuldre eller i al fald blive mere porøs som ramme for udviklingsprocessen får

det naturligtvis konsekvenser for vores selvforståelse. Mange mennesker oplever tilværelsen som meget uoverskuelig, opsplittet og fragmenteret og klynger sig til nationalstaten som den vante og trygge ramme om livsudfoldelsen, samtidig med at atter mange andre finder sig til rette i det kosmopolitiske og ikke har forståelse til overs for det nationale eller lokale. Benjamin Barber kalder de to ekstremer for McWorld-kulturen, præget af McDonald's, MacIntosh og MTV, mens han karakteriserer modbevægelsen som jihad (arabisk for "hellig krig").

Hvordan skal vi indrette vores kultur og uddannelsessystem, i vores konkrete tilfælde højskolen, så den kan modsvare denne samfundsomvæltning, der formentlig vil vise sig at være lige så gennemgribende som den for godt to hundrede år siden og flankeret af en teknologisk udvikling, der vel bedst kan sidestilles med bogtrykkerkunstens opfindelse for fem hundrede år siden?

Udfordringen i det kommende årti vil være at holde balancen, at finde den tredje vej mellem McWorld og jihad, som vil gøre det muligt for os at bevare en dansk, kulturel identitet uden at vi som danskere lukker os i fremmedangst om os selv, men også uden at vi kaster os på ryggen i benovelse over the American Way of Life.

Jeg tror, at svaret skal være mere end blot nationalt. Der er gode økonomiske og sikkerhedsmæssige grunde til at søge et europæisk svar, som er baseret på de fælles (vest-)europæiske værdier humanisme, pluralisme, tolerance, menneskerettigheder, kort sagt det virkeliggjorte demokrati. Desværre er der ikke meget, der tyder på, at vi er klar til at tage diskussionen op. Forandringerne i Europa for godt ti år siden betød ikke, at vi danskere tog udfordringen til at genvurdere vores egne værdier eller rettere tabet af dem. Over for de nye demokratier fokuserede vi meget på pengene med den overhængende risiko, at kapitalisme blev forvekslet med demokrati og dermed bragte demokratibegrebet i miskredit.

Timing'en var i virkeligheden perfekt, vores behov var påtrængende, men vi tog ikke udfordringen op til at diskutere, hvad det (efter

150 års langsom og organisk tilvænnning) egentlig vil sige at være borger i et frit demokratisk samfund - med begreber som individets frihed, individuel ansvarlighed, social ansvarlighed osv. Sat på spidsen er det ubesvarede spørgsmål som:

Er den gamle kontrakt mellem folkeoplysning og folkestyre tømt for indhold?

Er det nationale reduceret til det nationalistiske og fremmedfjendtlige?

Er det folkelige reduceret til discountbutikker og populærTV?

Er det økonomiske reduceret til andelstankens opgaven over for storcentrene?

Da jeg i begyndelsen af 1998 kom tilbage til Danmark efter at have boet 13 år i det europæiske udland blev jeg forundret og også nedslået over at se, hvor let det havde været at få spændt mange danskere for fremmedfjendtlighedens og den flade discountmodels vogn. Det stod klart, at højskolerne og den øvrige folkeoplysning i al fald ikke længere levede op til deres forpligtelse og derfor måske ikke burde undres over, at samfundet så var tilbageholdende med at opfylde sin del.

Det er naturligtvis ikke det samme som at hævde, at der ikke skulle være et behov på begge sider for en fornyelse af kontrakten. Vores tid er præget af professionalisering og et voksende bureaukrati, af handlingslammelse og forvirring i store kredse af befolkningen, af en udpræget individualisering på bekostning af begreber som fællesskab og solidaritet, af en stadig større afstand mellem folket og dets

valgte eller udpegede beslutningstagere. I Danmark har arbejderklassen som bekendt sejret ad helvede til og fokuserer nu på forsvaret af vundne goder som hus og bil, mens dens politiske ledere må finde sig at få revet i næsen, at de har svigtet uddannelses- og kulturpolitikken totalt - disse områder er de første, som socialdemokratiske ledere er parate til at sælge til koalitions partnere. Som løn løber vælgerne så til Dansk Folkeparti.

Uddannelse bliver ellers en stadig vigtigere forudsætning for at samfundsmål som yderligere demokratisering og en bæredygtig udvikling kan nås. Læring er kernen i al udvikling. I 1980'erne og 90'erne stod den faglige og erhvervsrettede uddannelse i fokus, mens udviklingen af de personlige kompetencer kom i baggrunden sammen med begrebet almen dannelse. Den fokusering har afgjort ikke løst samfundets problemer.

Der er krise på højskolerne, i al fald de fleste af dem. Elevtallet er styrtdykket over de seneste fem år siden 150årsjubilæet og er i dag kun på totredjedele af hvad det var i 1994. Der er mange eksterne faktorer at trække frem: små ungdomsårgange, stadig flere fristende og billigere tilbud til de færre unge, stor rejselyst med tilhørende pengeforbrug, en social- og arbejdsmarkedslovgivning, der absolut ikke er til højskolerens gunst, en stivsinde fokusering fra politisk hold på formelle kompetencer og påstået nødvendighed af prøver, en kommunal tilbagetrækning fra støtte til højskoleophold osv. osv. Senest blev i november 1999 højskolerne strøget som mulighed for uddannelsesorlov.

For øjeblikket foregår en heftig diskussion om hvorvidt højskolerne skal gå over Rubicon og tillade prøveforberedende undervisning inklusive eksaminer. Det er en dårlig ide og jeg vil stærkt advare højskolerne mod at tro, at redningen for de p.t. 30 skoler med under 30 elever ligger i at blive som alle andre skoler - bare dyrere. Der er ikke just mangel på formelt kompetencegivende skoler i det danske samfund og det er svært at se samfundsnytten i at højskolerne opgiver deres proces-orientering for at gøre knæfald for produktorienteringen, som tidsånden lige nu forlanger. Opgaven er langt

snarere at fremstå som et troværdigt alternativ til den altdominerende markedsstyring og markere et andet syn på individet og dets plads i fællesskabet end netop det altdominerende individualistiske, hvor det i "hver-for-sig-samfundet" gælder om at være solidarisk med sig selv. Det er højskolens historiske opgave og samtidig den aktuelle. Krisen kan derfor også løses af højskolen selv, opgaven ligger lige for, klynkeriet kan godt høre op.

Den nye højskolelov pålægger de enkelte højskoler at fremlægge deres værdigrundlag og selv at evaluere, i hvor høj grad de lever op til dem. Hver skole må således selv finde frem til at definere sine egne mål og sin egen ønskede profil. På Askov ønsker vi i overensstemmelse med skolens tradition for den grundtvigske livsoplysning og med det grundlag, som jeg har forsøgt at beskrive, at gengive folkeoplysningen sin aktive rolle i samfundsudviklingen, at søge den plads, der sikrer, at vi er både bevidste om traditionen og fremadrettede. Derfor vælger vi i overensstemmelse med den forestående analyse at fremhæve kerneområderne *velfærds-samfundet og dets værdier og kulturernes Europa*. I dette arbejde med at forene det folkelige med det mellemfolkelige ligger vores kompetence, men også det behov, som samfundet har så hårdt brug for at få imødekommet.

På højskolerne bør samtalen fortsat gå op i en højere enhed og danne rammen om udveksling af synspunkter og holdninger til værdier - i åbenhed, både ud mod det omgivende nære samfund og det mellemfolkelige.

Når vision og virkelighed mødes, kommer eleverne også.

Hemming Dochweiler, årgang 1946. Var gymnasielærer i Horsens og Tørring, før han i 1985 fik til opgave at oprette en afdeling af Det Danske Kulturinstitut i Salzburg, fra 1989 i Wien med arbejdsopgaver over hele Centraleuropa og på Balkan. Fra marts 1998 er han forstander på Askov Højskole.

Jorden rundt i 80 dage - eller 32 år i Ørderup

Af Lis Mikkelsen

At flytte på aftægt og sætte hus i stand har sat mange tanker i gang hos Lis Mikkelsen i Ørderup ved Toftlund, bl.a. om identitetsfølelsen hos nuværende og tidligere generationer, om fremtidens landbrug og om den globale landsby.

Jeg har tilbragt sommeren 2000 i selskab med Phileas Fogg og Passepartout. Alt imens jeg har malet og gjort i stand i min mands og mit aftægtshus, har jeg lyttet til Radioteatrets genudsendelse af „Jorden rundt i 80 dage“.

Phileas Fogg rejser jorden rundt for at bevise over for sine venner i Reformklubben, at turen kan gøres på 80 dage. Han er ligeglåd med, hvad han ser undervejs, og bliver ikke begejstret ved synet af spektakulære udsigter, underlige folketraditioner eller turistattraktioner. Phileas Fogg foretrækker til enhver tid udsigten ved Reformklubbens whistborde.

Hans tjener Passepartout er lige modsat. Han tager imod alle nye indtryk med åbne sanser. Han løber gerne i middagsheden for at få et glimt af Taj Mahal. For ham er London ikke verden.

Phileas Fogg undres over sin tjeners besynderlige trang til at komme ud i verden. Hvad skal man dog der, når der er langt rarere hjemme i London?

De to mennesketyper har altid eksisteret.

For 32 år siden købte min mand og jeg mine svigerforældres gård Holbækgård i Ørderup ved Toftlund. I 32 år har vi været knyttet til denne plet lige midt i Sønderjylland. I 32 år har vi udvidet, drømt, følt den tiltagende bureaukratisering og forsøgt at passe og pleje til eftertiden.

I 1968 flyttede mine svigerforældre på aftægt i den hyggelige gamle skole på den anden side vejen. Nu er vort liv som aktive landbrugere ved

Lis Mikkelsen

at være slut, og det er vores tur til at flytte på aftægt. Hele sommeren er gået med at gøre det nye, gamle hus i stand. Det har været en dejlig sommer.

Gården er overtaget af vores søn Christian og vores svigerdatter Connie og deres to små piger. Christian føler i udpræget grad, at han er kommet hjem. Han fløjter hver morgen ved tanken om, hvad dagen kan bringe. Christian har aldrig været fristet af de muligheder, der kunne være andre steder. Alt det, han ønsker, er her på den jord, der ligger omkring Holbækgård.

Der er noget smukt i den tanke, at man hører til et sted, men det er unægtelig et begreb, der er stærkt på retur. Unge mennesker rejser ud i verden som en del af deres menneskelige uddannelse, og kun de færreste vender tilbage til det sted, hvor deres familie bor.

Med de muligheder, der er på Internettet, er verden stor og lille på en gang. Vi lever alle i den globale landsby, selv om vi rent fysisk er langt fra hinanden.

Ved hjælp af Internettet kom jeg for nylig i kontakt med en del af min familie, der hørte til Passepartout-typen og som udvandrede for mange år siden. Det drejede sig om min grand-

Første, tredje og fjerde generation på Holbækgård.

fætter Harvey og hans kone Carol, der besøgte Danmark i 1998.

Min bedstefar Hans Brinkmanns ældre bror Jens udvandrede i 1893 til USA. Hans historie var på sin vis banal som de fleste unge indvandreres. Både dem, der ved århundredskiftet udvandrede fra Danmark, og dem der et århundrede senere udvandrede til Danmark.

Jens kunne ikke se noget udkomme for sig selv der, hvor han boede, i Pughøj nær Toftlund. Betingelserne kunne ikke være ret meget værre, så derfor prøvede han lykken et sted, hvor der efter sigende skulle være bedre. Han var en ung mand med mod på livet og følte sig ikke bundet af det fattige sted på Pughøj.

Jens Brinkmann læste om USA i avisen. Her averterede en E.F. Madsen efter unge danske landmænd, der havde lyst til at prøve lykken i det fremmede. Som Madsen skrev i sin annonce: „Mange kommer til USA og forbliver lige så fattige, som de var hjemme i Danmark. Mange kommer med tomme hænder, tager fat - og bliver rige. DU kunne høre til den sidste gruppe“.

Jens var på det tidspunkt 18 år. Hans far var død et par år forinden. I 1889 døde også hans mor. Jens havde en del yngre søskende. En af

dem var min bedstefar, Hans, der var 10 år i 1893. En ældre søster, Florentine, tog sig nødtvungent af de forældreløse små søskende, og Jens har måske været bange for, at også han skulle blive pålagt forsørgerpligter. Hvorom alting er, så var der ikke noget, der holdt ham i Danmark. Han brød op i 1893 og rejste sammen med et par fætre af familien Vestergård til Montana, USA.

Her traf han Signe - en gæv Vardepige - der ligesom Jens havde reflekteret på E.F. Madsens annonce i avisen. De to blev gift og købte snart en farm i et lokalområde, hvor skandinaver søgte sammen.

Familien blev med årene forøget med 4 børn. Sine bidrog til husholdningen ved at sælge mad til en række skandinaviske nybyggerungkarle, der boede i nærheden og som igennem Sine en gang imellem fik et måltid, der smagte lidt af hjemlandet.

Sine og Jens var begge aktive i Dagmar og Volmer - to småbyer, som de danske indvandrere grundlagde.

De to talte dansk indbyrdes. De lærte efterhånden at klare sig på amerikansk, men dansk var deres hjemssprog, og i den lille koloni, hvor alle indbyggerne delte skæbne med dem, var det fint nok.

I 1915 strøg familien Brinkmann det sidste „n“ i navnet, så de i fremtiden hed „Brinkman“. Det var under første verdenskrig, hvor alt, hvad der kunne minde om tysk, var meget lidt populært. Jens ville ikke for nogen pris have, at nogen skulle tro, han var tysker. Hans far var ganske vist som ungt menneske indvandret til Sønderjylland fra Lippe Detmold nær Bielefeld, og Jens var faktisk født i Sønderjylland i tyskertiden. Men hans mor havde været dansker, og Jens følte sig som dansksindet sønderjyde. Det lå ham meget på sinde at fortælle det.

Den lille familie på prærien fulgte, så godt de kunne, med i beretningerne fra slagmarkerne i Europa. Ved sjældne lejligheder hørte de nyt fra venner og familie i Sønderjylland. Dengang var breve over Atlanten ikke en hverdagsbegivenhed. Da krigen var forbi, og Tyskland havde måttet indgå en ydmygende fred, var der pludselig håb om, at Sønderjylland kunne

komme hjem til „det gamle land“, som man sagde. Jens hørte, at også sønderjyder bosat i udlandet kunne komme hjem for at afgive deres stemme, så han tog en svær beslutning. Han lejede sin lille farm ud og rejste med hele sin familie - kone og 4 halvstore børn - hjem til Danmark for at stemme. Han ville gøre sit til, at Sønderjylland kom til at tilhøre Danmark.

I dag er verden lille. Det er nemt at rejse, og vi bevæger os med den største selvfølgelighed fra den ene ende af jorden til den anden på kort tid. Ikke bare virtuelt, men også reelt. Ethvert ungt menneske med respekt for sig selv bruger et år eller mere på at rejse jorden rundt. Rejsen er i dag blevet den optimale underholdning.

Vil man have kontakt med hinanden, kan man tale og skrive sammen fra forskellige verdensdele uden problemer. Dengang var det anderledes. Det kan være svært for os i dag at forstå, hvor vanskelig en beslutning det må have været for Jens og Sine at rejse hjem til Danmark. De var ikke rige, men ganske almindelige mennesker med 4 børn. Rejsen hjem for at stemme tog et helt år. De boede det meste af tiden hos Sines familie på Vardekanten.

Det blev den eneste gang, Jens og Sine kom hjem til Danmark. Deres børn lærte under opholdet deres danske familie at kende. De fik lært at tale nogenlunde dansk, og de lærte at sætte pris på de retter, som deres far holdt af: flæskesteg med rødkål, brødtærte og gode råd. Ud over det nød børnene at holde fri et helt år. De gik ikke i skole i den tid, de var i Danmark, men sugede oplevelser til sig.

Da afstemningen forelå, kunne Jens se, at turen hjem havde nyttet. Sønderjylland blev atter dansk. Der var ingen grund til at blive længere i Danmark.

Nu vendte familien hjem til dagligdagen i Montana, og det var om at vedligeholde de færdigheder, børnene havde fået i Danmark. Jens og Sine var med til at oprette en slags efterskole for indvandrerbørnene. De kaldte den Sommerskolen. Her kom indvandrerbørn af skandinavisk afstamning i deres sommerferie og blev undervist af danske lærere. Ofte var efterskolen en slags mødested for de unge, så man sikrede sig, at forelskelser - om man så må sige - blev i familien.

Det viste sig imidlertid, at Jens og Sine måtte

Det lille hus på prærien. Jens og Sine foran deres første hus i USA.

gøre den samme erfaring, som alle andre forældre: Man kan ikke altid styre sine børn. Somme tider får et let pres den stik modsatte virkning af den tilsigtede.

Jens og Sines børn havde nydt rejsen til Danmark. De kunne godt lide deres danske fætre og kusiner, men det generede dem, at de ikke var "hele" amerikanere. De følte en usikkerhed i deres identitet, som de ikke brød sig om. De følte, at deres forældre ved at hævdeholde det skandinaviske, hindrede dem i at udvikle sig rigtigt. De ønskede at have amerikansk som deres modersmål og ville ikke som deres forældre være halvt amerikanske og halvt danske.

Børnene gjorde faktisk, hvad de kunne for at skære deres danske rødder væk. Da de blev voksne, flyttede de væk fra den skandinaviske koloni. De bosatte sig i andre stater og giftede sig ikke - som deres forældre havde håbet - med 2. generations indvandrere. Historien lyder velkendt i moderne danske ører.

Dansk talte de kun ved de efterhånden sjældne lejligheder, hvor de besøgte de gamle forældre. Da de selv fik børn, lærte de ikke

børnene at tale dansk. Børnene skulle være vaskeægte amerikanere. De skulle ikke være i tvivl om, hvor de hørte til. De skulle skånes for den identitetskrise, deres forældre havde opfattet som pinefuld.

Det, der overlevede 100 år, to verdenskrige og et bevidst forsøg på assimilation, var nogle få opskrifter og smagsindtryk, som Jens Brinkmanns børn på trods af deres iver for at tilpasse sig ikke kunne glemme. På den måde gik opskriften på dansk rødkål og gode råd i arv til grandfætter Harvey, der er Jens Brinkmanns barnebarn og bor i Texas. Opskrifterne gik også, men via andre kanaler, i arv til mig, der er barnebarn af Jens Brinkmanns yngste bror Hans. For nylig traf Harvey og jeg hinanden for første gang. På trods af forskellige sprog, en afstand på tusinder af kilometer og forskellige livs-konditioner har vi en del gener og to sejlivede opskrifter til fælles.

Min amerikanske grandfætter dvæler meget ved det sted, hvor hans bedstefar kommer fra, og finder sine danske rødder anderledes interessante end de amerikanske.

Mine forfædre danner fundamentet, som jeg

Jens og Sine fotograferet med deres 4 børn og Sines familie i 1920. Det er Jens og Sine i bageste række i midten.

står på. Når jeg ser mig om, ser jeg min egen kulisse. Jeg har en ganske god udsigt både frem og tilbage, og jeg kan også se en del nedad. De, der levede her før, havde andre kulisser at agere i. Vore bedstefædre færdedes i samme kulisse. Harvey og jeg færdes i den samme.

Min aktuelle kulisse har ændret sig denne sommer. Det travle liv som udearbejdende kone på Holbækgård er slut. Nu bor jeg i stedet for i huset på den anden side vejen, hvor der måske bliver tid til fordybelse og eftertænksomhed.

Det er dejligt at tænke på, at vi må have gjort det nogenlunde, siden Christian kan tænke sig at tage over. Jeg kan ikke lade være med at være lidt nervøs ved tanken om det, han kan risikere. Jeg synes ikke, det umiddelbart ser ud, som om samfundet er glad for os, der har passet jorden for efterkommerne. Jeg er spændt på, hvilke kulisser han skal optræde i, men jeg tror, jeg er glad for, at jeg ikke kender dem.

Her sidder jeg så i mit nye gamle aftægtshus. Jeg er flyttet 50 meter væk fra det sted, der ikke engang er mit barndomshjem, men min mands, og synes, jeg på en eller anden måde er rykket væk fra centrum. Sandheden er selvfølgelig, at hjemme nu er et andet sted. Fra nu af skal bilen

eller cykle dreje til højre og ikke til venstre, når jeg kommer på vejen. Centrum er flyttet. Det vil sige, centrum er selvfølgelig altid der, hvor man bor. Man skal bare lige vænne sig til det.

Der er lidt vemodigt ved at tænke på, at en epoke er slut. Måske er en livsform også ved at være forbi. Ikke bare for os, men for et helt erhverv. Måske er vi den sidste generation, der føler den tætte tilknytning til stedet.

Phileas Fogg rejste ud i verden selvtillfreds og selvtillstrækkelig. Han udvikler sig en del undervejs og ender med at tage sig af et andet menneske. Mens jeg har ordnet mit hus i sommer, har jeg spekuleret en del på, om man ikke kan lære af hans erfaringer, mens man går og maler sin base.

Lis Mikkelsen, f. 1946. Landhusmor siden 1965. Lærer 1968. Skolebibliotekar på Toftlund Skole siden 1984. Har skrevet mange kronikker om uddannelse og om landbrugs-spørgsmål. Modtog sammen med 6 andre landbokvinder Nykredits store pris i 1998 og samme år De Danske Landboforeningers Initiativpris. Modtog i 1999 JL-Fondets pris for sit indlæg om "Kan vor nationale kulturarv overleve?"

Aftægtshuset. Ørderup gamle skole.

En vendelbofamilie og Sønderjylland

Af Jens Kongsted Lampe

Jens Kongsted Lampe fortæller om førstelærer Ove Ovesens fire børn og om deres tilknytning til Sønderjylland.

For godt tre slægtled siden virkede der i Torpet skole i Vadum kommune en førstelærer, som hed Ove Martinus Ovesen, og som var født i Rakkeby sogn som søn af gårdejer Jens Ovesen og hustru Else Kristine f. Thomsen.

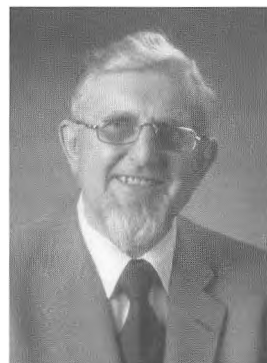
Ove Ovesen blev gift den 10. oktober 1906 med Else Kirstine Larsen, født 1884 i Jetsmark sogn i Vendsyssel. Han bestod lærereksamen fra seminariet i Nr. Nissum i 1905 og blev - efter nogle vikariater og en stilling som enelærer - førstelærer og kirkesanger i Vadum nord for Nørresundby, hvor han blev formand for Kær herreds lærerkreds.

Han var meget historisk interesseret og oplevede til sin store glæde det nordlige Sønderjyllands genforening med Danmark i 1920. Derfor ønskede han, at hans børn fik føling med grænseproblemer og danskheden i Sønderjylland, en sag som havde hans varme sympati. Tre af hans børn valgte at blive lærere og tog til Tønder Statsseminarium.

Den første hed Gunnar Ovesen og tog lærereksamen der i 1933. Han var født 1910 og blev gift med en præstedatter, Sigrid Høher fra Bedsted i Aabenraa provsti, blev cand.theol. 1940 og blev senere sognepræst i Hvilsager-Lime, Århus stift, residerende kapellan i Katstrup-Ørriidslev-Tolstrup og seminarielærer i Gedved ved Horsens.

Ove Ovesens yngste søn, Helge Ovesen, født 1916, og datteren, Else Kirstine Ovesen, tog begge lærereksamen fra Tønder Statsseminarium i 1939.

Helge blev efter forskellige stillinger overlærer i Haderslev og sluttede som skoleinspektør i Tårs, Vendsyssel. En frugt af opholdet i Sønderjylland var hæftet "Grænselandet - front eller

Jens Kongsted Lampe

bro", som Helge Ovesen udgav på Aschehoughs Forlag i 1981. Hæftet giver et udmærket billede af grænselandets historiske udvikling helt op til udgivelsesåret.

Søsteren, Else Ovesen, blev gift med lærer Svend Hertz i 1945. Ægteparret fik deres virke i Volstrup ved Sæby, hvor hun døde den 14. marts 1985.

Den ældste af de fire søskende hed Jens Kristian Ovesen og blev født den 12. februar 1908 i Torpet. Han blev student fra Aalborg Katedralskole og begyndte et engelsk-studium ved Københavns Universitet, men blev gennem Akademisk Skyttekorps optaget af forsvars-sagen og gik på Hærens Officersskole på Frederiksberg Slot. Fra 1933 og frem til 1947 var J.K. Ovesen knyttet til Slesvigske Fodregiment i Haderslev med tjenester som chef for Søgårdlejren, korporalskole, kompagnitjeneste og under 2. verdenskrig chef i Faaborg, da tyskerne beordrede alle danske militære enheder ud af Jylland.

Efter bruddet med tyskerne den 29. august 1943 deltog kaptajnløjtnant Ovesen i jernbansabotage og medvirkede ved livsfarlige transporter af våben.

I oktober 1944 blev kaptajn i hæren Aage Højland Christensen regionsleder i region III, der omfattede Syd- og Sønderjylland. Det viste

Jens K. Ovesen.

sig snart, at han ledede sin region med stor autoritet og samarbejdsvilje. Han fik J.K. Ovesen knyttet til arbejdet ud fra det synspunkt, at professionel kompetence var en nødvendighed for at gøre modstandsbevægelsen duelig og fortrolig med våben- og sprængstofbrug.

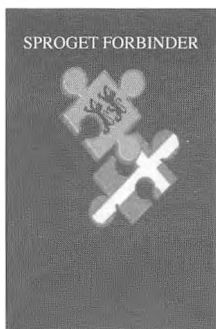
Om J.K. Ovesens indsats som byleder i Sønderborg kan man læse i bogen "Als og Sundeved 1940-45" af Henrik Skov Kristensen og Inge Adriansen (1995).

I 1947 blev J.K. Ovesen kaptajn i Den kgl. Livgarde, hvor han havde været rekrut og senere komet. Han kom atter til at tjene det kongehus, som han værdsatte meget højt, og som han i sine unge år havde stået vagt for på Amalienborg, Marselisborg og Fredensborg. I 1952 blev Ovesen udnævnt til oberstløjtnant ved Sjællandske Livregiment med tjeneste først i Roskilde, senere i Slagelse.

Jens Kristian Ovesen døde den 16. februar 1999 i Roskilde, 91 år gammel. Han var en myndig og resolut officer og lod sig ikke påvirke af ond fanatisme, men var tro mod

dansk lovgivning og dansk rets- og kultur-
opfattelse.

Jens Kongsted Lampe, f. 1917. Sønderjyde. Tidl. handelsoverlærer i Aabenraa og Sønderborg. Bosat i Århus siden 1977. Faglig forfatter.

Sprogforeningen

- oprettet 1880 til fremme af dansk sprog og kultur

Ove Nissen

Sprogforeningens Sydslesvig-afdeling gennem 20 år

Sprogforeningens næstformand og formand for Sprogforeningens Sydslesvige-afdeling, Signe Andersen, skriver om afdelingens første 20 år.

Sprogforeningen blev oprettet i 1880 med det formål at gavne det danske sprog og den danske kultur i Sønderjylland, hvilket som bekendt fik ganske stor betydning for udviklingen i grænselandet.

Sprogforeningens Sydslesvig-afdeling blev grundlagt godt hundrede år senere i 1981, men forud for dannelsen af en selvstændig afdeling af Sprogforeningen syd for grænsen havde Sydslesvig i mange år været repræsenteret i Sprogforeningens bestyrelse. Vandrelærer Niels Kjems var helt fra tyvernes begyndelse og til sin død i 1975 foreningens tillidsmand og kontaktperson i dens arbejde i Sydslesvig. Fra 1963-72 deltog skoleleder Anna Schröder, Aventoft, i styrelsens møder som gæst, og efter vedtægtsændringer i 1972 fik sydslesvigerne fast plads i bestyrelsen. Højskoleforstander Niels Bøgh Andersen kom her til at få stor indflydelse på Sprogforeningens afgørelser om dens tiltag syd for grænsen, og det var da også ham, der i 1981 blev Sydslesvig-afdelingens første formand.

Sydslesvig-afdelingens mange tiltag

Sprogforeningen betyder meget for det sproglige arbejde i Sydslesvig ved at støtte vandrelærernes arbejde, og ved at lade dansksprogede ugeblade cirkulere blandt sydslesvigiske hjem. Endelig får alle elever i de danske skoler i Sydslesvig en dansksproget bog af Sprogforeningen den dag, de afslutter deres skolegang. Et nyt tiltag er, at Sprogforeningen forærer alle små nydøbte i Sydslesvig en dansk børnebibel. Dermed følger Sprogforeningen barnet fra dets dåb og til det forlader skolesystemet.

Møder og nye medlemmer

I Sprogforeningens Sydslesvig-afdeling supplerer vi hovedforeningens arbejde ved at invitere til dansksprogede møder med foredrag om kunst, kultur og aktuelle emner. Hvert år arrangeres 4-5 møder, som lægges forskellige steder i Sydslesvig for ved samarbejde med de lokale distrikter under Sydslesvigsk Forening at få nye mennesker i tale og gøre dem bekendt med Sprogforeningen. Typisk finder vi her nye medlemmer; medlemstallet er i løbet af afdelingens 19 år nået op på 420.

Plakater, mærkater og postkort

Niels Bøgh Andersen havde mange gode idéer, og han fik som Sydslesvig-afdelingens første formand trykt en plakate, der lod en næsten tandløs Storm P-vagabond sige: "Skal vi give den en tand? lad os tale dansk!"

Det var også Bøgh Andersen, der fik os til at køre rundt med mærkater på bilerne. "Vi taler dansk" stod der på de første; siden er det blevet

til "Vi snakker dansk" - nu med Dannebrog og røde hjerter, Sydslesvig-afdelingens logo i dag.

Dette logo sidder også midt på vore postkort fra forskellige byer i Sydslesvig. Foreløbig har vi 10 forskellige med fotos af danske kirker, børnehaver, skoler og forsamlingshuse. Der er fremstillet bankobrikker med samme logo, så opmærksomheden også ved bankospil bliver henledt på valg af sprog. Små klistermærker til at sætte på breve som en ekstra sproglig hilsen er det nyeste, logoet er brugt til.

Plakater er der også blevet trykt flere af. Medens Sigfred Andresen var formand, fik vi i 1990 Maren Clausen til at tegne motivet med mariehønsene, der siger "Vi snakker dansk, når vi er sammen". Motivet ses også på postkort, og det pryder forsiden på vores informations-brochure.

I 1993 stod Ingrid Nørgaard og Helge Krempin for plakaten med Dannebrog, noderne til "Vort modersmål er dejligt" og opfordringen "Brug sproget - syng på dansk". I 1997 kom igen en plakat med Helge Krempin's puslespilsbrikker og budskabet "Sproget forbinder".

Materialer til Sydslesvigs danske skoler

Ud over at synliggøre arbejdet til gavn for vort danske sprog, prøver vi også at motivere børn til at bruge sproget noget mere ved at udskrive konkurrencer. Der har været stilekonkurrencer, eleverne har skullet bearbejde tekster til rollespil, der så blev indtalt på bånd, der er blevet lavet tegneserier, turistbrochurer, formbøger og videofilm.

Hvert år får vore skoleelever et farvestrålende skoleskema med et budskab på dansk: Vi snakker dansk i skolen, - vi mødes på dansk, tal dansk ude og hjemme - hop ind i sproget.

Materialer til dansk-kurser

Til voksne har vi fået trykt et lille hefte "Danske steder i Sydslesvig". Heftet er tænkt som undervisningsmateriale til de danskursister, der har brug for læse- og samtalestof. Teksterne er skrevet af et historie-liniehold på Duborg-skolen og tilbydes voksenundervisningens lærere.

Rødgrød med fløde

Men mange voksne skal først oplyses om voksenundervisningens tilbud. Derfor har vi fået produceret en videofilm, der skal gøre forældre til børn i Sydslesvigs danske børnehaver og skoler opmærksom på muligheden for at lære dansk. Videofilmen har titlen "Rødgrød med fløde" - noget meget dansk. For ikke-dansktalende er det sjovt, men svært at sige "Rødgrød med fløde", men mange kender netop det udtryk.

Sproghjørnet og info-bod

I Flensborg Avis er Sydslesvig-afdelingen ansvarlig for en sprogside. Sproghjørnet er på samme måde, som den bod, vi præsenterer ved basarer, til årsmøder og på åbenthusdage, med til at synliggøre Sprogforeningen.

Tal dansk så ofte som muligt

Sydslesvig-afdelingen ser frem til at markere sin 20-års fødselsdag til foråret. Vi er klar til de næste mange års arbejde for at leve op til foreningens formål. Mange kan i dag tale dansk i Sydslesvig, men gør det desværre alt for lidt. Vi bør vælge at tale dansk, så ofte som muligt, - ikke nødvendigvis, fordi vi skal tale dansk, men fordi vi gerne vil tale dansk, og fordi vi ved vort valg af sprog sender det signal, at det ikke er ligegyldigt, hvilket valg vi træffer. Sprogene i Sydslesvig er lige værdige - ingen tvivl om det - med netop derfor må vort valg af sprog ikke være tilfældigt.

Signe Andersen

Sprogforeningens Sprog- og kulturpris

“Sprogforeningens Litteraturpris” og “Sprogforeningens Pressepris” blev pr. 31. januar 2000 omdannet til “Sprogforeningens Sprog- og kulturpris” med følgende vedtægter:

§ 1. Sprogforeningens Sprog- og kulturpris har til formål at påskønne en særlig indsats til gavn for det danske sprog og den danske kultur i Sønderjylland.

§ 2. Sprogforeningens Sprog- og kulturpris kan tildeles

- en forfatter som anerkendelse af et værk eller et forfatterskab, skrevet på dansk og med tilknytning til Nord- eller Sydslesvig
- en journalist / publicist med aktiv tilknytning til dagspresse, tidsskrifter, radio og fjernsyn

- en kulturformidler
- en personkreds, der på forbilledlig vis henleder opmærksomheden på dansk kultur

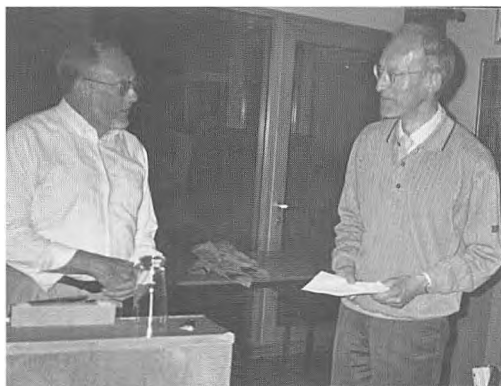
§ 3. Sprogforeningens bestyrelse træffer alle afgørelser vedrørende uddeling af prisen

§ 4. Til prisen er knyttet en pengesum, hvis størrelse for hver uddeling fastsættes af Sprogforeningens bestyrelse.

Sprog- og kulturpris til dr. phil. Lars N. Henningsen

På Sprogforeningens generalforsamling den 10. maj 2000 blev Sprogforeningens Sprog- og kulturpris tildelt dr. phil. Lars N. Henningsen, Dansk Centralbibliotek i Flensburg, i anledning af udgivelsen af bogen “Dagbøger i Sydslesvig 1999”, som udkom i marts 2000.

Til prisen var knyttet et pengebeløb på 5000 kr.

**DAGBØGER
FRA
SYDSLESVIG
1999**

udgivet ved Lars N. Henningsen

Studieafdelingen ved
Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig
Norderstr. 59, D-24939 Flensburg
Tlf. (0461) 86 97 190 fax (0461) 86 97 222
e-mail lh@dcbib.dk

Sprogforeningens kontaktpersoner

Aabenraa	Knud Kristensen	74 61 36 32
Augustenborg	R. Liboriussen	74 47 44 41
Bredebro	Else Nissen	74 71 01 18
Bov	H. H. Bang	74 67 16 18
	Lorens C. Hansen	74 60 82 24
Broager	Johan Tychsen	74 44 18 90
Christiansfeld	P. V. Hansen	74 56 22 48
Gram	Anton Poulsen	74 82 17 50
Gråsten	Ove Nissen	74 65 07 45
Haderslev	N.Aa. Madsen	74 52 16 24
	Karen Bagge Hansen	74 56 61 44
Højer	Sv. Kristiansen	74 78 32 15
Lundtoft	Tove Asmussen	74 68 53 30
Løgumkloster	Jens A. Berg	74 74 35 10
	Ths. Rodenberg	74 74 33 83
Nordborg	Marie Hess	74 45 62 65
Nr. Rangstrup	Hans Schmidt	74 83 41 08
Ribe	Andreas Smidt	75 42 15 48
Rødding	Aage Sørensen	74 84 52 59
Rødekro	Mary Andresen	74 66 21 44
Skærbæk	Tove Lorenzen	74 75 31 44
	Tage Bundgaard	74 75 31 34
	Rosa Schmidt	74 75 52 10
Sundeved	Helga Staugaard	74 46 14 02
Sydals	Marie Simonsen	74 41 51 12
Sønderborg	Hans J. Nielsen	74 42 64 32
Tinglev	Tage Madsen	74 76 21 27
Tønder	Th. Heick	74 72 12 27
Vojens	Povl Solmer Frank	74 54 10 01
Sydslesvig	S. Andersen	04846 590
Sydslesvig	V. Bock	04623 7189
Sydslesvig	J. Mikkelsen	04662 3185

Generalforsamling 2001 holdes onsdag den 9. maj kl. 19.30 på Folkehjem i Aabenraa.

Sprogforeningens bestyrelse

Ove Nissen, Rinkenæs (formand)
Signe Andersen, Hatsted (næstformand)
Volker Bock, Thumbby
Povl Verner Hansen, Christiansfeld
Thorbjørn Heick, Tønder (kasserer)
Johann Mikkelsen, Læk
Thomas Rodenberg, Løgumkloster.

Sprogforeningens kontor:

Sprogforeningen, Folkehjem, Haderslevvej 7,
DK 6200 Aabenraa. Tlf. 74 62 11 50.

Girokonto 641-3463.

Kontortid: den 2. og 4. mandag i måneden kl.
15-17 eller efter aftale.

Telefonsvareren tager altid imod en besked.

Man er velkommen til at besøge Sprogforeningens kontor i kontortiden og f.eks. se, hvad vi har af bøger og gamle almanakker.

Kontingent: Livsvarigt medlemskab 200 kr. Vi sender gerne et indbetalingskort.

Enkelte har givet udtryk for, at et kontingent på 200 kr ikke er ret meget for så mange år. Men vi tager gerne imod gaver som livstegn!

Sønderjyds Skoleforenings årsberetning 2000

Af Lisbet Skau

Årsberetning 2000 blev afgivet på Sønderjyds Skoleforenings årsmøde den 29. maj 2000 på Folkehjem i Aabenraa.

Alle vi, som på nuværende tidspunkt er med i Sønderjyds Skoleforenings bestyrelse, føler en stor ydmyghed, tror jeg og en taknemmelighed over, at vi er den bestyrelse, som må føre Sønderjyds Skoleforening ind i et nyt årtusind. Skoleforeningen er stadig en aktiv, livskraftig forening med masser af aktiviteter. - Den blev oprettet 1892 - virkede gennem hele 1900-tallet og nu skriver vi år 2000. Bestyrelsen skylder alle de danske kvinder og mænd tak, som har gjort det muligt, at foreningen har overlevet i 108 år.

Også i år har vi mistet nogle af de gode kvinder og mænd, som har ydet en stor indsats for den sønderjyske landsdel - både syd og nord for grænsen. Dels personer, som har været tillidsmænd for skoleforeningen og som har været med til at skaffe medlemmer til Sønderjyds Skoleforening i det område, hvor de har boet og som har sørget for, at unge er kommet på efterskole eller højskole. Dels personer, som på den ene eller den anden måde har været aktive og interesserede i landsdelen. Jeg nævner ingen navne, men i Sønderjyds Skoleforening er vi dem alle en stor tak skyldig.

Det er flot, at vi i dette år har modtaget 478 ansøgninger fra efterskoleelever, som tilsammen har fået bevilget 574.800 kr. 83 højskoleelever har fået bevilget 119.200 kr. og gennem "Købmand af Nr. Hostrup og hustru Kela Jessens studielegat" har vi bevilget 74 studerende et beløb på 74.000 kr. 18 førsteårs studerende har modtaget hver 1.000 kr. i stipendium og gennem Den Sønderjyske Fonds Legat for skolehjælp til danske syd for grænsen har vi ydet et beløb på 12.000 kr. til 12 studerende i Danmark samt

Lisbet Skau

bevilget 25.000 kr. til Dansk Skoleforening til renovering af Rendbjerg-lejren. Vi har givet 1.000 kr. til dronning Ingrid's Fond i anledning af dronning Ingrid's 90-års fødselsdag - på en måde kan man sige, at vi flytter penge fra den ene fond til den anden, men vi var enige om, at dronning Ingrid har betydet så meget for Sønderjylland, at vi gerne ville være med til at hylde dronningen ved at sende denne hilsen.

Sønderjyds Skoleforenings bestyrelse er aktiv på mange måder, idet mange af os - gennem skoleforeningen - sidder i forskellige bestyrelser rundt i landsdelen. I Jaruplund Højskoles bestyrelse er vi med til at forberede 50-års jubilæet, i Nordborg Slots Efterskoles bestyrelse er vi to bestyrelsesmedlemmer gennem Hejls Fonden. Nordborg Slots Efterskole forbereder en stor tilbygning, som kræver meget arbejde fra bestyrelsens side. Elsebeth Smidt sidder som en myndig og initiativrig formand for Hejls Fonden, mens Hans Diderik Kloppenborg-Skrumsager er kasserer. Uffe Bjerre er et aktivt bestyrelsesmedlem i såvel Løgumkloster Højskoles bestyrelse som i Refugiet i Løgumkloster og endvidere i "Den Sønderjyske Fonds Legat", som yder tilskud til kulturelt arbejde især syd for grænsen. Denne bestyrelse består der ud over af medlemmer fra

Sprogforeningen, fra Grænseforeningen og fra Landeværnet. Johan Philipsen er aktiv i bestyrelsen for "H. P. Hanssens Mindefond", mens Søren Hansen og Hanne Clausen repræsenterer Sønderjydsk Skoleforening i "Ingeborg og Thomas Thomsens Legat". Marie Speggers Simonsen og Povl Callesen udgør sammen med formand, næstformand og kasserer bestyrelsen for "Købmand af Nr. Hostrup Hans Jessen og hustru Kela Jessens studielegat". Sønderjydsk Skoleforening er - ved formanden - repræsenteret i Folkehjems bestyrelse. Denne bestyrelse består desuden af 2 repræsentanter fra Sprogforeningen, 1 som repræsenterer amtet samt 3 fra Aabenraa kommune. Borgmester Jørgen Witte er formand. Bestyrelsen bestræber sig på - sammen med så meget andet - at bevare billedsalen og selvfølgelig bliver der diskuteret retningslinier for ophængning af nye billeder. Lige nu er der ved at blive lavet en dias-serie samt et bånd optaget med Troels Fink, som fortæller om personerne på de forskellige billeder. Der er blevet opsat kort ved siden af billederne, så man kan læse navn og data om den person, der er på billedet.

Tak til alle i bestyrelsen, som hver især yder en ekstra indsats. Det gælder f.eks. i forbindelse med "store pakkedag". Det er den dag, hvor Sønderjysk Almanak er klar til udsendelse. Vi mødes - så mange som muligt - fra bestyrelsen på Slogs Herreds Hus og efter et nøje planlagt forarbejde af kasserer Hanne Clausen bliver almanakkerne fordelt mellem bestyrelsesmedlemmerne, som derefter sørger for den videre fordeling rundt i landsdelen.

Vi håber almanakken er kommet for at blive - år 2000 udgaven har fået megen ros. Det skyldes en aktiv og kreativ og samvittighedsfuld redaktør og en formand, som styrer almanakudvalget, hvor der sidder nogle arbejdsomme medlemmer med stort initiativ. Alle medlemmer arbejder uden nogen form for vederlag. Den løn, man får, er at få lov til at være med i et godt arbejdsteam. Sidst tilkomne udvalgsmedlem er Andreas Andresen, Toftlund, da Tage Madsen, Bylderup, er udtrådt af almanakudvalget. Der skal herfra lyde en tak til Tage Madsen for den indsats, du har gjort. Samtidig vil jeg lige

nævne, at Tage Madsen fuldt fortjent i januar modtog JydskeVestkystens Kulturpris. Almanakken har igen i år givet et lille overskud. Tak til almanakudvalget, fordi I vil være med.

Sønderjydsk Skoleforening har afholdt tre bestyrelsesmøder. Et møde blev afholdt i november på Frøslevlejrens Efterskole. Vi prøver at afholde et bestyrelsesmøde om året på en af vore "frie skoler" i grænselandet. Mødet starter med rundvisning og en snak med forstanderparret. Vi synes, det er en god måde at få besøgt de forskellige skoler på. Samtidig bliver skolerne opmærksomme på vores arbejde. Det har indtil nu været en varm og positiv oplevelse. Tak fordi dørene altid er åbne for os. Andet møde er bevillingsmødet, som bliver afholdt på Folkehjem og så er der regnskabsmødet, som afholdes på Sydbank i Tønder. Endelig har forretningsudvalget haft møde med repræsentanter for "Købmand Lars Sørensen og hustrus legat" for at godkende legatets regnskab.

16. maj vedtog folkettingen to nye love, der giver alle landets foreninger, oplysningsforbund, aftenskoler, højskoler, husholdnings- og håndarbejdsskoler samt efterskoler et nyt grundlag at virke ud fra. Undervisningsminister Margrethe Vestager har en kronik i Jyllands-Posten den 17. maj med overskriften: "Folkeoplysning med ny profil". I kronikken står bl.a.: "For det første skal folkeoplysningen i højere grad baseres på værdier. For det andet skal folkeoplysningen bygge på de forpligtende fællesskaber. Og for det tredje skal det almene og samfundsorienterede i folkeoplysningen styrkes".

Retorisk spørger undervisningsministeren så: "Er det nyskabende?" Og svarer selv: "Ja, for tankegangen har igennem årtier været præget af, at det vigtigste var, at noget blev sat i gang. Til gengæld var det mindre væsentligt, hvad der blev sat i gang. Men med de nye love sætter vi en fed streg under, at den moderne folkeoplysning skal have en klar profil og ville noget med sig selv og det samfund, den virker i". Unægteligt andre toner end i 70-erne, da enhver, som gav udtryk for en holdning til tingene, risikerede at blive beskyldt for at indoktrinere.

I loven om folkehøjskoler, efterskoler,

husholdnings- og håndarbejds-skoler bliver det et krav, at alle skoler skal beskrive deres "værdigrundlag", som skal være offentligt tilgængeligt. Undervisningsministeren skriver: "Der er ingen krav om, hvilke værdier den enkelte skole vælger, men værdigrundlaget skal udformes så tilpas klart, at det kan bruges til, at skolerne kan se nærmere på årets gang og selv bedømme, om det er i overensstemmelse med skolens grundlag. Herved styrker vi skolernes frihed til selv at vælge ståsted samtidig med, at vi gør det lettere for alle andre at se, hvad skolerne står for og hvad der foregår på dem".

Margrethe Vestager konstaterer til slut, "at folkeoplysningen fungerer som et mødested med gode betingelser for samtale og dermed forståelse og at den skal skabe sammenhæng og helhedsforståelse i et samfund, hvor stadigt flere kulturer lever sammen".

Igennem Grænseforeningen har jeg lige fået tilsendt en kronik om forskningsnyt fra Ålborg Universitet, Videnskabet nr. 10, 6. årgang, 2000. Jeg synes lige, jeg vil citere et par linier derfra, når jeg tænker på vores forening. Overskrift: "Unge gider ikke foreninger". "Det er aldersgruppen 40-69 år, der sørger for at holde os i førerfeltet blandt de mest foreningsaktive i hele verden. I dag er borgere på 60-69 år i gennemsnit medlem af 4-5 foreninger, hvilket er noget mere, end hvad folk i samme alder var for 20 år siden". Samtidig viser undersøgelsen, at jo nyere en forening er, jo mere udtalt er fravalget af ideologi og værdier. Mere end halvdelen af de foreninger, der er dannet efter 1980 bekender sig ikke til nogen værdier. Med det i baghovedet må undervisningsministerens nye love hilses velkommen - det er endda på høje tid, de er kommet. Det bliver spændende at følge dem. Efter generalforsamlingen er der foredrag ved forstander Henning Dochweiler, Askov Høj-skole. Emnet er: "Udfordringen til de frie skoler i dag". Med vedtagelsen af de nye love er det et meget aktuelt emne.

Der er håb og grokraft i vores forening. Da skoleforeningen fyldte 75 år, i forrige århundrede (Margrethe Vestagers ord) sagde daværende formand Hans Lund: "Vi kan roligt sige, at der

fortsat er brug for skoleforeningens indsats i grænselandet". Nu 33 år efter kan vi stadig sige, at der er brug for os. Der er og har altid været værdier og forpligtende fællesskaber i skoleforeningen.

Jeg vil slutte med et vers af Henrik Dons Christensen i taknemmelighed over, at vi må have lov til at videreføre Sønderjydsk Skoleforening:

*I tiden er dagene korte
for korte til det, vi skal nå.
Hvad skal vi nå?
Snart vil vi se, at det, som
er livets glæde,
er ikke det, vi nåede,
men det, som nåede os.*

På generalforsamlingen skulle der vælges et nyt medlem til bestyrelsen, idet Elsebeth Smidt, Tanderupgård, ikke ønskede at modtage genvalg. Skoleforeningens formand Lisbet Skau takkede Elsebeth Smidt for den store indsats, hun havde gjort for Sønderjydsk Skoleforening. Elsebeth Smidt indtrådte i bestyrelsen i 1969 og blev næstformand i 1986. Lisbet Skau fremhævede, at Elsebeth Smidt altid var mødt forberedt, altid havde været indstillet på at hjælpe nye bestyrelsesmedlemmer til rette og altid havde haft Sønderjydsk Skoleforenings historie med.

MINDEORD

Johan Christian Theodor Michaelsen

Lunderskov
† 18. 7. 1999
* 25. 11. 1918

Direktør Johan Michaelsen, Lunderskov, er død, 81 år gammel.

Dermed er en markant og engageret personlighed gået fra os, og vi sydslesvigere har mistet en af vore mest trofaste venner og støtter.

Igennem samfulde 44 år har han været formand for Hejls-Fonden og som sådan medlem af Nordborg Slots Efterskoles bestyrelse. På en enestående måde har han her med ildhu og hjertevarme været bindeled mellem det, der var, nemlig den historiske arv fra en af Sønderjyllands vigtigste efterskoler, nemlig den i Hejls, og det, der efter genforeningen var blevet skabt, Nordborg Slots Efterskole.

Men han engagerede sig også stærkt i Vesterled, den sydslesvigske lejrskole på Holmsland, hvor han igennem 38 år som bestyrelsesmedlem var med til at skabe rammerne for, at sydslesvigske skoleelever og børnehavebørn i hundredvis år efter år kunne komme her på lejrskole eller feriekoloni.

Et andet hjertensbarn var Støtten på Skamling. Det var ham meget magtpåliggende, at der værnedes også omkring dette national-historiske sted.

Uanset hvor han havde engageret sig, blev der lyttet, når han tog ordet, og han plejede ikke at lægge fingrene imellem, sådan at det somme tider ligefrem kunne gøre ondt. - Eller lad mig hellere bruge Helge Rodes ord, når denne siger: "Det smilehul går bag en sky, og farligt øjet gråner, men smilet bryder frem på ny, og blikkets bølger blåner". - Sådan kendte og respekterede man Johan Michaelsen, når man

har fået lov til at arbejde tæt sammen med ham over en lang årrække.

I sandhed har han røgtet disse sine nationale hverv til første karakter! - Desværre blev hans helbred dog af en sådan art, at han hverken kunne være med til 50 års-jubilæet på Vesterled i 1997 eller til 75 års-jubilæet i Nordborg, og dog havde han glædet sig meget til at benytte disse jubilæer til sine respektive afskedstaler. Men sygdom kom ham i forkøbet, den slog ham ud og det fra den ene dag til den anden. Den pinefulde tilværelse, som hans sidste levetid var kendetegnet ved, kunne han godt have været foruden.

Vi er således mange, der har grund til at mindes ham i taknemmelighed for de mange år, han brugte sine kræfter på det nationale arbejde.

Tak for godt følgeskab og fælles fodslag, kære Johan!

Ernst Meyer

Hans Christensen, R.

Tønder

† 2. 8. 1999

* 30. 4. 1909

Hans Christensen blev født i Brovst i Nordjylland. Hans far var en af de rigsdanske lærere, der i 1920 valgte at bruge sine kræfter i den sønderjyske landsdel. Faderen blev førstelærer i Ellum og kom senere til Burkal Skole. Hans Christensen tog realeksamen fra Tønder Stats-skole, og såvel denne skolegang som ungdomsårene i de mindre bysamfund fik stor betydning og blev senere omtalt med stor glæde. Han blev uddannet som radiotelegrafist, men forlod ret hurtigt dette arbejdsområde til fordel for et arbejde på Bylderup Bov Slakteri i regnskabsafdelingen. Senere blev han ansat ved amtsrevisionen i Tønder, og helt frem til sin pensionering i 1974 varetog han arbejdet som amtsrevisor.

Hans Christensens store interesse for kulturelt arbejde gik især i to retninger. Allerede i 1940-ernes begyndelse blev han indvalgt i Tønder Læse- og Ungdomsforenings bestyrelse. Denne forening, der er den ældste danske kulturelle forening i Tønder-området, varetog dengang såvel teater- som foredragsarrangementer m.v. - herunder efter 1945 meget store genforeningsfester. Et stort arbejde for denne forening førte til formandsposten i Sønderjydsk Teaterforening, et arbejde der medførte store glæder for Hans Christensen. Bl.a. på grund af sin opvækst i Ellum og Burkal, hvor han lærte at sætte stor pris på det arbejde, der udførtes omkring forsamlingshusene, lagde han et meget stort arbejde i de såkaldt små turneer, hvor ganske få skuespillere optrådte under meget beskedne omstændigheder i de forskellige

forsamlingshuse over hele Sønderjylland. Skuespillerne blev privat indkvarteret - ofte hos Inger og Hans Christensen.

I forbindelse med arbejdet i Sønderjydsk Teaterforening skal også nævnes hans meget store arbejde for etablering af en 4. landsdels-scene i Sønderjylland. Teaterarbejdet medførte endvidere plads i bestyrelsen for Det Danske Teater og en overgang også medlemskab af Teaterrådet.

Teaterarbejdet medførte en naturlig interesse for Tønder-egnens spillested dengang - Tønderhus. Denne interesse medførte en bestyrelsesplads i Andelsselskabet Tønderhus, hvor han frem til 1975 var kasserer. I forbindelse med hotellets salg dette år blev Hans Christensen optaget som bestyrelsesmedlem i Andelsselskabet Tønderhus Fond, et arbejde han var meget glad for, og som han beholdt helt frem til 1996.

Selvom førnævnte arbejdsopgaver tog meget af hans tid, blev der i en lang årrække også tid til at varetage jobbet som daglig revisor i den daværende Tønder Sparekasse, ligesom keglesporten i kegleklubben Gut Holz blev dyrket hver tirsdag aften. Jagtklubben omkring Solvig var ligeledes et fast holdpunkt.

Der er mange i Sønderjylland, der har meget at takke Hans Christensen for.

Preben Rasmussen

Margret Johanne Lassen

Strukstrup

† 5. 9. 1999

* 23. 10. 1950

Natten til den 5. september 1999 døde Margret Lassen - kun 48 år gammel - efter halvandet års alvorlig sygdom.

Margret formåede at bære det meget strenge sygdomsforløb med adskillige hospitalsindlæggelser i Flensborg og Hamborg med styrke og værdighed. Endnu i de sidste dage så hun hen til tidspunktet, hvor genvundne kræfter tillod, at der kunne begyndes en ny terapi.

Margret havde taget en uddannelse som husholdningsleder og som lægesekretær. Før Margret begyndte sin læreruddannelse på Haderslev Statsseminarium, arbejdede hun i nogle år hos forskellige speciallæger i Flensborg og Hamborg. Efter sin eksamen i 1982 underviste Margret i 3 år på Uffe-Skolen i Tønning og senere indtil sygepensionering i 1999 på den danske skole i Sønderbrarup. Det var svært for Margret at stoppe skolearbejdet på grund af sin sygdom, for hun holdt af sit arbejde, og hun holdt af børnene.

I 1993 blev Margret valgt til formand for Den slesvigske Kvindeforening efter, at hun i 4 år havde været medlem af foreningens hovedstyrelse. Margret var en dygtig, pligtopfyldende og afholdt formand. Takket være sit udadvendte væsen havde hun let ved at komme i kontakt med andre mennesker.

Hun var en god partner i en diskussion, hun magtede at argumentere for sine meninger og sin holdning. Helt til de allersidste dage var Margret med i planlægningen af Kvindeforeningens arbejde og deltog i så meget, som hun havde kræfter til. Især kontakten til foreningens

venskabskredse i Danmark værdsatte Margret højt.

Også i sin hjemby var Margret aktivt med i det danske arbejde som formand for SSF/SSV distrikt Strukstrup samt formand for Thumbby-Strukstrup danske menighed.

Margret var født og opvokset på familiens gamle slægtsgård i Strukstrup med en ubrudt dansk tradition gennem flere slægtsled. Et særkende for Margret var, at hun ikke bare overtog slægtens tradition, men arbejdede sig frem til sin helt personlige danske holdning: Viden om fortiden er god og nyttig - men vort arbejde gælder fremtiden!

Edith Sigurd Madsen

Hans Aksel Ib Pedersen, K¹. p.p.

Haderslev
† 25. 9. 1999
* 13. 2. 1910

Den 25. september 1999 døde generalmajor H.A.I. Pedersen. Et langt liv med mange store opgaver og mange oplevelser sluttede.

Det var naturligt, at H.A.I. Pedersen sammen med sin kone, Gerda, bosatte sig i Sønderjylland. Han havde en fortid som chef for Søgaard-Lejren og chef for Slesvigske Fodregiment i Haderslev. Han sluttede sin militære karriere som chef for Hærens Officersskole og chef for Vestre Landsdelskommando. H.A.I. Pedersen var højt dekoreret med blandt andet Kommandørkorset af Dannebrogordenen af 1. grad.

Den ældste idrætsorganisation i Danmark, De Danske Skytte-, Gymnastik- og Idrætsforeninger, hvor Sønderjyds Idrætsforening (nuværende DGI Sønderjylland) og Sydslesvigs danske Ungdomsforeninger er tilsluttet som amtsforeninger, har gennem de mange år, den har eksisteret, haft mange markante formænd. En af de mest markante har været H.A.I. Pedersen, der var næstformand i DDSG&I 1961-63 og formand 1963-73. Jeg havde den lykke i hans formandstid at være foreningskonsulent i henholdsvis SdU og DDSG&I, og derved fik jeg ofte lejlighed til at komme tæt på vores formand.

Med H.A.I. Pedersen startede en ny æra i det folkelige foreningsarbejde i Danmark og måske især i Sønderjylland og Sydslesvig. Han var initiativtager til Idrættens Fællesråd. Han var med til at sætte nye spor i Tipstjenesten. Meget tidligt i hans formandstid havde han ideen og tanken for sammenlægningen af de folkelige idrætsorganisationer i Danmark. Det var ikke

hans skyld, at det ikke skete, mens han var formand. Da den endelig kom, hilste han den meget velkommen.

For mig var det største ved H.A.I. Pedersen, at han forstod, at skulle DDSG&I fortsat være en del af det folkelige arbejde i Danmark, var det vigtigt, at det kulturelle arbejde og uddannelsen af foreningslederne kom i højsædet. Ideen og oplægget til dette fandt han i foreningsarbejdet i Sønderjylland og Sydslesvig. Hans Skt. Hans-tale i Søgaard-Lejren i 1963 gav oplægget til DDSG&I's nye formålsparagraf: "Ved idræt og andet kulturelt virke at fremme den enkeltes og fællesskabets sundhed og trivsel". Der blev i DDSG&I oprettet et kursus- og mødeudvalg, og det var naturligt, at det blev en person fra Sønderjylland, der blev den første formand, nemlig Albert Mikkelsen, Hovslund.

Når H.A.I. Pedersen skulle på besøg hos amtsforeninger eller lokalforeninger i Jylland og på Fyn, fik jeg altid besked på, at jeg skulle med. Han ville gerne, at jeg forberedte stikord. Han ville ikke have en nedskrevet tale. Når vi så var på vej, gennemgik han stikordene. Han evnede at se lokal- eller amtsforeningen for sig, sådan at indledningen fra ham blev et billede af den forening, han besøgte. Hans evne til at fange forsamlingen var stor. Ofte var det vigtigheden af formålsparagraffen og det fælles kulturelle arbejde, han ville fortælle om, men ofte var det også billeder fra Sønderjylland og Sydslesvig. Han elskede denne landsdel, og han kendte den. Deri ligger også naturligheden i, at han sluttede sine dage her.

Da SdU i 1973 havde 50 års-jubilæum, skænkede han SdU en fin pokal, der hvert år på SdU's sendemandsmøde skulle gives til et ungt SdU-medlem, der udførte et godt lederarbejde. Denne pokal er nu i over 25 år blevet uddelt, og det er en hæder at få den, netop fordi den er udsat af H.A.I. Pedersen, om hvem man vidste, at han havde respekt for arbejdet i SdU.

Ved mange af vore arrangementer i DGI Sønderjylland - i Sønderjyds Idrætsforenings Skyttegruppe - i Sydslesvigs danske Ungdomsforeninger - ved lysfesten i Haderslev - var H.A.I. Pedersen til det sidste en kær gæst. Han

havde altid et smil og en god bemærkning til os. Han fulgte med i vort arbejde, og han fulgte også med i, hvordan den enkelte havde det. For det folkelige foreningsarbejde, også her i grænselandet, har H.A.I. Pedersen, på trods af sin markante skikkelse, været en af vore bedste. Han kunne uden at virke styrende få mødedeltagerne til at føle forpligtelsen i deres foreningsarbejde og i deres daglige tilværelse. Jeg har hørt de samme bemærkninger fra mange, der inden for militæret har haft ham som chef.

Svend Kristiansen

Knud Schmidt Nielsen

Visby

† 18. 10. 1999

* 21. 2. 1924

Uden forudgående sygdom døde forhenværende skoleinspektør i Visby, Knud Schmidt Nielsen, den 18. oktober 1999, og dermed mistede Vesteregnet en af sine gode mænd.

Schmidt Nielsen var født i Hejnsvig sogn, og at han var jyde, lagde han aldrig skjul på. Han blev uddannet som lærer fra Jelling Seminarium 1946, og hans allerede dengang store interesse for danskheden i Sydslesvig bevirkede, at hans første lærerembede blev ved den danske skole i Nibøl. Derved blev han en af dem, der var med til at opbygge det danske skolevæsen i Sydslesvig. Her i Sydslesvig mødte han sin efterlevende hustru, Erika, der stammer fra Augustenborg.

Det blev til 9 år under meget primitive forhold i Sydslesvig, men år som de altid mindedes med glæde.

Det var en lykke for Visby skole, for Visby

sogn, ja hele Vesteregnet, at Schmidt Nielsen i 1955 blev skoleleder her.

Han var en lærer af den gamle slags, én der også engagerede sig i sognets og egnens liv - uden at skolen på nogen måde blev forsømt. Han havde den naturlige myndighed - og så var han en fortæller af Guds nåde, én af dem som vor forjagede og materialistiske tid ikke frembringer flere af. Det kom ikke bare børnene til gode, men også mange voksne, når han ved forskellige sammenkomster viste lysbilleder og fortalte - eller bare fortalte om fortiden, f.eks. om Visby skole før og om Trøjborg. Han var dybt engageret i historien; det nød Lokalhistorisk Samling godt af, og det resulterede da også i et par bøger om Trøjborg.

Han vil blive savnet på mange fronter. Han var med som oplæser og fortæller i forskellige

underholdningsprogrammer, som er blevet fremført mange steder i landet. Han var med, da Trøjborg-spillene startede - bag kulisserne, for han var aldrig den, der førte sig frem. Det forbød hans beskedenhed.

Han var et "levende" menneske. Han elskede naturen, planterne og dyrene. Han elskede musik og litteratur og fulgte godt med på de områder. Han hadede alt det uægte og forlorne. Det, han skulle bruge tid på, skulle have kvalitet.

Han kunne godt være svær at komme ind på livet af; han bar ikke følelserne uden på tøjet. Men lærte man ham at kende, var man aldrig i tvivl om hans redelighed. Han var en af dem, man turde betro hvad som helst - eller sagt med en lille omskrivning af et bibelcitat: "Han var en jyde, i hvem der ikke var svig".

Han vil blive savnet i familiens kreds, men også langt derudover. Han satte sig spor, som vil stå længe efter ham.

Uffe Bjerre

Troels Marstrand Trier Fink, K. p.p.

Aabenraa
† 26. 10. 1999
* 18. 4. 1912

Med Troels Finks død den 26. oktober 1999 gik et langt virke i grænselandets tjeneste til ende. Troels Fink blev født den 18. april 1912 i Aabenraa. Med fødselsdag på Dybbøldag - og med rod i en af de markante danske familier - var Troels Fink prædestineret til et virke i den nationale og den sønderjyske histories tjeneste.

Skolestarten i tysk tid, genforeningen og overgangen til dansk styre kom til at præge ham. Efter studentereksamen i 1930 begyndte han at læse historie ved Københavns Universitet, hvor han blev cand.mag. i 1936. Samme år blev han sekretær i Den Sønderjyske Politiajudantur, hvor han virkede frem til 1938, og var efterfølgende 1940-42 sekretær for De Sønderjydske Danske Samfund. Det blev lærerige år, der var med til stærkt at udbygge hans kendskab til de aktuelle nationale forhold i Sønderjylland - og samtidig blev den unge historiker kendt i landsdelen. I praksis var der tale om en stor

aktiv indsats mod nazismen og tyske grænseflytningsplaner.

I 1942 blev Troels Fink docent i historie på Århus Universitet med speciale i Sønderjyllands historie. Også her fik han det nationale og politiske opgør ind på nærmeste hold, da hans hus blev sprængt i luften det sidste år under besættelsen. Mirakuløst overlevede familien attentatet. I 1950 blev han som 38-årig udnævnt til professor. Blandt mange andre gøremål bistod han i disse år også Udenrigsministeriet som konsulent i slesvigske spørgsmål. Det var i denne egenskab, at han stærkt kom til at præge udformningen af København-Bonn erklæringerne i 1955 om det danske og det tyske mindretals rettigheder. Selv fik han en nær kontakt med det danske mindretal, da han i 1959 blev konsul i Flensborg med personlig titel og rang som generalkonsul. Her havde han sit virke frem til 1975.

Årene i Sydslesvig blev til stor gavn ikke kun for den danske stat, men for hele danskheden i landsdelen og forholdet mellem dansk og tysk. Som generalkonsul var Troels Fink på afgørende vis med til at præge den nationale udvikling fra front til bro. Han var således med til at række hånden frem til forsoning og genetablere et godt forhold til den tyske nabo. Samtidig var han en stor støtte for det danske mindretal - såvel udadtil som indadtil.

Karakteristisk for Troels Fink gik han ikke på pension, da han i 1975 tog sin afsked som generalkonsul. Det følgende år blev han direktør for det nyoprettede Institut for Grænseregionsforskning i Aabenraa. Det skete med økonomisk bistand fra Sønderjyllands Amtskommune og den danske stat, men Fink var selv idemand og fødselshjælper. I 1979 trak han sig herpå tilbage til et aktivt otium, der kom til at strække sig over 20 år.

Troels Fink var en stor kender af Sønderjyllands historie. Udslag heraf var en meget betydelig videnskabelig produktion og utallige foredrag. Disputatsen fra 1941 om "Udskiftningen i Sønderjylland indtil 1770" var kun begyndelsen på den lange karriere. I de følgende årtier kom der en lind strøm af bøger og artikler. Hovedværket er uden tvivl de tre bind om "Da Sønderjylland blev delt 1918-20", men også den lille bog om "Sønderjylland siden genforeningen i 1920" har stor værdi i kraft af det personlige kendskab, som Troels Fink fik med udviklingen i 1930'erne og 1940'erne. Det vidner også om Finks store åndskraft, at han kort før sin død nåede at afslutte et nyt stort værk på ikke mindre end 700 sider om Sønderjyllands historie 1864-1914.

Den historiske og samfundsmæssige interesse rakte imidlertid videre end til egne værker. Således blev Fink også en stor igangsætter og formidler på andre områder. Udslag heraf var bl.a. Journalistkursus ved Århus Universitet, Studiefdelingen ved Dansk Centralbibliotek i Flensborg og som nævnt Institut for Grænseregionsforskning i Aabenraa. Hertil kom hans mangeårige virke i Historisk Samfund for Sønderjylland samt inspiration og råd til yngre kolleger.

Troels Fink vil blive husket for mange ting - hans videnskabelige indsats, hans indsats i danskhedens tjeneste, virke som diplomat i grænselandet, som igangsætter og meget mere. De sidste år formåede han trods svær sygdom at holde humøret oppe og være aktiv til det sidste. Stærkt medvirkende hertil var den kærlige pleje og støtte, som han fik af sin hustru Birte. Der er mange, der står i stor gæld til ham. Det var med budskabet om Troels Finks død en stor sønderjyde, der gik bort.

Henrik Becker-Christensen

Niels Kjeld Nørgaard, K. p.p.

Haderslev

† 29. 11. 1999

* 27. 12. 1923

Oberst N.K. Nørgaard sov stille ind i sit hjem mandag morgen den 29. november 1999.

Lørdag den 27. november var oberst Nørgaard med til et arrangement for gamle officerer fra Slesvigske Fodregiment. Som han havde for vane, rejste han sig og holdt en af sine fyndige taler, hvori han bl.a. mindedes vores for nylig afdøde general. Der var intet at mærke på obersten, han var, som vi altid har kendt ham, munter og klar med en god historie eller en velplaceret kommentar. Det var derfor et chok at erfare, at den gamle soldat var gået til Ryes Brigade.

N.K. Nørgaard blev arresteret af besættelsesmagten i 1944 og blev efter brutalt forhør anbragt i Frøslevlejren. Han blev officer efter krigen og forrettede alsidig tjeneste i forsvaret. 1962-66 var han tjenestegørende ved NATO-hovedkvarteret, først i Paris, senere i Belgien. I 1971 var han chef for det danske FN-kontingent på Cypern. Oberst Nørgaard har været chef for både 2. og 3. Jyske Brigade, og i 1979 blev han chef for Slesvigske Fodregiment og garnisonskommandant i Haderslev. Han gik af i 1985 og har siden bevaret sin interesse for forsvaret og sit gamle regiment. Gennem mange år var han en myndig og afholdt formand for Foreningen Frøslevlejrens Venner.

Oberst Nørgaard vil blive savnet af mange. Jeg oplevede ham selv ved min overtagelse af kommandoen over Slesvigske Fodregiment i 1989 som en af de mange gamle regimentschefer, der havde taget varigt ophold i garnisonsbyen efter deres afsked. Han bistod

gerne med råd og dåd og øste beredvilligt af sin store viden. Min hustru og jeg fandt i ham en loyal støtte og ven. Vi kom ofte på Mariegaard til gode middage eller til små frokoster, hvor snakken gik om stort og småt, ofte naturligvis om militære emner.

Vi vil savne disse besøg og samværet med den gamle oberst og ven.

Leif Nielsen

Erik Posselt

Møgeltønder

† 8. 12. 1999

* 22. 12. 1920

Få uger før udgangen af 1999 døde gårdejer Erik Posselt, Sydfelt ved Møgeltønder.

Erik Posselt så dagens lys i genforeningsåret 1920, en vuggegave som han vedvarende følte sig forpligtet overfor. Treklangen i hele hans tilværelse var det lokale, det folkelige og det nationale, ikke hver for sig, men som en enhed. I øvrigt en fædrearv fra en slægt med dybe og solide rødder i det vestslesvigske.

I en ung alder måtte han overtage videreførelsen af sit fødehjem, Sydfelt, da hans far døde. For ham var denne opgave en kærkommen og naturlig pligt. Gennem mange år med sit faste holdepunkt i tilværelsen, hustruen Inge, ved sin side. Deres virke derude i marsklandet var på smuk vis præget af fælles interesser til glæde for dem, til gavn for omverdenen.

Landskabet omkring Sydfelt og Møgeltønder har det med at lave om på sig selv. Om sommeren alt det grønne så langt øjet rækker. Om vinteren den hvide sne og det blå vand helt op til murene. Hertil en blanding af storm og stille. I modsætning til naturen skiftede Erik Posselt ikke væsen og væremåde. Han var den samme personlighed året rundt, sommer og vinter. Et begavet menneske med tillid til og tro på omverdenen, den helt nære og den langt herfra. Erik Posselt var i besiddelse af en indre stolthed, der gav sig udtryk i et beskedent ydre.

Ud over hjem og dagligt virke var det i forreste række lokalsamfundet, som lå ham stærkt på sinde. Det var herfra hans verden gik. Hvad han sagde ja til, var et ja til samarbejde og lydhørhed. Gennem en årrække var han i

bestyrelsen for Møgeltønder mejeri. Man havde tillid til ham, og med den egenskab i bagagen var han gennem årene formand for Venstre i Møgeltønder. Interessen for mennesket og dets gøremål fik han tilgodeset gennem lokalhistoriske studier. Han kendte de slægter, der gennem mange år havde været med til at skabe egnens historie. I 10 år var han formand for Historisk Samfund i Tønder Amtskreds, der også kom til at nyde godt af hans viden og interesser.

Erik Posselt efterlader en kølvandsstribe, der bliver stående.

Peter Madsen

Peter Kristjan Iversen, R¹.

Aabenraa

† 26. 1. 2000

* 23. 5. 1914

Forhenværende landsarkivar Peter Kr. Iversen, Aabenraa, blev født i Bønderby ved Møgeltønder i 1914 og blev cand.mag i historie og dansk fra Aarhus Universitet i 1939.

Allerede i studieårene fangede Sønderjyllands historie hans interesse, og i 1944 kom han som arkivar til Landsarkivet i Aabenraa. Her fik han sit virke frem til pensioneringen i 1981, de sidste 20 år som landsarkivar. Særligt store resultater opnåede han ved en målrettet indsamling og tilgængeliggørelse af arkiver fra personer og foreninger i det nationale arbejde. I hans tid fik Landsarkivet sine nye bygninger, herunder den store foredragssal.

Peter Kr. Iversen var imidlertid meget mere end den myndige embedsmand, som passede på landsdelens historiske overlevering. Interessen for organisering og formidling af historien stod hans hjerte nær. I 1946 blev han medlem af styrelsen for Historisk Samfund for Sønderjylland. Her fik han oprettet lokalhistoriske studiekredse, han fik udgivet en vejledning i lokalhistorisk arbejde og satte gang i udarbejdelsen af gode sognehistorier. I midten af 1950'erne var han foregangsmand i en omorganisering af Historisk Samfund og fik med amtskredsene inddraget den folkelige basis. Han sørgede for redaktion og finansiering af en lang række bøger, herunder den værdifulde serie "Sønderjyske Levnedsløb". Der blev også tid til at være redaktør af Sønderjysk Månedsskrift og Sønderjyske Årbøger, og han stod bag det store succesprojekt "Sønderjylland Historisk Billedbog", som udkom i tre bind med i alt 50.000

eksemplarer. Under Iversens utrættelige formandskab fra 1956 blev Historisk Samfund for Sønderjylland landets største historiske forening. Ved hans afgang i 1979 udnævntes han derfor til æresmedlem.

Iversen havde altid mod på noget nyt. Fra 1950'erne virkede han gennem de nationale foreningers samarbejdsudvalg for en nyorganisering af de gamle nationale foreningers arbejde. Han var også en af ide-mændene bag den sønderjyske regionalradio - i dag Radio Syd.

Iversen så tidligt, at billeder og båndoptagelser var en vigtig del af historien, som måtte sikres. Sammen med gode hjælpere oprettede og ledede han "Historiske Samlinger for Sønderjylland", som siden har udviklet sig til den selv-ejende institution "Institut for Sønderjysk Lokalhistorie". I dag er det landsdelens største billedsamling.

Alt imens kom der en stadig strøm af publikationer fra Iversens flittige pen. Den første bog udkom i 1946, den sidste i 1997. Iversen var den store kender af vestslesvigs fortid og sønderjysk landbrugshistorie. Om Schackenborgs og Møgeltønders historie skrev han grundlæggende arbejder.

Kærligheden til hjemstavnen gik som en rød tråd gennem det hele. Han satte nyt arbejde i gang og skabte rammer, som den dag i dag er med til at præge det lokalhistoriske arbejde i Sønderjylland.

*Lars N. Henningsen
Hans Worsøe*

*Kim Furdal
Hans Schultz Hansen*

Niels Schultz

Lintrup

† 8. 2. 2000

* 20. 1. 1920

Den 8. februar 2000 døde Niels Schultz pludselig, kort tid efter at han med familie, naboer og venner havde fejret sin 80 års fødselsdag.

Niels Schultz var født på gården i Aabøl. På grund af en benskade, som fulgte ham hele livet, kom han på realskole, hvad der ikke var almindeligt blandt bønder på det tidspunkt.

Efter landbrugsskoleophold på Gråsten Landbrugsskole blev han cand.agro. fra Landbohøjskolen i 1943. Han fik straks efter eksamen ansættelse på Statens Forsøgsstation i St. Jyndeved som videnskabelig assistent. Forsøgsstationen var oprettet i 1939 med cand.agro. Fr. Heick som forstander. Da Heick blev folketingsmand i 1945, blev det Niels Schultz, der kom til at stå for den daglige drift af forsøgsstationen. På forsøgsstationen udvikledes hans evner til at analysere og have overblik over de forekommende situationer. Han havde gode evner til at have med unge mennesker at gøre, og det blev der gjort brug af på forsøgsstationen, hvor han også var med i arbejdet omkring Jyndeved Forsamlingshus og Dansk Forening for Jyndeved og omegn.

Niels Schultz var blevet agronom, fordi man ikke mente, at han kunne klare det hårde fysiske arbejde i landbruget på grund af sin benskade, men hans drøm var at få egen bedrift. På forsøgsstationen traf han Karen Margrethe fra Ugilt i Vendsyssel. De købte en gård i Kastbjerg ved Lintrup i 1951 og blev viet i Ugilt kirke samme år.

De skabte et godt hjem for deres 4 børn og for de unge medhjælpere, de havde på gården.

Niels Schultz viste sig meget hurtigt at være en meget dygtig landmand, først i en alsidig landbrugsbedrift, men efter nogle år med svin i staldene og specialavl af kartofler i marken. Bedriften blev udvidet, og i 1971 blev nabogården "Benborg" købt til.

Der kom ret hurtigt bud efter Niels Schultz fra forskellige foreninger og organisationer. 1961-69 var han formand for Lintrup Menighedsråd. Derefter kom der mange år med bestyrelsesposter i foreninger og organisationer med tilknytning til landbrugserhvervet. Han blev formand for Kartoffelmelsfabrikken i Toftlund 1973-86. Det var i en periode, hvor der skete en stor udvikling på fabrikken og inden for produktionen af kartoffelmel, og det førte til formandsposterne i Kartoffelmelcentralen i Herning i årene 1974-81 og Specialudvalget for kartofler på landsplan 1984-90. Desuden bestyrelsesposter i Kartoffeleksportudvalget, forædlingsstationen i Vandel og Afgiftsudvalget for kartofler.

På den hjemlige front var han formand for Den Nordslesvigske Landboforening i årene 1978-87 og formand for Landboforeningernes bygnings- og maskinudvalg 1971-78.

Grænseforeningen gjorde brug af ham som medlem af Røhsmindeudvalget, der har ansvaret for foreningens gård i Jaruplund.

I sit hjem sogn, Lintrup, tog han og Karen Margrethe ivrigt del i det folkelige arbejde i sognet og omkring Rødding Højskole.

I 1990 overdrog de ejendommen i Kastbjerg til sønnen Jørgen og svigerdatteren Vera og

flyttede til huset på Mads Jensens Vej 1 i Lintrup. Her gav hus og have beskæftigelse, men ikke mere end at Niels stadig fulgte godt med i egnens liv, og hvad der skete inden for landbrugs-erhvervet og på børnenes landbrugsbedrifter.

Niels Schultz var landmand med liv og sjæl. Gennem sit udadvendte arbejde kom han til at betyde meget for sit sogn og for sit erhverv.

Vi vil mindes ham i taknemmelighed for hans virke.
Hardy Knudsen

Frederik Dinsen Hansen

Rømø

† 20. 2. 2000

* 4. 9. 1901

En af pionererne i dansk skolearbejde i Sydslesvig og en af fortællerne om Frislands kultur, historie og geografi, tidligere skoleinspektør ved Nibøl danske skole, Frederik Dinsen Hansen, Rømø, er død i den høje alder af 98 år.

Dinsen Hansen var født i Nibøl. Han var en dansk mand og han var friser. Han kunne bruge det danske sprog, det frisiske sprog, plattysk og tysk.

Han blev i 1925 uddannet til lærer ved seminariet i Haderslev. Fra 1926 til 1939 var han lærer i Tarup og Flensborg. I 1939 blev Dinsen Hansen indkaldt til tysk militærtjeneste, og bortset fra et enkelt år, hvor han var lærer i Ladelund, gjorde han hele krigen med. Han vendte hjem fra amerikansk fangenskab i 1946.

Allerede i 1946 blev den danske skole i Nibøl oprettet med Dinsen Hansen som igangsætter og med ham som skoleinspektør. Han var leder af skolen frem til sin pensionering i 1968, hvorefter Eli og Fr. Dinsen Hansen flyttede til Harreslev, men de sidste mange år boede de på Rømø. Vadehavet og vestkysten var for Dinsen det naturlige sted.

Jeg har bedt min søn, der havde Dinsen som lærer i Nibøl, give mig nogle stikord til disse mindeord, og jeg vil gerne citere:

”Begeistret fortæller.

Menneske man umiddelbart måtte respektere.

Smittende viden og begejstring for området, landskabet og menneskene.

Fantastisk viden.

Rektor Halling fra Flemming-bøgerne i bedste betydning.

Det, jeg ellers kan fortælle om, er oplevelsen af de små danske skoler. At være flere klasser i samme rum. Det er der ikke meget specielt i - i forhold til så mange andre.

Det, der bliver ved med at komme til overfladen, som jeg sidder her og tænker, det er begejstringen og engagementet. På den måde har Dinsen sat sig uudslettelige spor. Det er jeg sikker på, at også andre vil nævne.”

Det vil være umuligt her at fortælle om de mange områder, hvor Dinsen Hansen har været en aktiv deltager. Dinsen Hansen havde en sjælden evne til at kunne omgås alle mennesker. Han blev skoleleder for en dansk skole i embedsmandsbyen Nibøl. Alligevel var Dinsen Hansen afholdt af alle - både tyske, frisiske og danske naboer. Hans måde at modtage personer på skolen - børn, unge og voksne - var en oplevelse; med små hurtige skridt og et stort smil kom han en i møde. Han havde altid en god

bemærkning til den, han mødte. Et besøg efter en årsmødeaften i Elis og hans hjem kunne være en oplevelse; der var altid en god fortælling.

Frislands kultur, historie og geografi havde Dinsen Hansens store interesse. I 1976 skrev han bogen "Nordfrisland - digernes land". Bogen er købt i stort tal både syd og nord for grænsen. Oplevelsen af at være med Dinsen Hansen på tur i marsken, på tur i vadehavet til en hallig, på tur på en af de frisiske øer eller at

sidde en sommeraften med en farisær på en kro på Nordstrand med udsigt over vadehavet kan ikke beskrives, det skal man have oplevet. Han var fortælleren, der gav os oplevelsen og kærligheden til marsklandet.

Dinsen Hansen havde et langt og trods tysk krigstjeneste rigt liv, som han i høj grad gav andre del i. Mange har meget at sige Eli og Frederik Dinsen Hansen tak for.

Svend Kristiansen

Jens Kristian la Cour Madsen

Møgeltønder

† 25. 2. 2000

* 9. 4. 1944

Den 25. februar 2000 døde Jens Kristian la Cour Madsen, Vester Anflod.

"Chris", som vi kaldte ham i daglig tale, var født på Baungård ved Vejen. Da Chris var 10 år gammel, flyttede hans forældre til Christianslyst i Sydslesvig, hvor moderen blev leder af institutionen, og faderen arbejdede under Dansk Kirke i Udlandet. Årene i Sydslesvig var gode, og man mødte ofte under samtale med Chris, hvor han mindedes tiden i Sydslesvig.

Det var landbruget, der havde Chris' interesse som ung mand, og han uddannede sig som praktisk landmand, som han supplerede med et ophold på Riber Kjærgård Landbrugsskole.

Foden under eget bord fik han den 1. april 1967, da han købte ejendommen Vester Anflod på ca. 30 ha. En typisk marskgård, der lå midt i det "barske" marsklandskab, og som der er knyttet rige historiske minder til. Gården er genopbygget efter en brand i 1950. Den blev i sin tid bygget på et "værft", der beskytter bygningerne mod oversvømmelse.

Den 16. juni 1967 blev Chris og Betty gift, og sammen har de to børn, Jens og Anne.

I august 1967 startede de sammen lejrskole i ejendommens store loftsetage. Der gik ikke mange år, før forholdene blev for små, da efterspørgselen efter et ophold på Vester Anflod tog til, og det var nærliggende at inddrage stalden og tilstødende lokaler til lejrskole. Institutionen blev kendt i hele landet, og skolerne vendte år efter år tilbage til det sydvestjyske. Det var en opgave, der virkelig optog hele familien.

Det kulturelle og ungdommen var en anden af Chris' store interesser. Der gik ikke lang tid, efter at de var flyttet ind på Vester Anflod, før han blev involveret i arbejdet i Møgeltønder Ungdoms- og Idrætsforening som instruktør for vore dilettanter. I 1968 kom han i bestyrelsen, en post han bestred i 20 år, heraf nogle år som næstformand. Chris havde gå-på-mod og kom med mange gode ideer, som han ikke var bange for at fremføre og kæmpe for. Det var således

ham, der startede svømningen i MUIF, og han var i mange år leder af afdelingen.

Chris var som leder i vores forening med til at løse mange opgaver, bl.a. flytning af sportspladsen, opførelse af nyt klubhus ved skolen og leder af vores ungdomsklub Klub 70. I 1979 fik Chris MUIF's lederpokal.

En oktober-aften i 1981 kom Chris ud for et barsk uheld, hvorved han mistede sin ene hånd. Det skulle imidlertid vise sig, at selvom man "kun" har én hånd, kan man godt være med som leder i det frivillige ungdomsarbejde. Det var lysten til at yde noget for andre, der i virkeligheden kom frem.

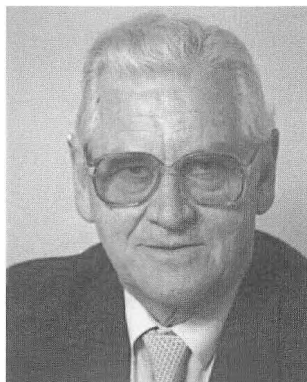
Derfor søgte Chris hele tiden nye udfordringer. I 1987 kom han ind i arbejdet i Tønder Amts Idrætsforenings bestyrelse, og et halvt år

efter blev han formand for bordtennisudvalget. Herfra kom han også til DGI Sønderjyllands bordtennisudvalg, som han var formand for indtil foråret 1999. Det var et arbejde, han var meget stolt af, og som førte ham rundt i landet til mange stævner, hvor han traf mennesker med fælles interesse. Men han var ikke bange for at have sine meninger omkring det arbejde, han var dybt engageret i.

I 1999 blev Chris hædret med DGI's guldnål for sit arbejde i DGI gennem mange år.

Det sydvestjyske og det folkelige foreningsarbejde har mistet en god medarbejder ved Chris' alt for tidlige bortgang. Vi mindes ham i taknemlighed for hans virke.

Christian Clausen

Frits Teichert, R. p.p.

Søgaard
† 4. 4. 2000
* 7. 5. 1925

Forhenværende landbrugsskoleforstander Frits Teichert, Søgaard Mølle, Kliplev, døde den 4. april - kun en måned før han ville være fyldt 75 år.

Han var født i Egersund, men opvokset på ejendommen Søgaard Mølle, som han forpagtede i 1956 og overtog i 1966. Kort efter pensioneringen i 1992 vendte han tilbage til sit barndomshjem.

Frits Teichert blev uddannet ved praktisk landbrug og var på efterskole, højskole og landbrugsskole, men var også på Danmarks Højskole for Legemsøvelser. Uddannelsen blev brugt til at lede gymnastik og håndbold på hjemegnen.

Efter agronomuddannelsen i 1951 var han assistent ved Vis Herreds Landboforening, inden han begyndte på sin livsopgave som lærer, først et år ved den nyoprettede Fjordvang Skolegaard i Velling og senere på Kalø Landboskole, hvor han i 1955 blev forstander. Det var ikke nogen let opgave at være leder af Kalø Landboskole i slutningen af 50-erne. Men forstanderparret Inge og Frits Teichert fik gennem et stort arbejde og mange initiativer vendt udviklingen.

I 1963 flyttede forstanderparret til Fyns Stifts Husmandsskole ved Odense.

Teichert indså, at udviklingen var løbet fra de traditionelle husmandsskoler og fik navnet ændret til Nordisk Landbrugsskole. Han tog

initiativ til starten af en landbrugsteknikeruddannelse med øget vægt på handelsfag, og der blev oprettet sproglaboratorium på skolen. Frits Teichert var igangsætter for en lang række opgaver på nordisk og international plan. Det kom til at præge skolen.

Hele hans virke på skoleområdet fra 1951 til pensioneringen i 1992 har været præget af en stor iderigdom og vilje til at prøve nye ting.

I Odense var han formand for foreningen Norden og for Paarup Sogns Menighedsråd. Desuden var han medlem af Dansk Agronomforenings bestyrelse og næstformand i bestyrelsen for Selskabet for Fremtidsforskning.

Frits Teichert blev i 1963 formand for Dansk Agronomforenings Seniorsektion og var indtil sin død sektionens iderige og dynamiske formand. Hans mange udenlandske kontakter kom sektionens medlemmer til gode.

Sangværkeme „Jorden synger sin sang“ og „Udsigt over egnen - nye danske landbosange“ fra hhv. agronomforeningens 100 års jubilæum i 1996 og jubilæum på Nordisk Landboskole i 1986 har Frits Teichert været initiativtager til.

Efter tilbagekomsten til Sønderjylland deltog han aktivt i foreningslivet i Søgård-Lundtoft Borgerforening, hvor han gjorde en aktiv indsats i byfornyelsesudvalget. Hans interesse for det kulturelle og folkelige fortsatte i den korte tid familien boede i Søgård. Frits Teichert var initiativtager til Grundlovsspillet i Søgårdlejren og sangskriverkonkurrencen i 1999. Sidstnævnte resulterede i udgivelsen af et hæfte med 3 nye sange om grundloven.

Frits Teichert vil blive savnet i mange sammenhænge. Hans virke satte spor.

Hardy Knudsen

Peter Madsen

Sdr. Hygum
 † 10. 4. 2000
 * 19. 8. 1920

Den 10. april 2000 døde Peter Madsen, 79 år gammel.

Peter Madsen kom i to års-alderen sammen med forældrene Agnes og Jacob Madsen til Lille Brøstrupgård, hvor han fik sin opvækst som den ældste i en søskendeflok på fem. Det faldt også i hans lod senere at føre Lille Brøstrupgård videre. Han kom som ingen andre til at præge vort sogn og vor egn igennem de mange tillidsposter, som blev ham betroet i det lange tidsforløb, og som han varetog på bedste måde, begavet med en retlinet karakter og faste principper, hvor han aldrig gik på akkord.

I de yngre år var han i en årrække formand for Hygum Ungdomsforening. Forsamlingshuset, hvor han opnåede at sidde i bestyrelsen i ca. tyve år, forblev stadig et af hans hjertebørn.

I 1966 blev Hygum Hjemstavnsforening stiftet (i dag Hygum Lokalhistoriske Forening). Her var han med fra starten til sin død og beklædte formandsposten fra 1988. Foruden indsamling af små og store genstande formåede foreningen også at udgive Hygum-bogen. Det hele førte så senere til Hygum Hjemstavns gård, hvor han var med i styrelsen til sin død og ydede en stor indsats. Mange besøgende fik også en

god oplevelse under hans kyndige rundvisning.

Af andre bestyrelsesposter kan nævnes formandsposten for Hygum Borgerforening, som han tog initiativet til at få stiftet. Desuden var han med i arbejdet med bevarelsen af sognebiblioteket.

Uden for sognets grænser var han i bestyrelsen for Rødding Frimenighed, Skibelund Efterskole, kontaktperson for Sprogforeningen samt tillidsmand for Sønderjydsk Skoleforening og Grænseforeningen.

Efter afståelsen af Lille Brøstrupgård i 1977 valgte han, såre naturligt, at nyde sit otium i

Hygum. Når jeg tænker på Peter Madsen, er der nogle linjer fra Grundtvigs sang "Et jævnt og muntret virksomt liv på jord", der rinder mig i hu:

*Med øjet som det skabtes himmelvendt,
Lysvågent for alt skønt og stort heneden,
Men med de dybe længsler vel bekendt,
Kun fyldest gjort af glans fra evigheden.*

Med hans bortgang har vi mistet en af sognets trofaste sønner. Peter Madsen gav os så meget. Vi vil i taknemlighed mindes ham for alt, hvad han skænkede vort sogn og vor egn.

Gerda Holm

Inger Margrethe Ottosen

Haderslev

† 25. 4. 2000

* 2. 5. 1897

Inger Margrethe Ottosen blev født den 2. maj 1897 og døde på Frederik den IX's Plejehjem i Haderslev den 25. april 2000 - få dage før hun ville være fyldt 103 år. Hun har således gennemlevet hele det 20. århundrede og lidt til.

Hun blev født i Horsens, hvor hendes far var præst, og voksede op sammen med en stor søskendeflok. Der var ikke råd til nogen uddannelse til pigerne, så kun 17 år gammel måtte hun uden nogen form for uddannelse - kun med sit lyse hoved som ballast - ud for at tjene til livets ophold som huslærer. Det blev en streng og meget ensom tid for hende. Men hun ville videre, og hun fik sin uddannelse, så hun som 30-årig den 15. april 1927 kunne ansættes som lærer på Duborg-Skolen i Flensborg, hvor hendes fag blev dansk, engelsk og musik.

Fra første færd deltog hun i skolens daglige liv, deltog i lejrskoler, ledede folkedans og

korsang, rejste på klasseture med eleverne og turnerede med Margrethekoret. Men også livet uden for skolen blev en del af hendes hverdag. Hun kendte forældrene og levede med i deres glæder og sorger, ligesom hun cyklede rundt og deltog aktivt i arrangementer mange steder i landsdelen.

Da krigen nærmede sig, blev hun i Sydslesvig og delte krigens vilkår og de strenge efterkrigsår med den danske befolkningsdel her.

Efter krigens slutning oplevede og levede Inger Ottosen med i den store udvikling med nye kolleger, som hun skulle samarbejde med, nye forældre, som hun måtte lære at kende og mange, mange nye elever, som hun skulle lære det danske sprog og de danske sange og indføre i den danske litteratur og i den danske musikverden.

Hun havde gå-på-mod og tog fat på opgaverne

med friskhed og energi. Drivkraften var hendes store kærlighed til sangen og det danske sprog og hendes samhørighed med skolen, dens elever og Sydslesvig.

Som underviser var hun inspirerende og dygtig, men krævede så til gengæld, at eleverne bestilte noget og var opmærksomme. Hun værnede og plejede det danske sprog, førte eleverne ind i teksterne og sangene og lærte dem at lytte og forstå. Det var hende en stor glæde at få sproget til at lyde så smukt som muligt og så rigtigt som muligt - store krav til de mange nye elever.

En gammel elev skriver i 1964, da Inger Margrethe Ottosen bliver pensioneret: I 37 år har frk. Ottosen været ung blandt unge på Duborg-Skolen. - Vi giver hende et rungende Duborg-hurra med tak for festlige timer, for ord

til eftertanke, for tålmodighed og overbærenhed med os, for smil og for venlighed, for alt det hun havde at give os af sit rige sind, netop det, vi mange gange havde brug for som purunge.

Efter 1964 blev det så til 36 år som pensionist. Hun og søsteren Gaga Ottosen forstod at leve som pensionister, to festlige og farverige mennesker med fælles interesse for litteratur, musik og sang, for gode oplevelser og for glæden ved samværet med deres store familie, med gamle elever og med vennerne både i Danmark og i Sydslesvig.

Den 25. april 2000 sov Inger Margrethe Ottosen stille og roligt ind efter et langt og rigt liv. Hun er borte, men mindet om hende fylder os med varme og glæde og stor tak.

Elva Thorup Nielsen

Kurt Johannsen

Tønder

† 26. 4. 2000

* 7. 11. 1934

Dagen før havde vi godt nok set, at flaget på rådhuset var hejst på halv - vi formodede, at det måske var i respekt for Tønders ældste, som netop var død. Da vi derfor om torsdagen åbnede avisen og så, at det var Kurt Johannsens livslys, der var slukket, virkede det nærmest lammende. Vore første tanker rettede sig mod hans hustru Anna og børnene, for hvem det må have været et stort chok.

Det varede noget, før man kunne tænke videre; men så kom det også myldrende - alt dette, som Kurt var indbegrebet af - og det er meget.

Kurt var en rigtig Møgeltønder-dreng - og stolt af det! Dermed havde han jo også fået både lokalhistorien og Sønderjyllands historie med sig hjemmefra.

Desuden var han ud af en stout familie, hvor respekten og forståelsen for samfundets svage var meget dyb og ægte, og det fulgte ham som et adelsmærke livet igennem.

Efter et smut omkring landbruget, seminariet i Tønder og militæret blev han i 1958 ansat på Tønder Kommuneskole, hvor han fik sit virke. Han var en fagligt meget kompetent lærer, som kunne lære fra sig. Da han senere blev 2.

viceinspektør, var han også den, som elever, som havde problemer, blev henvist til. Med sin fine indfølelse mødte de hos ham forståelse og hjælp, som både de og forældrene kunne bruge positivt.

At han så også kunne løse alle de andre opgaver med den for ham særegne grundighed og omhu, var medvirkende til, at han var afholdt hos såvel elever, forældre som personalet på skolen.

Sideløbende kom så politikken til at fylde meget i hans og familiens liv.

Kurt blev indvalgt i Tønder byråd i 1974 for Socialdemokratiet. Han var en ualmindelig dygtig oppositionsleder gennem hele perioden - 100% loyal over for sit parti og sin gruppe og hjælpsom over for nye medlemmer i gruppen.

Jeg har oplevet Kurt som både medspiller og modspiller. Han var altid særdeles godt forberedt og kunne derfor tit tage teten og gjorde det, for han ville ikke spilde tiden. Kurt vidste jo, hvad han ville - og så var han også en særdeles dygtig forhandler, som ville nå resultater.

I 1990 gik byrådet ind til en meget krævende periode. Heldigvis for byen var Kurt nu blevet borgmester, for vi oplevede en borgmester, der havde gjort sig opgaven klar og sat sig sine mål. I et godt samarbejde med det øvrige byråd fik denne byrådsperiode et flot forløb med bl.a. et krævende 750 års byjubelåm. Det kunne ikke have været gjort flottere, og Kurt repræsenterede byen for høj og lav på fornemmeste vis.

Få har som Kurt betydet så meget for sin by og egn.

Der kunne nævnes meget mere, for Kurt interesserede sig for meget: at samle æggebægre - for kunst og kultur i bredeste betydning - lokalhistorie - det nordiske samarbejde - grænsen og mindretallene - erhvervs- og uddannelsesudviklingen og meget, meget mere.

Men foran og bag alt var altid interessen for samfundets svage.

Han var også praktiker, der kunne bruge værktøj og andet, både derhjemme og i Tyvse, hvor han i øvrigt elskede at slappe af.

Man mødte aldrig Kurt sur - han havde altid et venligt smil og ord tilovers for mennesker, han mødte på sin vej. Og når dagens gerning var

gjort, var han gerne den glade deltager i et festligt lag.

Jeg bemærkede dog hurtigt, at Kurt altid glædede sig til at komme hjem til familien, til hustruen Anna, som gennem alle årene har været Kurts sikre base og forudsætning for den indsats, han har ydet.

Kurt yndlingssalme var naturligt Brorsons "Op al den ting", som jeg derfor gerne vil slutte med et vers fra:

Hvad skal jeg sige? - Mine ord

Vil ikke meget sige:

O Gud, hvor er din visdom stor,

Din godhed, kraft og rige.

Arne Fischer

Helene Dørffler

Lunderskov
 † 3. 5. 2000
 * 3. 4. 1908

Helene Dørfflers navn er stærkt knyttet til det danske teater- og musikliv i Sydslesvig, der oplevede en kraftig opblomstring efter 2. verdenskrig. I 1947 skiftede hun fra en sekretærstilling i en boghandel i Aabenraa til et nyoprettet job under Sydslesvigsk Forening. Som den populære leder af kulturafdelingen, hvor hun nød tilnavnet "Kultur-Lene", var hun i mere end 30 år noget af en institution på Dansk Generalsekretariat.

Helene Dørffler kom fra Lunderskov, hvor hun var vokset op i en pigeflok på fire. Hun havde ambitioner som skribent, og fra hendes hånd foreligger to romaner "Og livet skrev" og "Og sommeren er forbi", der begge bygger på personlige oplevelser. Ved sin ansættelse i Flensborg måtte hun faktisk starte på bar bund, idet det danske teater- og musikliv havde ligget brak under hele krigen. Ret hurtigt lykkedes det at få genstartet teaterarbejdet i Flensborg, men samtidig arbejdede hun energisk for, at der kom nye spillesteder ud over hele Sydslesvig. Det skete i samarbejde med SSF's teater- og koncertudvalg, der blev oprettet i 1948, men også de lokale amtssekretærer skubbede på. I de vanskelige efterkrigsår, da der var mangel på næsten alt, var det en uhyre svær opgave. De danske scener, der dengang gav forestillinger i Sydslesvig, måtte ikke alene slås med primitive sceneforhold, men også med transport- og indkvarteringsproblemer.

Helene Dørffler kørte ikke blot det store apparat fra sit skrivebord. Hun tog hyppigt ud med de enkelte scener og orkestre, og takket

være hendes store organisationstalent og resolute optræden fik hun tingene til at glide. Samtidig sørgede hun for nye kontakter til danske scener og orkestre, der i disse år glædede sydslesvigerne med deres kunst. I dette arbejde fik hun en stor berøringsflade, primært til kunstnere og teknikere, men også til de administrative chefer, som hun forhandlede med. I adskillige tilfælde blev det til venskaber, der holdt livet ud. Her indtog Sønderjyllands Symfoniorkester en særlig plads.

Tilsvarende gode kontakter fik Helene Dørffler etableret til de skiftende chefer for de tyske teatre, og hun fik aftaler i stand om benyttelse af blandt andet Flensborg Teater og Det tyske Hus til danske gæstespil og symfonikoncerter. "Kultur-Lene" gik stærkt ind for, at de danske forestillinger og koncerter skulle være åbne for et tysk publikum, så også det fik lejlighed til at opleve, hvad der rører sig inden for dansk teater- og musikliv. Når de danske gæstespil og koncerter i dag har et fast tysk publikum, er det ikke mindst hendes fortjeneste.

Helene Dørffler gik på pension ved udgangen af 1978, men beholdt i en længere årrække sin lejlighed i Mariegade i Flensborg samtidig med, at hun tilbragte det meste af tiden sammen med søstrene i Lunderskov. Hun levede fortsat med i alt, hvad der rørte sig syd for grænsen, og så længe helbredet tillod det, besøgte hun regelmæssigt venner i Flensborg.

Karl Werner Grage

Christian Johansen Mikkelsen

Hammelev

† 5. 5. 2000

* 18. 11. 1920

Hammelev Sogns Ungdomsforenings ældste æresmedlem, Chr. Mikkelsen, Kedde, døde fredag den 5. maj, ca. et halvt år før han ville være fyldt 80 år.

Kedde startede som leder i HSUF i 1941, og han har været med siden. Det var især fodboldspillet, der havde hans interesse, men hans virke gjaldt foreningsarbejdet i videste betydning. Bl.a. var han foreningens formand i 17 år fra 1964 til 1981. Herefter fortsatte han på forskellige andre poster indtil sin død.

Ved Keddes virke blev HSUF et uvurderligt kraftcenter i lokalsamfundet.

Kedde havde ideerne og visionerne, og han skånedes aldrig sig selv, når det praktiske arbejde skulle udføres. Hans optimisme undervejs og hans begejstring, når endnu et projekt var lykkedes, vil altid stå lyslevende for os, der fik lov til at være med omkring ham. I hver en tale eller beretning han holdt, nævnte han altid medlemmernes opbakning som den vigtigste drivkraft for, at arbejdet kunne lykkes.

Det største projekt, og det, der har haft mest vidtrækkende betydning for vores sogn, var Hammelev Hallen, som blev bygget i 1977. Forud var gået mange års forberedende arbejde, og Kedde var med hele vejen og hver eneste dag på byggepladsen. Keddes engagement og glæde og stolthed over dette projekt var ubeskrivelig. Indtil sin død sad han stadig i Hallens bestyrelse.

Kedde kunne altid se nye aktivitetsbehov eller muligheder, før de fleste andre var parate til det.

Oprettelse af ungdomsklubben var en af hjertesagerne for ca. 30 år siden, og senere var

det Aktiv Fritid, som i øvrigt kom til at danne skole for lignende projekter i hele landet.

Det seneste tiltag, nemlig etablering af keglebaner i Hammelev Hallens tilbygning, som stod færdig for to år siden, var også en af Keddes idéer, og hans glæde var stor, da han kastede den første kugle. Også mulighederne for handicappede i hallen lå ham meget på sinde.

Kedde modtog mange hædersbevisninger i løbet af sit aktive virke, bl.a. DBU's sølvnål, som samtidig gav ham fri adgang til alle fodboldstadioner i Danmark. I 1980 blev han kåret som "kommunens leder", og med denne hæder fulgte en billet til OL i Moskva. En oplevelse, han ofte mindedes med stor glæde.

Kedde blev desværre ramt af en blodprop i hjernen for næsten 6 år siden, og to år forinden havde han mistet sin kone, Helga, som havde været ham en uvurderlig støtte i hans virke. Men Kedde gav ikke op. Han satte stadig sit præg på foreningens og Hallens virke, og interesserede sig stadig levende for udviklingen i sognet.

Og han var der som vores gode ven, der interesserede sig for os alle og fulgte med i de unges færden.

Indtil få uger før sin død var han fast tilskuer ved alle fodboldkampene fra sin motoriserede kørestol. Ideerne og visionerne var der stadig, og han lod os aldrig hvile.

Han gjorde Sønderjydsk Idrætsforenings tidligere motto "Aldrig færdig, altid på vej" til sit.

Hans virke i vort sogn har sat sig spor, der vil række langt ud i fremtiden.

Elna Petersen

Iver Gerhard Theodor Møller, K. p.p.

Aabenraa

† 19. 5. 2000

* 11. 12. 1918

En smuk sommerlørdag i år 2000 døde tidligere politimester Iver Møller uventet, mens han slog græs ved det sommerhus i hans barndoms land i Vonsbæk sogn, hvor hans far, Peter Iversen Møller, var sognepræst.

Iver Møller blev 81 år.

Han tog studentereksamen fra Haderslev Katedralskole, men valgte ikke at følge i faderens fodspor, men læste jura i København. Efter vel overstået embedseksamen valgte Iver Møller at gå i politiets tjeneste og virkede som politifuldmægtig først i Aabenraa og senere i Tønder og Esbjerg, indtil han i 1965 afløste politimester Axel Bjerre i Gråsten politikreds.

I perioder virkede Iver Møller også som medhjælper og anklager hos statsadvokaturen i Sønderborg. Det førte under retsopgøret efter den tyske besættelse til, at han i stort omfang var anklager i sager om landsforrædderi, anlagt imod medlemmer af det tyske mindretal. Det var en vanskelig og af og til også ubehagelig opgave, men da Iver Møller gjorde sit til at mindske åbenbare uretfærdigheder, blev han siden en skattet gæst ved mindretallets arrangementer.

Under besættelsen hørte Iver Møller til de kredse af politifolk, der knyttede sig til modstandsarbejdet, og under en mission til Århus løb han ind i en fælde etableret af det tyske sikkerhedspoliti. Han blev arresteret og måtte tilbringe en del måneder i Frøslevlejren, en lejr hvis fremtid han var med til at sikre gennem et årelangt arbejde for bevarelsen af lejren.

Hans stærke danske sindelag viste sig også gennem deltagelsen i de årlige sammenkomster for syd- og sønderjyske modstandsfolk på Skamling. Iver Møller var også medlem af Frihedsmuseets Venner samt Grænseforeningens bestyrelse og Sydbanks Fond.

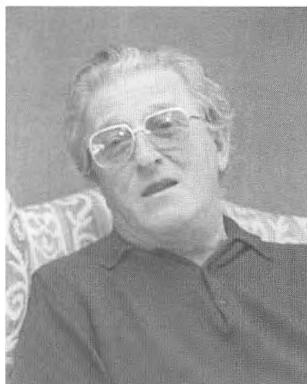
I sit embede som politimester i Gråsten politikreds øvede Iver Møller en omfattende gerning i den ret vanskelige politikreds, der bl.a. omfattede flere af de store grænseovergange og således dagligt kunne give problemer. Det er interessant at notere sig, at han faktisk aldrig blev udsat for offentlig kritik, fordi han personligt tog sig af mange af de sager, der dukkede op. Iver Møller var meget omhyggelig i sit embede og blev meget afholdt også som politimester.

Iver Møller var en trofast deltager i det danske liv i grænselandet, men knyttede også de fornødne forbindelser til tyske myndigheder syd for grænsen, hvilket medførte en del tyske udmærkelser.

Dronning Ingrid glæder hvert år sønderjyderne ved at opholde sig nogle måneder på Gråsten Slot. Som politimester for området knyttede Iver Møller sig nært til kongefamilien.

Iver Møller var gift med Astrid, datter af direktør Jes Christiansen, Sønderjyllands Højspændingsværk. Astrid døde for en del år siden. De efterlader en søn, Jes, der er civilingeniør og indtager en ledende stilling i Hovedstadens Trafikselskab.

Erik Jessen

Hans Schack, R. p.p.

Frankrig
 † 1. 7. 2000
 * 8. 4. 1930

Lensgreve Hans Schack var sig i alle ting bevidst, at med ham sluttede en epoke, der havde varet i mere end tre og et kvart århundrede, en epoke, der på en enestående måde blev sammenvævet ikke alene med Møgeltønders, men også med med grænselandets og kongedømmets historie.

Alligevel havde han, for sit eget vedkommende, et usentimentalt forhold til tidens gang. Da der for nogle år siden skulle opsættes en mindetavle for Schack-slægten på vestmuren af det grevelige kapel ved Møgeltønder kirke, var det hans udtrykkelige forlangende, at den blev gjort i sandsten frem for i det bestandigere granit.

Den rolle, Hans Schack som eneste søn af lensgreve Otto Didrik Schack ved sin fødsel blev tilspillet, gav ham en tilværelse, der i højere grad var bestemt af en række historiske betingelser end af hans egne. Ikke sært derfor, at netop historien spillede en vigtig rolle i hans liv. *Historiens bog er skrevet med uforgængeligere materiale end vi forstår*, siger han i en prædiken fra 1979 - og fortsætter: *Vi er børn og arvinger til vor fortid, om vi så vil vedkende os den eller ej.*

Om historien kan man selvfølgelig sige, at den er besværlig og træg og tillige ofte ganske u-tidig. Den har knaster, skarpe kanter og mærkværdige skikke. Men samtidig skal det ikke glemmes, at historien altid giver et større rum at færdes og samtale i og er formidler af såvel åndens som identitetens kilder.

For grev Schack var historien givet, og i det perspektiv så han tingene. Da grevinde Karin og

han ikke selv kunne få børn, var det derfor naturligt for ham, at Schackenborg vendte tilbage til tronen, som rigsfeltherre Hans Schack i 1661 havde købt godset af efter først at have fået det i forlening af kongen som tak for „troskab og villig tjeneste“.

Efter faderens død i 1949 gik Hans Schack i gang med en uddannelse inden for landbrug og administration for at kunne overtage godsdriften. Men han var i øvrigt et menneske med mange evner.

Hans kirkelige interesse var således vidtvidende: Den gjaldt helt konkret Møgeltønder kirke, først som kirkeejer (hvor han bl.a. i halvtredserne bekostede udvidelsen og renoveringen af det prægtige orgel), og efter overdragelsen af kirken til selveje i 1970 som konsulent under den langvarige restaurering 1970-88; og interessen gjaldt teologien. Ungdommens forkærlighed for teologien genoptog han, da han fik mulighed for det, og blev i 1976 via særuddannelsen hjælpepræst for provsten i Tønder provsti - og en prædikant, der med sin sans for det væsentlige og et veldoseret vid hævdede sig over gennemsnittet. Han knyttede venskab med en række teologer, der i Karins og hans gæstfrihed og generøsitet fandt et fristed til samtale.

Hans forstand var luthersk opdraget - nærmest hjertet lå dog musikken, orglet, liturgien, salmerne. De sidste mange år var han især optaget af salmehistoriske studier og forberedte en udgivelse af brevvekslingen i den sønderjyske salmebogskommission. Kommissionen, der havde hans bedstefader som formand, sad fra

1882 til 1892, og brevene giver et interessant indblik i medlemmernes religiøse og nationalpolitiske holdninger. Ved Hans Schacks død var arbejdet så langt fremme, at den planlagte udgivelse af materialet, i serien „Kirkehistoriske studier“ på forlaget Anis, vil kunne gennemføres.

I 1970 udgav Hans Schack under titlen „Grænsesind“ nogle af sin faders efterladte papirer i anledningen af 50-året for genforeningen. Det særlige grænsesind delte han med sin fader, og han kunne i den forbindelse drage sammenligninger mellem Sønderjylland og det Alsace, hvortil Karin og han flyttede i 1993.

I grænselandet er mennesker sat til at skulle leve med hinanden på tværs af smertelige skel og brud. For mange år siden nævnte Hans Schack, at han havde vist de to prinser de danske krigsgrave - for straks derefter også at besøge og vise dem de tyske! For ethvert menneske er under Guds nåde og dom. Bevidstheden om dette var en levende virkelighed i hans liv - sammen med slægtens skriftsted, indledningsordene til Salme 90, der i dag kan læses på den rå marksten på familiegravstedet i Møgeltønder: *Herre, du har været vor bolig i slægt efter slægt.*

Jens Torkild Bak

Anders Sørensen

Rødning

† 1. 7. 2000

* 25. 3. 1919

Anders Sørensen var en afholdt og respekteret lærer og en dygtig gymnastikinstruktør på Rødning Højskole. Han var en populær skikkelse i byen. Desuden var han kendt som underholder og oplæser i egnens - og landsdelens - foreningsliv.

Anders blev født i året før genforeningen som søn af Margrethe og Simeon Sørensen i Hajstrup. I hjemmet var genforeningen den store oplevelse, og forældrene var meget interesserede i skoleforhold, i alle samfundsforhold og også landbrug. Anders blev landmand i første omgang, men hans hu stod slet ikke til landbruget.

Efter et ophold på Rødning Højskole i vinteren 1939-40 modnedes hans plan om at blive lærer. Mulighederne var imidlertid begrænsede under besættelsen, men efter få år i landbrug og med nogen forberedelse kom han

på Tønder Seminarium, hvorfra han dimitterede i foråret 1949. Allerede samme efterår blev han hentet til Rødning Højskole for at overtage delingsføreruddannelsen.

På højskolen blev han kollega til Else Friis fra Hjerting, som var skolens sekretær og gymnastiklærer for sommerpigerne. Det blev et godt kollegaskab, for Else og Anders holdt bryllup i 1952, og dermed startede et næsten 40-årigt parløb til stor gavn for Rødning Højskole. Da delingsføreruddannelsen var vinterarbejde på deltid, blev Anders tillige lærer på Rødning Kommuneskole.

Gymnastikken optog de to i alle deres arbejdsår. De var ikke udøvende, det var gymnastikkens udbredelse, øvelsesskemaer og ledelse, der interesserede dem, og her får Anders æren af at have indført musik i karlegymna-

stikken. Anders var i en årrække formand for Haderslev Vesteramts Gymnastikforening.

Anders Sørensen interesserede sig meget for sprogets behandling og retskrivningen. Det kan hans elever bevidne, og det glædede ham meget, da en af hans gamle elever blev litteraturanmelder ved et stort dagblad og i den anledning sendte en hilsen og tak til sin gamle lærer.

Dialekterne havde også hans interesse. Hans oplæsning var ofte på sønderjysk, og historien: "Da Dycke Nissen va te taffels ve æ kong" måtte han læse mange gange i årenes løb.

Else og Anders Sørensen havde nogle travle arbejdsår og et godt helbred. Men som pensionister blev de hjemløst af sygdom, og det kom selvfølgelig til at præge deres hverdag. Til trods herfor fik de dog nogle gode år sammen. Anders blev alene i 1995, og i de sidste år blev han legemlig svagere og svagere, men hovedet var klar til det sidste.

Anders Sørensen efterlader sig ingen direkte efterkommere - men mange venner.

H.P. Fogtmann

Helene Moltke

Tønder

† 4. 7. 2000

* 11. 2. 1906

Skolepsykolog, grevinde Helene Moltke, Tønder, døde den 4. juli, 94 år gammel.

Helene Moltke fik et langt og indholdsrigt virke i grænsebyen Tønder.

Hun var datter af bagemester Thorvald Petersen og blev uddannet lærer fra Tønder Statsseminarium i 1926.

Hun blev gift med greve Aage Moltke, der var chef for grænsegendarmeriet, og ægteparret boede i de første år i Gråsten. Senere flyttede familien til Tønder, og Helene Moltke fik her ansættelse ved seminariets øvelsesskole, hvor hun blev en særdeles værdsat medarbejder.

Børnenes ve og vel lå hende stærkt på sinde, og gennem kurser fortsatte hun sin uddannelse og blev uddannet skolepsykolog.

Arbejdet omkring specialklasserne havde hendes meget store interesse, og hun var her de svages utrættelige forkæmper.

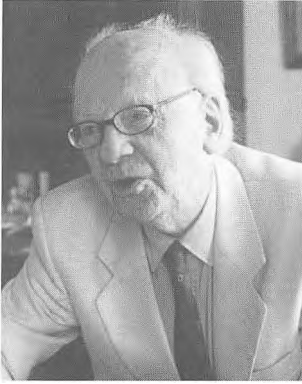
Sammen med Carsten Eskildsen og Hans Henriksen var hun medarbejder ved lærebogssystemet Peter Streg og Søren Streg, og adskillige elever rundt i landet har i deres skoletid mødt de to personer i deres første skoletid.

Også efter pensioneringen fortsatte Helene Moltke sit flittige virke, og nu kastede hun sig over studiet af gotisk håndskrift. Det førte i 1988 til starten på et stort holdarbejde med transkriptionen af Acta Tunderensia, der blev færdiggjort til Tønders store købstadsjubileum i 1993. Det var Helene Moltke, der forestod ledelsen af denne arbejdsgruppe.

Hendes sidste store opgave var arbejdet med Grundtvigs tekster for Akademi for Amatørforskere.

Helene Moltkes gæstfrie hjem var med til at give Tønder meget.

Olaf Knudsen

Sigurd Schoubye, R.

Tønder

† 8. 7. 2000

* 23. 6. 1915

En af Tønders og landsdelens markante skikkelser, den tidligere leder af Sønderjyllands Kunstmuseum-Tønder Museum, dr.phil. Sigurd Schoubye, er død, 85 år. Han var aktiv til det sidste, flittig med historiske og litterære opgaver, ligesom han var en værdsat rådgiver for museer og samlinger samt privatpersoner.

Desuden var han internationalt kendt og anerkendt med stærke kontakter ikke mindst sydpå til det tyske museumsvæsen. Sigurd Schoubye var en respekteret og værdsat museumsmand og forsker.

Hans mangeårige arbejde med sølv, kniplinger, fliser og bygningskultur kom ikke alene til udtryk i hans store litterære virke med talrige bøger, artikler og bidrag til historiske værker. Han var tillige sin egn og bys altid hjælpsomme sjæl, når der var behov for opstart af nye projekter, rådgivning og vejledning.

Sigurd Schoubye var en mand med meninger og stærke synspunkter, der godt kunne give baggrund for lynild og heftige debatter. Han var desuden en enestående fortæller, debattør og ejede et sjældent lune samt var ironiens mester.

Skuldrene blev løftet, piben kom ud af mundvigen og de levende øjne samt det skæve, lidt underfundige smil var skole- og museumsmandens måde at charmere sig ud af vanskeligheder eller servere nålespidse synspunkter og underfundige bemærkninger på. Han var en sprogets mester, men også storforbruger af vort modersmål, når han deltog i møder og var foredragsholder.

Sigurd Schoubye var et underholdende og

spændende menneske, der i venne- og familie-kredsen foldede sig ud med en charme og et humør, som var enestående.

Det samme gjaldt, når hans rige evner blev sat ind på en sag eller opgave, hvor han satte sig et mål - det skulle nås med alle midler. Derfor var han en af områdets ildsjæle, så han gav og fik brændemærker på sin vej gennem livet, arbejdsmæssigt og familiemæssigt.

Sigurd Schoubye var københavner, men det blev med hans egne ord Vestslesvig og landsdelen, der var hans hjemstavn. Han var mag.art. i historie og blev dr.phil. i 1961 på sin disputats Guldmedehåndværket i Tønder og på Tønder-egnen 1550-1900.

Sammen med overlæge Jens Hein lagde han grunden til Tønder Museums store samlinger, ligesom han sammen med apoteker Hans-Iver Toft gik foran i bevarelsen af Tønders gamle huse.

Han kom til Tønder Statsseminarium i 1944, var i et par år konstitueret som rektor og fra 1972 helligede han sig helt museerne, Sønderjyllands Kunstmuseum-Tønder Museum, indtil pensioneringen i 1986.

Sigurd Schoubye var også turistmand, i mange år medlem af bestyrelsen i den lokale turistforening samt formand 1970-77 og med til at opbygge den grænseoverskridende turisme langs vestkysten efter anden verdenskrig. Han var blandt andet formand for Den Grønne Kystvej, som omfattede turistorganisationerne fra Belgien i sydvest til Bergen i nord langs Nordsøen.

Efter pensioneringen fortsatte Sigurd Schoubye sit flittige virke som skribent og arbejdede med mange opgaver af historisk betydning. Han var en søgt rådgiver og manden, der skabte baggrund for, at Tønder Museum har en fornem sølvsamling. Han skænkede for nylig Tønders lokalhistoriske arkiv en del af sine litterære samlinger samt et værk, der kan danne grundlag for videnskabeligt arbejde med kniplingshandlen.

Sigurd Schoubye var berigende at være sammen med, selvom hans specielle humor og ofte barske udtryksform kunne falde nogen for brystet. Han glemte aldrig sine venner eller deres nærmeste, som han ofte aflagde besøg, når de blev enlige.

Tønder og landsdelen har mistet en personlighed, som har sat mange mærker både historisk og udviklingsmæssigt.

Stig Eeg Sylvest

HÅNDBOG OG VEJVISER

Håndbog og vejviser-delen revideres på grundlag af returnerede spørgeskemaer
Redaktionen afsluttet den 15. august 2000

Det danske kongehus

Ifølge § 1 i tronfølge-loven af 27. marts 1953 nedarves tronen inden for Kong Christian X og Dronning Alexandrines efterslægt

Margrethe II,

(Alexandrine Þórhildur Ingrid) Danmarks Dronning, født 16. april 1940 på Amalienborg, succederede 14. januar 1972, gift 10. juni 1967 i København med Prins Henrik af Danmark (født Henri-Marie-Jean-André greve de Laborde de Monpezat), født 11. juni 1934 i Talence, Gironde, Frankrig.

Sønner:

- (1) Kronprins Frederik André Henrik Christian, født 26. maj 1968 i København.
- (2) Prins Joachim Holger Waldemar Christian, født 7. juni 1969 i København, gift 18. november 1995 i Frederiksborg Slotskirke med Prinsesse Alexandra Christina, født Manley, født 30. juni 1964 i Hong Kong.

Dronningens søstre

Prinsesse Benedikte Astrid Ingeborg Ingrid, født 29. april 1944 på Amalienborg, gift 3. februar 1968 på Fredensborg Slot med Richard Casimir Karl August Konstantin Prins til Sayn-Wittgenstein-Berleburg, født 29. oktober 1934 på Berleburg.

Børn:

- (1) Prins Gustav Frederik Philip Richard, født 12. januar 1969 i Frankfurt a.M.
- (2) Prinsesse Alexandra Rosemarie Ingrid Benedikte, født 20. november 1970 i København, gift 6. juni 1998 i Gråsten Slotskirke med Jefferson-Friedrich Volker Benjamin Graf von Pfeil und Klein-Ellguth.
- (3) Prinsesse Nathalie Xenia Margareta Benedikte, født 2. maj 1975 i København.

Prinsesse Anne-Marie Dagmar Ingrid, født 30. august 1946 på Amalienborg, gift 18. september 1964 i Athen med Konstantin II, fhv. Konge af Grækenland. Ved ægteskabets indgåelse er arveretten til Danmarks trone bortfaldet for prinsessen og de i ægteskabet fødte børn og disses afkom.

Dronningens moder

Dronning Ingrid Victoria Sofia Louise Margareta, født Sveriges Prinsesse, født 28. marts 1910 på Stockholm Slot, gift 24. maj 1935 i Stockholm med Kong Frederik IX, født 11. marts 1899 på Sorgenfri Slot, død 14. januar 1972 i København.

Dronningens farbroder

† Arveprins Knud Christian Frederik Michael, født 27. juli 1900 på Sorgenfri Slot, død 14. juni 1976 i Hellerup, gift 8. september 1933 på Fredensborg Slot med Arveprinsesse Caroline-Mathilde Louise Dagmar Christiane Maud Augusta Ingeborg Thyra Adelheid, født Prinsesse til Danmark, født 27. april 1912 på Jægersborghus, død 14. december 1995.

Børn:

- (1) Prinsesse Elisabeth Caroline-Mathilde Alexandrine Helena Olga Thyra Feodora Estrid Margarethe Désirée, født 8. maj 1935 i København.
- (2) Ingolf, Greve af Rosenberg.
- (3) Christian, Greve af Rosenberg.

Dronningens farfaders broders børn

† Arveprinsesse Caroline-Mathilde, født Prinsesse til Danmark, se ovenfor.

† Prins Gorm Christian Frederik Hans Harald, født 24. februar 1919, død 3. januar 1992.

† Oluf, Greve af Rosenberg, født 10. marts 1923, død 19. december 1990.

Regeringen Nyrup Rasmussen IV

Udnævnt 23. marts 1998

Statsminister · Poul Nyrup Rasmussen (A)

Økonomiminister og
minister for nordisk samarbejde · Marianne Jelved (B)

Finansminister · Mogens Lykketoft (A)

Udenrigsminister · Niels Helveg Petersen (B)

Miljø- og energiminister · Svend Auken (A)

Forskningsminister · Birte Weiss (A)

By- og boligminister og
minister for ligestilling · Jytte Andersen (A)

Forsvarsminister · Hans Hækkerup (A)

Minister for udviklingsbistand · Jan Trøjborg (A)

Indenrigsminister · Karen Jespersen (A)

Fødevarerminister · Ritt Bjerregaard (A)

Justitsminister · Frank Jensen (A)

Socialminister · Henrik Dam Kristensen (A)

Skatteminister · Ole Stavad (A)

Erhvervsminister · Pia Gjellerup (A)

Sundhedsminister · Sonja Mikkelsen (A)

Kulturminister · Elsebeth Gerner Nielsen (B)

Undervisnings- og kirkeminister · Margrethe Vestager (B)

Arbejdsminister · Ove Hygum (A)

Trafikminister · Jacob Buksti (A)

Valg i Sydslesvig

Danske stemmer ved kommunevalgene i Sydslesvig 1970-1998

Kredsresultater:

	FLENSBORG	SLESVIG- FLENSBORG	NORD- FRISLAND	RENSBORG- EGERNFØRDE	KIEL	SAMLET
1970	10.055	6.005	4.346	1.294	103	21.803
1974	10.196	6.196	4.634	1.232	109	22.367
1978	10.447	8.116	4.144	1.558	115	24.380
1982	10.454	8.624	4.875	1.526	104	25.583
1986	8.918	7.860	4.997	1.503	138	23.416
1990	8.323	8.192	4.383	1.906	225	23.029
1994	11.091	13.398	7.415	4.978	1.043	37.925
1998	9.487	12.979	7.071	8.048	1.130	38.715

Antal kommunerådsmedlemmer

1990 94
1994 137
1998 137

Antal kredsmedlemmer

1990 15
1994 21
1998 24

Danske stemmer ved landdagsvalgene 1983-2000

1983 21.807
1987 23.316
1988 26.646
1992 28.245
1996 38.285
2000 60.367

Antal landdagsmedlemmer

1983 1
1987 1
1988 1
1992 1
1996 2
2000 3

5-mandsudvalget

*(Undervisningsministeriets udvalg
vedrørende danske kulturelle anliggender
i Sydslesvig)*

A Fhv. minister og MF

J. K. Hansen (formand)
Strandparken, Sundgade 58 D,
6400 Sønderborg
tlf. 74 48 60 43

V Fhv. MF, gårdejer Peder Sønderby

Toldbodgade 13, 6520 Toftlund
tlf. 74 83 15 78

C Fhv. minister og MF

Torben Rechendorff
Ørbækgårds Allé 623, 2970 Hørsholm
tlf. 45 86 29 08

F Fhv. MF

Ebba Strange
Gartnervænget 29, 8310 Tranbjerg
tlf. 86 29 02 29

O MF

Poul Nødgaard
Vigerstedvej 6, 4100 Ringsted
tlf. Christiansborg 33 37 51 10
tlf. privat 57 52 52 33

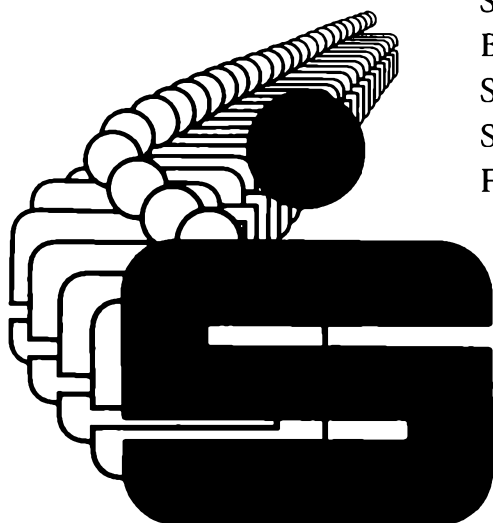
Sekretær:

Chefkonsulent C. E. Lautrup
Undervisningsministeriet
H. C. Andersens Boulevard 43,
1553 København V
tlf. (Undervisningsministeriet) 33 92 53 15

Arkitekt:

Ole Grenness
Gl. Strandvej 137 C, 3050 Humlebæk

Velkommen i

Sparekassen Bredebro
Broager Spare- og Laanekasse
Sparekassen Løgumkloster
Sparekassen Ravsted
Frøs Herreds Sparekasse

Få råd som aldrig før!

Sønderjyllands Statsamt

H.P. Hanssens Gade 42, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 31 31 31.

Statsamtmand: Ole Perch Nielsen

Ekspeditionstid: Mandag-onsdag kl. 8-15,
torsdag kl. 8-17, fredag kl. 8-13.

Telefontid: Mandag-onsdag kl. 10-14,
torsdag kl. 10-16, fredag kl. 10-13.

Man kan desuden benytte statsamtets automa-
tiske servicetelefon, 74 31 31 31, som er åben
hele døgnet. Der er mulighed for at lytte til korte
vejledninger om f.eks. separation/skilsmissе,
ligesom man kan bestille blanketter.

Telefax:

Fax til familieretlig afdeling 74 62 84 09, fax til
det sociale nævn og tilsynsrådet 74 31 31 74,

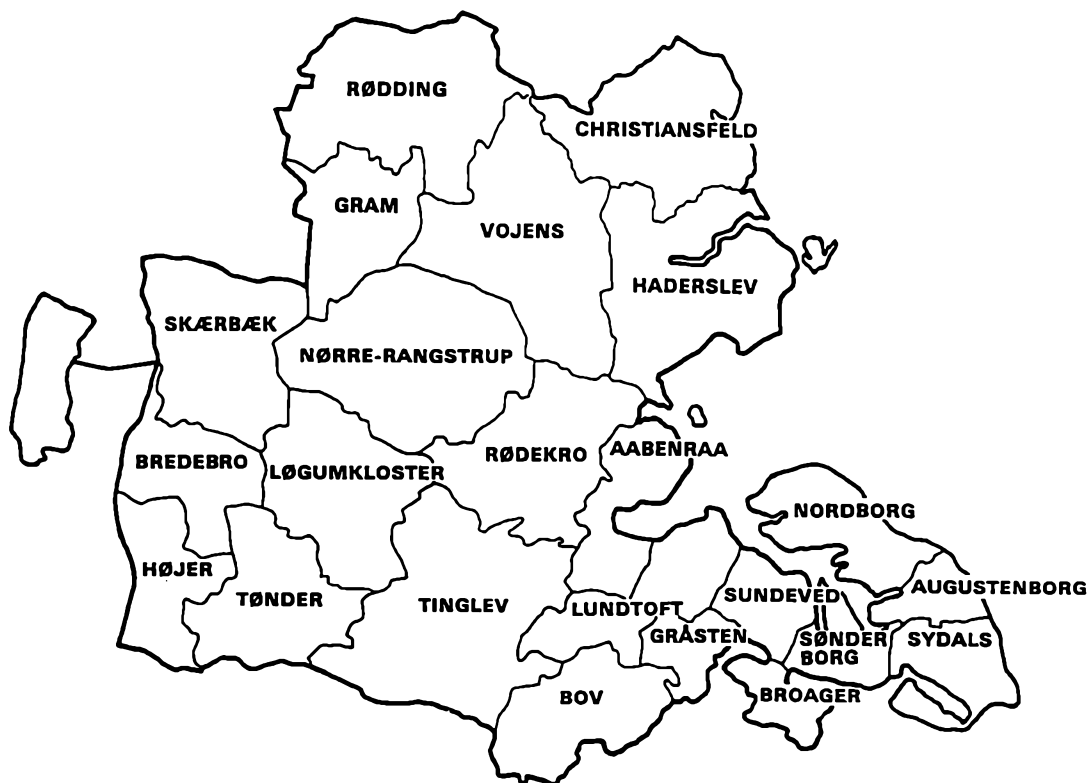
fax til session 74 62 50 34.

Der findes 14 statsamter i Danmark, der er
geografisk sammenfaldende med amtskommune-
ne, samt et overpræsidium for Københavns
Kommune.

Blandt opgaverne, der er mangeartede, kan
nævnes ægteskabssager, bidrag, samværsret,
faderskabssager, adoption, fri proces, navne-
sager, stempelsager, indfødsret, session, bygge-
lovsklager, flygtningesager, opholdstilladelser
og tilsyn med kommunerne.

Statsamterne er desuden sekretariat for det
sociale nævn og for det psykiatriske patient-
klagenævn.

Tilsynet med kommunerne udøves af Tilsynsrå-
det for Sønderjyllands Amt, der har statsamt-
manden som formand samt følgende fire
medlemmer, der er valgt af Sønderjyllands
Amtsråd: Regnar Liboriussen, H.E. Madsen,
Harald Søndergaard og Jens Ole Juhler.

Kort over Sønderjyllands Amt

Sønderjyllands Amt

Amtsgården

Skelbækvej 2, 6200 Aabenraa

tlf. 74 33 50 50

E-post: amtet@sja.dk

Internet: www.sja.dk

Amtsborgmester

Carl Holst

Amtsdirektør

Finn Hansen

Amtsrådsmedlemmer 1998-2001

pr. 1. juli 2000

V	Carl Holst, amtsborgmester, lærer,
Galgetoftens 26, 6630 Rødding	V	Nanna Hørluck, gårdejer, uddannelseskonsulent,
Kirkevej 5, Skodborg, 6630 Rødding
V	Helge Jensen, 1. viceamtsborgmester, overlærer,
Landevejen 34, Døstrup, 6780 Skærbæk	C	Anna Margrethe Ikast, fhv. markedschef,
Hasselvej 39, 6510 Gram
A	Karsten Meyer Olesen,
2. viceamtsborgmester, overlærer,
Grønningen 34, Smedeby, 6340 Kruså	F	Bent Iversen, uddannelseschef,
Fællesløkkevej 34, 6100 Haderslev
A	Heine Andersen, lærer,
Birkevænget 2, Abild, 6270 Tønder	V	Helge M. Lauritzen, lærer,
Ulkebølsten 13, 6400 Sønderborg
V	Jens Andresen, gårdejer,
Tingvej 2, 6535 Branderup	A	Jens Ole Juhler, distriktssekretær,
Højlund 73, V. Sottrup, 6400 Sønderborg
T	Kresten Bjerre, direktør,
Barsbølmarkvej 10 A, Jels, 6630 Rødding	V	Regnar Liboriussen, ingeniør,
Nedergade 33, Fynshav, 6440 Augustenborg
V	Marie Bonfeld, husmor,
Mintebjergvej 7, 6470 Sydals	C	Kirsten Lyck, jordemoder,
Toftehøj 7, Høruphav, 6470 Sydals
UP	Jan Køpke Christensen, faglærer, fhv. MF,
Løjt Storegade 19, 6200 Aabenraa	V	Egon Lykke, gårdejer,
Bramhalevej 45, Bramdrup, 6100 Haderslev
T	Britt Tryde Haarløv, sognepræst,
Storegade 2B, Kliplev, 6200 Aabenraa	A	H.E. Madsen, konsulent,
Frederikparken 52, 6400 Sønderborg
A	J.K. Hansen, fhv. minister,
Sundgade 58 D, 6400 Sønderborg	V	Jens Møller, automobilforhandler,
Valmuevej 2, Bedsted, 6240 Løgumkloster
		A	Grethe H. Nielsen, uddannelseskonsulent,
Nederbyvænget 83, 6100 Haderslev
		V	Thorkild Dahl Nielsen, borgmester,
gårdejer, Stormsgårdevej 38,
6372 Bylderup-Bov
		A	Kurt Nissen, afdelingskasserer,
Skoletoften 2, Svenstrup, 6430 Nordborg
		A	Bent Krogh Petersen, skolepsykolog,
Pileløkke 36, 6310 Broager
		V	Kresten Philipsen,
gårdejer, „Lundtoftbjerg“, 6200 Aabenraa
		UP	Inge Refshauge, MF,
Stagehøjvej 95, Bov, 6330 Padborg
		S	Harald Søndergaard, bankdirektør,
Gyden 4, 6360 Tinglev
		V	Orla Tangbæk, fhv. politiinspektør,
Nygade 29, 6270 Tønder
		A	Bente Weber Tietje,
Skovtoften 2, Havnbjerg, 6430 Nordborg

Udvalgenes sammensætning i Sønderjyllands Amt

Økonomiudvalget:

Carl Holst, formand
Karsten Meyer Olesen
Regnar Liboriussen
Anna Margrethe Ikast
Harald Søndergaard
H.E. Madsen
Grethe Nielsen

Udvalget for teknik og miljø:

Jens Andresen, formand
Heine Andersen
Jens Ole Juhler
J.K. Hansen
Thorkild Dahl Nielsen
Egon Lykke
Marie Bonefeld

Sundhedsudvalget:

Helge M. Lauritzen, formand
Bent Krogh Petersen
Orla Tangbæk

Regnar Liboriussen
Kirsten Lyck
Kurt Nissen
Bent Iversen

Undervisnings- og kulturudvalget:

Anna Margrethe Ikast, formand
Grethe Nielsen
Bente W. Tiettje
Orla Tangbæk
Jens Møller
Nanna Hørlück
Kresten Bjerre

Socialudvalget:

Karsten Meyer Olesen, formand
Nanna Hørlück
Helge Jensen
Britt Tryde Haarløv
Kurt Nissen
Jan Køpke Christensen
Inge Refshauge

Psykatriudvalget:

Carl Holst, formand
Karsten Meyer Olesen
Helge M. Lauritzen
Nanna Hørlück
Bent Krogh Petersen

Regionalrådet for Region Sønderjyl- land/Schleswig

Til Regionalrådet for Region Sønderjylland/Schleswig er der udpeget 21 medlemmer fra hver side af landegrænsen.

Udpeget af Sønderjyllands Amtsråd:

Amtsborgmester Carl Holst,
Amtsdirektør Finn Hansen,
Amtsrådsmedlem Karsten Meyer Olesen
Amtsrådsmedlem Harald Søndergaard,
Amtsrådsmedlem Anna Margrethe Ikast,
Amtsrådsmedlem Jens Andresen,
Amtsrådsmedlem Helge Jensen,
Amtsrådsmedlem Grethe Nielsen,
Borgmester Villy B. Jacobsen.

Udpeget af Det tyske Mindretal:

Formand for BdN Hans Heinrich Hansen.

Udpeget af Sønderjyllands ErhvervsCenter:

Direktør Jens Sejer Sørensen,
LO-formand Willy Sahl

Udpeget af Det regionale Arbejdsmarkedsråd:

Kredsformand Thorkild Jacobsen,
Souschef Lars Hansen,
Regionschef Søren Nielsen.

Udpeget af Kommuneforeningen for Sønderjyllands Amt:

Borgmester Jørn Lehmann Petersen,
Borgmester Nis Mikkelsen.

Udpeget af kommunerne i Sønderjyllands Amt:

Borgmester Thorkild Dahl Nielsen,
Borgmester Rudi Jensen,
Borgmester Peter Holst,
Borgmester Erik Schmidt.

Udpeget af byrådet i Flensborg:

Bypræsident Peter Rautenberg,
Overborgmester Hermann Stell,
Byrådsmedlem Knut Franck,
Byrådsmedlem Oliver Dörflinger,
Byrådsmedlem Gerhard Maas,
Direktør Peter Michael Stein,
Kredsformand Peter Köhler.

Udpeget af Slesvig-Flensborg Amt:

Amtspræsident Johannes Petersen,
Landråd Jörg-Dietrich Kamischke,
Amtsrådsmedlem Ingo Degner,
Amtsrådsmedlem Peter-Dietrich Henningsen,
Amtsrådsmedlem Andreas Lorenzen,
Kommuneforeningsformand Walter Behrens,
Borgmester Klaus Nielsky.

Udpeget af Nordfriesland Amt:

Amtspræsident Helmut Wree,
Landråd Dr. Olaf Bastian,
Kommuneforeningsformand Peter Petersen,
Amtsrådsmedlem Mogens Lesch,
Borgmester i Wyk Heinz-Georg Roth,
Amtsrådsmedlem Armin Nickel,
Amtsrådsmedlem Thomas Nissen.

Observatører:

Folketingsmedlem Hans Chr. Schmidt,
Folketingsmedlem Lis Greibe,
Direktør Jørgen Kühl,
Landdagsmedlem Jost de Jager,
Landdagsmedlem Ulf von Hielmcrone,
Departementschef Rüdiger von Plüskow

Regionalrådets sekretariat

Hærvejen 11B, Bov, 6330 Padborg,
tlf. 74 67 05 01, fax 74 67 05 21.
Sekretariatsleder: Thede Boysen.

Amtsprogramrådet

Amtsprogramrådet, der er nedsat i henhold til lov om radio- og fjernsynsvirksomhed, er et rådgivende organ, som har til opgave at følge Danmarks Radios regionale programvirksomhed, og som kan fremkomme med synspunkter herom samt om programvirksomheden i øvrigt over for programrådet for Danmarks Radio.

Amtsrådsmedlem (A)

Bent Krogh Petersen,
Pileløkke 36, 6310 Broager

Amtsrådsmedlem (V)

Helge Jensen,
Landevejen 34, Døstrup, 6780 Skærbæk

Arbejdernes Radio- og Fjernseerforbund

Edel Zimmerman
Ahlefeldtvej 17, Søgård, 6200 Aabenraa

Bund Deutscher Nordschleswiger

Gerhard Mammen,
Brysturpvej 25, Hellevad, 6230 Rødekro

*Familie og Samfund Sønderjylland,
Dansk Familie Landbrug og Sydslesvigs
Kvindeforening*

Kathrine Rodenberg
Vester Terpevej 10, Vester Terp,
6240 Løgumkloster

*Kristelig Lytter- og Fjernseerforbund
og Kirke og Medier, Sønderjylland*

Birgit Brammer (formand)
Granstien 2, Bedsted,
6240 Løgumkloster

LO i Sønderjylland

Willy Sahl,
Bjerggade 4 L, 6200 Aabenraa

LOF i Sønderjylland

Ejner Schmidt (næstformand),
Damhusvej 3, 6240 Løgumkloster

Personlige repræsentanter

Britt Linnet Enna,
Kettingvej 18, 6440 Augustenborg
Marie Gregersen,
Kvistrup Gl. Skole, Kvisturpvej 30,
6100 Haderslev
Kirsten Madsen,
„Højgård“, Skodborgvej 7, Langetved,
6630 Rødding
Arne Rasmussen,
Lundtoftvej 21, Kliplev, 6200 Aabenraa
Bitten Vestergaard,
Høgelsbjerg 50, 6200 Aabenraa

Sydslesvigsk Forening (observatør)

Heinrich Schultz,
Jarplunder Weg 14,
D-24941 Jarplund-Weding, Tyskland

Sønderjysk Forsamlingshusforening

Hans Christian Hansen,
Ravsted Skolegade 14, Ravsted,
6372 Bylderup-Bov

Ældresagen, Sønderjylland

Ellen Borum,
Trenevej 77, Dybbøl, 6400 Sønderborg

Sekretariat:

Sønderjyllands Amt, Kultursekretariatet,
Skelbækvej 2, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 33 50 50

FOLKEHJEM

RESTAURANT
KURSUSCENTER
v/ Jutta Sennels
Haderslevvej 7
6200 Aabenraa
Tlf. 74 62 28 48
Fax. 74 63 12 48

*For borgere
og borgerinder*

Amtsmusikudvalget

Amtsmusikudvalget, der er nedsat i henhold til lov om musik, har til opgave af fremme musiklivet i amtet. Udvalget skal i samarbejde med andre foreninger og organisationer m.v. søge at koordinere og samordne de musikalske aktiviteter i og uden for amtet. Amtsmusikudvalget afgiver indstilling til Statens Musikråd og Amtsrådet om støtte til musikformål. Derudover fordeler amtsmusikudvalget den tilskudspulje, som Amtsrådet årligt afsætter til musikformål.

Samvirkende Sønderjyske Musikskoler
Edna Rasmussen (formand)
Ejsbølvej 49, 6100 Haderslev

Kirkemusiklivet
Astrid Thomsen,
Elmevej 12, 6520 Toftlund

Sønderjyllands Symfoniorkester
Hans Jørgen Leth Hansen,
Havbogade 66, 6400 Sønderborg

Musikforeninger - det rytmiske område
Jes Johansen
Ringridervej 89, 6400 Sønderborg

Musikforeninger - det klassiske område
Bent Valeur,
Kastanie Allé 1, 6270 Tønder

Amatørmusik - kor
Ruth Lauritzen,
Ulkebølsten 13, 6400 Sønderborg

Amatørmusik - orkestre
Anders Nørgaard,
Jarlsvej 4, th., Jels, 6630 Rødding

Personer med særlig bred musikalsk baggrund
Peter Langberg,
Digevej 11, 6270 Tønder

Ole Livbjerg Klitgaard (næstformand)
"Vesterlund",
Skinderbro 31, 6200 Aabenraa

Sønderjyllands Amtsråd
Nanna Hørlück,
Kirkevej 5, Skodborg, 6630 Rødding

Kommuneforeningen
Povl Solmer Frank,
Svanevej 4, 6500 Vojens

Sekretariat:
Sønderjyllands Amt,
Kultursekretariatet,
Skelbækvej 2, 6200 Aabenraa, tlf. 74 33 50 50

Det regionale faglige kultur- miljøråd

Det regionale faglige kulturmiljøråd for Sønderjyllands Amt, der er nedsat i henhold til lov om regionale faglige kulturmiljøråd, består af 7 udpegede medlemmer. Rådet yder faglig rådgivning til offentlige myndigheder, foreninger og private om kulturmiljøspørgsmål, herunder om spørgsmål, der angår fortidsminder, fredede og bevaringsværdige bygninger og bymiljøer, landskabshistorie, kulturhistoriske elementer i landskabet, kulturhistoriske helheder og sammenhænge og landskabstræk.

Sammenslutningen af Lokalkarkiver
Kim Furdal, cand.mag. (formand)
Stalholt 16, 6200 Aabenraa

Sønderjyllands Amtsråd
Helge Jensen, amtsrådsmedlem (næstformand)
Landevejen 34, Døstrup, 6780 Skærbæk

Kommuneforeningen
Hans Linding, arkitekt m.a.a.,
Ørnevej 7, 6500 Vojens

Landsforeningen for Bygnings- og Landskabskultur
Jørgen Toft Jessen, arkitekt m.a.a.,
Ny Allégade 8, 6100 Haderslev

Danmarks Naturfredningsforening
Flemming Nissen, skovfoged,
Simmersted Byvej 11, 6500 Vojens

Museumsrådet for Sønderjyllands Amt
Hanne Christensen, cand.mag.,
Hærvejen 87 H, 6230 Rødekro

Inger Lauridsen, cand.mag.,
Vestergade 14, 6270 Tønder

Sekretariat:
Sønderjyllands Amt,
Kultursekretariatet,
Skelbækvej 2, 6200 Aabenraa,
Tlf. 7433 5050

Kommuner i Sønderjyllands Amt

Kommuneforeningen i Sønderjyllands Amt

Rådhuset, 6500 Vojens,
tlf. 74 20 30 14, fax 74 54 39 19
E-post: sdj@kommuneforening.dk
Internet: <http://www.kommuneforening.dk/sdj/>
Formand: Borgmester Nis Mikkelsen
Sekretær: Kommunaldirektør Mogens Olsen

Kommuner:

Aabenraa Kommune
6200 Aabenraa
tlf. 74 62 12 00 · fax 74 62 38 59
Borgmester: Jørgen Witte
Kommunaldirektør: Torben Helling

Augustenborg Kommune
6440 Augustenborg, tlf. 74 47 15 82
Borgmester: Erik Schmidt
Kommunaldirektør: John Borggreen

Bov Kommune
6330 Padborg, tlf. 73 67 55 00,
fax 74 67 59 05 eller 74 67 26 68
E-post: raadhus@bovkommune.dk
Internet: www.bovkommune.dk
Borgmester: Allan Niebuhr
Kommunaldirektør: Bent Sørensen

Bredebrog Kommune

6261 Bredebro, tlf. 74 71 16 50, fax 74 71 12 54
 E-post: raadhus@bredebro.dk
 Internet: www.bredebro.dk
 Borgmester: Ib Lindegaard
 Kommunaldirektør: Gert Horn

Broager Kommune

6310 Broager, tlf. 74 44 10 33
 E-post: raadhuset@broager.dk
 Borgmester: Jørn Lehmann Petersen
 Kommunaldirektør: Erik Breum

Christiansfeld Kommune

6070 Christiansfeld, tlf. 74 26 74 26
 Borgmester: Jørgen From
 Kommunaldirektør: Ib Østergaard Rasmussen

Gram Kommune

6510 Gram, tlf. 73 82 11 00 · fax 73 82 11 89
 E-post: post@gramkom.dk
 Borgmester: Hans Peter Geil
 Kommunaldirektør: Niels A. Koustrup

Gråsten Kommune

6300 Gråsten
 tlf. 74 65 12 30 · fax 74 65 30 70
 Borgmester: Bendt Olesen
 Kommunaldirektør: Ejner Stølting

Haderslev Kommune

6100 Haderslev
 tlf. 74 22 23 24 · fax 74 22 21 24
 E-post: post@haderslev.dk
 Internet: www.haderslev.dk
 Borgmester: Karen From
 Kommunaldirektør: Jens Kaptain

Højer Kommune

6280 Højer, tlf. 74 78 23 27
 Borgmester: Knud Hansen
 Kommunaldirektør: Asger Wind

Lundtoft Kommune

Gråstenvej 1, Felsted, 6200 Aabenraa
 tlf. 74 68 55 11
 Borgmester: Villy Jakobsen
 Kommunaldirektør: Jes Schramm

Løgumkloster Kommune

Rådhusstræde 2, 6240 Løgumkloster
 tlf. 73 74 55 55 · fax 73 74 55 56
 E-post: raadhuset@loegumkloster.dk
 Internet: www.loegumkloster.dk
 Borgmester: Kaj Armann
 Kommunaldirektør: Hans Holt

Nordborg Kommune

6430 Nordborg, tlf. 74 15 16 17 · fax 74 15 16 16
 E-post: nordborg@nordborg.dk
 Internet: www.nordborg.dk
 Borgmester: Jan Prokopek Jensen
 Kommunaldirektør: Lisbeth Binderup

Nørre-Rangstrup Kommune

6520 Toftlund, tlf. 73 21 21 00 · fax 73 21 22 21
 E-post: post@nrkadm.dk
 Borgmester: Birte Thyssen
 Kommunaldirektør: Mathias M. Achner

Rødding Kommune

Østergade 28, 6630 Rødding,
 tlf. 73 84 24 00 · fax 73 84 24 24
 E-post: kommunen@roedding.dk
 Internet: www.roedding.dk
 Borgmester: Peter Holst
 Kommunaldirektør: Normann Pedersen

Rødekro Kommune

6230 Rødekro, tlf. 73 36 36 36 · fax 74 66 29 80
 E-post: epost@roedekro.dk
 Internet: www.roedekro.dk
 Borgmester: Tove Larsen
 Kommunaldirektør: Ervin Mølgaard

Skærbæk Kommune

6780 Skærbæk
 tlf. 73 95 95 95 · fax 73 95 95 73
 Borgmester: Peter A. Petersen
 Kommunaldirektør: Gunnar Vinge-Hansen

Sundeved Kommune

Avnbølvej 12, Sundeved, 6400 Sønderborg
 tlf. 74 46 12 16 · fax 74 46 10 12
 E-post: sundeved@sundeved.dk
 Borgmester: Ruth Jørgensen
 Kommunaldirektør: Frank Larsson

Sydals Kommune

6470 Sydals
tlf. 73 11 50 00 · fax 73 11 51 00
Borgmester: Jens Peter Kock
Kæmner: Poul-Erik Johansen

Sønderborg Kommune

6400 Sønderborg
tlf. 74 42 93 00 · fax 74 42 93 90
E-post: raadhus@sonderborg.dk
Internet: www.sonderborg.dk
Borgmester: A. P. Hansen
Kommunaldirektør: Alfred Holm-Petersen

Tinglev Kommune

6360 Tinglev
tlf. 73 34 35 36 · fax 74 64 20 24
Borgmester: Thorkild Dahl Nielsen
Kommunaldirektør: Morten Knudsen

Tønder Kommune

6270 Tønder
tlf. 74 72 18 10 · fax 74 72 08 72
Borgmester: Rudi Jensen
Kommunaldirektør: Niels Johannesen

Vøjens Kommune

6500 Vøjens
tlf. 74 20 30 40
Borgmester: Nis Mikkelsen
Kommunaldirektør: Mogens Olsen

**Sønderjyllandskursus
1. - 7. juli 2001**

Kursus om Sønderjyllands historie
- med særlig vægt på de slesvigske krige og afstemningen.

Foredrag og ture i Nord- og Sydslesvig.

Rekvirér brochure:

**Den Sønderjyske Højskole
for Musik og Teater**

Herredstedgade 6-8 · 6520 Toftlund
Telefon 74 83 01 04

Foreninger, organisationer, institutioner m.v.

Sønderjydsk Skoleforening

Formand: Lisbet Skau,
Hasselvej 4, Hammelev, 6500 Vojens,
tlf. 74 50 79 22

Næstformand: Peder Moltesen Ravn,
Høgsbrovej 52, Høgsbro, 6760 Ribe

Kasserer: Hanne Clausen,
Sydbank, 6270 Tønder
Privat: Toghale 11, Møgeltønder, 6270 Tønder

Sekretær: Inger Rahbek Andersen
Hofmannsvej 3, Roost, 6535 Branderup,
tlf. 74 83 40 81

Povl Callesen,
Varnæsvej 700, Varnæs, 6200 Aabenraa

Jens Østergaard,
Københovedvej 11, Københoved,
6630 Rødding

Steffen Oxholm,
Bevtoftvej 28, Tirslund, 6541 Bevtoft

Johan Philipsen,
Højsvej 3, Ullerup, 6400 Sønderborg

Inger Langhede,
Varnæsvej 559, Felstedskov, 6200 Aabenraa

Birthe Boe,
Jættevej 17, Hostrupskov, 6200 Aabenraa

Ellen Christensen,
Nyrøjsvej 6, Lavensby, 6430 Nordborg

Kern Haurum Pedersen,
Vestergade 14, 6240 Løgumkloster

Hans Diderik
Kloppenborg-Skrumsager,
Sjølund Landevej 24, 6093 Sjølund

Uffe Bjerre,
Mølleparken 97, 6240 Løgumkloster

Kirsten Dahlmann,
Rømmøvej 5, 6780 Skærbæk

Marie S. Simonsen,
Mjang Bygade 13, Mjang, 6470 Sydals

Søren Hansen,
Slogsherredsvej 37, 6372 Bylderup-Bov

Københavnsafdelingen

Niels Jørgen Nørgaard,
Halls Allé 1, 1802 Frederiksberg C

Almanakudvalget

Formand: Kern Haurum Pedersen,
Vestergade 14, 6240 Løgumkloster,
tlf. 74 74 31 20

Ansvarshavende redaktør: Hans-Ole Mørk,
Farverhus 21, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 62 80 62, fax 74 62 80 49
E-post: hom@sja.dk

Hans Schmidt,
Slotsvej 21, Arrild, 6520 Toftlund

Hanne Clausen,
Toghale 11, 6270 Tønder

Johann Mikkelsen,
Flensburger Strasse 109, D-25917 Leck

Inger Rahbek Andersen,
Holmannsvej 3, Roost, 6535 Branderup

Lisbet Skau,
Hasselvej 4, Hammelev, 6500 Vojens

Uffe Bjerre,
Mølleparken 97, 6240 Løgumkloster

Henrik Skov Kristensen,
Ørstedsgade 24, 6400 Sønderborg

Andreas Andresen
Tårnvej 5, 6520 Toftlund

Sprogforeningen

Folkehjem, Haderslevvej 7,
6200 Aabenraa,
tlf. 74 62 11 50

Bestyrelse:

Formand: Skoleinspektør Ove Nissen,
Dalsmark 3, Rinkenæs, 6300 Gråsten,
tlf./fax 74 65 07 45

→

Sognepræst Thorbjørn Heick,
Kirkepladsen 3, 6270 Tønder,
tlf. 74 72 12 27
E-post: heick@itai.dk

Kordegner Povl Verner Hansen,
Damgårdsparken 51, 6070 Christiansfeld,
tlf. 74 56 22 48
E-post: p.v.hansen@mail.tele.dk

Vandrelærer Volker Bock,
Meiereistrasse 7, D-24891 Schnarup-Thumby,
tlf. 0049 462 37 189
E-post: henning.bock@debitel.net

Lærer Johann Mikkelsen,
Flensburger Strasse 109, D-25917 Leck,
tlf. 0049 4662 3185

Gårdejer Thomas Rodenberg,
Vester Terpvej 10, 6240 Løgumkloster,
tlf. 74 74 33 83
E-post: th.rodenberg@post.tele.dk

Lærer Signe Andersen,
Osterwung 5, D-25856 Hattstedt,
tlf. 0049 4846 590 · fax 0049 4846 63948
E-post: schaltzand@aol.com

Grænseforeningen

Kontor: Peder Skrams Gade 5,
Postboks 1530, 1020 København K,
tlf. 33 11 30 63, fax 33 32 73 76
E-post: info@graenseforeningen.dk
Internet: <http://www.graenseforeningen.dk>
Protektor: H.K.H. Prins Joachim
Formand: Chefredaktør Bent A. Koch
Direktør: Niels Henriksen

Haderslev Østeramts Grænseforening

Formand: Lisbet Skau,
Hasselvej 4, Hammelev, 6500 Vojens,
tlf. 74 50 79 22

Haderslev Vesteramts Grænseforening

Formand: Sigrid Andersen,
Rangstrupvej 20, 6534 Agerskov,
tlf. 74 83 31 56

Sønderborg kreds

Formand: Marie Hess,
Frydenlund 5, 6430 Nordborg
tlf. 74 45 62 65

Tønder kreds

Formand: Svend Kristiansen,
Østerbyvej 32, 6280 Højer,
tlf. 74 78 32 15, fax 74 78 32 17

Aabenraa kreds

Formand: Ove Nissen,
Dalsmark 3, Rinkenæs,
6300 Gråsten, tlf./fax 74 65 07 45

Grænseforeningens Landbrugsudvalg

Formand: Fhv. forstander Filt Jensen,
Langager, Stenderup 11, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 46 58 74

Slesvigsk Samfund

Formand: Direktør Andreas Nicolaisen,
Bukkeballevvej 54 A, 2960 Rungsted Kyst,
tlf. 45 86 71 79
Kontor: Vagtvej 65 ^{4. tv.}, 2000 Frederiksberg,
tlf. 38 88 80 04

Den Nordslesvigske Kvindeforening

Formand: Elise Jensen, Højtoftgård,
Gammelbyvej 40, Fjelstrup, 6100 Haderslev
Næstformand: Kirsten Schmidt,
Blåmose 15, Høruphav, 6470 Sydals
Sekretær: Rita Jespersen,
Dimen 55, 6200 Aabenraa
Kasserer: Kirsten Nissen,
Sandemandsvej 3, Brønns, 6780 Skærbæk
Adresse: Rømø Kur og Rekreation
Havnebyvej 119, 6792 Rømø,
tlf. 74 75 52 14

Historisk Samfund for Sønderjylland

Sekretariat og ekspedition:
Haderslevvej 45, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 62 46 83
E-post: hist.samf.sdj@netbruger.dk
Åbningstider: Mandag-torsdag kl. 9-14

Forretningsudvalg:

Formand: Lars N. Henningsen
Næstformand: Hans Schultz Hansen
Kasserer: Henning Mathiesen
Kim Furdal

Øvrige medlemmer af styrelsen:

Henrik Becker-Christensen
Elsemarie Dam-Jensen
Lennart S. Madsen

→

Henrik Skov Kristensen
Carsten Porskrog Rasmussen
O. Perch Nielsen
Hans H. Worsøe
Inge Adriansen

Redaktionsadresser:

Sønderjyske Årbøger:
Lars N. Henningsen
Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig
Postboks 528, 6330 Padborg,
tlf. 0049-461 86970

Sønderjysk Månedsskrift:
Kim Furdal
Institut for Sønderjysk Lokalhistorie
Haderslevvej 45, 6200 Aabenraa, tlf. 74 62 58 60

Skriftrækken:
Hans Schultz Hansen
Landsarkivet for Sønderjylland
Haderslevvej 45, 6200 Aabenraa, tlf. 74 62 58 58

Amtsudvalgsformænd:
Karl Erik Olesen, Starup (Haderslev amtskreds)
Peter Madsen, Løgumkloster (Tønder amtskr.)
Hans H. Bang, Bov (Aabenraa amtskreds)
Briks Iversen, Sønderborg
(Sønderborg amtskreds)
Jesper Bolund Nielsen, Slesvig (Sydslesvig)

Historisk Samfund for Als og Sundeved

Formand: Provst Lorenz P. Christensen,
Stationsgade 1, Vester Sottrup,
6400 Sønderborg, tlf. 74 46 74 70
Sekretariat: Museet på Sønderborg Slot,
6400 Sønderborg, tlf. 74 42 25 39,
(bedst tirsdag kl. 13 - 16)

Landsforeningen af

Forsamlingshuse i Danmark

Formand: Lars Barkholt, Gåsemosen 7,
Snave, 5683 Hårby, tlf. 64 77 14 40
Næstformand: Henrik Nielsen,
Guldbjergvej 5, Brændstrup,
6630 Rødding, tlf. 74 82 06 01

Sønderjysk Forsamlingshusforening

Formand: Hans Chr. Hansen,
Ravsted Skolegade 14, Ravsted,
6372 Bylderup-Bov, tlf. 74 64 74 71

Næstformand: Henrik Nielsen,
Guldbjergvej 5, Brændstrup,
6630 Rødding, tlf. 74 82 06 01
Kasserer: Metha Balle Sørensen,
Rolighedsvej 10, Fårhus,
6330 Padborg, tlf. 74 67 65 20
Sekretær: Jens Knudsen,
Nørbygårdvej 40, Marstrup, 6100 Haderslev,
tlf. 74 57 51 65

Institut for Grænseregionsforskning

Persillegade 6, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 62 55 50, fax 74 62 51 69,
E-post: ifg@ifg.dk
Internet: www.ifg.dk
Direktør: Jørgen Kühl
Samfundsvidenskabelig forskningsleder:
Cand.polit., ph.d., Christian Hansen

Naturhistorisk Forening for Sønderjylland

Formand: Cand. scient. Vagn Heckmann,
Rosenbakken 109, 6100 Haderslev,
tlf. 74 52 27 65

DGI Sønderjylland

Øbeningvej 1, 6230 Røddekro,
tlf. 73 66 90 50, fax 74 66 96 42,
tlf.tid: Mandag-torsdag kl. 8.00-12.30 og
13.00-16.00 samt fredag kl. 8.00-12.30
Formand: Sverre Jørgen James Olsen,
Stolligvej 4, 6200 Aabenraa, tlf. 74 62 74 30
1. næstformand: Anne Marie Christensen,
Bygaden 15, Hønsnap, 6340 Kruså,
tlf. 74 60 84 24
2. næstformand: Kim Lindberg,
Kløvermarken 79, 6440 Augustenborg,
tlf. 74 47 22 77
Haderslev/Rødding-egnen: H. K. Christensen,
Bakkevej 9, 6560 Sommersted, tlf. 74 50 46 70
Sønderborg-egnen: Knud Møller, Skolegade 14,
Guderup, 6430 Nordborg, tlf. 74 45 97 68
Tønder-egnen: Birgitte Bang Schmidt,
Vinklen 5, 6270 Tønder, tlf. 74 72 41 92
Aabenraa-egnen: Birgit Langelund,
Søndergade 7, 6392 Bolderslev, tlf. 74 64 64 68
SI Skyttegruppen:
Formand: Holger Hansen,
Humlegaardsbæk 16, 6100 Haderslev,
tlf. 74 52 89 47

Løgumkloster Refugium

Refugievej 1, 6240 Løgumkloster,
tlf. 74 74 33 01, fax 74 74 33 25,
E-post: mail@loegumkloster-refugium.dk
Internet: www.loegumkloster-refugium.dk
Forstanderpar: Svend og Kirsten Stidsen

Danmarkssamfundet

Amtsformand: Helge Moosmann,
Hjort Lorezensvej 47, 6100 Haderslev,
tlf. 74 52 14 43

Amnesty International

Dyrkøb 3, 1166 København K,
tlf. 33 11 75 41, fax 33 93 37 46
E-post: amnesty@amnesty.dk
Internet: www.amnesty.dk

Foreningen »Venner af Rømøs natur«

Formand: Rosa Schmidt, Temevej 11, Havneby,
6792 Rømø, tlf. 74 75 52 10

Foreningen Hjemmeværnsmuseets Venner

Formand: Oberstløjtnant Jørn Nielsen,
Hjemmeværnsdistrikt Sønderjylland,
Søgaardlejren, 6200 Aabenraa

Bund Deutscher Nordschleswiger

Deutsches Generalsekretariat, Vestergade 30,
6200 Aabenraa, tlf. 74 62 38 33
Formand: Dyrnlæge Hans Heinrich Hansen,
Fredeshøj 3, Hejsager, 6100 Haderslev,
tlf. 74 57 12 52
Generalsekretær: Peter Iver Johannsen

Deutscher Jugendverband für Nordschleswig

Jørgensgaard 5, 6200 Aabenraa, tlf. 74 62 38 45
Formand: Lærer Hans-Werner Nissen,
Burkal Kirkevej 26, 6372 Bylderup-Bov,
tlf. 74 76 22 76
Forretningsfører: Knut Lippert, Jugendhof
Knivsberg, Haderslevvej 484, Genner, 6230
Rødekro, tlf. 74 69 88 20, fax 74 69 84 24

Deutscher Schul- und Sprachverein für Nordschleswig

Ramsherred 49A, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 62 41 03, fax 74 62 73 61
Skolekonsulent: Franz Christiansen
Formand: Gårdejer Joachim Schramm,

→

Karlsmindevej 1, Lydersholm, 6270 Tønder,
tlf./fax 74 73 42 37

Kirkelige foreninger og organisationer

Den Sønderjydske Forening af Menighedsrådsmedlemmer

Formand: Fhv. viceskoleinspektør
Bent F. Petersen, Parkvej 11, Brøns
6780 Skærbæk, tlf. 74 75 34 39
Næstformand: Sognepræst Hans Fabricius,
Søndergade 7, Skodborg, 6630 Rødding,
tlf. 74 84 81 14
Sekretær: Fru Bodil Bjerre,
Tøndervej 13, 6780 Skærbæk, tlf. 74 75 14 10

Sønderjyske landsstyrelsesmedlemmer:

Sognepræst Hans Fabricius, Søndergade 7,
Skodborg, 6330 Rødding, tlf. 74 84 81 14

Dansk Kirke i Udlandet

Nørrevænget 43B, Postboks 83, 5100 Odense C,
tlf. 66 13 95 31, fax 66 13 96 69
Postgiro 900 13 95
Præsident: Biskop Søren Lodberg Hvas,
Thulebakken 1, 9000 Aalborg, tlf. 98 18 80 88
Formand: Domprovst Jens Arendt,
Domkirkepladsen 4, 4000 Roskilde,
tlf. 46 35 08 74
Medlem af bestyrelsen: Kirsten Vigen Clausen,
Dyssevej 7, Hostrupskov, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 61 41 25

Generalsekretær og kasserer:

Egon Christiansen, Store Klaus 39,
5270 Odense N, tlf. 66 18 20 17

Brødremenighedens Danske Mission (BDM)

Nørregade 14, 6070 Christiansfeld,
tlf. 74 56 22 33
Generalsekretær: Svend Søe

Dansk Ethioper Mission

Nørregade 14, 6070 Christiansfeld,
tlf. 74 56 22 33
E-post: info@dem-dk.dk
Internet: www.dem-dk.dk

Sudanmissionen

Folkekirkelig Mission i Afrika

Nørregade 14, 6070 Christiansfeld,
tlf. 74 56 22 33, fax 74 56 06 33
E-post: sum@dmr.org
Internet: www.sudanmissionen.dk
Generalsekretær: Carsten Haugaard Nielsen

Den Danske Israelsmission

Nørregade 14, 6070 Christiansfeld,
tlf. 74 56 22 33
Generalsekretær: Heinrich W. Pedersen

DANMISSION

Strandagervej 24, 2900 Hellerup,
tlf. 39 62 99 11
Generalsekretær: Harald Nielsen
Formand: Thorkild Schousboe Laursen,
Storegade 7, 6240 Løgumkloster

Fonde

Dansk Kultursamfund af 1910

Formand: Fhv. minister J. K. Hansen,
Strandparken, Sundgade 58 D,
6400 Sønderborg
Sekretær: Jutta Petersen,
Bjerggade 4C, 1., 6200 Aabenraa,
tlf. 73 62 10 80, fax 73 62 10 81

Fonden til bevarelse af gamle Rømøhuse

Formand: Rosa Schmidt,
Temevej 11, Havneby, 6792 Rømø

H. P. Hanssens Mindefond

Formand: Margrethe Wind,
Foldingbrovej 3, Hjerting, 6630 Rødding,
tlf. 74 84 14 66
Næstformand: J.P. Caspersen,
Kirkebakken 6, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 62 22 23
Kasserer: Finn Dyhr,
H. P. Hanssensvej 23, 6100 Haderslev

Danske og frisiske foreninger og institutioner i Sydslesvig

Sprogforeningen

Sydslesvigafdelingen
Formand: Signe Andersen, Osterwung 5,
D-25856 Hattstedt, tlf./fax 04846/63948
E-post: schaltzand@aol.com

Kgl. dansk Generalkonsulat

Generalkonsul: Henrik Becker-Christensen
Konsul: Hanne Eder
Nordergraben 19, D-24937 Flensburg,
tlf. 0461/144000, fax 0461/17928

**Løgumkloster
Refugium**

Refugieophold

Ferie, ro, hvile, studier og rekreation.

- perioder med program
- perioder med pensionistrabat
- gavekort udstedes
- velegnet som kursussted

Send bud efter nærmere oplysninger.

Løgumkloster Refugium
6240 Løgumkloster
Tlf. 74 74 33 01 Fax 74 74 33 25
Kirsten og Svend Stiidsen

Dagblad Næstved • # 6/23 33

Sydslesvigsk Forening (SSF)

Formand: Heinrich Schultz
Jarplunder Weg 14, D-24941 Jarplund-Weding,
tlf. 0461/9041286, fax 0461/9041294

Flensburg by

Formand: Maren Schultz,
Stuhrsallee 19, D-24937 Flensburg,
tlf. 0461/51120

Sekretariat: Sekretær Viggo Petersen,
Schiffbrücke 42, D-24939 Flensburg,
tlf. 0461/14408-125+126+127,
fax 0461/14408-128

Flensburg amt

Formand: Peter Kreutzer,
Kallhoi 6, Kupfermühle, D-24955 Harrislee,
tlf. 0461/75810
Sekretariat: Sekretær Monika Jansen,
Norderstrasse 74, D-24939 Flensburg,
tlf. 0461/14408-155+156, fax 0461/14408-157

Gottorp amt

Formand: Preben Vognsen
Steenstraat 1, D-24407 Rabenkirchen,
tlf. 04642/2114, fax 04642/7123
Sekretariat: Sekretær Gudrun Petersen,
Lollfuss 69, D-24837 Schleswig,
tlf. 04621/23888, fax 04621/21105

Husum amt

Formand: Lass Erhardtsen,
Dörpumer Weg 75, D-25821 Bredstedt,
tlf. 04671/4227
Sekretariat: Sekretær Peter Johannsen,
Neustadt 95, D-25813 Husum,
tlf. 04841/2612, fax 04841/63618

Ejdersted amt

Formand: Peter Jacob Alberts, Vesterheverstr. 8,
Augustenkoog, D-25881 Tating, tlf. 04865/836
Sekretariat: Am Hafen 30, D-25832 Tønning,
tlf. 04861/5493, fax 04861/1607

Rendsborg/Egernsførde amt

Formand: Preben Holl, Fleckebyer Landstr. 7,
Lehrade, D-24811 Brekendorf, tlf. 04353/581
Sekretariat: Sekretær Jan Svendsen, →

»Amtmandsgården«,
Torstrasse 4, D-24768 Rendsburg,
tlf. 04331/23376 og
H. C. Andersen-Weg 8,
D-24340 Eckernförde,
tlf. 04351/2527, fax 04351/5183

Sydtønder amt

Formand: Johann Mikkelsen, Flensburger
Strasse 109, D-25917 Leck,
tlf. 04662/3185, fax 04662/698906
Sekretariat: Sekretær Uwe Petersen,
Lorenz Jannsen Strasse 1, D-25899 Niebüll,
tlf. 04661/2755, fax 04661/2432

Aktivitetshuset

Norderstr. 49, D-24939 Flensburg,
tlf. 0461/150140, fax 0461/150420
Leder: Hans Harald Sørensen

»Christianslyst«

Lejrskole og kursushjem,
D-24392 Süderbrarup,
tlf. 04641/92229, fax 04641/92229
Forstander: Vagn Porsmose Andersen

Dansk Alderdomshjem

Nerongsallee 27, D-24943 Flensburg,
tlf. 0461/51311, fax 0461/582397
Forstander: Bodil Bjerregaard-Brocks

Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig

Norderstrasse 59, D-24939 Flensburg,
Dansk postadresse:
Box 528, 6330 Padborg
tlf. 0461/86970, fax 0461/8697220
Åbent: Sommerhalvåret kl. 10-18,
lørdag kl. 9-13. Vinterhalvåret kl. 10-19,
lørdag kl. 9-13. Overgangsdatoer mellem
halvårene meddeles i Flensburg Avis
Overbibliotekar: Alice Johansen
Studieafdelingen og arkivet:
Arkivar, dr. phil. Lars N. Henningsen

Dansk Erhvervsforening i Sydslesvig

Formand: Gerd Pickardt,
Annenweg 11, D-24955 Harrislee,
tlf. 0461/75900, fax 0461/78299

Dansk Generalsekretariat

Flensborghus, Norderstrasse 76,
D-24939 Flensburg eller
Postfach 2664, D-24916 Flensburg,
tlf. 0461/144080, fax 0461/14408-130
Generalsekretær: Jens A. Christiansen
Regnskabsafdelingen: Petra Erichsen
Kulturafdelingen: Fuldmægtig Marianne Wulff
Dansk postadresse: Box 369, 6330 Padborg

Dansk Gymnastikforening Flensburg

Formand: Heinz Dieter Franz,
Nikolaiallee 1-3, D-24937 Flensburg,
tlf. 0461/55836
Klubhuset: Marienhölungsweg 62,
D-24939 Flensburg (Frueskovens Idrætspark),
tlf. 0461/5700477

Dansk Kirke i Sydslesvig

Dansk Kirkekontor,
Wrangelstrasse 14, D-24937 Flensburg,
tlf. 0461/52925, fax 0461/9091596
Provst: Viggo Jacobsen
Forretningsfører: Jytte Nickelsen

Dansk Lærerforening for Sydslesvig

Süderstr. 31, D-24955 Harrislee,
tlf. 0461/773230, fax 0461/73073
Formand: Niels Nielsen

Dansk Menighedspleje, Flensburg

Waldstrasse 45, D-24939 Flensburg,
tlf. 0461/57058-0, fax 0461/57058-88

Dansk Menighedspleje, Slesvig

v/ pastor Morten Mortensen,
Bismarckstrasse 18A, D-24837 Schleswig,
tlf. 04621/25815

Dansk Menighedspleje, Tønning

v/pastor Susanne Bramsen Bøll,
Herrengraben 3, D-25832 Tønning
tlf. 04861/453, fax 04861/5044

Dansk Skoleforening for Sydslesvig

Formand: Lone Schuldt,
Heidewinkel 1, D-24955 Harrislee,
tlf. 0461/74426

Skoledirektør: Anders Molt Ipsen
Kontor: Stuhrs Allee 22, D-24937 Flensburg
eller Postfach 1461, D-24904 Flensburg,
tlf. 0461/50470, fax 0461/5047137
Dansk postadresse: Box 389, 6330 Padborg
Børnehaveinspektørens kontor:
Waldstrasse 43, D-24939 Flensburg,
tlf. 0461/5047161, fax 0461/581816
Feriekontoret: Marienhölungsweg 41,
D-24939 Flensburg,
tlf. 0461/56664, fax 0461/54372
Skolepsykologisk kontor:
Waldstrasse 43, D-24939 Flensburg,
tlf. 0461/570870, fax 0461/581816
Centralen for Undervisningsmidler:
Stuhrs Allee 33, D-24937 Flensburg eller
Postfach 1461, D-24904 Flensburg,
tlf. 0461/5047146, fax 0461/5047153

Dansk Spejderkorps Sydslesvig

Formand: Dieter Matthiesen,
Richard-Wagner-Strasse 17,
D-24943 Flensburg, tlf. 0461/62788
Korpschef: Anne Margrethe Jessen,
Haferstiege 20, D-24941 Flensburg-Weiche,
tlf. 0461/9576100

Dansk Sportsfiskerklub Sydslesvig

Formand: Heinz Boehme,
Kappelner Strasse 3, D-24996 Sterup,
tlf. 04637/275

Dansk Sundhedstjeneste for Sydslesvig

Waldstrasse 45, D-24939 Flensburg,
tlf. 0461/570580, fax 0461/5705888
E-post: dansk.sundhedstjeneste@t.online.de
Dansk postadresse: Box 119, 6330 Padborg
Formand for sundhedsrådet og
forretningsudvalget: Hans-Erik Hansen,
Fritz-Graeff-Weg 15, D-24939 Flensburg,
tlf. 0461/9091190
Kontorchef: Georg Hanke
Ledende sygeplejerske: Jochen Arndt,
tlf. 0461/57058-26

Dansk Tunghøreforening

Formand: Helmuth Autzen, Drosselweg 2,
D-24939 Flensburg, tlf. 0461/41830

→

De Sydslesvigske Husmoderforeninger

Formand: Inge Nielsen, Sesklint 22,
D-24358 Ascheffel, tlf. 04353/991955

Den slesvigske Kvindeforening

Formand: Annemarie Erichsen,
Ulstrupfeld 5, D-24999 Wees, tlf. 04631/1478

Det danske Bibliotek i Husum

Neustadt 81, D-25813 Husum, tlf. 04841/82280
Leder: Bibliotekar Keld Klemith Madsen

Det danske Bibliotek i Slesvig

Lollfuss 69, D-24837 Schleswig,
tlf. 04621/988054
Leder: Bibliotekar Carsten F. Reyhé

Det lille Teater

Hjemmet, Marienstr. 20, D-24937 Flensburg,
tlf. 0461/24835
Formand: Hans Jørgen Henningsen,
Fischerweg 2, D-25927 Aventoft, tlf. 04664/868
Foreningspost til: Else Fanø,
Gertrudenstr. 1, D-24939 Flensburg,
tlf. 0461/52795

Det sydslesvigske Samråd

Formand: Heinrich Schultz,
Jarplunder Weg 14, D-24941 Jarplund-Weding,
tlf. 0461/9041286, fax 0461/9041294
Næstformand: Viggo Jacobsen, Wrangelstr. 14,
D-24937 Flensburg, tlf. 0461/52565
Sekretær: Georg Hanke,
Waldstr. 45, D-24939 Flensburg,
tlf. 0461/57058-0, fax 0461/57058-88

Duborg-Samfundet

Formand: Elva Thorup Nielsen, Teichweg 2,
Kupfermühle, D-24955 Harrislee,
tlf. 0461/75668

Duborg-Skolen

Ritterstrasse 27, D-24939 Flensburg,
tlf. 0461/144390, fax 0461/22430
Dansk postadresse: Box 380, 6330 Padborg
Privat dansk gymnasium
Rektor: Erik Jensen
Pedel: Tlf. 0461/22282

Flensburg Avis

Hovedredaktion og lokalredaktion Flensburg
Wittenberger Weg 19, D-24941 Flensburg
tlf. 0461/50450, fax 0461/5045140
Chefredaktør: Bjarne Lønborg
Direktion: Bjarne Lønborg
Husum: Neustadt 95, D-25813 Husum,
tlf. 04841/3593, fax 04841/62739
Nibøl: Hauptstr. 46, D-25899 Niebüll,
tlf. 4661/5904, fax 04661/2886
Slesvig: Lollfuss 69, D-24837 Schleswig,
tlf. 04621/26228, fax 04621/27976

Flensburg danske Journalistforening,

Formand: Hans Chr. Davidsen,
Wittenberger Weg 19, D-24941 Flensburg,
tlf. 0461/50450

Flensburg Y's Men's Club

v/Hans Jørgen Refslund,
Svangkærvej 31, 6340 Kruså, tlf. 74 67 14 87

Foriining for nationale Friiske (Friserforeningen)

Formand: Jörgen Jensen Hahn,
Dorfstr. 91, D-25920 Risum-Lindholm,
tlf. 04661/5620, fax 04661/6498
Sekretariat: Moose 4, D-25842 Bargum,
tlf. 04672/77520, fax 04672/77521
Sekretær: Manfred Nissen

Foreningen »Norden«, Sydslesvig afdeling

Formand: Gerhard Jessen,
Twedter Mark 96, D-24944 Flensburg,
tlf. 0461/37458
Sekretariat: Norderstrasse 74,
D-24939 Flensburg,
tlf. 0461/14408129, fax 0461/14408132

Frivilligt Dreng- og Pigeforbund i Sydslesvig

Distriktsleder: Knud Morsing, Waldstr. 39B,
D-24939 Flensburg, tlf. 0461/57854

Lejrskoler og hytter:

»Trenehytten«, Markielweg 2, D-24963 Tarp,
tlf. 04638/527,
udlejning v/Arne Hou, Emmerlev,
DK-6280 Højer, tlf. 74 78 25 93

→

»Kongenshus«, D-25882 Tetenbüll,
udlejning v/Ole Hübertz Knudsen,
Yurian-Ovenstrasse 19,
D-25832 Tönning, tlf. 04861/476

Gamles Værn

Formand: Svend Lekkat,
Mistelhof 11, D-24944 Flensburg,
tlf. 0461/315003

Hejmdal Blæseorkester

v/Ejnar Geipel, Industrieweg 47,
D-24955 Harrislee, tlf. 0461/75983

Historisk Samfund for Sønderjylland

Sydslesvigs Amtskreds
Formand: Jesper Bolund Nielsen,
Hafengang 8, D-24837 Schleswig,
tlf. 04621/25509

I. C. Møller-Fonden

v/ Henrik Geipel, Osterlücken 13 A,
D-24955 Harrislee, tlf. 0461/71969

Idrætshallen

Moltkestrasse 20 C, D-24937 Flensburg,
tlf. 0461/5035021
Inspektør: Ullrich Schmitzkowski

Jarplund Højskole

Lundweg 2, D-24941 Jarplund-Weding,
tlf. 04630/343+344, fax 04630/690
Forstander: Dieter Paul Küssner

KFUM og KFUK i Sydslesvig

Formand: K. H. Zeuch,
Nordergraben 26, D-24937 Flensburg,
tlf. 0461/23165

Kunstkredsen, Flensburg

Formand: Kisten Hansen,
Reepschlägerbahn 32 C, D-24937 Flensburg,
tlf. 0461/27295

Ladelund Ungdomsskole

Karlumer Str. 1, D-25926 Ladelund,
tlf. 04666/714, elevtlf. 1200, fax 04666/853
Forstander: Asger Gyldenkærne

Landboforeninger

Fælleslandboforeningen for Sydslesvig
Kontor: Süderstrasse 89, D-24955 Harrislee,
tlf. 0461/75016, fax 0461/78262
Formand: Bo Hallberg,
Kragstedtmoor 4, D-24997 Wanderup,
tlf. 04606/96337,
Sekretær: Joachim Spitz,
Birkenweg 12, D-25923 Süderlügum,
tlf. 04663/187020, fax 04663/187019

Landboforeningen for Flensburg og Omegn
Formand: Bo Hallberg,
Kragstedtmoor 4, D-24997 Wanderup,
tlf. 04606/96337
Konsulent: Jes Simonsen,
Süderstrasse 89, D-24955 Harrislee,
tlf. 0461/75016, fax 0461/78262

*Landboforeningen for
Gottorp og Ejdersted amter*
Formand: Preben Holl,
Fleckebyer Landstr. 7, Lehmrade,
D-24811 Brekendorf,
tlf. 04353/581, fax 04353/584
Konsulent: Dirk Hansen,
Straussweg 5, D-25887 Winnert,
tlf. 04845/535, fax 04845/536

Landboforeningen for Sydthønder amt (Gest)
Formand: Frede Andresen,
Sprakebüll Str. 2, D-25917 Achtrup,
tlf. 04662/4802
Konsulent: Joachim Spitz,
Birkenweg 12, D-25923 Süderlügum,
tlf. 04663/187020, fax 04663/187019

Den nordfrisiske Landboforening (Marsk)
Formand: Karl-Heinz Matthiesen, Dammhusum,
Bundesgarderweg 10, D-25927 Neukirchen,
tlf. 04664/815
Konsulent: Joachim Spitz,
Birkenweg 12, D-25923 Süderlügum,
tlf. 04663/187020, fax 04663/187019

Lejrskolehjemmet »Skipperhuset«
Am Hafen 30, D-25832 Tönning,
tlf. 04861/5493, fax 04861/1607

Lyksborghjemmet

Dansk Børnehjem,
Grosse Strasse 54, D-24960 Glücksburg,
tlf. 04631/2456, fax 04631/3820
Bestyrer: Ulla og Carl Sauer-Petersen

Nordfriisk Instituut

Süderstrasse 30, D-25821 Bredstedt,
tlf. 04671/2081, fax 04671/1333
Institutleder og direktør: Dr. Thomas Steensen

Sct. Georgs-Gildet

Gildemester: Helmuth Werth,
Tydal 1, D-24852 Eggebek,
tlf. 04609/91030, fax 04609/494

Sct. Knuds-Gildet

Oldermand: Heinz Rudebeck,
Jarplunder Weg 14, D-24941 Jarplund-Weding,
tlf. 0461/979393

Slesvigsk Kreditforening

Formand for tilsynsrådet:
Hans Christian Paulsen,
Am See 6, D-24850 Lürschau,
tlf. 04621/4445, fax 04621/41192
Kontor: Süderstrasse 89, D-24955 Harrislee,
tlf. 0461/71975, fax 0461/78617
Forretningsfører: Frank Baasch

Sydslesvigs danske Kunstforening

Formand: Hans Jessen, Holstengang 1,
D-24937 Flensburg, tlf. 0461/13562

Sydslesvigs danske

Ungdomsforeninger

Formand: Anne Kämper,
Kappellerstr. 22, D-24975 Husby,
tlf. 04634/346 fax 04634/9616
Dansk Ungdomssekretariat: Norderstr. 76,
D-24939 Flensburg, tlf. 0461/144080
Forretningsfører: Horst Schneider

Sydslesvigs Museumsforening

Formand: Dieter Paul Küssner,
Jarplund Højskole,
Lundweg 2, D-24941 Jarplund,
tlf. 04630/343+344, fax 04630/690

Sydslesvigsk Pressetjeneste

Norderstrasse 76, D-24939 Flensburg, eller
Postfach 2664, D-24916 Flensburg,
tlf. 0461/14408-120+122, fax 0461/14408-131

Sydslesvigsk Selvhjælp SSH

Formand: Anne Kathrine Tarp, Mansteinstr. 9,
D-24837 Schleswig, tlf. 0461/32566

Sydslesvigs Skakkreds

Kontaktmand: Horst Wesoly, Stenbusch 1,
D-24885 Sieverstedt, tlf. 04603/541
Post til: Svend Kjems Hove,
Marienhölungsweg 45, D-24939 Flensburg,
tlf. 0461/57279

Sydslesvigsk Vælgerforening (SSW)

Landsformand: Gerda Eichhorn,
Lornsenstr. 2, D-24392 Süderbrarup,
tlf. 04641/2970, fax 04641/2920
Landssekretariat: Schiffbrücke 42,
D-24939 Flensburg,
tlf. 0461/14408-310, fax 0461/14408-313
Landssekretær: Dieter Lenz
SSW-Landdagsfraktionen i Flensburg:
Norderstr. 76, D-24939 Flensburg,
tlf. 0461/14408-300, fax 0461/14408-305
Landdagsmedlemmer: Anke Spoorendonk,
Achter de Möhl 35, D-24955 Harrislee,
tlf. 0461/73187, fax 0461/75398
Lars Harms, Mühlenfenne 40, D-25840
Koldenbüttel, tlf. 04881/381
Silke Hinrichsen, Burgstr. 33, D-24939
Flensburg, tlf. 0461/13635
SSW-Landdagsfraktionen i Kiel:
Schleswig-Holsteinischer Landtag,
Düsternbrooker Weg 70, D-24105 Kiel,
tlf. 0431/988-1380 eller 0431/988-1381,
fax 0431/988-1382

Sydslesvigske Folkedansere Flensburg

Formand: Inge-Marie Christensen,
Rudekamp 36, D-24960 Glücksburg,
tlf. 04631/2800

Sønderjysk Arbejdsforening (SAF)

Formand: Hans Hinrichsen, Carstenstr. 32,
D-24837 Schleswig, tlf. 04621/29671

Torsdagskoret

Formand: Kirsten Anthonisen,
Westerstr. 30B, D-24955 Harrislee,
tlf. 0461/74102

»Tydal« Spejdergård

D-24852 Eggebek,
tlf. 04609/91030, fax 04609/494
Bestyrer: Helmuth Werth

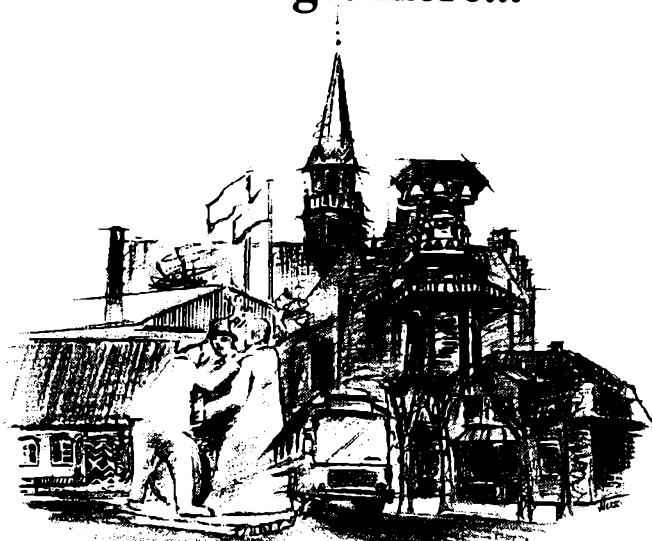
Ungdomskollegiet

Marienhölungsweg 66, D-24939 Flensburg,
tlf. 0461/52444, fax 0461/5002795
Forstander: Uwe Becher

Union-Bank A/S

Grosse Strasse 2, D-24937 Flensburg,
tlf. 0461/8414-0, fax 0461/8414-290
Süderstrasse 89, D-24955 Harrislee, →

**Kulturelle værdier
og traditioner med plads,
miljø og grobund
for meget mere...**

Løgumkloster kommune

Rådhusstræde 2 · 6240 Løgumkloster · Telefon 74 74 45 11

tlf. 0461/700320, fax 0461/7003232
 Schleswiger Str. 85, D-24941 Flensburg,
 tlf. 0461/902100, fax 0461/9021010
 Direktion: Volker Andersen, Uwe Axen

Voksenundervisningsnævnet for Sydslesvig

Formand: Inger Pedersen,
 Heinrich Schuldt-Str. 2 A, D-24939 Flensburg,
 tlf. 0461/51108
 Sekretær: Signe Andersen,
 Osterwung 5, D-25856 Hattstedt,
 tlf./fax 04846/63948

Æ' Amatører

Formand: Johann Mikkelsen,
 Flensburger Strasse 109, D-25917 Leck,
 tlf. 04662/3185, fax 04662/698906

Musik, teater og kunst

Sønderjyllands Symfoniorkester

Musikhuset, Skovvej 16, 6400 Sønderborg,
 tlf. 74 42 61 61, fax 74 42 61 06
 E-post: info@sonderjyllands-symfoniorkester.dk
 Internet: www.sonderjyllands-symfoniorkester.dk

Repræsentantskab:

Formand: Amtsrådsmedlem
 Anna Margrethe Ikast

Bestyrelse:

Formand: Amtsrådsmedlem
 Anna Margrethe Ikast

Orkesterchef:

Henrik Wenzel Andreasen

Der eksisterer mange private ensembler i Sønderjyllands Symfoniorkester, og man kan rette henvendelse til ensemblerne på nedenstående telefonnumre:

Den Danske Harpeduo

Benedikte Johansen, Torill Hald-Nielsen
 Henv. tlf. 74 43 20 67

Collegium Danicum

Thomas Jensen, Arne Møller Jørgensen,
 Johan Korsfeldt, Finn Sigfusson, Elin Bruun
 Henv. tlf. 74 48 68 86

Fløjte og Harpeduo

Thomas Jensen, Benedikte Johansen
 Henv. tlf. 74 40 75 18

Wiener Ensemblet

Atli Sigfusson, Eliane Karecki, Jan Åkerlind,
 Finn Sigfusson
 Henv. tlf. 74 46 74 53 og 74 41 62 22

Duo Virtuoso

Cello og kontrabas:
 Anna Kristina Hindø, Jesper Hindø
 Henv. tlf. 74 43 12 13

Symphonic Brass

Sønderjyllands Symfoniorkesters
 Messingkvintet
 Henv. Martin Gottschalck, tlf. 23 47 45 50

2 Trompeter og Orgel

John Frederiksen, Bo Fuglsang, Helge Granum
 Henv. tlf. 74 42 94 23

Strygetrio

Lars Rimer, Johan Korsfeldt, Henrik Steensgaard,
 Henv. tlf. 74 42 93 55

Two Gents

Mogens Eskildsen,
 Flemming Neergaard Pedersen
 Henv. tlf. 74 43 20 67

Dream Band (selskabsmusik)

Henv. Jesper Hindø, tlf. 74 43 12 13

Trio Tre Træ

Bettina Zielke, fløjte, Susanne Cornelius,
 klarinet, Karen Andersen, fagot
 Henv. Susanne Cornelius, tlf. 74 43 43 37

Duo Corto (klarinet og marimba/slagtøj)

Susanne Cornelius, Henrik Cornelius
 Henv. tlf. 74 43 43 37

Plankeværks Ekvilibristerne

(vibrafon og marimba)
Henrik Thrane, Henrik Cornelius
Henv. 74 43 43 37

Slagkraft

(dynamisk underholdning på et hav af slagtøj)
Henrik Cornelius, Henrik Termansen,
Henrik Thrane, Bo Valbjørn
Henv. tlf. 74 43 43 37

Sønderjysk Amatørsymfoniorkester (SASO)

Jens Petri, Jomfrusti 9, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 42 32 92

Slesvigske Fodregiments Musikkorps

Haderslev Kaserne, Postboks 1059
Louisevej 2A, 6100 Haderslev,
tlf. 74 22 44 24, fax 74 22 44 87
E-post: slmuk@mail.tele.dk
Internet: www.slesvigskemusikorps.dk

Haderslev Musikforening af 1987

Ingrid Dalsgaard,
Vendekobbel 8, 6100 Haderslev, tlf. 74 53 12 33

Midtlandets Musik- og Teaterforening

Erik Stent Pedersen, Herredstedgade 3,
6520 Toftlund, tlf. 74 83 28 66/74 83 01 04

Nordschleswigsche Musikvereinigung

Hans H. Lodemann, Klostervænget 1,
6100 Haderslev, tlf. 74 52 36 55
Musikkonsulent Peter von der Osten,
Dyrhave 37, 6200 Aabenraa, tlf. 74 67 72 79

Sønderborg Musikforening

Jens Petri, Jomfrusti 9, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 42 32 92

Tønderegnens Musikforening

Max Kjær Nielsen, Markgade 14, 6270 Tønder,
tlf. 74 72 45 61

Aabenraa Kunst- og Musikforening

Mogens Mølskov,
Hipholm 2, Varnæs, 6200 Aabenraa
tlf. 74 68 08 44

Sønderjysk Teaterforening

Formand: Preben Rasmussen
Storegade 12, II, 6270 Tønder,
tlf. 74 72 12 26
Sekretær: Erik Stent Pedersen,
Herredstedgade 3, 6520 Toftlund,
tlf. 74 83 28 66

Dansk Amatør Teater Samvirke

Landsformand: Villy Dall,
Knakkegårdsvej 13, Skyum, 7752 Snedsted,
tlf. 97 93 69 75, fax 97 93 69 75,
mobil 28 19 69 75
Generalsekretær: Thomas Hauger
Redaktør af »Rampelyset«: Thomas Hauger
Landssekretariat:
Nygade 15, 6300 Gråsten,
tlf. 74 65 11 03, fax 74 65 20 93
E-mail: dats@dats.dk
Internet: http://www.dats.dk
Teaterforlaget DRAMA: Nygade 15,
6300 Gråsten, tlf. 74 65 11 41, fax 74 65 20 93

Sønderjysk Forsøgsscene

Formand: Randi Jepsen,
Ryes Møllevej 33, 6100 Haderslev,
tlf. 74 52 23 25
Sekretær: Poul Dannow,
Nystadvej 3, Bylderup, 6272 Bylderup-Bov,
tlf. 74 76 21 83

Sønderjysk Forsøgsscenes Kirkespilgruppe

Formand: Randi Jepsen,
Ryes Møllevej 33, 6100 Haderslev,
tlf. 74 52 23 25

Forsøgsscenen, Haderslev

Formand: Marianne Møller, Grubesvej 20,
Kelstrup, 6100 Haderslev, tlf. 74 58 20 03

Det lille Teater, Gråsten

Formand: Ole Gaul Nilum,
Smedebakken 2, Adsbøl, 6300 Gråsten,
tlf. 74 65 37 67, fax (arb.) 62 69 12 23

Det lille Teater, Aabenraa

Formand: Lise Bekker,
Svinget 2 A, 6200 Aabenraa, tlf. 74 63 03 63

Amatørteaterforeningen Stjernen

Formand: Per Mølgaard,
Digevej 9, Brøns, 6780 Skærbæk,
tlf. 74 75 36 03

Teatergaleasen, Højer

Formand: Kai Kjær-Andersen,
Prilen 14, 6280 Højer,
tlf. 74 78 92 41

Teatret Møllen

Møllepladsen 4, 6100 Haderslev
Administrator: Kristian Hald Jensen,
tlf. 74 52 66 79 mellem kl. 10 og 15
E-post: post@teatretmoellen.dk
Internet: www.teatretmoellen.dk

Tønder Festival Fond

Vestergade 80, Postboks 113, 6270 Tønder,
tlf. 74 72 46 10 - Information
tlf. 74 72 10 00 - Billetsalg

Broagerlands Kunstforening

Jane Schmidt Jensen,
Solskrænten 19, 6310 Broager,
tlf. 74 44 28 28

**Christiansfeld Kunst-
og Museumsforening**

Formand: Ilse Søgaard,
Lystestøbervej 3, 6070 Christiansfeld,
tlf. 74 56 16 73

Gråsten Kunstforening

Mads Friis, Sejrsvej 79,
Rinkenæs, 6300 Gråsten,
tlf. 74 65 22 68

Haderslev Kunstforening

Ellen Olesen,
Øsby Stadionvej 9, Øsby, 6100 Haderslev,
tlf. 74 58 41 31

Kunstforeningen Vandtårnet

Nr. Rangstrup Kommune
Formand: Alice Meyer
Toldbodgade 11, 6520 Toftlund,
tlf. 74 83 22 07

Lokalhistoriske foreninger, arkiver og samlinger

Landsarkivet for Sønderjylland

Haderslevvej 45, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 62 58 58, fax 74 62 32 88
E-post: mailbox@laa.sa.dk
Internet: www.sa.dk/laa
Landsarkivar: Hans Schultz Hansen

Institut for Sønderjysk Lokalhistorie

Haderslevvej 45, 6200 Aabenraa, tlf. 74 62 58 60
Leder: Kim Furdal
E-post: mail.isl@netbruger.dk

**Lokalhistoriske Arkiver og Samlinger
i Sønderjylland (LASS)**

Formand: Randi Demuth, Østerhøj 3,
6310 Broager, tlf. 74 44 01 47

Dansk Slægtsgaardsforening

Formand: Gårdejer Carl Martin Christensen,
Kaaregård, Badstrupvej 39, Badstrup,
5485 Skamby, tlf. 64 85 11 74

Haderslevkredsen:

Formand: Elise Jensen,
Højtoftegård, Gammelbyvej 40, 6100 Haderslev,
tlf. 74 56 63 16

Det sydlige Sønderjylland:

Formand: Gårdejer H. C. Clausen,
Rosenvvej 69, Ullerup, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 46 19 61

Hjemmeværnsregion III's historiske udvalg

v/Mette M. Andersen, Pilehaven 36,
6520 Toftlund, tlf. 74 83 15 37

Slægtshistorisk Forening Sønderjylland

Formand: Ole H. Jensen,
Kløvermarken 3, 6430 Nordborg,
tlf. 74 45 02 35
E-post: ohj@adr.dk

Augustenborg Kommune

Lokalhistorisk Arkiv

for Augustenborg Kommune

Slotsallé 10, 6440 Augustenborg

tlf. 74 47 18 08

Formand: Ruth Forum Møller,

Storegade 19, 6440 Augustenborg,

tlf. 74 47 10 30

Åbent: Onsdag kl. 9-12 og 16-18.

Første mandag i hver måned kl. 19-21.

Leder: Ruth Forum Møller

Bov Kommune

Bov lokalarkiv

Bov Bibliotek, Bovvej 4, 6330 Padborg,

tlf. 74 67 34 54, fax 74 67 34 88

E-post: bov.bibliotek@bovkommune.dk

Åbent: Som biblioteket og efter aftale

Historisk forening for Vis Herred

v/Henrik Meyer, Fjordvejen 55, 6340 Kruså

Bredebro Kommune

Historisk Forening for Bredebro Kommune

Formand: Lauge Jepsen, Møllevej 5, Visby,

6261 Bredebro, tlf. 74 78 36 40

Lokalhistorisk Arkiv for Bredebro Kommune

Arkivets adresse: Brede Bygade 14,

6261 Bredebro (biblioteket)

Åbent: Tirsdag kl. 14.00-16.30

Formand: Søren H. Schmidt

Randerup 66, 6261 Bredebro, tlf. 74 71 63 39

Broager Kommune

Lokalhistorisk Forening for Broagerland

Formand: Christian Frederiksen,

Klør-Fire 20, 6310 Broager, tlf. 74 44 29 23

Arkiv: Storegade 33, 6310 Broager,

tlf. 74 44 93 51

Åbent: Tirsdag kl. 15-17 og efter aftale

Leder: Randi Demuth,

Østerhøj 3, 6310 Broager, tlf. 74 44 01 47

Christiansfeld Kommune

Christiansfeld lokalhistoriske forening

Formand: N. P. Wiborg,

Bojskov Byvej 25, 6070 Christiansfeld, →

tlf. 74 56 35 07

Arkiv: Nørregade 1, 6070 Christiansfeld,

tlf. 74 56 25 98

Åbent: Fredag og lørdag kl. 14-16

Leder: Annelise Gram,

Kongensgade 19^{1.w}, 6070 Christiansfeld,

tlf. 74 56 19 92

Fjelstrup Lokalhistoriske Forening

Formand: Anne-Kirsten Glumsø,

Fjelstrup Nørrevej 70, 6100 Haderslev,

tlf. 74 56 62 14

Arkiv: Skolebakken 2, Fjelstrup, 6100 Haderslev

Åbent: Efter aftale med formanden

Lokalhistorisk Forening og

Arkiv for Hejls-Hejlsminde

Formand: Gunnar M. Krag,

Trappendalvej 29, 6094 Hejls, tlf. 75 57 47 54

Arkiv: Hejls Landevej 57, 6094 Hejls

Åbent: Sept.-april tirsdag kl. 15.30-17.30 og

1. tirsdag i måneden kl. 19-21

Leder: Kirsten Degn,

Bagvejen 14, 6094 Hejls, tlf. 75 57 44 65

Vejstrup lokalhistoriske Forening og Arkiv

Formand: Johannes Larsen, Toldbakken 53,

6094 Hejls, tlf. 75 57 50 97

Arkiv: »Lærkebo«, Sjølundgade 28,

6093 Sjølund

Åbent: 1. tirsdag i måneden kl. 19-22

og efter aftale

Leder: Jørgen Hesselberg, Vejstruprødvej 17,

6093 Sjølund, tlf. 75 57 48 77

Gram Kommune

Lokalhistorisk Arkiv for Gram og Omegn

v/Gunnar Lundgaard,

Kirkeallé 13, 6510 Gram, tlf. 74 82 21 61

Arkiv: Østergade 10, 6510 Gram

Åbent: Sept.-april tirsdag kl. 9-11 og 1. mandag

i måneden kl. 19.30-21.30 samt efter aftale

Leder: Gunnar Lundgaard

Tiset Lokalhistoriske Forening

Formand: Arne Skafsgård

Stenholtvej 6, Tiset, 6510 Gram,

tlf. 74 82 12 96 →

Arkiv: Kongevej 248, Tiset, 6510 Gram
 Åbent: I ulige uger mandag kl. 14-17 og 19-22
 samt efter aftale
 Leder: Niels Schmidt, Gammel Kirkevej 3,
 Tiset, 6510 Gram

Højrup Sogns Lokalhistoriske Forening

Formand: Andreas Petersen,
 Kastрупvej 27, 6510 Gram, tlf. 74 82 63 74
 Arkiv: Kongevej 248, Tiset, 6510 Gram
 Åbent: I lige uger torsdag kl. 19.30-21.45
 samt efter aftale
 Leder: Agnes Trans, Kastрупvej 12, Arnum,
 6510 Gram, tlf. 74 82 64 31

Gråsten Kommune

Lokalhistorisk Arkiv for Graasten By og Egn

Ahlmannsparken, 6300 Gråsten, tlf. 74 65 13 75
 Åbent: Mandag kl. 14-16, torsdag kl. 16-18 og
 efter aftale
 Leder: Kirsten Thomsen, Lyshøj 14, Rinkenæs,
 6300 Gråsten, tlf. 74 65 29 77

Historisk Forening for Gråsten By og Egn

Formand: Frede Ihle,
 Buskmoesevej 16, Rinkenæs, 6300 Gråsten,
 tlf. 74 65 11 99

Haderslev Kommune

Haderslev Arkiv- og Museumsforening

Formand: Karen Bagge Hansen,
 Kabdrupvej 66, 6100 Haderslev,
 tlf. 74 56 61 44

Haderslev Byhistoriske Arkiv

Stadsarkiv for Haderslev Kommune
 Bispegade 15-17, 6100 Haderslev,
 tlf. 74 22 21 18, fax 74 22 21 27
 E-post: hba@haderslev.dk
 Internet: www.bispen.dk
 Åbent: Tirsdag- torsdag kl. 10-16, tillige
 1. september - 31. marts torsdag kl. 10-19
 Leder: Bent Vedsted Rønne

Haderslev Slægtsforsknings Forening

Formand: Orla Iver Madsen,
 Skovbrynet 15, 6100 Haderslev, tlf. 74 52 15 15
 E-post: oim@get2net.dk

Halk-Hejsager Lokalhistoriske Forening

Formand: Jørgen D. Schmidt,
 Halkvej 100, 6100 Haderslev, tlf. 74 57 13 64
 Arkiv: Halk Skole,
 Hejsagervej, 6100 Haderslev
 Leder: Jørgen D. Schmidt

Høptrup sogns Lokalhistoriske Forening

Formand: Holger Bonde, Lysmosen 34,
 Marstrup, 6100 Haderslev, tlf. 74 57 52 74
 Arkiv: Høptrup Hovedgade 62, 6100 Haderslev
 Åbent: Torsdag kl. 14-16 (ikke i skoleferier)
 og efter aftale
 Leder: Holger Bonde

Lokalhistorisk Forening

for Gl. Haderslev Sogn

Arkiv: Haderslev Bibliotek,
 Bispegade 15-17, 6100 Haderslev
 Leder: Mogens Nielsen

Moltrup sogns lokalhistoriske Forening

Formand: Karin Bonde, Bramdrup Lillefort 5,
 6100 Haderslev, tlf. 74 52 23 98
 Arkiv: Bramdrup Vestergade 7, 6100 Haderslev
 Åbent: Efter aftale
 Leder: Hans Skøtt, Rovstrupvej 61,
 6100 Haderslev, tlf. 74 52 24 25

Starup sogns lokalhistoriske Arkivforening

Formand: Karl Erik Olesen,
 Starup Kirkevej 25, 6100 Haderslev,
 tlf. 74 52 54 20
 Arkiv: Starup Skole, Starup Skolevej,
 6100 Haderslev
 Åbent: Medio september - ultimo april
 hver anden torsdag (lige uger) kl. 19.30 og
 efter aftale
 Leder: N. P. Bladt, Bjørnøvej 3, Starup,
 6100 Haderslev, tlf. 74 52 41 95

Vilstrup Sogns Lokalhistoriske Forening

Formand: Orla Iver Madsen,
 Skovbrynet 15, 6100 Haderslev, tlf. 74 52 15 14
 Arkiv: Midlertidigt på Haderslev
 Byhistoriske Arkiv
 Åbent: Efter aftale
 Leder: Orla Iver Madsen

Lokalhistorisk Forening for Vonsbæk Sogn

Formand: Holger Eskildsen,
Kildager 30, Bæk, 6100 Haderslev,
tlf. 74 57 91 10
Arkiv: Vonsbæk Skole, Vonsbækvej 88,
6100 Haderslev
Åbent: Tirsdag kl. 15.30-17.00 samt efter aftale

Højer Kommune

Højeregnens Lokalhistoriske Forening

Formand: Svend Kristiansen,
Østerbyvej 32, 6280 Højer,
tlf. 74 78 32 15, fax 74 78 32 17
E-post: sv.kristiansen@mail.tele.dk

Højeregnens Lokalhistoriske Arkiv

Møllegade 12, 6280 Højer
Åbent: Mandag kl. 14.30-17 og efter aftale
Brevadresse: Lis Hindrichsen,
Nørregade 38, 6280 Højer, tlf. 73 78 20 45

Lundtoft Kommune

Historisk Forening for Felsted Sogn

Formand: Andreas Asmussen,
Kirkevej 2, Felsted, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 68 53 30
Arkiv: »Patsches Hus«, Præstegårdsvej 4,
Felsted, 6200 Aabenraa
Åbent: Efter aftale
Leder: Ole Thomsen,
Hasselkær 48, Felsted, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 68 56 84

Lokalhistorisk Forening for Kliplev Sogn

Formand: Jakob Mørk,
Præstevænget 3, Kliplev, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 68 78 93
Arkiv: »Straagaards Smedie«, Skolegade 4,
Kliplev, 6200 Aabenraa
Åbent: 1. juni - 1. oktober: Tirsdag og fredag
kl. 15-17 og efter aftale
Leder: Jørgen Hansen, Lillegade 3, Kliplev,
6200 Aabenraa, tlf. 74 68 76 28

**Historisk Sogneforening
for Varnæs og Bovrup**

Formand: Anne Marie Jensen, Stenagervej 1 B,
Bovrup, 6200 Aabenraa, tlf. 74 68 03 17 →

Arkiv: Bovrup Aktivcenter, Bytoften 13,
Bovrup, 6200 Aabenraa
Åbent: Efter aftale
Leder: Knud Krog,
Blansvej 28, Bovrup, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 68 00 37

Løgumkloster Kommune

**Historisk forening
for Løgumkloster Kommune**

Formand: Vagn Lauritzen, Ved Dammen 56,
6240 Løgumkloster, tlf. 74 74 43 03
Arkiv: Løgumkloster kommuneskole,
Grønnevej, 6240 Løgumkloster
Åbent: Mandag (skoledage) fra efterårsferie til
påskeferie kl. 19.30-21.00 samt efter aftale
Leder: Frede Gotthardsen,
Ringgade 15, 6240 Løgumkloster, tlf. 74 74 42 04

Nordborg Kommune

**Lokalhistorisk Arkiv for
Nordborg Kommune**

Løjtetoft 32, 6430 Nordborg, tlf. 74 45 08 29
Åbent: Mandag-torsdag kl. 10-14 samt mandag
kl. 17-20 i tiden 1. september-1. maj
Leder: Erik Manthei Nielsen,
Fribjerg 32, 6430 Nordborg, tlf. 74 45 18 10

Egen Sogns Lokalhistoriske Forening

Formand: Ove Bragh Jørgensen, Gl. Guderup 8,
6430 Nordborg, tlf. 74 45 86 78
Arkiv: Præstevænget 3, Guderup,
6430 Nordborg, tlf. 74 45 93 01
Åbent: Torsdag kl. 16-18 og efter aftale
Leder: Egon Hangård, Dyssevænget 13,
Guderup, 6430 Nordborg, tlf. 74 45 85 84

Oksbøl Sogns Lokalhistoriske Arkiv

v/Henning Wriborg, Rytterhaven 3,
6430 Nordborg, tlf. 74 45 13 49

Nørre-Rangstrup kommune

Lokalhistoriske Forening for Agerskov Sogn

Formand: Egon Petersen, Boldershøj 24,
6534 Agerskov, tlf. 74 83 32 97
Arkiv: Agerskov skole, Nørregade 17,
6534 Agerskov
Åbent: Tirsdag kl. 15-17 og efter aftale →

(lukket i skoleferier)

Leder: Niels E. Baunsgaard,
Bovlund Bjergvej 17, 6535 Branderup J.,
tlf. 74 83 51 20

Lokalhistorisk Forening for Arrild Sogn

Formand: Inger Rahbek Andersen,
Hofmannsvej 3, Roost, 6535 Branderup,
tlf. 74 83 43 84
Arkiv: Arnumvej 29 B, Arrild, 6520 Toftlund
Åbent: Efter aftale
Leder: Inger Rahbek Andersen

Branderup-Rurup Lokalhistoriske Forening

Formand: Verner Bruhn, Smedegade 1,
6535 Branderup, tlf. 74 83 52 51
Arkiv: Branderup Bygade 17, 6535 Branderup
Åbent: Efter aftale
Leder: Mads Kjergård, Sandbjergvej 26,
6535 Branderup, tlf. 74 83 52 81

Lokalhistorisk Forening for Toftlund og Omegn

Formand: Tove Rasmussen, Østergade 41,
6520 Toftlund, tlf. 74 83 17 33
Arkiv: Søndergade 56, 6520 Toftlund
Åbent: Mandag kl. 16-18 og efter aftale
Leder: Tove Rasmussen

Lokalhistorisk forening for Bevtoft og Tirslund Sogne

Formand: Valdemar Frisk, Over-Jerstal 202,
Neder Jerstal, 6500 Vojens, tlf. 74 51 41 95
Arkiv: Bevtoft skole, Krügersvej 45, 6541 Bevtoft
Åbent: Onsdag kl. 14.30-16.30
Leder: Grethe Iversen, Hyrupvej 43,
6541 Bevtoft, tlf. 74 51 42 60

Rødding Kommune

Rødding lokalhistoriske Arkiv

Vestergade 9, 6630 Rødding,
tlf. 74 84 12 88 eller 74 84 11 28
Åbent: Tirsdag kl. 9-12 og torsdag kl. 15-17.30
og efter aftale
Leder: Hans Carlo Jensen

Brændstrup Hjemstavnsforening

Formand: Johan Roos, →

Brændstrup Røddingvej 12, 6630 Rødding,
tlf. 74 82 30 16
Arkiv: Brændstrup Hjemstavnsforening,
Låsledvej 16 A, 6630 Rødding
Åbent: 1. mandag i hver måned (undt. juni og
juli) kl. 19-21 og efter aftale.
Leder: Johan Roos

Hjerting sogns lokalhistoriske forening

Formand: Jes Friis, Hjerting Skovvej 1,
Hjerting, 6630 Rødding, tlf. 74 84 13 61
Arkiv: Hjerting Forsamlingshus,
Skovvej 1, Hjerting, 6630 Rødding
Åbent: Efter aftale. Leder: Jes Friis

Hygum lokalhistoriske Forening

Formand: Peter Madsen, Skolegade 4, Hygum,
6630 Rødding, tlf. 74 84 12 69
Arkiv: Ribevej 42, Hygum, 6630 Rødding
Åbent: 1. tirsdag i hver måned kl. 15-17
og efter aftale.
Leder: Peter Madsen

Lokalhistorisk forening for Jels sogn

Formand: Margit Falkenberg Ottosen,
Jelsvej 39, Grønnebæk, 6630 Rødding,
tlf. 74 55 22 45
Arkiv: Jels Torvet 2, Jels, 6630 Rødding
Åbent: Efter aftale
Leder: Niels Clausen, Jels Toftevej 6,
6630 Rødding, tlf. 74 55 30 50

Lintrup Sogns lokalhistoriske udvalg

v/Mogens Lorentzen,
Grænsevej 1, Foldingbro, 6660 Lintrup,
tlf. 74 85 53 45
Arkiv: Lintrup skole, Kirkepladsen 1,
6660 Lintrup
Åbent: 1. og 3. tirsdag i måneden kl. 16-18
og efter aftale.
Leder: Mogens Lorentzen

Skodborg Hjemstavnsforening

Formand: Kirsten Fynbo,
Rugtoften 43, Skodborg, 6630 Rødding,
tlf. 74 84 81 48,
Arkiv: Biblioteket, Søndergade 2, Skodborg,
6630 Rødding, tlf. 74 85 01 04 →

Åbent: Onsdag kl. 9.30-12 og efter aftale
Leder: Kristian Holmgård, Mølletofte 16,
Skodborg, 6630 Rødding, tlf. 74 84 84 85

Skrave Hjemstavnsforening

Formand: Karl Kristoffer Juhl,
Skravevej 28, Langetved, 6630 Rødding,
tlf. 74 84 71 75
Arkiv: Skrave Skole
Åbent: 1. mandag i måneden kl. 19.30-20.30
(i vinterhalvåret) og efter aftale

Lokalhistorisk Forening for Øster Lindet Sogn

Formand: Arne Buhrkal,
Villavej 7, Ø. Lindet, 6630 Rødding,
tlf. 74 84 61 54
Arkiv: Vestergade 9, 6630 Rødding
Åbent: 1. torsdag i måneden kl. 14-17 og
efter aftale
Leder: Hanne Flebo,
Østervænge 22, Ø. Lindet, 6630 Rødding,
tlf. 74 84 62 05

Røde Kro Kommune

Lokalhistorisk Forening for Røde Kro Kommune

Formand: Ellen Jensen, Stationsvej 36,
Hovslund, 6230 Røde Kro, tlf. 74 66 44 04
Arkiv: Villa Catharina,
Callesensgade 1A, 6230 Røde Kro
Åbent: 1. og 3. mandag i måneden kl. 15-17
og efter aftale.
Leder: Inger Danielsen, Skovvænget 11,
6230 Røde Kro, tlf. 74 66 26 42

Skærbæk Kommune

Rejsby-arkivet

Formand: Niels L. Petersen,
Hovedvejen 33, Kærbølling, 6780 Skærbæk,
tlf. 74 75 33 64

Rømø lokalhistoriske Forening

Formand: Rosa Schmidt,
Ternevej 11, Havneby, 6792 Rømø,
tlf. 74 75 52 10
Arkivleder: Arne Jørgensen, Strømmen 10,
6792 Rømø, tlf. 74 75 63 47

Historisk Samfund i Brøns

v/ Godfred Degn, Astrupvej 68, 6780 Skærbæk

Historisk Forening for Skærbæk og Omegn

Formand: H. E. Sørensen, Melbyvej 27,
6780 Skærbæk, tlf. 74 75 17 04
Arkiv: Skærbækegnens Museum, Storegade 47,
6780 Skærbæk, tlf. 74 75 20 52
Åbent: Juni-oktober mandag-fredag kl. 10-17
Leder: H. E. Sørensen

Sundeved Kommune

Historisk Forening for Sundeved

Formand: Jørgen Schmidt,
Osmark 10, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 46 71 94
Arkiv: Truenbrovej 21 A, Avnbøl,
6400 Sønderborg
Åbent: Onsdag kl. 15-18 og efter aftale
(juli kun efter aftale)
Leder: Inga Christensen, V. Snogbæk 10,
6400 Sønderborg, tlf. 74 46 75 35

Selskabet for Nydamforskning

Formand: Vincent Jessen, Peberbjerg,
Skovbyvej 14, 6470 Sydals, tlf. 74 41 57 47
Arkiv: Nydamskolen, Vester Sottrup,
6400 Sønderborg
Åbent: Efter aftale
Leder: Ejgild Dyrmosé, Bøgevang 18, Felsted,
6200 Aabenraa, tlf. 74 68 57 81
Udstilling: Nydamhuset, Nydamvej 41,
Øster Sottrup, 6400 Sønderborg

Sydals Kommune

Lokalhistorisk forening for Kegnæs sogn

Formand: Peter Wehl, Torsthoved 3, Kegnæs,
6470 Sydals, tlf. 74 40 51 92
Arkiv: Kegnæs Skole, Østerbyvej 11,
Kegnæs, 6470 Sydals
Åbent: 1. mandag i måneden kl. 18-19.30 i
vinterhalvåret og efter aftale
Leder: Anna Hansen, Stortoft 25, Kegnæs,
6470 Sydals, tlf. 74 40 51 85

Tandslet Sogns Lokalhistoriske Forening

Formand: Peter Johannsen, Mommarkvej 313,
6470 Sydals, tlf. 74 40 77 33 →

Arkiv: Tandslet skole, Ertebjergvej 2,
6470 Sydals
Åbent: 1. oktober- 1. april torsdag kl. 14-17 og
efter aftale
Leder: Sven Iversen, Østkystvej 117, Ertebjerg,
6470 Sydals, tlf. 74 40 77 85

Lysabild Sognehistoriske Forening

Formand: Viggo Vandkær Thomsen, »Degne-
gården«, Lysabildgade 1, Lysabild, 6470 Sydals,
tlf. 74 40 42 84 (kl. 9-10, 17-18), fax 74 40 30 30
Arkiv: Lysabild Skole, østfløjen
Åbent: 1. torsdag i hver måned kl. 18-20 og
efter aftale med arkivlederen: Nicolai Hansen,
Mommarkvej 395, Mommark, 6470 Sydals, tlf.
74 40 79 95

Lokalhistorisk Forening for Hørup sogn

Formand: Chresten Wolf, Østerbakken 11,
Høruphav, 6470 Sydals, tlf. 74 41 53 06
Arkiv: Hørup centralskole, Vestervej 42,
Kirkehørup, 6470 Sydals
Åbent: Efter aftale med arkivlederen
Anna Kirstine Nielsen, Mjanghøj 11,
6470 Sydals, tlf. 74 41 52 65

Sønderborg Kommune

Lokalhistorisk Forening for Dybbøl, Ulkebøl og Sønderborg

Formand: Svend Mathiesen, Skovbrynet 20,
6400 Sønderborg, tlf. 74 42 48 44

Lokalhistorisk Arkiv

for Dybbøl, Ulkebøl og Sønderborg

Formand: H. C. Carstensen, Sundquistgade 7,
6400 Sønderborg, tlf. 74 42 52 75
Arkivafdeling: Kirkegade 8, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 43 27 10
Åbent: Mandag kl. 9-12, onsdag kl. 15-17
Leder: Kai Viggo Jørgensen,
H. P. Hanssensvej 2, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 42 61 19
Arkivafdeling: Torvet 2, Ulkebøl,
6400 Sønderborg, tlf. 74 42 93 66
Åbent: Tirsdag kl. 10-12, onsdag kl. 19.30-21
og efter aftale
Leder: Sophie Rasmussen, Sneppevej 5, Skovby,
6470 Sydals, tlf. 74 40 48 63

Tinglev Kommune

Lokalhistorisk Forening for Tinglev Kommune

Formand: Benny Lau,
Kværnholtvej 16, 6372 Bylderup-Bov,
tlf. 74 76 11 00
Arkiv: Bylderup-Bov Bygade 17,
6372 Bylderup-Bov, tlf. 74 76 21 41
Åbent: Mandag kl. 15-18 og onsdag kl. 15-22
og efter aftale
Postadresse: Tinglev Bibliotek,
Tinglev Midt 2, 6360 Tinglev
Leder: Ina Juhl, Porsevænget 4, 6360 Tinglev,
tlf. 74 64 32 61

Tønder Kommune

Lokalhistorisk Forening for Tønder Kommune

Formand: Kaj Elkjær Larsen,
Grev Schacksvej 3, 6270 Tønder, tlf. 74 72 20 20
Arkiv: Biblioteket, Richtsensgade 10,
6270 Tønder, tlf. 74 72 33 26
Åbent: Tirsdag kl. 13-18, onsdag-torsdag
kl. 13-17 og efter aftale (lukket i juli)
Leder: Britta Bargfeldt, Østergade 19,
6270 Tønder, tlf. 74 72 33 11

Vojens Kommune

Lokalhistorisk Forening for Vojens Kommune

Formand: Agnes Svendsen, Jernhytvej 21,
6500 Vojens, tlf. 74 54 19 41
Arkiv: Møllerens Hus, Tørning Mølle,
Tørningvej 7, Hammelev, 6500 Vojens,
tlf. 74 50 70 31
Åbent: Tirsdag kl. 19-21, torsdag kl. 14-16
og efter aftale
Leder: Laurids Lund, Hovedgaden Vest 104,
Over Jerstal, 6500 Vojens, tlf. 74 54 73 45

Lokalhistorisk Forening for Jegerup sogn

Formand: Mathias Nørgaard, Haderslevvej 2,
6500 Vojens, tlf. 74 50 61 84
Arkiv: Jegerup skole, Bygaden 16, Jegerup,
6500 Vojens
Åbent: 1. mandag i måneden kl. 19-21
Leder: Kaj Sandholdt, Kærager 8, Jegerup,
6500 Vojens, tlf. 74 54 29 80

**Lokalhistorisk Forening
for Oksenvad Sogn og Omegn**

Formand: Ernst K. Svennesen, Vadstedvej 10,
Oksenvad, 6560 Sommersted, tlf. 74 50 43 05
Arkiv: Øster Lindetvej 5, Oksenvad,
6560 Sommersted, tlf. 74 50 46 07
Åbent: Efter aftale.
Leder: Ernst K. Svennesen

Aabenraa Kommune

Ensted sogns lokalhistoriske forening

Formand: Hans Damm, Buen 114, Stubbæk,
6200 Aabenraa, tlf. 74 61 46 96
Arkiv: Dybkærvej 2, Stubbæk, 6200 Aabenraa
Åbent: Torsdag kl. 14-16 og efter aftale
Leder: Frederik Daabeck, Ågade 12, Kliplev,
6200 Aabenraa, tlf. 74 68 81 25

Løjt lokalhistoriske Forening

Formand: Erling Madsen, Dybvighoved Mølle-
vej 1, 6200 Aabenraa, tlf. 74 61 78 04
Foreningens billedarkiv er åbent efter aftale med
formanden.
Arkiv og Lokalmuseum: Rundemølle
Henv.: Erling Madsen, tlf. 74 61 78 04 eller
Jacob Holdt, tlf. 74 61 77 90

Aabenraa Byhistoriske Forening

Formand: Carlo Daus-Petersen, Kaholt 10,
6200 Aabenraa, tlf. 74 62 23 17

Biblioteker

Augustenborg Kommune

Augustenborg Kommunebibliotek
6440 Augustenborg, tlf./fax 74 47 16 71
Filialer i Asserballe og Fynshav

Bov Kommune

Bov Bibliotek 6330 Padborg,
tlf. 74 67 34 54, fax 74 67 34 88
E-post: bov.bibliotek@bovkommune.dk
Internet: www.bovbibliotek.dk
Filial i Holbøl

Bredebro Kommune

Bredebro Bibliotek
6261 Bredebro, tlf. 74 71 14 28
Biblioteket har overenskomst
med Tønder Bibliotek

Broager Kommune

Sundeved & Broagerlands Biblioteker
Storegade 6 A, 6310 Broager,
tlf. 74 44 16 13
Åbent: Mandag, tirsdag, torsdag og
fredag kl. 13-18, onsdag kl. 9-15

Christiansfeld Kommune

Christiansfeld Bibliotek
Nørregade 12, 6070 Christiansfeld
tlf. 74 56 18 37, fax 74 56 11 49

Gram Kommune

Gram Bibliotek, Østergade 10, 6510 Gram,
tlf. 73 82 11 90, fax 73 82 11 99
Filial i Arnum

Gråsten Kommune

Gråsten Bibliotek
6300 Gråsten, tlf. 74 65 13 75, fax 74 65 03 95

Haderslev Kommune

Haderslev Bibliotek
Bispegade 15-17, 6100 Haderslev,
tlf. 74 22 21 20, fax 74 22 21 23
Åbent: Mandag-torsdag kl. 9.30-19,
fredag kl. 9.30-17, lørdag kl. 9.30-13

Højer Kommune

Højer Bibliotek, Digeskolen, 6280 Højer,
tlf. 74 78 26 86, fax 74 78 26 85
Åbent: Mandag, onsdag og torsdag kl. 16-19,
fredag kl. 14-17

Lundtoft Kommune

Felsted Bibliotek
Sønderborgvej 137, Felsted, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 68 53 20

Kliplev Bibliotek

Skolegade 12, Kliplev, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 68 78 37

→

Søgård Bibliotek
Søgård Ringvej 1, Søgård, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 68 79 01

Bovrup Bibliotek
Bytoften 13, Bovrup, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 68 01 08

Løgumkloster Kommune

Løgumkloster Bibliotek,
Storegade 16, 6240 Løgumkloster,
tlf. 74 74 30 42, fax 74 74 30 57
E-post: loegumkloster.bibliotek@adr.dk
Åbent: Man. kl. 15-19, tirs. og ons. kl. 13-17,
tors. kl. 10-18, fre. kl. 15-17 og lør. kl. 10-13

Filial: Skolegade 9, Øster Højst,
6240 Løgumkloster, tlf. 74 77 53 44
Åbent: Tirsdag kl. 17.30-19 og
torsdag kl. 18.30-20

Nordborg Kommune

Nordborg Bibliotek, Løjtetoft, 6430 Nordborg,
tlf. 74 45 03 36 , fax 74 45 08 20
E-post: bibliotek@nordborg.dk
Filialer i Guderup og Havnbjerg

Nørre-Rangstrup Kommune

Toftlund Bibliotek
Torvegade 1, 6520 Toftlund,
tlf. 74 83 13 03, fax 74 83 14 75
Filialer i Agerskov og Bevtoft

Sønderjysk litteratur i stort udvalg

**Thomsens
Boghandel**

Storetorv 2 · 6200 Aabenraa
Telefon 74 62 37 20 / 74 62 22 29

Rødding Kommune

Rødding Bibliotek
Kongevej 6, 6630 Rødding,
tlf. 73 84 25 85, fax 73 84 25 86
E-post: bibl@roedding.dk
Åbent: Mandag kl. 14-19, tirsdag og torsdag
kl. 11-17, onsdag og fredag kl. 14-17

Afdelingen i Jels,
Søndergade 7, 6630 Rødding, tlf. 74 55 23 96
Åbent: Mandag kl. 14-16,
tirsdag kl. 16-18, torsdag og fredag kl. 15-17
Afdelingen i Skodborg, Søndergade 2, 6630
Rødding, tlf. 74 84 85 69
Åbent: Mandag og fredag kl. 15-17,
onsdag kl. 14-16, torsdag kl. 17.30-19.30

Hygum sogns bibliotek
Ribevej 42, 6630 Rødding
Åbent: Mandag kl. 10-11, onsdag kl. 16-17.30
og fredag kl. 19-20

Rødekro Kommune

Rødekro Bibliotek Vestergade 20,
6230 Rødekro, tlf. 74 66 26 23

Skærbæk Kommune

Skærbæk Bibliotek, Jernbanegade 2,
6780 Skærbæk, tlf. 74 75 17 80

Sundeved Kommune

Sundeved & Broagerlands Biblioteker,
Skolevej 8, Vester Sottrup, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 46 74 30
E-post: biblioteket@sundeved.dk

Sydals Kommune

Sydals Bibliotek, Vestervej 42, Kirke-Hørup,
6470 Sydals, tlf. 73 11 50 96, fax 74 41 60 73
E-post: sydalbib@po.ia.dk

Sønderborg Kommune

Sønderborg Kommunes Biblioteker,
Kongevej 19, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 42 26 31, fax 74 43 09 18
Sekretariatet: Fax 74 42 26 18
Filialer: Ulkebøl, Torvet 14, tlf. 74 42 82 58
Dybbøl, Gl. Aabenraavej 14, tlf. 74 48 84 88

Tinglev Kommune

Tinglev Bibliotek og Turistinformation
Tinglev Midt, 6360 Tinglev
tlf. 73 34 36 45, fax 74 64 22 64

Bolderslev Lokalbibliotek

Smedefod 10A, 6392 Bolderslev, tlf. 74 64 64 35

Bylderup-Bov Lokalbibliotek

Bylderup-Bov Bygade 17, 6372 Bylderup-Bov,
tlf. 74 76 21 41

Tønder Kommune

Tønder Bibliotek, Richtsensgade 10,
6270 Tønder, tlf. 74 72 33 26, fax 74 72 33 21

Vojens Kommune

Vojens Bibliotek, Rådhuscentret 5, 6500 Vojens
tlf. 74 54 16 80, fax 74 59 02 11
E-post: biblioteket@vojens.dk

Aabenraa Kommune

Det sønderjydske Landsbibliotek
Haderslevvej 3, 6200 Aabenraa
tlf. 74 62 25 62, fax 74 62 14 80
E-post: dsl@dslbibl.dk
Internet: www.dslbibl.dk

TYSKE BIBLIOTEKER

Aabenraa

Deutsche Zentralbücherei Apenrade
Vestergade 30, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 62 11 58, fax 73 62 07 36
E-post: zentral@buecherei.dk
Internet: www.buecherei.dk
Åbent: Mandag og tirsdag kl. 10-18,
onsdag kl. 13-18, torsdag og fredag kl. 10-18,
lørdag kl. 10-13
Desuden 3 bogbusser

Haderslev

Deutsche Bücherei Hadersleben
Åstrupvej 9, 6100 Haderslev,
tlf. 74 52 15 29, fax 74 52 15 29
Åbent: Mandag, tirsdag og
fredag kl. 10-12 og 14-17, torsdag kl. 10-12
og kl. 14-18.
1. lørdag i måneden kl. 10-13

Sønderborg

Deutsche Bücherei Sønderburg
Rønhaveplads 12, 6400 Sønderborg
tlf./fax 74 42 57 65
Åbent: Mandag, tirsdag og fredag kl. 10-12 og
13.30-17, torsdag kl. 10-12 og kl. 13.30-18
1. lørdag i måneden kl. 10-13

Tinglev

Deutsche Bücherei Tingleff
Hovedgaden 100, 6360 Tinglev,
tlf./fax 74 64 35 77
E-post: tingleff@buecherei.dk
Internet: www.buecherei.dk
Åbent: Mandag, tirsdag og fredag kl. 10-12 og
13.30-17, torsdag kl. 10-12 og 13.30-18
1. lørdag i måneden kl. 10-13

Tønder

Deutsche Bücherei Tøndern
Popsensgade 6, 6270 Tønder, tlf. 74 72 33 59
Åbent: Mandag, tirsdag og fredag kl. 10-12 og
13.30-17, torsdag kl. 10-12 og 13.30-18
1. lørdag i måneden kl. 10-13

Efterskolen i grænselandet

Grundtvig/Koldsk efterskole for 8. - 10 årgang i
historiske omgivelser. Alle elever indkvarteret på
2 mands værelser med eget toilet og bad.
Mange valgfa, ekskursioner, skitur til Norge.
Vi tilsender gerne materiale

Frøslevlejrens Efterskole

**Lejrvejen 85, 6300 Padborg
tlf.: 74 67 66 44 Fax: 74 67 67 94**

Frie skoler

Ungdoms- og efterskoler

Foreningen af Frie Ungdoms- og Efterskoler

Sekretariat: Vartov, Farvergade 27, opg. H,
1463 København K,
tlf. 33 12 86 80, fax 33 93 80 94
E-post: sekretariat@efterskole.dk
Formand: Lærer Kurt Gjerrild,
Plantagevænget 11, 4340 Tølløse,
tlf. 59 18 56 61

Agerskov Ungdomsskole

Vellerupvej 25, 6534 Agerskov,
tlf. 74 83 33 15, fax 74 83 39 62
Oprettet 1919 (hvilende 1930-42)
Forstanderpar: Kirsten og Henrik Juul-Dam

Broagerlands Efterskole

Dyntvej 113, 6310 Broager, tlf. 74 44 27 62
Oprettet 1992
Forstanderpar: Ingeborg og Georg Pedersen

Deutsche Nachschule Tingleff

Grønnevej 51, 6360 Tinglev,
tlf. 74 64 48 20, fax 74 64 48 79
E-post: nachschule@bigfoot.com
Internet: www.bdn.dk/nachschule
Oprettet 1951
Forstander: Bendix Brodersen

Dybbøl Efterskole

Ragebølskovvej 3, 6400 Sønderborg

tlf. 74 48 70 80, fax 74 48 70 81

Oprettet 1992

Forstanderpar: Evelyn og
Erik Rosenbæk Bollerslev

Emmerske Efterskole

Åbenråvej 14, St. Emmerske, 6270 Tønder,
tlf. 74 72 44 33
Oprettet 1978
Forstanderpar: Mette og Niels Johansen

Frøsløvejrens Efterskole

Lejrvejen 85, 6330 Padborg,
tlf. 74 67 66 44, fax 74 67 67 94
Oprettet 1996
Forstanderpar: Heidi og Bjarne Flyman

Gram Efterskole

Slotsvej 19-21, 6510 Gram,
tlf. 74 82 04 82, fax 74 82 03 94
Oprettet 1998
Forstander: Werner Sternberg

Højer Ungdomsskole

Nørrevej 68, 6280 Højer,
tlf. 74 78 21 40, fax 74 78 22 40
Oprettet 1951
Forstanderpar: Bodil og Wolfgang Dibbern

Kongeådalens Efterskole

Foldingbrovej 19, Dover, 6660 Lintrup,
tlf. 74 85 53 33, fax 74 85 50 00
E-post: info@keskole.dk
Internet: www.kongeaadalens-efterskole.dk
Oprettet 1979
Forstander: Jes Imer

Løgumkloster Efterskole

Tønder Landevej 6, 6240 Løgumkloster
tlf. 74 74 36 52
Oprettet 1951
Forstanderpar: Ulla og Jens Peter Rejkjær

Nordborg Slots Efterskole

6430 Nordborg,
tlf. 74 45 15 28, fax 74 49 11 51
Oprettet 1922
Forstanderpar: Merete og Arley Bastiansen

Løgumkloster Højskole

Lange kurser 2, 3 og 5 måneder
fra januar og marts. Også dag-
elever. Gode støttemuligheder.
Ca. 40 korte kurser sommer
og efterår. Få vores program.

LØGUMKLOSTER HØJSKOLE
Tlf. 74 74 40 40 • Fax 74 74 45 51

Rejsby Europæiske Efterskole

Kogsvej 3, 6780 Skærbæk,
tlf. 74 75 36 22, fax 74 75 30 04
Oprettet 1994
Forstanderpar: Ragna og Thorkild Bork Hansen

Rens Ungdomsskole

Pebersmarkvej 21, Rens, 6372 Bylderup-Bov,
tlf. 74 64 83 70
Oprettet 1921
Forstander: Olav Velds

Rinkenæs Ungdomsskole

Sejrsvej 100, Rinkenæs, 6300 Gråsten
tlf. 74 65 13 08, fax 74 65 36 08
E-post: mail@rinkenaes.dk
Internet: www.rinkenaes.dk
Oprettet 1952
Forstanderpar: Margit Skov og
Erik Back Pedersen

Skamlingsbanke Ungdomsskole

GI. Skamlingvej 1, 6093 Sjølund, tlf. 75 57 40 26
Oprettet 1955
Forstander: Ole-Kristian Warthoe

Sommersted Ungdomsskole

Talind 2, 6560 Sommersted, tlf. 74 50 41 68
Oprettet 1951
Forstander: Torsteen Nielsen

Sundeved Ungdomsskole

Storegade 5, Bovrup, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 68 03 11
Oprettet 1957
Forstander: Bjarne Ebbesen

De fleste kender Skærbæk og alle kender Rømø

*...og vi synes selv, at vi er værd
at lære nærmere at kende,
fordi vi har meget at byde på!*

Skærbæk Kommune

Storegade 51 · 6780 Skærbæk
Telefon 73 95 95 95 · Fax 73 95 95 73

Sønderjyllands Idræts- og Naturefterskole

Idrætsvej 23, 6240 Løgumkloster,
tlf. 74 74 49 90, fax 74 74 59 90
E-post: sine@sine.dk
Internet: www.sine.dk
Oprettet 1997
Forstander: René Jacobsen

Vojens Ungdomsskole

Ungdomsskolevej 8, 6500 Vojens,
tlf. 74 54 11 29, fax 74 59 15 11
Oprettet 1939
Forstander: Bjarne Friis Pedersen

Aabæk Efterskole

Jørgensgård Skovvej 101,
6200 Aabenraa,
tlf. 74 62 50 63, fax 74 62 53 55
Oprettet 1970
Forstander: Jørgen Kusk

Højskoler

Danebod Højskole

Fynshav, 6440 Augustenborg,
tlf. 74 47 41 12, fax 74 47 45 99
E-post: epost@danebod.dk
Internet: www.danebod.dk
Oprettet 1920
Forstander: Vakant

Hoptrup Højskole

Hoptrup Hovedgade 11, 6100 Haderslev,
tlf. 74 57 52 13, fax 74 57 60 13
E-post: info@hoptrup.dk
Internet: www.hoptrup.dk
Oprettet 1920
Forstanderpar: Anne-Marie og
Carsten Bruhn-Lauritsen

Løgumkloster Højskole

Brorsonsvej 2, 6240 Løgumkloster,
tlf. 74 74 40 40,
fax 74 74 45 51
E-post: loegumkloster.hoejskole@grundtvig.dk
Internet: www.loegumkloster-hoejskole.dk
Oprettet 1960
Forstanderpar: Vita og Bent Andreasen

Rødning Højskole

Flors Allé 1, 6630 Rødning, tlf. 74 84 22 84
Oprettet 1844
Forstander: Annemarie Morris

Rønshoved Højskole

Højskolevej 4, Rønshoved, 6340 Kruså,
tlf. 74 60 83 18, fax 74 60 85 46
E-post: ronshoved@grundtvig.dk
Internet: www.ronshoved.dk
Oprettet 1921
Forstander: Erik Lindsø

Idrætshøjskolen i Sønderborg

6400 Sønderborg,
tlf. 74 42 18 48, fax 74 42 17 89
E-post: ihs@ihskole.dk
Internet: http://www.ihskole.dk
Oprettet 1952
Forstander: Ivan Skjoldager

Højskolen Strand

Strandvej 1 A, 6400 Sønderborg, tlf. 74 42 21 60
Kontor daglig kl. 8-15
Oprettet 1972
Forstander: Jens Engelbredt

Den Sønderjyske Højskole for musik og teater

Herredstedgade 6-8, 6520 Toftlund,
tlf. 74 83 01 04
E-post: stent@post4.tele.dk

→

BOV KOMMUNE

Vi går lige til grænsen.....

Bov Rådhus - Kirkestien 1, Bov - 6330 Padborg
Telefon 73 67 55 00 - Telefax 74 67 59 05
raadhus@bovkommune.dk - www.bovnettet.dk

Oprettet 1984

Forstander: Erik Stent Pedersen

Højskolen Østersøen

Flensborgvej 50, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 62 47 00, fax 74 62 47 01
E-post: adm@hojoster.dk
Internet: www.hojoster.dk
Oprettet 1993
Forstanderpar: Birthe og Knud-Erik Therkelsen

Husholdningsskoler og håndarbejdsskoler

Kost & Tekstilskolen

Præstegårdvej 11, 6630 Rødning
tlf. 74 84 25 00, fax 74 84 25 08
Oprettet 1981
Forstander: Annelise Zander

Kirkemusikskoler

Løgumkloster Kirkemusikskole

Vestergade 9-13, 6240 Løgumkloster
tlf. 74 74 40 70
E-post: kimusk@post11.tele.dk
Telefontid: Mandag-fredag kl. 8.30-12.30 samt
tirsdag, onsdag og torsdag kl. 13.30-15.30
Rektor: Peter Langberg
Telefontid: Tirsdag, onsdag og torsdag
kl. 9.30-12.30
Horsens afdeling, tlf. 74 74 40 70

Erhvervsskoler

AMU-Center Sønderjylland

Kallemosen 20, 6200 Aabenraa, tlf. 73 62 52 00
Forstander: Finn Tiemroth

EUC Syd

Erhvervs-Uddannelses-Center Syd
Grundtvigs Allé 88, 6400 Sønderborg
tlf. 74 12 42 42, fax 74 12 42 00
Direktør: Svend Aage Olsen

Gråsten Landbrugsskole

Fiskbækvej 15, 6300 Gråsten
 tlf. 74 65 10 24, fax 74 65 06 24
 Oprettet 1924
 Forstander: Peder Damgaard

KØBMANDSSKOLEN

Aabenraa Business College

Dronning Margrethesvej 6-12, 6200 Aabenraa
 Dagskolen: Tlf. 73 62 73 00
 Kompetence Centret: Tlf. 73 62 73 62
 Fax 73 62 73 01
 Forstander: Torben Jessen

Mommark Handelskostskole

Mommarkvej 376, 6470 Sydals, tlf. 74 40 79 13
 Forstander: Jens Schultz
 Viceforstander: Jørgen H. Bonde
 Administrationschef: Carl Johan Bjørnsholm
 Inspektør: Erling Junker

Skolen for Social- og Sundhedsuddannelser

Bjergparken, Postboks 120, Bjerggade 4M,
 6200 Aabenraa, tlf. 73 33 43 00, fax 73 33 43 01

Sønderborg Handelsskole

Sdr. Landevej 30, 6400 Sønderborg, tlf. 73 42 55 25
 Forstander: Direktør Frede Kühl

Tønder Handelsskole

Martin Hammerichsvej 2, 6270 Tønder
 tlf. 74 72 43 53, fax 74 72 05 84
 E-post: toendhs@toendhs.dk
 Internet: www.toendhs.dk

Hold det danske
 grænseblad
FLENSBORG AVIS

Wittenberger Weg 19
 24941 Flensburg
 Tel.: 00 49 4 61 50 45-0
 Fax: 00 49 4 61 50 45-2 03

Gymnasier og voksen- uddannelsescentre

Gymnasier

Amtsgymnasiet i Sønderborg

Grundtvigs Allé 86, 6400 Sønderborg
 tlf. 74 42 05 01, fax 74 43 32 38
 E-post: ags@posthus.amtsgym-sdbg.dk
 Internet: www.amtsgym-sdbg.dk
 Rektor: Henning Steen Jensen

Deutsches Gymnasium für Nordschleswig

Svinget 26-28, 6200 Aabenraa,
 tlf. 74 62 26 36, fax 74 62 76 60
 Rektor: Ilse Friis

Haderslev Katedralskole

Christiansfeldvej 31, Postboks 135,
 6100 Haderslev, tlf. 74 52 27 21, fax 74 53 46 27
 E-post: adm@haderslev-gym.dk
 Internet: www.haderslev-gym.dk
 Rektor: Jørn Jul Pedersen

Studenterkurset og

Kostskolen i Sønderjylland

Vestergade 8, 6520 Toftlund
 tlf. 74 83 20 62, fax 74 83 20 63
 Rektor: Niels Leth Sørensen
 Afdelingsinspektør: Hans Erik Erichsen

Sønderborg Gymnasium og HF

Kongevej 37, 6400 Sønderborg
 tlf. 74 42 34 27, fax 74 42 80 27
 E-post: sg@sndrborg-gym.dk
 Internet: www.sndrborg.gym.dk
 Rektor: Karl Kristian Højberg

Tønder Gymnasium, HF og VUC

Astronom Hansens Gade 9, Postboks 143,
 6270 Tønder, tlf. 74 72 10 28, fax 74 72 17 08
 Rektor: Jesper Vildbrad

Aabenraa Gymnasium og HF

Forstallé 14, Postboks 50, 6200 Aabenraa →

tlf. 74 62 23 11, fax 74 62 33 24
 Internet: www.aabgym.dk
 Rektor: Eva Nielsen

Voksenuddannelsescentre

Tønder Gymnasium, HF og VUC
 Astronom Hansens Gade 9, Postboks 143,
 6270 Tønder, tlf. 74 72 30 14, fax 74 72 17 08
 Forstander: Hans Pilegaard Hansen

VUC-Gram
 Åvej 3, 6510 Gram,
 tlf. 74 82 22 21, fax 74 82 04 05
 Forstander: Ole Stryhn

VUC-Haderslev
 Christiansfeldvej 31D, 6100 Haderslev
 tlf. 74 52 59 77, fax 74 52 59 38
 E-post: kontor@post.vuc-haderslev.dk
 Forstander: Kai Bjørnskov

VUC-Sønderborg
 Sct. Jørgens Skole, Asylvej 18,
 6400 Sønderborg,
 tlf. 74 42 70 57, fax 74 42 20 49
 Forstander: Elin Lunding

VUC-Aabenraa
 Nygade 20, 6200 Aabenraa
 tlf. 74 62 40 30, fax 74 62 99 77
 Forstander: Vakant

Videregående uddannelser

Den Sønderjyske Sygeplejeskole
 Agervang 2, 6400 Sønderborg, tlf. 74 43 65 30
 Rektor: Hanne Thaysen

Haderslev Statsseminarium
 Lembckesvej 7, 6100 Haderslev
 Rektor: Søren Vang Rasmussen
 Læreruddannelsen:
 tlf. 73 22 24 24, fax 73 22 24 98

Pædagoguddannelsen:
 tlf. 73 22 24 54, fax 73 22 24 99
Kursus- og projektafdelingen:
 tlf. 73 22 24 74, fax 73 22 24 97

Seminariet i Aabenraa
 Sønderjyllands Pædagogseminarium
 Dr. Margrethesvej 11-13, 6200 Aabenraa
 tlf. 74 62 40 06, fax 74 62 27 03
 Rektor: Peder Andersen

Design Seminariet
 Søndergade 21, 6280 Højer
 tlf. 74 78 27 33, fax 74 78 92 25
 Internet: www.designsem.dk
 Rektor: Ove G. Nielsen

Turistforeninger

Samvirkende danske Turistforeninger
 Formand: Skoleinspektør Henrik Nielsen,
 Harevænget 39, 6000 Kolding, tlf. 75 56 54 46
 Sekretariat: Skeelslund, 9440 Aabybro
 tlf. 98 24 47 33

**Sønderjyllands ErhvervsCenter
 Turist-Marketing Sønderjylland**
 Bjerggade 4C, 6200 Aabenraa,
 tlf. 73 62 10 24, fax 73 62 10 11
 Formand: Anna Margrethe Ikast
 Leder: Michael Hansen

Destination Als A/S
 Hovedkontoret: Kegnæsvej 52 A, 6470 Sydals,
 tlf. 70 10 41 00
 Direktør: Vakant
Destination Als - Augustenborg:
 Storegade 28, 6440 Augustenborg,
 tlf. 74 47 17 20
Destination Als - Nordborg:
 Stationsvej 14, 6430 Nordborg,
 tlf. 74 45 05 92
Destination Als - Sønderborg:
 Rådhusstorvet 7, 6400 Sønderborg,
 tlf. 74 42 35 55, fax 74 42 57 47

→

Broagerlands Turistforening

Formand: Stefanie Boyens,
Brunsnæs Fjordvej 35, 6310 Broager,
tlf. 74 44 90 66, fax 74 44 28 87

Turistforeningen for Christiansfeld og Omegn

Formand: Restauratør Erik Petersen,
Seggelund Hovedvej 55, 6070 Christiansfeld,
tlf. 74 56 11 09
Bureau: Kongensgade 5, 6070 Christiansfeld,
tlf. 74 56 16 30, fax 74 56 32 18

Gram Turistbureau

Gram Bibliotek, Østergade 10, 6510 Gram,
tlf./fax 74 82 01 11.
Leder: Lars Thomassen,
tlf. 73 82 11 90, fax 73 82 11 99
E-post: turistkontoret@gramkom.dk

Haderslev Turistforening

Formand: Christian Bork, Favrdalen 37,
6100 Haderslev
Bureau: Honnørkajen 1, 6100 Haderslev,
tlf. 74 52 55 50
Turistchef: Kerstin Pedersen

Højer Turistbureau

Møllegade 12, 6280 Højer,
tlf. 74 78 29 93, fax 74 78 28 93

Turistforeningen for Rødding Kommune

Formand: Overlærer O. Finnemann,
Barsbøl Markvej, Jels, 6630 Rødding,
tlf. 74 55 23 56
Bureau: Midtsønderjyllands Turistbureau,
Møllegade 5, Jels, 6630 Rødding,
tlf. 74 55 21 10, fax 74 55 32 77
Leder: Lone Skøtt

Rømø-Skærbæk Turistforening

Formand: Bernd Hougaard, Midtpunkt,
Lakolk Butikstorv, 6792 Rømø, tlf. 74 75 53 68
Bureau: Havnebyvej 30, Tvismark,
6792 Rømø, tlf. 74 75 51 30
Turistchef: Bodil Glistrup,
Havnebyvej 30, 6792 Rømø, tlf. 74 75 51 30
E-post: romo@romo.dk

Tønder Turistforening

Formand: René Bunch,
Jernbanegade 20, 6270 Tønder, tlf. 74 72 00 75
Bureau: Torvet 1, 6270 Tønder,
tlf. 74 72 12 20, fax 74 72 09 00
Turist- og centerchef: Lis Langelund-Larsen

Vojens Turistforening

Formand: Ove Soltendich,
Spætmejsvej 3, 6500 Vojens
Bureau: Vojens Bibliotek,
Rådhuscentret 5, 6500 Vojens, tlf. 74 54 06 00
E-post: turist@vojens.dk
Internet: www.vojens.dk
Turistchef: Lone Nissen

Turistforeningen for Aabenraa og Omegn

Formand: Bjarne Kock, tlf. 74 62 86 84
Bureau: H. P. Hanssens Gade 5, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 62 35 00
Turistchef: William Klinker

Vandrerhjem

Danhostel Enderupskov Vandrerhjem

Ribelandevej 30, 6510 Gram
tlf. 74 82 17 11, fax 74 82 07 82

Danhostel Haderslev Vandrerhjem

Erlevvej 34, 6100 Haderslev
tlf. 74 52 13 47, fax 74 52 13 64

Danhostel Jels Idrætscenter og Vandrerhjem

Ørstedvej 10, Jels, 6630 Rødding
tlf. 74 55 28 69, fax 74 55 31 07
Centerleder: Leif Andersen

Danhostel Rudbøl Vandrerhjem

Rudbølvej 21, Rudbøl, 6280 Højer
tlf. 74 73 82 98, fax 74 73 80 35
E-post: danhostelrudb@mail.tele.dk

Sønderborg Vandrerhjem

Kærvej 70, 6400 Sønderborg
tlf. 74 42 31 12, fax 74 42 56 31
E-post: sonderborg@danhostel.dk

Danhostel Tønder Vandrerhjem

»Kogsgården«, Sønderport 4, 6270 Tønder
tlf. 74 72 35 00, fax 74 72 27 97

Danhostel Sønderborg/Vollerup

»Abildgården«, Mommarkvej 17 og 22,
6400 Sønderborg,
tlf. 74 42 39 90, fax 74 42 52 90
E-post: vollerop@post1.tele.dk
Internet: www.danhostel-sonderborg-vollerup.dk

Danhostel Aabenraa Vandrerhjem

Sønderskovvej 100, 6200 Aabenraa
tlf. 74 62 26 99, fax 74 62 29 39

Museer m.v.

Augustenborg Slot

Slotskirken, slotsparken og minimuseet
er åbent året rundt i dagtimerne.
Henv. til Destination Als, Storegade 28,
6440 Augustenborg, tlf. 74 47 17 20

Banegården Kunst & Kultur

Jernbanegade 2, 6200 Aabenraa, tlf. 74 62 74 20

Bov Museum

„Oldemorstof“, Bovvej 2, 6330 Padborg,
tlf. 74 67 51 50
Åbent: 1. april-31. okt. tirsdag-fredag kl. 10-16,
lørdag-søndag og helligdage kl. 14-17
Besøg uden for disse tider modtages efter aftale

Bronzealderhuset

Syd for Brdr. Grams Fabrikker, 6500 Vojens

Brødremenighedens Museum

Enkehuset, Nørregade 16, 6070 Christiansfeld.
Åbent: 1. juni-31. aug. tirsdag-søndag kl. 14-17
Besøg uden for disse tider efter
aftale med Ella de Molade,
Lindegade 3, 6070 Christiansfeld,
tlf. 74 56 12 37

Cathrinesminde Teglværksmuseum

Illerstrandvej 7, Iller Strand, 6310 Broager,
tlf. 74 44 94 74, fax 74 44 17 20
Åbent: 1.-30. april tirsdag-søndag kl. 10-16,
1. maj-31. aug. tirsdag-søndag kl. 10-17,
1. sept.-31. okt. tirsdag-søndag kl. 10-16
Rundvisninger på bestilling

Christiansdal Vandkraftanlæg

Christiansdalvej, Hammelev, 6500 Vojens

Christiansfeld Apoteker Have

Lindegade 21, 6070 Christiansfeld,
tlf. 74 56 13 14

Danfoss Museum & Teknorama

Gl. Fabriksvej 7, Elsmark, 6430 Nordborg,
tlf. 74 88 30 91/74 88 59 77, fax 74 88 53 35
E-post: museum@danfoss.com
Internet: www.danfoss.com/museum
Åbent: Mandag-lørdag kl. 10-15
Specialarrangementer for skoleklasser

Danmarks Mekaniske Dukkemuseum

Havnebyvej 227, 6792 Rønmø,
tlf. 74 75 50 13, fax 74 75 50 14

Dansk Klokkemuseum

Over Lerte Kirke, Farrisvej 12,
6560 Sommersted,
tlf. 62 21 39 68 eller 75 42 38 73
Åbent: 1. maj-24. okt.
onsdag-søndag kl. 13-17

Deutsches Museum Nordschleswig

Rønhave Plads 12, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 43 54 23
Åbent: tirsdag kl. 13.30-16.15 og
fredag kl. 9.30-12.15

Dybbøl Mølle

Dybbøl Banke 7, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 48 69 91, fax 73 48 50 52
Åbent: 1. april-31. okt. kl. 10-17

Egns- og Landbrugsmuseet i Egen

Sebbelundvej 26, Egen, 6430 Nordborg,
tlf. 74 45 89 19

Ehlers-Samlingen

Slotsgade 20, 6100 Haderslev, tlf. 74 53 08 58
 Åbent: 1. juni-31. aug. tirsdag-fredag kl. 10-17,
 lørdag-søndag samt helligdage kl. 14-17,
 1. sept.-31. maj tirsdag og torsdag kl. 10-17,
 lørdag-søndag og helligdage kl. 14-17
 Besøg eller studier herudover kan aftales

Elstrup Mølle museum

Fynshavvej 12, Elstrup, 6430 Nordborg,
 tlf. 74 45 89 89

FN-Museet, De Blå Baretter

Frøslevlejren, 6330 Padborg,
 tlf. 74 67 68 55
 Åbent: 1. april-31. okt. daglig kl. 9-17

Frøslevlejrens Museum

Lejrvej 83, Frøslev, 6330 Padborg,
 tlf. 74 67 65 57, fax 74 67 60 77
 Åbent: tirsdag-fredag kl. 9-16,
 lørdag-søndag og helligdage kl. 10-17,
 18. juni-10. aug. hver dag kl. 10-17
 December og januar lukket

Genforenings- og Grænsemuseet

Koldingvej 52, Frederikshøj,
 Postboks 58, 6070 Christiansfeld,
 tlf. 75 57 30 03, fax 74 56 18 79
 E-post: info@genforeningsmuseet.dk
 Internet: www.genforeningsmuseet.dk
 Åbent: 1. juni-31. aug. tirsdag-søndag kl. 10-17

Gram Lergrav

Midtsønderjyllands Museum,
 Slotsvej 63 C, 6510 Gram, tlf. 74 82 10 00

Gram Slotspark

Slotsvej, 6510 Gram

Haderslev Domkirke

Domkirkepladsen, 6100 Haderslev,
 tlf. 74 52 51 31

Haderslev Museum

Dalgade 7, 6100 Haderslev, tlf. 74 52 75 66
 Åbent: 1. juni-31. aug. tirsdag-søndag kl. 10-16,
 1. sept.-31. maj tirsdag-søndag kl. 13-16

Historiecenter Dybbøl Banke

Dybbøl Banke 16, 6400 Sønderborg,
 tlf. 74 48 90 00

Hjemmeværnsmuseet

Barak H2, Lejrvej 101, Frøslevlejren,
 6330 Padborg, tlf. 74 67 68 38, fax 74 67 60 17
 Åbent: 1. marts-30. nov. alle dage kl. 9-17
 Rundvisning og foredrag aftales på
 tlf. 74 67 68 38 eller 74 67 65 58

Hjemsted Oldtidspark

Museum samt aktivitets- og oplevelsespark
 Hjemstedvej 60, 6780 Skærbæk,
 tlf. 74 75 08 00, fax 74 75 08 42
 Åbent: 1. marts-21. maj og 1. okt.-30. dec.
 mandag-fredag kl. 10-14, i efterårsferien
 kl. 10-16, 22. maj-30. juni og 1. sept.-30. sept.
 tirsdag-søndag kl. 9-16,
 1. juli-31. aug. alle dage kl. 10-17.30
 E-post: oldtidspark@hjemsted.dk
 Internet: www.hjemsted.dk

Højer Mølle- og marskmuseum

Møllegade 13, 6280 Højer,
 tlf. 74 78 29 11, fax 74 78 29 11
 Åbent: 1. april-31. okt. kl. 10-16
 Lejrskole- og gruppebesøg uden for
 åbningstiden kun efter aftale på
 tlf. 74 78 29 11 eller 74 72 26 57

Jacob Michelsens Gård i Kolstrup

Toften 37B, 6200 Aabenraa, tlf. 74 62 26 45
 Åbent: Ved bageweekender og
 efter aftale med Aabenraa Museum,
 tlf. 74 62 26 45

Jels Mølle

Jels Møllegade 5, Jels, 6630 Rødding,
 tlf. 74 55 21 10

Jørgen Riecks

Arkæologiske Samling
 Egebjergvej, Svenstrup, 6430 Nordborg,
 tlf. 74 45 05 92

Klosterkirkegården

Præstegade, 6100 Haderslev

Kunstmuseet Brundlund Slot

6200 Aabenraa, tlf. 74 63 36 49,
fax 74 63 24 07
E-post: kmuseum@post8.tele.dk
Åbent: Tirsdag-søndag kl. 11-17

Landbrugsmuseet

Kalvetoftens 1, Ullerup, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 46 11 04

Landbrugsmuseet

Hygum Hjemstavngård

Ribevej 74, Sdr. Hygum, 6630 Rødding,
tlf. 74 84 55 66
Åbent: 17. juni-27. aug. tirsdag-søndag
kl. 11-16.30. Mandag lukket.

Lorenzens Gård

Nørrevej 29, Bådsbøl-Ballum, 6261 Bredebro,
tlf. 74 71 61 11
Åbent: Hver dag i juli måned kl. 14-18

Løgumkloster Kirke og Kloster

Slotsgade 11, 6240 Løgumkloster,
tlf. 74 74 52 40

Midtsønderjyllands Museum

Gram Slot, 6510 Gram, tlf. 74 82 10 00,
fax 74 82 04 23, aften evt. 74 82 24 24
Åbent: 1. maj-30. sept. tirsdag-søndag kl. 10-17,
1. okt.-30. april tirsdag-lørdag kl. 13-16,
søndag kl. 10-16

Museet Holmen

Østergade 13, 6240 Løgumkloster,
tlf. 74 74 41 65, fax 74 74 41 22
E-post: museet_holmen@mail.tele.dk
Åbent: 15. april-21. maj lørdag-søndag
og helligdage kl. 14-17.
27. maj-23. juni lørdag-søndag og helligdage
samt fredagene 2., 9. og 16. juni kl. 14-17.
1. juli-31. aug. mandag-lørdag kl. 10-17,
søndag kl. 14-17.
9. sept.-29. okt. lørdag-søndag kl. 14-17.
I Løgumkloster Kulturuge (uge 41) samt i
efterårsferien (uge 42) tirsdag-søndag kl. 14-17
Uden for åbningstiden kan der træffes aftale om
besøg på tlf. 74 74 41 65 eller 74 48 57 77

Museet på Sønderborg Slot

6400 Sønderborg, tlf. 74 42 25 39, fax 74 43 06 55
E-post: mss@sja.dk
Kontortid: Mandag-torsdag kl. 9-15,
fredag kl. 9-13
Åbent: Alle årets dage undtagen 24., 25. og 31.
december samt 1. januar.
April kl. 10-16, maj-sept. kl. 10-17, oktober
kl. 10-16 og november-marts kl. 13-16

Nationalmuseets

Kommandørgård

Juvrevej 60, Toftum, 6792 Rødmø,
tlf. 74 75 52 76
Åbent: Påskeåbent fra palmesøndag til lørdag
efter påskedag kl. 10-15, 1. maj-30. sept.
kl. 10-18, 1.-31. okt. kl. 10-15. Mandage lukket

Naturcentret Tønnisgård

Havnebyvej 30, Tvismark, 6792 Rødmø,
tlf. 74 75 52 57

Nydambåden

Nydam Mose, Øster Sottrup, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 41 57 47

Orion Planetarium

Søvej 36, Jels, 6630 Rødding, tlf. 74 55 24 00

Rødmø Minimuseum

Lakolk, 6792 Rødmø

Skærbæk Museum

Storegade 47, 6780 Skærbæk, tlf. 74 75 20 52
Åbent: 1. maj-31. okt. mandag-fredag kl. 10-17
samt 1. weekend i hver måned kl. 14-17

Slesvigske Vognsamling

Grønlandsvej 39, 6100 Haderslev

Søbergs Have

Præstegårdsvej 21, Ø. Lindet, 6630 Rødding,
tlf. 74 84 64 71
E-post: kmk@post4.tele.dk

Sønderjydske Brandværnsmuseum

Fabriksvej 5, 6510 Gram,
tlf. 74 82 24 95 eller 40 17 31 47

→

Åbent: 1. maj-31. aug. søndag-fredag kl. 10-16

Sønderjyllands Kunstmuseum

Kongevej 51, 6270 Tønder,
tlf. 74 72 26 57, fax 74 72 08 50

Åbent: 1. juni-31. aug. alle dage kl. 10-17,
1. sept.-31. maj tirsdag-søndag kl. 10-17

Tønder Museum

Kongevej 51, 6270 Tønder,
tlf. 74 72 26 57, fax 74 72 08 50

Åbent: 1. juni-31. aug. alle dage kl. 10-17,
1. sept.-31. maj tirsdag-søndag kl. 10-17

Tønder Museums Byanneks

Drøshes Hus, Storegade 14, 6270 Tønder,
tlf. 74 72 49 90

Åbent: 1. april-31. dec. mandag-fredag
kl. 10-17, lørdag kl. 10-13, 1. lørdag i måneden
kl. 10-15

Tøndermarskens Naturcenter

Møllegade 12, 6280 Højer,
tlf. 74 78 92 22, fax 74 78 90 32
E-post: igr@sns.dk

Tørning Mølle

Tørningvej, Hammelev, 6500 Vojens,
tlf. 74 50 76 57

Vibæk Vandmølle

Vibæk Mølle 3, 6470 Sydals

Wellings Landsbymuseum

Mejlbyvej 10, 6660 Lintrup, tlf. 74 85 52 86

Zeppelin Museet

Gasværkvej 1, 6270 Tønder,
tlf. 74 72 72 54, fax 74 72 72 55

E-post: zeppelin@tonder-net.dk

Internet: www.tonder-net.dk/zeppelin

Åbent: 1. april - 31. okt. lørdag-søndag kl. 12-17

Aabenraa Museum

H.P. Hanssens Gade 33, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 62 26 45, fax 74 63 29 50

Åbent: 1. juni-31. aug. tirsdag-søndag kl. 10-16,
1. sept.-31. maj tirsdag-søndag kl. 13-16

Museer m.v. i Sydslesvig

BREDSTED

Naturcentrum Nordfrisland

Bahnhofstr. 23, D-25321 Bredstedt,
tlf. 04671/4555

Åbent: maj-okt. mandag-lørdag kl. 14-18
eller efter aftale

DANEVIRKE

Danevirkegården

Ochsenweg 5, D-24867 Dannewerk,
tlf. 04621/37814, fax 04621/31025

Åbent: 15. febr.-25. marts og 26. okt.-30. nov.
tirsdag-søndag kl. 10-16, 26. marts-25. okt.
tirsdag-fredag kl. 9-17, lørdag-søndag og
helligdage kl. 10-18.

1. dec.-14. febr. vinterlukket

EGERNFØRDE

Det gamle rådhus

Rathausmarkt 8, D-24340 Eckernförde,
tlf. 04351/712547 + 48, fax 04351/712549

Åbent: sept.-juni tirsdag-lørdag kl. 15-17,
søndag kl. 10-17, helligdage kl. 14-17,
juli-aug. mandag kl. 15-17, tirsdag-søndag
kl. 10-17

FLENSBORG

„Museumsbjerget“

Lutherplatz 1, D-24937 Flensburg,
tlf. 0461/852956, fax /852993

Åbent: tirsdag-lørdag kl. 10-17,
søndag kl. 10-13

Naturhistorisk Museum

Süderhofenden 40-42, D-24937 Flensburg,
tlf. 0461/852579, fax /852504

Åbent: tirsdag-fredag kl. 10-13 og 15-17

Phänomena

Norderstrasse 159-161, D-24939 Flensburg,
tlf. 0461/144490, fax /1444920

Åbent: mandag-fredag kl. 9-16,
lørdag kl. 14-18, søn- og helligdage kl. 10-17

Søfartsmuseum

Schiffbrücke 39, D-24939 Flensburg,
tlf. 0461/852970, fax /851665
Åbent: tirsdag-lørdag kl. 10-17, søndag kl. 10-13

FREDERIKSSTAD

Museet „Gammel Mønt“

Am Mittelburgwall 21-23,
D-25840 Friedrichstadt, tlf. 04881/87422
Åbent: 22. marts-15. april og
okt. lørdag-søndag kl. 11-17,
16. april-sept. tirsdag-søndag kl. 11-17
og efter aftale

GARDING

Mindeværelse for historikeren

Theodor Mommsen

„Præsteboligen“, D-25836 Garding,
tlf. 04862/17267
Åbent: juni-aug. tirsdag-fredag kl. 8.30-11.30
og efter henv., sept.-maj tirsdag-fredag kl. 15-17

HALLIG HOOGE

Kongepeselen, Hanswarft

D-25859 Hooge, tlf. 04849/219 + 259, fax /337
Åbent: daglig efter skibenes ankomst
eller efter aftale

HALLIG LANGENÆS

Friserstue, Honkenswarft

Hermann Johannsen, D-25863 Langeness
(Hallig), tlf. 04684/260
Åbent dagligt efter behov undtagen
mellem kl. 12 og 15

Kaptajn Tadsen museet, Ketelswarft

D-25863 Langeness (Hallig),
tlf. 04684/217
Åbent: fra påske til okt. mandag-lørdag
kl. 10.30, 13.30 og 15.30 og efter aftale

HATSTED

Mikkelberg, Nordisk center for kunst & cricket

v/Henry Buhl, D-25856 Haststedt,
tlf. 04846/6604, fax /1790
Åbent: fredag, lørdag og søndag kl. 14-18
eller efter aftale

HUSUM

Nissenhaus - Nordfrisisk Museum

Herzog Adolf-Str. 25, D-25813 Husum,
tlf. 04841/2545, fax /63280
Åbent: april-okt. daglig kl. 10-17, nov.-marts
søndag-fredag kl. 10-16. Grupper efter aftale

Ostenfeldhuset

Nordhusumer Str. 13, D-25813 Husum,
tlf. 04841/4334, fax /8973120
Åbent: april-okt. kl. 10-12 og 14-17
eller efter aftale. Mandag lukket

Nordfrislands Skibsfartsmuseum

Am Zingel 15, D-25813 Husum,
tlf. 04841/5257 + 2545
Åbent: fra påske til oktober kl. 10-16
Grupper efter aftale

Husum Slot

Prof.-Ferdinand-Tönnies-Allee,
D-25813 Husum, tlf. 04841/89730, fax /8973130
Åbent: marts-okt. tirsdag-søndag kl. 11-17
Grupper desuden efter aftale

Theodor Storm-Huset

Wasserreihe 31, D-25813 Husum,
tlf. 04841/666270
Åbent: april-okt. tirsdag-fredag kl. 10-12
og 14-17, lørdag-mandag kl. 14-17, nov.-marts
tirsdag, torsdag og lørdag kl. 14-17 eller
efter aftale

ISTED

Isted-mindehallen

D-24879 Idstedt üb. Schleswig,
tlf. 04625/402 eller 04621/87352
Åbent: april-sept. tirsdag-søndag kl. 8-18,
okt.-marts søndag-fredag kl. 9-17
Grupper efter aftale

KAPPEL

Sli-museet

Mittelstr. 7-8, D-24376 Kappeln,
tlf. 04642/1428 eller /82861
Åbent: 15. marts-okt. onsdag, fredag og lørdag
kl. 14-17 og efter aftale, nov.-medio marts efter
aftale

Møllen „Amanda“

Schleswiger Str. 1, D-24376 Kappeln,
tlf. 04642/4027 eller /920102

Åbent: mandag-fredag kl. 10-12 og 15-17,
rundvisning efter aftale

**Angel Museumsjernbane mellem
Kappel og Sønderbrarup**

Tlf. 04621/29348 eller 04642/4027

Åbent: april-okt. på nogle søndage, køreplan fås
ved henvendelse på ovenstående telefonnumre

KEJTUM/SILD

Det frisiske Hus

Am Kliff 13, D-25980 Keitum/Sylt,
tlf. 04651/32895 eller /31101

Åbent: april-okt. daglig kl. 10-17, nov.-marts
torsdag-lørdag kl. 13-16

Hjemstavns museet på Sild

Am Kliff 19a, D-25980 Keitum/Sylt,
tlf. 04651/32805 eller /31669

Åbent: april-okt. kl. 10-17, nov.-marts
torsdag-lørdag kl. 13-16

KOBBERMØLLE

Kobbermøllesamlingen

Zur Kupfermühle 14, D-24955 Harrislee,
tlf. 0461/7935

Åbent: hver tirsdag kl. 14.30-17 og efter aftale

LADELUND

**KZ-mindelund ved den
evangelisk-lutherske kirke St. Petri**

Raiffeisenstr. 3, D-25926 Ladelund,
tlf. 04666/449 eller /4461

Åbent: 15. marts-14. dec. tirsdag og
fredag kl. 14-17, lørdag og søndag kl. 14-18
og efter aftale. 15. dec.-14. marts efter aftale,
søndag hele året en time før og en time efter
gudstjeneste

LYKSBERG

Lyksborg Slot

D-24960 Glücksburg, tlf. 04631/2243
eller /2213, fax /2450

Åbent: nov.-marts lørdag og søndag kl. 10.30-
16, påskedagene kl. 10-16, maj-sept. kl. 10-17,

okt. kl. 10-16.30, julen-5. jan. kl. 10.30-16
Mandag lukket undt. i juni, juli og aug.

NEBEL/AMROM

Hjemstavnsmuseum

An der Mühle, D-25946 Nebel/Amrum,
tlf. 04682/2289

Åbent: forår-efterår mandag-onsdag kl. 10-12,
torsdag-søndag kl. 15-18

NIBØL

Naturhistorisk museum

Hauptstr. 108, D-25899 Niebüll,
tlf. 04661/5691, fax /6281

Åbent: april-okt. tirsdag-søndag kl. 14-17.30
eller efter aftale

Frisisk Hjemstavnsmuseum

Osterweg 76, D-25899 Niebüll,
tlf. 04461/3656 eller /4535

Åbent: maj-sept. kl. 14-16 og efter aftale

Richard-Haizmann-museet

Rathausplatz 2, D-25899 Niebüll,
tlf. 04661/1010, fax /60166

Åbent: tirsdag-fredag kl. 11.00-16.30,
lørdag kl. 10-12, juni-aug. desuden søn- og
helligdage kl. 14-17

OEVENUM/FØR

Oevenum-museet

Buurnstraat 48, D-25938 Oevenum/Föhr,
tlf. 04681/2673 efter kl. 20

Åbent: daglig kl. 14.30-17 og efter aftale

PELLWORM

Ø-museet

Uthlandstr. 2, D-25849 Pellworm,
tlf. 04844-18935

Åbent: vinter mandag-torsdag kl. 8-12 og 14-16,
fredag kl. 8-12, sommer mandag-torsdag
kl. 8-12 og 14-18, fredag kl. 8-12

RENDSBORG

Historisk museum og

Det nordtyske Trykkerimuseum

Arsenalstr. 2-10, D-24768 Rendsburg,
tlf. 04331/206632, fax /55504

→

Åbent: tirsdag-fredag kl. 10-12 og 15-18,
lørdag-søndag kl. 10-13 og 14-17

Elektricitetsmuseet Schleswig

Kieler Str. 19, D-24768 Rendsburg,
tlf. 04331/2012465 eller /182465
Åbent: mandag-fredag kl. 10-17
Grupper efter aftale

Jødisk museum - galleri for billeder Dr. Bamberger-Haus

Prinzessinstr. 7, D-24768 Rendsburg,
tlf. 04331/25262, fax /24714
Åbent: tirsdag-lørdag kl. 11-13 og 16-18,
søndag kl. 15-18. Mandage samt
langfredag og 2. påskedag lukket
Grupper efter aftale

Kunststøberimuseet

Glück-Auf-Allee 4,
D-24782 Rendsburg-Büdelndorf,
tlf. 04331-38711
Åbent: tirsdag-lørdag kl. 15-18, onsdag
kl. 9-12, søndag kl. 10-12 og efter aftale

SKT. PETER-ORDING

Ejdersted Hjemstavnsmuseum

Olsdorfer Str. 6, D-25826 St. Peter-Ording,
tlf. 04863/1226
Åbent: april-sept. tirsdag-lørdag kl. 10-12 og
15-17, søndag kl. 10-12, okt.-marts tirsdag-
lørdag kl. 15-17, søndag kl. 10-12

SLESVIG

Det slesvig-holstenske Landsmuseum for forhistorie samt for kunst- og kulturhistorie

Schloss Gottorf, D-24837 Schleswig,
tlf. 04621-8130, inf.: 04621/813222,
fax /813555
Åbent: marts-okt. daglig kl. 9-17, mandag
dog kun Nydamhallen, nov.-febr. tirsdag-søndag
kl. 9.30-16. Lukket på den tyske Bededag samt
24., 25., 31. dec. og 1. jan.

Arkæologisk Landsmuseum

Schloss Gottorf, D-24837 Schleswig,
tlf. 04621/813300, fax /813535
Åbent: Se ovenfor

Holm-museet

Süderholmstr. 2, D-24837 Schleswig,
tlf. 04621/936820
Åbent: maj-31. okt. daglig kl. 8-21,
nov.-30. april daglig kl. 8-20

Slesvig Bymuseum

Friederichstr. 9-11, D-24837 Schleswig,
tlf. 04621/936820, fax /936819
Åbent: tirsdag-søndag kl. 10-17

Slesvig-Holstenske landsarkiv

Prinzenpalais, Gottorfstr. 6, D-24837 Schleswig,
tlf. 04621/861800, fax /861801
Åbent: mandag-fredag kl. 8.30-17

Vikingemuseet Hedeby

Haddeby ved D-24837 Schleswig,
postadr. Schloss Gottorf, tlf. 04621/813300
Åbent: april-okt. daglig kl. 9-17, nov.-marts
tirsdag-søndag kl. 10-16

SATRUP

Landsbymuseet „Satruphuus“

Flensburger Str. 8, D-24786 Satrup,
tlf. 04633/228
Åbent: lørdag kl. 16-18, søndag kl. 10.30-12.30
eller efter aftale

SVAVSTED

Sognets hjemstavnshistoriske samling

Kurgæstehuset, D-25876 Schwabstedt,
tlf. 04884/420 eller /283
Åbent: marts-okt. kl. 9-18
Rundvisning efter aftale

SØBØL

Nolde-museet

Neukirchen, D-25927 Seebüll,
tlf. 04664/364, fax /1475
Åbent: marts-okt. daglig kl. 10-18,
nov. kl. 10-17

TETENBØL

„Haus Peters“

Dörpstraat 16, Eiderstedt, D-25882 Tetenbüll,
tlf. 04862/681, fax /103028
Åbent: marts-dec. tirsdag-søndag kl. 14-18

TYDAL

Tydal Spejdermuseum

Beliggende på Spejdergården Tydal, D-24852
Eggebek, tlf. 04609/263 eller /91030
Åbent: efter aftale med bestyreren

TØNNING

Hjemstavnsmuseum

Neuweg 17, D-25832 Tønning, tlf. 04861/1470
Åbent: april-okt. tirsdag-søndag kl. 10-12
og 14-17

Historisk pakhuis ved havnen

Usedomer Str. 4, D-25832 Tønning,
tlf. 04861/6200
Åbent: maj-sept. tirsdag-fredag kl. 10-12 og
14-17, lørdag kl. 10-12, søn- og helligdage
kl. 14-17

UNDEVAD

Museumslandsby

Unewatt, D-24977 Langballig, tlf. 04636/1021
Åbent: maj-sept. tirsdag-søndag kl. 10-16,
april og okt. fredag-søndag kl. 10-16

VYK/FØR

Haeberlin-museet

Rebbelstieg 34, D-25938 Wyk/Föhr,
tlf. 04681/2571
Åbent: marts-okt. tirsdag-søndag kl. 10-17,
nov.-febr. tirsdag-søndag kl. 14-17

WITZWORT

Roter Haubarg

Eiderstedt, D-25889 Witzwort,
tlf. 04864/845
Åbent: tirsdag-søndag fra kl. 10.00
til restauranten lukker ca. kl. 22.00

Forbruger- organisationer

Familie og Samfund Sønderjylland

Regionsbestyrelse:

Regionsformand: Edel Petz,
Smedegade 35, 6535 Branderup,
tlf. 74 83 53 77, fax 74 83 52 24

Kasserer: Marianne Schmidt, Heimdalsvej 26,
6100 Haderslev, tlf. 74 52 39 81

Als og Sundeved: Ida Nielsen, Mjang Mark 6,
6470 Sydals, tlf. 74 41 65 50

Det Blandede Distrikt: Hanne Rosenberg,
Nørremarken 10, 6280 Højer, tlf. 74 78 22 47
Sonja Jensen, Gærupvej 13, 6280 Højer,
tlf. 74 78 34 90

Haderslev og omegn: Marianne Schmidt,
Heimdalsvej 26, 6100 Haderslev, tlf. 74 52 39 81

Løgumkloster: Maren Eriksen, Koldingvej 8,
6240 Løgumkloster, tlf. 74 74 45 24

Nr. Rangstrup Herred: Lene Schmidt,
Skovvænget 29, Arrild, 6520 Toftlund,
tlf. 74 83 43 66

Ravsted: Kristine Justesen,
Korup Markvej 27, 6372 Bylderup-Bov,
tlf. 74 64 72 32

Rødding: Maren Hansen, Lintrupvej 51,
Hjerting, 6630 Rødding, tlf. 74 84 16 74

Aabenraa: Jytte Katborg, Kassøvej 46,
6230 Rødekre, tlf. 74 66 64 96

Marie Wollesen, Nr. Hostrupvej 19, Egvad,
6230 Rødekre, tlf. 74 66 20 88

Ketty Jensen, Bøgevej 9, Bedsted,
6240 Løgumkloster, tlf. 74 77 71 21

Hanne S. Hansen, Stenagervej 8, 6520 Toftlund,
tlf. 74 83 41 95

HADERSLEV OG OMEGN

Formand: Marianne Schmidt, Heimdalsvej 26,
6100 Haderslev, tlf. 74 52 39 81

DET BLANDEDE DISTRIKT

Ballum: Karen Madsen, Byvej 16,
Ballum, 6261 Bredebro, tlf. 74 71 63 65

Daler: Sonja Jensen, Gærupvej 13,
6280 Højer, tlf. 74 78 34 90

→

Emmerlev/Hjerpsted/Sejerslev:

Marie Holst, Sejerslevvej 30,
6280 Højer, tlf. 74 78 23 64
Højer: Hanne Rosenberg, Nørremarken 10,
6280 Højer, tlf. 74 78 22 47

ALS OG SUNDEVED

Formand: Ida Nielsen, Miangmark 6,
6470 Sydals, tlf. 74 41 65 50
Sydals: Karin Kaad, Mintebjergvej 19,
6470 Sydals, tlf. 74 41 55 23

NØRRE RANGSTRUP

Formand: Lene Schmidt, Skovvænget 29,
Arrild, 6520 Toftlund, tlf. 74 83 43 66
Agerskov: Hanne Marie Thorøe,
Bovlundbjergvej 8, 6535 Branderup J.,
tlf. 74 83 54 09
Arrild: Lene Schmidt,
Skovvænget 29, Arrild, 6520 Toftlund
Toftlund: Ingeborg Asmussen,
Skovbjergvej 4, Stenderup, 6520 Toftlund

AABENRAA-EGNEN

Formand: Jytte Katborg, Kassøvej 46,
6230 Rødekro, tlf. 74 66 64 96
Bedsted: Ketty Jensen, Bøgevej 9,
6240 Løgumkloster, tlf. 74 77 71 21
Egvad: Marie Wollesen,
Nr. Hostrupvej 19, 6230 Rødekro,
tlf. 74 66 20 88
Hovslund: Astrid Raun, Nr. Hjarupvej 3,
6230 Rødekro, tlf. 74 66 41 07
Hjordkær: Sonja Beuschau, Agertoften 49,
Hjordkær, 6230 Rødekro, tlf. 74 66 68 90
Kassø: Jytte Katborg, Kassøvej 46,
6230 Rødekro, tlf. 74 66 64 96
Vis herred: Edel Christiansen, Kragelundvej 26,
6330 Padborg, tlf. 74 67 66 51

LØGUMKLOSTER OG OMEGN

Formand: Maren Eriksen, Koldingvej 8,
Nr. Løgum, 6240 Løgumkloster, tlf. 74 74 45 24

RAVSTED

Formand: Kristine Justesen,
Korup Markvej 27, 6372 Bylderup-Bov,
tlf. 74 67 72 32

RØDDING-EGNEN

Formand: Maren Hansen, "Bjørnekær",
Lintrupvej 51, Hjerting, 6630 Rødding,
tlf. 74 84 16 74
Hjerting/Lintrup: Maren Hansen,
"Bjørnekær", Lintrupvej 51, Hjerting,
6630 Rødding, tlf. 74 84 16 74
Sdr. Hygum: Gurli Buhrkal, Søndervang 29,
Sdr. Hygum, 6630 Rødding, tlf. 74 84 52 53

Ernærings- og husholdningsøkonom:

Asta Nissen Sørensen,
Vestslesvigs Landbrugscenter,
6240 Løgumkloster,
tlf. 74 74 42 88, fax 74 74 59 59

Husholdnings-foreninger

Aktive Kvinder, Rødding

Formand: Ingeborg Jønsson, Præsteløkke 12,
6630 Rødding, tlf. 74 84 19 94
Sekretær: Birthe Clausen, Galgetofte 81,
6630 Rødding, tlf. 74 84 24 51

Aktive Kvinder, Skodborg

Formand: Hanne Andersen, Knagemøllevej 47,
Skodborg, 6630 Rødding, tlf. 74 84 82 15

Jels og Omegns Husholdningsforening

Formand: Anna-Marie Bertelsen,
Søndermarken 5, Jels, 6630 Rødding,
tlf. 74 55 21 76

Kegnæs Husholdningsforening

Formand: Karen Rasmussen, Nørre Landevej 38,
6470 Sydals, tlf. 74 40 53 30

Sundeved Husholdningsforening

Formand: Ulla Johansen, Søndre Landevej 46,
6400 Sønderborg, tlf. 74 42 18 12

Sønderjysk Familielandbrug**Husholdnings- og havebrugsudvalget:**

Amtsformand, Haderslev: Nanna Petersen,
Christiansfeldvej 124, 6100 Haderslev,
tlf. 74 52 10 99

Næstformand, Tønder: Marie Hansen,
Grønågade 2, 6270 Tønder, tlf. 74 72 23 47

Nørre Rangstrup: Else Larsen,
Skovbjergvej 5A, Stenderup, 6520 Toftlund,
tlf. 74 83 14 82

Haderslev: Meta Hansen,
Gl. Skovbyvej 2, 6500 Vojens, tlf. 74 54 55 36

Aabenraa: Lone Jensen,
Hovslundvej 34, 6230 Rødekro,
tlf. 74 66 45 57

Sønderborg: Bodil Lund,
Nedergade 12, Mjang, 6470 Sydals,
tlf. 74 41 65 22

Knud Strøm, Øster Løgumvej 63,
Genner, 6230 Rødekro, tlf. 74 69 87 41

Konsulent:

Inga Boldt,
DSH Faglige Center,
Guldagervej 2, 6240 Løgumkloster,
tlf. 74 74 30 51, fax 74 74 54 40

Havebrugsudvalget:

Formand: Ole Brink, Hølleskovvej 3,
6520 Toftlund, tlf. 74 83 17 12

Landboforeninger

De danske Landboforeninger

Kontor: Axelborg, Vesterbrogade 4A, 4. sal,
1620 København V,
tlf. 33 12 75 61, fax 33 32 76 62

E-post: ddl@ddl.dk

Formandskab:

Formand: Gårdejer Peter Gæmelke,
Røjgård, Egholtvej 38, 6600 Vejen,
tlf. 75 55 52 87, fax 75 55 50 89

1. viceformand: Gårdejer Henrik Høegh,
Møllevej 31, 4960 Holeby,
tlf. 54 60 69 72, fax 54 60 68 72

2. viceformand: Gårdejer Hans Bang-Hansen,
Provstlund, Silkeborgvej 130, 8700 Horsens,
tlf. 75 61 36 68, fax 75 65 47 04

Sønderjyder i bestyrelsen:

Gårdejer Thomas Lauritsen, Højgårdsvej 6,
Stubbom, 6070 Christiansfeld,
tlf. 74 56 11 96,
fax 74 56 02 64

Gårdejer Jens Peter Kaad,
Tandsgårdsvej 6, Neder Tandslet, 6470 Sydals,
tlf. 74 40 72 44,
fax 74 40 71 44

Foreningen af jyske Landboforeninger

Kontor: Udkærvej 15, 8200 Århus N,
tlf. 87 40 55 40

Formand: Gårdejer Peter Gæmelke,
Røjgård, Egholtvej 38, 6600 Vejen,
tlf. 75 55 52 87, fax 75 55 50 89

Sønderjyder i bestyrelsen:

Gårdejer Thomas Lauritsen, Højgårdsvej 6,
Stubbom, 6070 Christiansfeld,
tlf. 74 56 11 96,
fax 74 56 02 64

Fælleslandboforeningen for Nordslesvig

Formand: Thomas Lauritsen, Højgårdsvej 6,
Stubbom, 6070 Christiansfeld,
tlf. 74 56 11 96, fax 74 56 02 64
Regionssekretær: Helge Petersen,
Vestslesvigs Landbrugscenter, Aabenraavej 22,
6240 Løgumkloster,
tlf. 74 74 42 88, fax 74 74 59 59

Sønderjysk Landboforening

Åstrupvej 36, 6100 Haderslev, tlf. 74 52 04 31,
fax 74 52 05 85

Sdr. Tingvej 6, 6630 Rødding, tlf. 74 84 10 17,
fax 74 84 28 27

Ørderup Kirkevej 50, 6520 Toftlund, tlf. 74 83
22 11, fax 74 84 22 14

Aabenraavej 22, 6240 Løgumkloster, tlf. 74 74
42 88, fax 74 74 59 59

Bestyrelse:

Formand: Thomas Lauritsen, Højgårdsvej 6,
Stubbom, 6070 Christiansfeld, tlf. 74 56 11 96,
fax 74 56 02 64

Næstformand: Hans Petersen Schmidt, Vester-
gade 55, Arnum, 6510 Gram, tlf. 74 82 63 21,
fax 74 82 64 21

Hans R. Andersen, Friskærvej 15, Rurup, 6520
Toftlund, tlf. 74 83 10 77, fax 74 83 09 77

Nis Fallesen, P. Hansensvej 2, Ustrup, 6500
Vojens, tlf. 74 54 51 26, fax 74 54 51 27

Jørgen Gram, Gabøl Byvej 11, 6500 Vojens, tlf.
74 87 16 18, fax 74 87 16 11

Peter Jørgensen, Kongeåvej 4, 6660 Lintrup, tlf./
fax 74 85 51 57

Anders Madsen, Skodborgvej 7, Langetved,
6630 Rødding, tlf./fax 74 84 72 63

Jan Toft Nørgaard, Nørremarksvej 31, Birkelev,
6780 Skærbæk, tlf. 74 75 71 51, fax 74 75 70 51

Hans Petersen, Flensborg Landevej 14, Rørkær,
6270 Tønder, tlf./fax 74 72 38 52

Karsten Rindom, Flensborgvej 124, 6360
Tinglev, tlf. 74 64 20 33, fax 74 64 27 57

Nis Skau, Ringgade 28, Maugstrup, 6500
Vojens, tlf. 74 50 64 17, fax 74 50 72 21

Bjarne Skou, Midtervej 10, Stenderup, 6520
Toftlund, tlf. 74 83 20 26, fax 74 83 20 36

*Sønderjysk Landboforening er en fusion af
Haderslev Amts Landboforening, Den nordsles-
vigske Landboforening, Nr. Rangstrup Herreds
Landboforening og Landboforeningen for
Vestslesvig*

Landboforening SYD

Landbogården, Peberlyk 2, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 62 01 01

Formand: Gårdejer Jens Peter Kaad, Tandsgård,
Tandsgårdsvej 6, Neder Tandstlet, 6470 Sydals,
tlf. 74 40 72 44 →

Sekretær: Direktør Gunnar Fink, Landbogården,
Peberlyk 2, 6200 Aabenraa, tlf. 74 62 01 01

*Landboforening SYD er en fusion af Landbo-
foreningen for Als og Sundeved og Aabenraa
Amts Landboforening*

Landwirtschaftlicher Hauptverein für Nordschleswig

Formand: Hinrich Jürgensen, Bajstrupvej 14,
Bjerndrup, 6200 Aabenraa, tlf. 74 64 36 44

Sekretær: Planteavlskonsulent Claus Erichsen,
Industriparken 1, Postboks 61, 6360 Tinglev

Sønderjyllands Landboudom

Kontor: Landbogården, Peberlyk 2,
6200 Aabenraa, tlf. 74 62 01 01

Formand: Peter Jørgensen

Familielandbrug

Dansk Familielandbrug

Kontor: Vester Farimagsgade 6,
1606 København V, tlf. 33 12 99 50

Formand: Husmand Peder Thomsen,
Godrimsvvej 7, Sir, 7500 Holstebro,
tlf. 97 43 21 58

Sønderjyder i bestyrelsen:

Peter Petersen, Tørvebjergvej 2, Ellum,
6240 Løgumkloster, tlf. 74 74 31 69

Sønderjysk Familielandbrug

DSH Faglige Center, Guldagervej 2,
6240 Løgumkloster, tlf. 74 74 30 51,
fax 74 74 54 40

E-post: dsh@dsh.dk

Centerleder: Mogens W. Birch

Formand: Peter Petersen, Tørvebjergvej 2,
Ellum, 6240 Løgumkloster, tlf. 74 74 31 69

Haderslev Østeramts Familielandbrug

Formand: Arne Nielsen, Tapagervej 40, Knud,
6100 Haderslev tlf. 74 56 63 60

Sekretær og kasserer: Jørgen Peter Sørensen,
Elsager 34, 6100 Haderslev, tlf. 74 58 21 97

Haderslev Vesteramts Familielandbrug

Formand: Svend E. Eilrich, Søndermarksvej 28,
Spandet, 6760 Ribe, tlf. 74 86 71 43
Sekretær: Villy Johansen, Lindholmvej 4,
6520 Toftlund, tlf. 74 83 18 40

Familiebruget Als og Sundeved

Formand: Kristian Staadsen Petersen, Dybbøl
Banke 33, 6400 Sønderborg, tlf. 74 48 69 99

Tønder Amts Familielandbrug

Formand: Erik Obling Petersen, Barsbølgård,
Barsbølvej 1, 6780 Skærbæk, tlf. 74 75 12 90

Aabenraa Amts Familielandbrug

Formand: Knud Strøm, Øster Løgumvej 63,
Genner, 6230 Rødekro, tlf. 74 69 87 41

Land- og skovbrug

Det danske Hedeselskab

Hovedkontor: Klostermarken 12, postboks 110,
8800 Viborg, tlf. 87 28 10 00

Direktion: Ove Kloch, adm. direktør,

K. E. Bornhardt, direktør, og

Carsten With Thygesen, direktør

Formand: Hofjægermester, godsejer Peter Skak
Olufsen, »Quistrup«, Hjermvej 59, 7600 Struer
Hedeselskabet, Miljø og Energi A/S,
Klostermarken 12, Postboks 110, 8800 Viborg,
tlf. 87 28 10 00

Direktør: K. E. Bornhardt

Hedeselskabet, Skov og Landskab,

Klostermarken 12, Postboks 110, 8800 Viborg,
tlf. 87 28 10 00

Direktør: Carsten With Thygesen

Skovregion Syd: Regionschef Asger Olsen,
Søvangen 20, 5884 Gudme, tlf. 62 25 20 99,
mobil 40 31 40 99

Direktoratet for Fødevarerhverv

Kampmannsgade 3, 1780 København K,
tlf. 33 95 80 00, fax 33 95 80 88

Direktør: Arent B. Josefsen

Kontor i Tønder: Allégade 24, 6270 Tønder,
tlf. 74 72 13 80, fax 74 72 19 80

Jordbrugskommissionen

Formand: Vicedirektør Peter Jørgensen,
Amtsgården, Skelbækvej 2, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 33 50 50

Medlemmer:

Gårdejer Tøge Tychsen, Krammarksvej 22,
6310 Broager, tlf. 74 44 17 46

Husmand Vagn Madsen, Hornsgårdvej 3, Fole,
6510 Gram, tlf. 74 82 27 67

Tiltrædende formand

i henhold til jordfordelingsloven:

Dommer Frida Liebach,

Retten i Haderslev

Realkreditkyndigt medlem:

Landmand Bendix Nielsen, Harris 63,
6261 Bredebro, tlf. 74 71 11 86

Landbrugsraadet

Kontor: Axelborg, Axeltorv 3,
1609 København V, tlf. 33 14 56 72,
fax 33 14 24 96

E-post: landbrugsraadet@landbrug.dk

Præsident: Gårdejer Peter Gæmelke,
Røjgård, Egholtvej 38, 6600 Vejen,
tlf. 75 55 52 87,

fax 75 55 50 89

Adm. direktør: Klaus Aa. Bustrup

Det Kgl. Danske Landhusholdningsselskab

Mariendalsvej 27, 2., 2000 Frederiksberg,
tlf. 38 88 66 88,

fax 38 88 66 11

Præsident: Godsejer Jon Krabbe, Frederiksdal,
Frederiksdalsvej 30, 4912 Harpelunde

Skovdyrkerforeningen Sønderjylland

Formand: Gårdejer Anders Thyssen,
Allerupvej 24, 6520 Toftlund, tlf. 74 83 14 21

Skovfoged: Peter Højer, Landbogården,
Peberlyk 2, 6200 Aabenraa,

tlf. 74 62 01 01, lokal 216

Skovdyrkerforeningen Sydjylland

Formand: K. Sejer Sørensen, Bramdrupgård,
Bramdrupgårdsvej 3, 6580 Vamdrup,

tlf. 75 59 82 38

Konsulent: Skovrider T. W. Stranddorff,

Klovtoftvej 8, Jels, 6630 Rødding, tlf. 74 55 28 07

Haveselskaber

Det jyske Haveselskab

Clausholmvej 316, 8370 Hadsten,
tlf. 86 49 17 34, fax 86 49 17 35

Det jyske Haveselskab, Region IV Sønderjylland

Formand: Jørgen Hansen, Skansebakken 7,
6400 Sønderborg, tlf. 74 48 62 14

Konsulenter i området:

Birgit Møller Bach, Valmuevænget 28,
6710 Esbjerg, tlf. 75 11 64 08

Lars Bach, Valmuevænget 28, 6710 Esbjerg,
tlf. 75 11 64 08

Kredse/Formænd:

Aabenraa: Frode Christiansen, Dyssevej 13,
6200 Aabenraa, tlf. 74 61 32 85

Christiansfeld: Helge Mariegaard,
Damgårdsparken 15, 6070 Christiansfeld,
tlf. 74 56 24 44

Føvling-Holsted-Gørding: Kirsten Lauridsen,
Lourupvej 22, 6690 Gørding, tlf. 75 17 84 29

Gråsten og Fjordeggen: Anne Carstensen,
Lyshøj 26, Rinkenæs, 6300 Gråsten,
tlf. 74 65 00 23

Haderslev: Lisbeth Fredslund, Ærøvej 16,
Starup, 6100 Haderslev, tlf. 74 53 01 04

Jels-Oksenvad-Sommersted: Ingrid
Munksgaard, Bækager 3, Grønnebæk, 6630
Rødding, tlf. 74 55 22 41

Nordals: Edith Nielsen, Skovbrynet 18,
6430 Nordborg, tlf. 74 45 36 43

Padborg: Tove Nielsen, Grønningen 2, Smedeby,
6340 Kruså, tlf. 74 67 19 73

Ribe: Rita Dueholm, Farup Kirkevej 10,
6760 Ribe, tlf. 75 42 24 33

Rødding: Susanne Kjeldsen, Mojbølvej 1,
Ø. Lindet, 6630 Rødding, tlf. 74 84 62 34

Rødebro: Karen M. Jakobsen, Skovvænget 9,
6230 Rødebro, tlf. 74 66 16 05

Sønderborg: Bente Thomsen, Dybbøl Bygade
39, 6400 Sønderborg, tlf. 74 48 50 51

Toftlund: Børge Christensen, Gyvelvej 4, 6520
Toftlund, tlf. 74 83 13 97

Tønder: Frank Clausen, Hjejlen 90, 6270
Tønder, tlf. 74 72 54 88

Vamdrup: Ejvind Gram, Hjarupvej 24,
Skanderup, 6640 Lunderskov, til. 75 59 41 80
Vestslesvigs Havekreds: Svend Christensen,
Lindevej 7, Bedsted, 6240 Løgumkloster,
tlf. 74 77 73 86

Vojens-Skrydstrup: Theodor Schmidt,
Vojensvej 14, Over Jerstal, 6500 Vojens,
tlf. 74 54 78 64

Husdyrbrugs- organisationer

Sønderjysk Avlsforening for sortbroget dansk Malkekuvæg

Formand: Gårdejer Gudmund Katborg,
Kassøvej 46, Kassø, 6230 Rødebro,
tlf. 74 66 64 96

Avlsforeningen Den jyske Hest

Formand: Aksel Poulsen, Nr. Løvigvej 3,
7540 Haderup

Sekretær: Grethe Busk, Kolstrupvej 4,
8581 Nimtofte

Bestyrelsesmedlemmer fra Sønderjylland:

Birgit Jørgensen, Nørrevang 8, 6230 Rødebro

Kontaktperson:

Laurids Rasmussen,
Bolderslevskovvej 23, 6392 Bolderslev

Sønderjysk Fællesledelse af Kvæg

Kontor: Østergade 11, 6500 Vojens,
tlf. 74 54 00 00

Formand: Gert Karkov, Hærvejen 14,
Immervad, 6500 Vojens, tlf. 74 66 46 36

Landbrugets Rådgivningscenter

Landskontoret for Fjerkrærådgivning,
Udkærvej 15, 8200 Århus N,
tlf. 87 40 50 00, fax 87 40 50 93

Mejeriforeningen Danish Dairy Board

Kontor: Frederiks Allé 22, 8000 Århus C,
tlf. 87 31 20 00

Formand: Gårdejer Kaj Ole Pedersen,

→

Hirtshalsvej 15, 9881 Bindslev, tlf. 98 93 81 64
 Direktører: K. Thaysen (adm.), Ole Thing og
 Preben Mikkelsen

Slagterier

Danske Slagterier

Axelborg, Axeltorv 3, 1609 København V
 tlf. 33 11 60 50

Formand: Gårdejer Bent Claudi Lassen,
 Båring Lykkegård, Lykkegårdsvej 2,
 5466 Asperup, tlf. 64 48 16 17
 Adm. direktør: Anne Birgitte Lundholt,
 Ålegårdsvænget 41, 2791 Dragør,
 tlf. 32 53 91 94

Slagteriselskabet Danish Crown A.m.b.a.

Formand: Niels Mikkelsen,
 Volstrupvej 2, 7560 Hjerm
 Hovedkontor: Marsvej 43, 8900 Randers
 Adm. direktør: Kjeld Johannesen

Afdelinger i Sønderjylland:

Blans/Sønderborg, tlf. 74 46 16 11,
 fax 74 46 14 21

Skærbæk, Aabenraavej 11, 6780 Skærbæk,
 tlf. 74 75 19 11, fax 74 75 16 33

Vojens, Nørregade 27, 6500 Vojens,
 tlf. 74 54 11 11, fax 74 54 09 79

Rødding, Gl. Hygumvej 3, 6630 Rødding,
 tlf. 74 84 11 24, fax 74 84 24 50

Tønder, Vidtingherredsgade 26 A, 6270 Tønder,
 tlf. 74 72 23 56, fax 74 72 49 12

Handel

Brugsforeningsbevægelsen

FDB, Roskildevej 65, 2620 Albertslund
 Formand: Ebbe Lundgaard

FDB's bestyrelsesmedlem i Vejen regionen:

Gårdejer Jørgen Bjerrum,
 Bjerrumvej 16, 6760 Ribe, tlf. 75 42 03 64

Kredsformænd:

Kreds 35 - Aabenraa:

Uddannelseschef Preben Nielsen,
 Nørrehaven 17, 6360 Tinglev, tlf. 74 64 32 55

Kreds 36 - Ribe/Tønder:

Gårdejer Svend Knudsen, Ørstedvej 23, Jels,
 6630 Rødding, tlf. 74 55 24 25

Kreds 37 - Sønderborg:

Ingeniør Bent Juhl, Elstrup Overby 4 A,
 6430 Nordborg, tlf. 74 45 92 03

Det danske Handelskammer

Formand: Adm. direktør Bent Larsen,
 København, tlf. 33 95 05 00

Sekretariat: Børsen, 1217 København K,
 tlf. 33 95 05 00

Lokalkontorer:

Ny Banegårdsgade 45, 8100 Århus C,
 tlf. 86 13 53 55

Boulevarden 20, 9000 Aalborg, tlf. 98 16 06 00

Albani Torv 4, 5000 Odense C, tlf. 66 14 47 1

H. P. Hanssens Gade 5, 6200 Aabenraa,
 tlf. 74 62 49 62

SYDBANK

VI FORSTÅR DET MESTE

Indkøbsforeninger

Dansk Landbrugs Grovvarereselskab

Hovedkontor: Axelborg, 1503 København V
tlf. 33 15 11 13

Formand: Gårdejer Niels Skadhaug

Sønderjyske medlemmer af repræsentantskabet:

Gårdejer Hans Skøtt, Kratkjær, Rovstrupvej 61,
6100 Haderslev, tlf. 74 52 54 25

Gårdejer Jens Bonde,

Sømosegård, Tirslundvej 2, 6541 Bevtoft,
tlf. 74 83 19 79

Gårdejer Tage Petersen, Raaholt,

Goldbækvej 6, Øbening, 6230 Rødekro,
tlf. 74 66 92 11

Gårdejer Peter Hanquist,

Bovlundbjergvej 38, Vellerup, 6535 Branderup J,
tlf. 74 83 51 97

Gårdejer Bent Villadsen, Ørbygård,

Sillerup Møllevej 70, Ørby, 6100 Haderslev,
tlf. 74 57 92 08

Gårdejer Hans Hansen, Ellekobbel 5,

Augustenhof, 6430 Nordborg, tlf./fax 74 45 08 77

Købmandsforeninger

De samvirkende Købmænd

Hovedkontor - Sekretariat: Svanemøllevej 41,
Postboks 122, 2900 Hellerup, tlf 39 62 16 16

Formand: Købmand Paul F. Nönnecke,
Østergade 6, 3200 Helsingø, tlf. 48 79 62 00

Centralorganisationen

af Købmandsforeninger i Jylland

Formand: Købmand Henry Meyer,

Storegade 27, 6100 Haderslev, tlf. 74 52 47 42

Handelsstandsforeninger

Graasten Handelsstandsforening

H. P. Toft, Postboks 18, 6300 Gråsten

Haderslev Handelsstandsforening af 1844

Sekretariat: Udviklingscenter Haderslev,

Honnørkajen 1, 6100 Haderslev,

tlf. 74 53 00 53, fax 74 53 46 67

E-mail: sekretariat@uch.dk

Toftlund Handels- og Håndværkerforening

Formand: Thea Kloster, Vestergade 7,

6520 Toftlund, tlf. 74 83 29 00, fax 74 83 29 50

Vojens Handelsstandsforening

Formand: Bjarne Thorndal, Sydbank,
6500 Vojens, tlf. 74 54 26 39

Erhvervsråd og håndværker- og industriforeninger

Bredebro Erhvervsforum

Bredebro Kommune, Rådhuset, Stationsvej 5,
6261 Bredebro, tlf. 74 71 16 50, fax 74 71 12 54

Center for Erhvervsudvikling

Augustenborg, Broager, Gråsten, Nordborg,
Sundeved, Sydals og Sønderborg Kommuner
Rådhusstorvet 7, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 42 92 22, fax 74 42 92 33

Christiansfeld Udviklingsråd

Poul E. Jørgensen, udviklingschef,
Postboks 15, 6070 Christiansfeld,
tlf. 74 26 74 30, fax 74 26 74 22

Erhvervsrådet for Tinglev Kommune

Tinglev Rådhus, Tinglev Midt 2, 6360 Tinglev,
tlf. 73 34 35 36, fax 74 64 20 24

E-post: adn@tinglev-kommune.dk

Erhvervschef: Alice Damm

Gråsten Håndværkerforening

Formand: Vognmand Hans-Uwe Jochimsen,
Egenæs 7, 6300 Gråsten, tlf. 74 65 04 92

Håndværksrådet

Organisation for små og mellemstore virksom-
heder i Danmark.

Kontor: Amaliegade 31,

1256 København K, tlf. 33 93 20 00

E-post: hvr@hvr.dk

Internet: <http://www.hvr.dk>

Formand: Poul Ulsøe, Horsens

Jyllands-afdeling: Lille Sct. Hansgade 20,
8800 Viborg, tlf. 86 62 77 11

Haderslev Erhvervsråd

Honnørkajen 1, 6100 Haderslev, tlf. 74 53 00 53

Løgumkloster Erhvervsråd

Vicekommunaldirektør Keld Hansen,
Rådhusstræde 2, 6240 Løgumkloster,
tlf. 73 74 55 55, fax 73 74 55 56
E-post: raadhuset@loegumkloster.dk
Internet: www.loegumkloster.dk

Løgumkloster Handels- og Håndværkerforening

Formand: Hans Chr. Bomskov, Allegade 30,
6240 Løgumkloster, tlf. 74 74 30 75

Midtsønderjyllands UdviklingsCenter

Udviklingschef Torsten Østervig,
Toldbodgade 10, 6520 Toftlund, tlf. 73 21 22 23
E-post: muc@muc.dk

Nordborg Erhvervsråd

Mads Clausens Vej 13, 6430 Nordborg,
tlf. 74 15 16 09, fax 74 15 16 16

Padborg Udviklingscenter

Sekretariat: Hærvejen 11C, Bov, 6330 Padborg,
tlf. 74 67 27 02, fax 74 67 40 23
Formand: Direktør Niels Christensen
Udviklingschef: Klaus Berg

Rødekro Erhvervsråd

Hærvejen 8, Boks 21, 6230 Rødekro,
tlf. 73 36 36 50, fax 74 66 27 47
E-post: post@rodekro-erhverv.dk
Internet: http://www.rodekro-erhverv.dk

Skærbækegnens Erhvervsråd

Skærbæk Kommune, Storegade 51,
6780 Skærbæk, tlf. 73 95 95 95, fax 73 95 95 73

Sundeved Kommune, Erhvervsrådgivning

Poul V. Nielsen, Kommunekontoret,
6400 Sønderborg, tlf. 74 76 12 16, fax 74 76 10 12
E-post: pvn@sundeved.dk

Sønderborg Håndværker- og Industriforening

Formand: Afdelingsleder Tage Nielsen,
Rønssdam 9, Ragebøl, 6400 Sønderborg

Sønderjyllands ErhvervsCenter

Bjerggade 4C, 6200 Aabenraa,
tlf. 73 62 10 10, fax 73 62 10 11
Formand: Direktør Jens Sejer Sørensen,
Birkeallé 5, 6780 Skærbæk
Næstformand: Willy Sahl,
LO Sønderjyllands Amt,
Bjerggade 4L, 6200 Aabenraa
Amtsdirektør Finn Hansen, Sønderjyllands Amt,
Skelbækvej 2, 6200 Aabenraa
Direktør Jette M. Arnskjold, TIC Danmark,
Ellemarksvej 49, 8000 Århus C
Borgmester H. P. Geil, Gram Kommune,
Kongevej 14, 6510 Gram
Formand Anna Margrethe Ikast,
Turist-Marketing Sønderjylland,
Bjerggade 4C, 6200 Aabenraa
Direktør Jørgen Mads Clausen, Danfoss,
6430 Nordborg
Direktør Finn Rask Pedersen,
Danfoss Drives A/S, Ulsnæs 1, 6300 Gråsten
Direktør Mogens Therkelsen,
H. P. Therkelsen A/S, Eksporthvej 1,
6330 Padborg
Kredsformand Thorkild Jacobsen,
Stegholt 25, 6200 Aabenraa
Direktør for Sønderjyllands ErhvervsCenter:
Asmus Peter Asmussen
Euro Info Center:
Afdelingsleder Egon Sveistrup
EIC Manager Claus Nissen

Tønder Håndværkerforening

Formand: Reiner Larsen, Galgestrømvej 3,
6270 Tønder, tlf. 74 72 46 51

Tønder Kommunes Erhvervssekretariat

Kongevej 57, 6270 Tønder, tlf. 74 72 18 10

Vojens Erhvervsudvalg

Borgmester Nis Mikkelsen, Rådhuset,
6500 Vojens, tlf. 74 20 30 07, fax 74 54 39 19

Udviklings- og oplysningscenter
for det Midtsønderjyske
(Gram, Nørre-Rangstrup
og Rødding kommuner) erhvervs-
og turistliv.

MUC er også **områdets erhvervskontor.**

Erhvervskontoret yder hjælp og
rådgivning til bl.a.
etablering af ny virksomhed,
udvikling af virksomheden,
tilskudsmuligheder m.m.

Yderligere oplysninger fås
ved at kontakte
MUC på kontoret i Toftlund eller
pr. tel., fax. eller pr. mail.

**Midtsønderjyllands
Udviklings-
Center**

Toldbodgade 10
6520 Toftlund
Tel. 73 21 22 23
Fax. 73 21 22 24
Email: muc@muc.dk

Kontorets åbningstider:
Man-tors. 9-15
Fre. 9-13
ell. efter aftale.

Finansiering

Dansk Landbrugs Realkreditfond

Nyropsgade 21, 1780 København V,

tlf. 70 10 00 90

E-post: dlr@dlr.dk

Internet: www.dlr.dk

Direktion: Adm. direktør J. Fløystrup Jensen

Formand for repræsentantskab og bestyrelse:

Sparekassedirektør Svend Jørgensen,

Sparekassen Himmerland

Foreningen Landeværnet

Kontor: Jernbanegade 4, 6360 Tinglev

tlf. 74 64 40 54

Formand: Gårdejer Thomas Rodenberg,

Vester Terpvej 10, Vester-Terp,

6240 Løgumkloster, tlf. 74 74 33 83

Næstformand: Gårdejer Jørgen Røde Andersen,

Ribelandsvej 79, Abild, 6270 Tønder,

tlf. 74 72 33 89

Sekretær: Gårdejer Regnar Jensen,

Kværsløkke 18, 6300 Gråsten, tlf. 74 65 94 82

Forretningsfører: Ingeborg Knudsen,

Åløkke 1C, 6372 Bylderup-Bov, tlf. 74 76 29 50

Foreningen Landeværnet administrerer tillige:

Sønderjydske Lånefond H.K.K.

Gårdejer Wilhelm Carstens legat

Elna og Louis Schottlænders Legat

Nykredit

Formand: Gårdejer Axel Ladegaard Jensen,

Elbokrogen 11, Pjedsted, 7000 Fredericia,

tlf. 75 95 41 14

Hovedkontor:

Åstrupvej 13, 6100 Haderslev,

tlf. 73 22 57 00, fax 73 22 57 01

Områdekontorer:

Områdekontor for Haderslev,

Åstrupvej 13, 6100 Haderslev,

tlf. 73 22 57 57, fax 73 22 57 58

Områdekontor Sønderborg,

Jernbanesti 3, 6400 Sønderborg,

tlf. 73 42 08 20, fax 73 42 08 21

Områdekontor Aabenraa,

Madevej 13, 6200 Aabenraa,

tlf. 73 62 08 50, fax 73 62 08 51

Realkredit Danmark

Region Syd: Albani Torv 2-3, 5100 Odense C,

tlf. 66 12 53 00

Direktion: Peter Cederfeld

Distriktschef for Sønderjyllands Amt:

Tommy Jensen, tlf. 65 43 11 30

Kontor: Sct. Nicolai Gade 5, 6200 Aabenraa,

tlf. 66 12 53 00

Sønderjyllands Investeringsfond

Bjerggade 4C, 1., 6200 Aabenraa,

tlf. 73 62 10 80, fax 73 62 10 81

Formand: Direktør Oskar Tygesen,

Sydbank, Jernbanegade 35, 6400 Sønderborg

Næstformand: Direktør C. C. Hagedorn,

Broager Spare- og Lånekasse,

Storegade 27, 6310 Broager

Filialdirektør Lauritz Matthiesen,

Den Danske Bank, Nørregade 23,

6100 Haderslev

Forretningsfører Arne Lunding,

Nørremarken 38, 6360 Tinglev

Fhv. borgmester Lauge Nielsen Jepsen,

Møllevvej 5, Visby 6261 Bredebro

Forretningsfører: Paul-Chr. Kongsted

CapitalNet

Bjerggade 4C, 1., 6200 Aabenraa,

tlf. 73 62 10 80, fax 73 62 10 81

Stiftet 26. april 1995 med flg. formål:

- at drive udviklingsvirksomhed ved tilførsel af ansvarlig kapital
- at yde bistand og rådgivning til små og mellemstore erhvervsvirksomheder i Sønderjyllands Amt

Aktiekapital: 30 mio. kr.

Bestyrelse:

Formand: Direktør Vagn Therkel Pedersen,

Midsommervej 110, Brede, 6261 Bredebro

Adm. direktør Preben Fogtmann,

Kohberg Rugbrød A/S,

Kernesvinget, 6392 Bolderslev

Afdelingsformand Orla Frandsen,

Dansk Metalarbejderforbund,

Møllegade 64, 6400 Sønderborg

Direktør Ole Jespersen,

→

N. H. Jespersen A/S, Præstegårdsvej 14,
Ulkebøl, 6400 Sønderborg
Direktør Hans Jørgen Pedersen,
Søndermarken 13, Stevning, 6430 Nordborg

Direktør: Paul-Chr. Kongsted

Jagt- og vildtforvaltning m.v.

Administration

Skov- og Naturstyrelsen,
Vildtforvaltningskontoret, Haraldsgade 53,
2100 København Ø, tlf. 39 47 20 00,
fax 39 27 98 99

Jagttegn

Skov- og Naturstyrelsen
Jagttegn
Haraldsgade 53, 1., 2100 København Ø,
tlf. 39 27 66 88 (kl. 9-12), fax 39 27 60 99

Danmarks Miljøundersøgelser

Afdeling for Kystzoneøkologi,
Afdeling for Landskabsøkologi,
Grenåvej 12, Kalø, 8410 Rønede,
tlf. 89 20 17 00, fax 89 20 15 14

Reservatsektionen

Ålholtvej 1, 6840 Oksbøl,
tlf. 76 54 10 40, fax 76 54 10 46

Vildtforvaltningsskolen, Kalø

Molsvej 34, 8410 Rønede, tlf. 87 91 06 00

Dansk Jagtforsikring A/S

Købmagergade 3, II, 1150 København K,
tlf. 33 11 07 47, fax 33 11 23 31

Danmarks Jægerforbund

Hovedkontor: Højnæsvej 56, 2610 Rødovre,
tlf. 36 73 05 00

Formand: Kristian Raunkjær
Direktør: Marcell Thistrup
Medlemsblad: Jæger

Vildtforvaltnings- områder og vildtkonsulenter i Sønderjylland

Vildtforvaltningsopgaverne sorteres under
statsskovdistrikterne og varetages primært af
vildtkonsulenterne.

Vildtkonsulenterne varetager bl.a. jagtprøverne,
vildtplantninger, dispensation til skadevoldende
vildt, vildtreservater og rådgivning generelt om
jagtloven.

Henvendelse med spørgsmål om jagt og vildt
kan ske til de lokale statsskovdistrikter på disse
adresser og telefonnumre:

Haderslev Statsskovdistrikt

Ulfshus, Christiansfeld Landevej 69,
6100 Haderslev tlf. 74 52 21 05
eller 20 98 35 53
Vildtkonsulent Bent Junker-Hansen

Lindet Statsskovdistrikt

Lindetskovgård, Skovridervej 1, 6510 Gram,
tlf. 74 82 61 05
Vildtkonsulent Jeppe Ebdrup, Mandbjergvej 1,
6520 Toftlund, tlf. 74 83 25 70

Aabenraa Statsskovdistrikt

Vesterlund, Skinderbro 31, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 62 31 82 eller 40 30 73 63
Vildtkonsulent Klaus Sloth

Gråsten Statsskovdistrikt

Egene, Felstedvej 14, 6300 Gråsten,
tlf. 74 65 14 64
Vildtkonsulent Leo Vindahl Olsen, Nygård,
Nørreskovvej 41, 6430 Nordborg
tlf. 74 45 82 11, mobil 24 24 90 50

→

Uddrag af Lov om jagt- og vildtforvaltning

Miljø- og Energiministeriets lovbekendtgørelse nr. 114 af 28. januar 1997.

Kapitel 4

Jagttrettens udøvelse

§ 22. Ingen må jage på en måde, der

- 1) udsætter vildtet for unødige lidelser,
- 2) skader personer, husdyr eller genstande eller udsætter personer for nærliggende fare for at blive skadet eller
- 3) medfører haglnedfald på anden persons bolig, have eller gårdsplads.

Stk. 2. Personer under 18 år, der har gyldigt jagttegn, må kun udøve jagt i følge med en person over 18 år, der også har gyldigt jagttegn.

§ 23. Nedlæggelse eller ombringelse af vildt må kun finde sted med skydevåben.

Stk. 2. Rovfugle og ugler må ikke anvendes til jagt.

Stk. 3. Jagt må ikke finde sted ved anvendelse af levende lokkedyr.

Stk. 4. Miljø- og Energiministeren fastsætter nærmere regler om, hvilke typer våben og ammunition der må anvendes, herunder regler om salg af visse typer ammunition og regler om, at visse typer ammunition ikke må medtages på jagt.

Stk. 5. Miljø- og Energiministeren kan fastsætte regler om anvendelse af hjælpemidler, lokkemidler og lignende til jagt, herunder forbud mod at anvende visse midler.

§ 24. Ved jagt med glatløbet haglgevær på ikke-klobærende vildt på og fra landarealer og i rør- og sivbevoksninger skal egnet apporierende hund medbringes.

§ 25. Jagt må ikke finde sted fra motordrevet køretøj og luftfartøj.

§ 26. Jagt fra motordrevet fartøj må ikke finde sted på søer og andre ferske vande.

§ 27. Miljø- og Energiministeren kan fastsætte regler om jagt på fisketerritoriet, herunder forbyde særlige jagtformer inden for bestemte områder.

§ 28. Udfodring af vildt med jagt for øje må ikke finde sted. Vildt må ikke beskydes på jorden eller på vandet i umiddelbar nærhed af foderplads.

§ 29. Miljø- og Energiministeren kan fastsætte regler om jagt fra platforme og andre kunstige skjul, herunder regler om forbud mod at medtage jagtvåben på platforme og i andre kunstige skjul.

§ 30. Hegn, der tillader passage af vildt, skal indrettes således, at vildtets mulighed for passage er ens fra begge sider af hegnet.

Stk. 2. Undtaget fra reglen i stk. 1 er

- 1) hegn, der er etableret i forbindelse med udsætningspladser for vildt,
- 2) hegn, der har til formål at hindre vildtets adgang til skovkulturer, og
- 3) hegn langs veje og jernbaner.

§ 31. Uvedkommende må ikke færdes med skydevåben eller fangstredskaber på en anden persons jagtgrund uden for de veje og stier, der er åbne for almindelig færdsel. I skove er færdsel med skydevåben eller fangstredskaber dog kun tilladt på de offentlige veje, der fører gennem skoven.

Stort udvalg i
sønderjysk litteratur

Padborg

Klaus Pedersen · Nørregade 16 · 6330 Padborg
Telefon 74 67 31 08 · 74 67 10 59
Fax 74 67 57 16 · e-mail: 6982@bogpost.dk

– den aktive og kreative familiebutik...

Stk. 2. Reglerne i naturbeskyttelsesloven om offentlighedens adgang til naturen giver ikke adgang til at medbringe skydevåben eller fangstredskaber.

§ 32. Den jagtberettigede er beføjet til selv eller ved sine folk at anholde enhver, der overtræder § 13, og føre den pågældende til politiet. Samme beføjelse tilkommer brugeren af arealet, selvom denne ikke har jagtret. Brugeren skal underrette den jagtberettigede om den skete anholdelse.

Stk. 2. Den anholdte kan fratages skydevåben og andre jagtredskaber samt skudt eller fanget vildt, som den pågældende er i besiddelse af ved anholdelsen. De nævnte genstande skal straks afleveres til politiet, der foranlediger, at der træffes afgørelse om eventuel beslaglæggelse.

Jagttider og fredningsbestemmelser

Miljø- og Energiministeriets bekendtgørelse nr. 815 af 22. september 1999 om jagttid for visse pattedyr og fugle m.v. (Gældende fra 1. april 2000)

I medfør af § 3, stk. 2 og 3, § 4, stk. 2, § 7, stk. 1, § 20, stk. 4, § 49, stk. 3 og § 54, stk. 3, i lovbekendtgørelse nr. 114 af 28. januar 1997 om jagt og vildtforvaltning fastsættes:

Kapitel 1 Generelle jagttider

■ § 1. Følgende jagttider gælder for de vildtarter, der er nævnt nedenfor.

- 1) **Hovdyr:**
Kronhjort 01.09-31.01
Kronhind og kalv 01.10-31.01

- Dåhjort 01.09-31.01
Då og kalv 01.10-31.01
Sikahjort 01.09-31.01
Sikahind og kalv 01.10-31.01
Råbuk 16.05-15.07
og 01.10-15.01
Rå og lam 01.10-15.01
Muflonvædder 01.09-31.01
Muflonfår og lam 01.10-31.01
Vildsvin, orne 01.09-31.01
Vildsvin, so og grise 01.10-31.01

2) **Rovdyr:**

- Ræv 01.09-31.01
Husmår 01.09-31.01

3) **Gnavere:**

- Hare 01.10-31.12
Vildkanin 01.09-31.01

4) **Andefugle:**

- Grågås 01.09-31.12
Blisgås 01.09-31.12
Sædgås 01.09-31.12
Kortnæbbet gås 01.09-31.12
Gråand 01.09-31.12
Atlingand 01.09-31.12
Krikand 01.09-31.12
Spidsand 01.09-31.12
Pibeand 01.09-31.12
Skeand 01.09-31.12
Knarand 01.09-31.12
Ovenstående andefugle på fisketerritoriet
desuden 01.01-15.01

- Canadagås 01.09-31.12
Canadagås på fisketerritoriet
desuden 01.01-31.01

- Taffeland 01.10-31.01
Troidand 01.10-31.01
Bjergand 01.10-31.01
Hvinand 01.10-31.01
Havlit 01.10-31.01
Ederfugl 01.10-31.01
Ederfugl på fisketerritoriet uden for
EF-fuglebeskyttelsesområderne
desuden 01.02-29.02

Sortand	01.10-31.01
Fløjlsand	01.10-31.01
Stor skallesluger	01.10-31.01
Toppet skallesluger	01.10-31.01
5) Hønsfugle:	
Agerhøne	16.09-30.11
Fasanhane	01.10-15.01
Fasanhøne	16.10-31.12
6) Vandhøns:	
Blishøne	01.09-31.01
7) Vadefugle:	
Dobbeltbekkasin	01.09-31.12
Enkeltbekkasin	01.09-31.12
Skovsneppe	01.10-31.12
8) Mågefugle:	
Sildemåge	01.09-31.01
Sølvmåge	01.09-31.01
Svartbag	01.09-31.01
9) Duer:	
Ringdue	01.09-31.01
Tyrkerdue	01.10-31.12
10) Kragefugle:	
Husskade	01.09-31.01
Krage	01.09-31.01

Kapitel 2

Lokale jagttider

■ § 2. Uanset bestemmelsen i § 1 gælder følgende jagttider for visse vildarter i de områder, der er nævnt nedenfor:

1) Den del af fisketerritoriet, der ligger syd for breddegraden 55° 40':

Stor skallesluger	ingen jagttid
Toppet skallesluger	ingen jagttid

2) Vestsjællands Amt:

Øen Sejerø:

Hare	01.11-31.12
Agerhøne	16.10-31.10

Fasanhane	01.11-15.01
Fasanhøne	16.11-30.11

3) Storstrøms Amt:

Stor skallesluger	ingen jagttid
Toppet skallesluger	ingen jagttid

Øen Fejø:

Hare	16.10-31.12
Fasanhane	16.10-30.11
Fasanhøne	16.10-31.10

Øen Femø:

Hare	01.11-31.12
Fasanhane	16.10-31.12
Fasanhøne	01.11-02.11
Agerhøne	ingen jagttid

Øen Nyord:

Hare	16.10-30.11
Agerhøne	16.10-31.10
Fasanhane	16.10-31.12
Fasanhøne	16.10-31.10

4) Bornholms Amt:

Ræv	ingen jagttid
Stor skallesluger	ingen jagttid
Toppet skallesluger	ingen jagttid

5) Fyns Amt:

Stor skallesluger	ingen jagttid
Toppet skallesluger	ingen jagttid

Sydlangeland og Rudkøbing kommuner:

Då	ingen jagttid
----------	---------------

Tranekær kommune:

Då	01.01-31.01
----------	-------------

Øen Lyø:

Råbuk, rå og lam	01.10-15.10
------------------------	-------------

Øen Strynø:

Hare	1. og 2. lørdag i oktober samt 1. og 2. lørdag i november
Fasanhane	1. og 2. lørdag i oktober, 1. og 2. lørdag i november samt alle lørdage i december
Fasanhøne	1. og 2. lørdag i november

Øen Ærø:

Råbuk	16.06-30.06 og 01.10-07.10
Rå og lam	01.10-07.10
Hare	01.10-31.10
Fasanhøne	16.10-31.10

Bogense kommune samt den del af fiske-territoriet, der indgår i EF-fuglebeskyttelsesområde nr. 76, Nordfyn:
Blisgås ingen jagttid

6) Sønderjyllands Amt:

Stor skallesluger ingen jagttid
Toppet skallesluger ingen jagttid

Øen Als:

Råbuk 16.05-15.07
og 01.11-31.12

Rå og lam 01.11-31.12

Hare 01.11-31.12

Fasanhane 01.11-31.12

Fasanhøne 16.11-30.11

Halvøen Kegnæs:

Råbuk, rå og lam ingen jagttid

Øen Rømø:

Kronhjort, kronhind og kalv ingen jagttid

Rå og lam 01.12-15.12

7) Ribe Amt:

Øen Mandø:

Råbuk ingen jagttid

Rå og lam ingen jagttid

Agerhøne ingen jagttid

8) Vejle Amt:

Øen Endelave:

Råbuk 01.10-08.10

Rå og lam ingen jagttid

Hare 16.12-31.12

9) Viborg Amt:

Den del af amtet, der ligger nord for

Limfjorden:

Kronhjort, kronhind og kalv 01.11-31.01

Sædgås ingen jagttid

10) Nordjyllands Amt:

Den del af amtet, der ligger nord for

Limfjorden og vest for hovedvejen mellem

Ålborg og Løkken:

Kronhjort, kronhind og kalv 01.11-31.01

Sædgås ingen jagttid

Den del af amtet, der ligger nord for

Limfjorden og øst for hovedvejen mellem

Ålborg og Løkken:

Kronhjort, kronhind og kalv 01.12-15.12

Sædgås ingen jagttid

Kapitel 3

Andre bestemmelser

■ § 3. Jagt må kun finde sted i tiden mellem solopgang og solnedgang. Ænder og gæs må dog jages i tiden fra 1 1/2 time før solopgang til 1 1/2 time efter solnedgang.

■ § 4. Reder og ynglesteder med æg eller yngel må ikke ødelægges. Æg må ikke ødelægges.

■ § 5. Kolonirugende fugles redetræer må ikke fældes i tiden 1. februar - 31. juli.

Stk. 2. Rovfugles og uglers redetræer må ikke fældes i tiden 1. februar - 31. august.

Stk. 3. Digesvalereder må ikke ødelægges i tiden 1. april-31. august.

Stk. 4. Hule træer og træer med spættehuller må ikke fældes i tiden 1. februar - 31. august.

■ § 6. Grundejeren må ikke overdrage retten til at jage ande- og vadefugle, bortset fra skovsnepper og opdrættede gråænder, til andre for en periode, der er mindre end 1 år.

■ § 7. Skov- og Naturstyrelsen kan i særlige tilfælde gøre undtagelse fra reglerne i §§ 1-5.

Stk. 2. Skov- og Naturstyrelsens afgørelser efter stk. 1 kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed.

Den obligatoriske jagtprøve og riffelprøve

Tilmelding til jagtprøven, der afholdes i 2 perioder hvert år, sker ved indbetaling af et af Miljø- og Energiministeriet fastsat gebyr til Skov- og Naturstyrelsen.

Indbetaling skal ske ved anvendelse af særlige giroindbetalingskort, der fås ved henvendelse til Skov- og Naturstyrelsen, herunder statsskov-distrikterne.

Ønskes prøven aflagt i årets første prøveperiode (1. april - 30. juni), skal tilmelding ske inden udgangen af februar måned.

Ønskes prøven aflagt i årets anden prøveperiode

(1. september - 31. oktober), skal tilmelding ske inden udgangen af juli måned.

Jagt med jagtriffel må kun udøves af personer, der har bestået riffelprøve, og som har påtegning på jagttegnet om tilladelse til jagt med jagtriffel. Riffelprøven afvikles af Danmarks Jægerforbund.

Tid og sted for riffelprøverne annonceres i dagspressen.

Tilmelding sker ved indbetaling af et af Miljø- og Energiministeriet fastsat gebyr til Skov- og Naturstyrelsen. Også her sker indbetaling på særligt girokort, som fås enten hos Danmarks Jægerforbund eller samme steder som indbetalingskort til obligatorisk jagtprøve.

TØNDER KOMMUNE

STEDET, HVOR BÅDE MENNESKER
OG VIRKSOMHEDER TRIVES

Tønder Møllehus *Hansen, Assen (1921)*

Tønder Kommune
Kongevej 57
6270 Tønder

Telefon 72 72 18 10
Telefax 74 72 08 72
E-mail@tonderkom.dk

Ferieplan for skolerne i Sydslesvig m.v.

Ferieplan for skolerne i Sydslesvig i 2001, fastlandet

Påskeferie	9. april - 20. april
Sommerferie	19. juli - 31. august
Efterårsferie	22. oktober - 26. oktober
Juleferien	24. december - 2. januar 2002

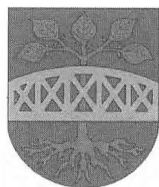
Sidste skoledag før hver ferie er en hel skoledag

Danske helligdage i 2001, som er hverdage i Sydslesvig

12. april	Skærtorsdag
11. maj	St. Bededag

Sydslesvigiske fest- og helligdage i 2001, som er hverdage i Danmark

1. maj	Maj-festdag
3. oktober	Tysk enhedsdag

Bredebro Kommune

Stationsvej 5
6261 Bredebro
Tlf. 74 71 16 50
Fax 74 71 12 54

E-mail: raadhus@bredebro.dk
Hjemmeside: www.bredebro.dk

-satser på trivsel og vækst!

Flagregler

Flaget hejses ved solopgang, dog tidligst kl. 8.00, og nedhales ved solnedgang.

Ved flagning på halv stang hejses flaget først til top, forbliver der nogle sekunder, hvorefter det sænkes til halv. Den korrekte position er, når flagets underkant befinder sig ud for midten af flagstangen. Flaget nedtages ved først at lade flaget gå til tops, hvor det forbliver nogle sekunder, derefter hales det langsomt ned.

Hejsning og nedhaling af flaget bør altid foregå langsomt.

Ophalerlinen skal være stram, nedhalerlinen skal være løs (slæk) så flaget vajer frit ud fra stangen - det skåner flaget i stærk blæst.

Bortset fra de nordiske flag, FN-flaget, og EU-flaget, der frit kan benyttes sammen med eller uden Dannebrog, består der et almindeligt forbud mod at flage med fremmede nationers flag på dansk territorium. Tilladelse skal i hvert tilfælde indhentes hos den lokale politimyndighed.

Ved flagning med Dannebrog i forbindelse med andre nationers flag skal Dannebrog hejses først og have den fornemste plads.

Ved ulige antal stænger er den fornemste plads i midten. Ved 2 stænger skal Dannebrog være til venstre for beskueren (set forfra). De fremmede nationers flag må ikke være større end Dannebrog.

Rul aldrig et vådt flag sammen.

Et flag med itublæste hjørner bør repareres hurtigst muligt.

Flagets højde skal være 1/5 af stangens længde.

Officielle civile flagdage 2001

- 1. januar - Nytårsdag
- 28. marts - Dronning Ingrid
 - 9. april - Danmarks besættelse 1940
(halv stang til kl. 12, derefter på hel stang)
- 13. april - Langfredag
(halv stang til solnedgang)
- 15. april - Påskedag
- 16. april - Dronning Margrethe II
- 29. april - Prinsesse Benedikte
 - 5. maj - Danmarks befrielse 1945
- 24. maj - Kr. Himmelfartsdag
- 26. maj - Kronprins Frederik
- 3. juni - Pinsedag
- 5. juni - Grundlovsdag
- 7. juni - Prins Joachim
- 11. juni - Prins Henrik
- 15. juni - Valdemarsdag
- Genforeningsdag
- 30. juni - Prinsesse Alexandra
- 25. december - Juledag

SØNDERJYDSK SKOLEFORENING

oprettet 1892

Sønderjydske Skoleforening yder sønderjysk ungdom - nord og syd for grænsen - hjælp til skoleophold og støtter folkeoplysende arbejde i Sønderjylland.

Der kan søges tilskud til ophold på de frie ungdomsskoler i 8., 9. og 10. skoleår, samt til ophold på højskoler og husholdningsskoler af mindst 3 måneders varighed, hvortil der kan opnås statstilskud.

Sønderjydske Skoleforening bestyrer en række legatmidler, som kan søges af studerende på videregående uddannelser.

I det første studieår kan medlemmer søge stipendium fra Sønderjydske Skoleforening.

Forældre, der er medlemmer, kan søge tilskud til deres børn, indtil børnene er 20 år. Ansøgere over 20 år skal selv være medlem.

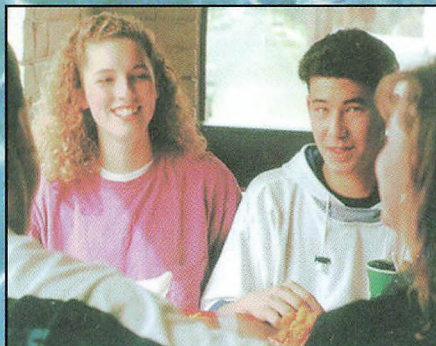
Spredt ud over landsdelen har Sønderjydske Skoleforening en stor kreds af lokale tillidsmænd. De tegner foreningens medlemmer samt udleverer og modtager ansøgningskemaer.

Bliv medlem af Sønderjydske Skoleforening.

Formand: Lisbet Skau, Hasselvej 4, Hammelev, 6500 Vojens, tlf. 74 50 79 22

Sønderjydske Skoleforenings kontor:
Sekretær Inger Rahbek Andersen
Hofmannsvej 3, Roost, 6535 Branderup
Telefon 74 83 40 81

Se også foreningens årsberetning andet sted i Almanakken.

SØNDERJYDSK SKOLEFORENING UDGIVER
»SØNDERJYDSK ALMANAK«

Sønderjysk Almanak 2001
8. årgang

Udgivet af Sønderjysk Skoleforening ©

ISBN-nr. 87-984347-9-9